

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Værker i tolv bind 9: Niels Klim

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 9: Niels Klim", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 9: Niels Klim*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 14. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holberg09-shoot-idm139856963448144.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 9: Niels Klim

Apologetisk Fortale
PEDER KLIM og ANDREAS KLIM,
Thomas Klims Sønner, og Klim den Stores
Sønnesønner, til den velvillige Læser.

Da det er kommet os for Ører, at een og anden har kaldet denne Histories Sandhed i Tvivl, og at Udgiveren af den underjordiske Reise af denne Aarsag hist og her er kommen i slemt Udraab, have vi, for i Tide at forekomme alle falske Beskyldninger, holdt for raadeligt at forsyne denne nye Udgave med Vidnesbyrd fra Mænd, hvis Ærlighed og Oprigtighed er ophøiet over al Mistanke, og hvis Udsagn betrygger fuldkommen Udgiveren mod alle Indvendinger. De tvende første af disse Vidner vide vi at have været samtidige med vor Helt, de øvrige have levet nær ved hans Tider, og alle ere de almindeligen bekiendte som Folk af gammel Dyd og Ærlighed, der ikke lode sig selv binde noget paa Ærmet, og aldrig gave andre Limstangen at løbe med. Ved saa anseelige Personers egenhændige, med deres Segl forseglede Vidnesbyrd binde vi Munden paa alle falske Bedømmere og Skumlere, og bringe dem til at erkiende deres Vantro, og tage deres uforsigtige Beskyldninger tilbage. Den mig og min Broder tilsendte Attest lyder saaledes:

»Paa de hæderlige, meget agtværdige unge Menneskers, *Peder Klims* og *Andreas Klims* Begiering, bevidne vi Underskrevne, at vi iblandt den berømte *Niels Klims* efterladte Bøger have fundet et Haandskrift, med den 16 Titel: *Underjordiske Reise*. Til samme Reise var heftet en *Underjordisk Grammatik* med en *Ordbog* i tvende Sprog, nemlig *Dansk* og *Qvamitisk*. Ved at sammenligne den berømmelige *Abelins* latinske Oversættelse, som for nærværende Tid er i hver Mands Hænder, med dette gamle Haandskrift, erfares, at Oversættelsen ikke afviger i mindste Maade fra Originalen. Til dets ydermeere Bekræftelse have vi hosføiet vore Segl.

Adrian Petersen, mpp.
Jens Thorlaksen, mpp.
Svend Klak, mpp.
Jokum Brander, mpp.
Jens Gad, for mig og min Broder, mpp.
Hieronymus Gibs, Skotlænder, mpp.«

Vi haabe, ved et saa udmærket og troeværdigt Vidnesbyrd tilstrækkeligen at hæve alle Tvivl; men skulde der desuagtet gives een og anden saa haardnakket, at han, trods disse Beviiser, fremturede i sin Mistanke, ville vi see til at betvinge hans Vantro med andre Vaaben. Det er en bekiendt Sag, at der i den Deel af Norge, som kaldes Finmarken, gives Folk, som i den naturlige Troldom (en Videnskab, hvori andre Nationers Lærde neppe have kikket) have drevet det saavidt, at de kunde opvække Storm, og stille den igjen, forvandle sig til Ulve, tale adskillige og i vor Verden aldeles ubekiendte Sprog, og reise fra Nordpolen til Sydpolen i mindre Tid end een Time. En saadan Fin, ved Navn *Peyvis*, kom nylig hertil Bergen, og viiste, efter Byfogdens Befaling, saa mange forunderlige Prøver paa sin Kunst og Lærdom, at alle Tilstædeværende dømte ham Doctor-Hatten fuldkommen værdig; og da der paa samme Tid var udkommet en skarp Kritik over den underjordiske Reise, hvori Recensenten henførte den til Ammestue-Eventyrer, fik samme *Peyvis*, da der handlede om at redde de *Klimers* Ære, Befaling at samle alle sine Kunster sammen, for at forsøge en Reise under Jorden. 17 Han lovede at adlyde Byfogdens Befaling, og udbredte sig over sine Færdigheder omtrent i følgende Udtryk:

Hvad vil du? saa siigl
Det stærkeste, vældigste, største paa Jorden, Fra Syden til Norden,
Maa adlyde mig.
Jeg Regnbuen bryder,
Jeg Stierne, og Solen, og Maanen nedskyder,
Jeg Torden at dundre ved Maaneskin byder,
Mig Stormen og Vindenes Hvirvel adlyder,
Jeg gjør, at af Klippen sig Honning udgyder,
At Nordhavets Bølge, som Bækkenes, flyder,
At Hekkenfeld fryser og lisbierget syder.
Hvad vil du? saa siigl
Hvad findes i Havet, hvad er der paa Jorden,

I Luften og Ilden, fra Syden til Norden,
Som lyder ei mig?

Alle gyste af Forskrækkelse ved at høre disse utrolig klingende Tilsagn. Men Finnen lavede sig strax uforsagt til Reisen, klædte sig af, og (forunderlige Syn!) pludselig forvandlet til en Ørn svang han sig op, og forsvandt i Luften. Efter en heel Maanedes Fraværelse, treen en Fredag Morgen tidlig, noget før Solens Opgang, vor foranderlige Doctor ind i Byefogdens Stue, men ganske udmattet, og aandeløs, som en Hest, der har gaaet op ad Banke: hans Kræfter havde reent forladt ham, og Sveden styrtede strømmeviis ned af hans Pande. Man gav ham Tid at komme til sig selv igjen: og da han havde pustet lidt, og faaet en Slurk Brændeviin at styrke sig paa, begyndte han udførligen at beskrive sin Reise, og berettede stykkeviis alt hvad der var hendet ham paa hans Luft-Seilads og i de underjordiske Lande. Han fortalte, at efter adskillige Trefninger, som siden vare holdte, og hvori det Klimske Par-tie havde beholdt Overhaand, Regjeringen igjen var kommen til vores *Nielses Søn*: at samme længe havde ført 18 Scepteret under sin Moders Formynderskab; men at han nu selv, gammel, og forherliget ved mange store Bedrifter, regjerede vidt og bredt i den underjordiske Verden, under Navn af *Niels den Anden*. Alt hvad denne lærde Mand fortalte blev strax, Ord for Ord, ført i Pennen. Det vil blive et høist vigtigt Bidrag til de Annaler, som de Lærde i Bergen have lovet at udgive under Titel af: *Fortsættelse af det Femte Monarkies Historie*. Foruden disse Annaler, skal tillige en *Qvamtisk Grammatik* komme for Lyset, som for nærværende Tid vel ikke kan være til synderlig Nytte; men vil blive desto vigtigere for Efterkommerne; thi da vort Fædreneland (uden at rose os selv) er over-maade frugtbart paa Projektmagere, vilde disse vist anvende al muelig Tid og Flid, i Nætter og lyse Dage, paa at oprette en Handel med *Qvamiterne*, og ikke helme, før de have opfundet Maskiner, hvormed de trygt og uden Troldoms-Kunster kunne seile ned under Jorden.

Skammer Eder nu, I vantroe Dødelige! og lærer herefter, i vigtige Sager at gaae frem med mere Forsigtighed! Skammer Eder, I Skumlere! og beder om Forladelse for Eders ugrundede Beskyldninger! Skammer Eder endelig, I Recensentere! og, at den lærde Verden ikke skal lide under Eders formastelige og ubillige Domme, saa qvæler dem herefter i Fødselen, eller, om I heller ville, Eder selv.

19

FØRSTE KAPITEL Forfatterens Nedfart til Afgrunden.

Efterat jeg ved Academiet i Kiøbenhavn havde overstaaet begge Examener, og faaet Karakteren Laudabilis baade for Theologien og Philosophien, lavede jeg mig, i Aaret Sexten Hundrede og Fire og Tredsindstive, til at reise hjem igjen til mit Fødeland, og gik ombord paa et Skib, som var bestemt til Bergen i Norge. Jeg var forsynet med glimrende Testimonier fra begge Faculteter; men blottet for Penge, en Skiebne, som jeg havde tilfælles med alle andre Norske Studentere, der i Almindelighed komme pengeløse tilbage fra Musernes Tempel. Vi havde god Vind, og ankom efter sex Dages lykkelige Seillads til min Fødebye Bergen.

Lærdere, men ikke rigere, levede jeg i nogen Tid efter min Hiemkomst af mine Slægtninges og Forvandtes Understøttelse. Uagtet jeg paa denne Maade levede som et Slags Tigger, drev jeg dog ikke Tiden bort ved Lediggang; thi for at udvide mine Kundskaber i Physiken, som jeg havde begyndt at legge mig efter, undersøgte jeg omhyggelig Landets og Biergenes indvortes Beskaffenhed, og streifede til den Ende rundt omkring i alle Kroge der i Provindsen. Der var ingen Klippe saa steil, at jeg jo forsøgte at klavre op paa den, ingen Hule saa dyb og rædsom, at jeg jo vovede mig ned deri, i Haab om at finde et eller andet, der var en Naturkyndigs Opmærksomhed og Undersøgelse værd.

Vist er det, at der gives mange Ting i mit Fødeland, som vi ei allene aldrig see, men ikke engang høre tale om, der, 20 hvis de fandtes i Frankrig, Italien, Tyskland eller noget andet Land, som forstaaer at gjøre Væsen af sin Frugtbarhed paa Mirakler, skulde have opfyldt den lærde Verden med uendelige Afhandlinger, og den læge med umættelig Læselyst.

Iblandt de Ting, som forekom mig meest mærkelige, var en Hule paa Toppen af et Bierg, som Indbyggerne kalde *Fløien*. Af sammes Munding kommer af og til en vis mild og ikke ubehagelig Vind, som om Hulen ved idelige Suk drog Luften til sig og udstødte den igjen; hvilket har givet de Lærde i Bergen, især den berømte *Abelin*, og den i Astronomie og Physik særdeles grundige Magister *Edvard*, Conrector i den Latinske Skole, Anledning til at opmuntre deres Landsmænd, da de selv for Alderdoms og Svagheds Skyld ikke kunde, til nærmere at undersøge denne Hules egentlige Beskaffenhed. Den syntes dem saa meget mere fuldkommen at fortiene den grandस्कende Philosophs Undersøgelser, som den virkelig til bestemte Tider, lig et Menneske der snorker, drog den udstødte Luft med Heftighed til sig.

Ansporet ikke mindre af disse store Mænds Opmuntringer, end af min egen medfødte Tilbøielighed, pønsede jeg paa at stige ned i denne Hule, og aabenbarede mit Forsæt for nogle gode Venner, som slet ikke syntes derom; men paastode, at man baade maatte være gal og fortvivlet for at paatage sig slig en Forretning. Men deres Formaninger vare aldeles spildte, og isteden for at slukke min engang antændte Lyst, opflammede de samme endnu mere. Min Tilbøielighed trak mig, trods alle Farer, til Naturens Studering, og mine slette Omstændigheder skødde bag efter. Aldeles blottet for Penge, blev det mig meer og meer utaaleligt at leve af andres Naade; og med den skrækkelige Udsigt, til bestandig Armod for Fremtiden, saae jeg mig al Vei til Ære og Forfremmelse i mit Fødeland tillukt, med mindre jeg ved et eller andet vovsomt Arbeide, der gjorde Opsigt, aabnede mig den.

Fuldkommen fast bestemt ved disse Betragtninger, 21 tillavede jeg alt hvad jeg havde nødig til Toget, og gik en Torsdag Morgen, i smukt klart Veir, ud af Byen, ved Dagbrækningen, for, naar mit Arbeide var forbi, at kunne være der igien inden Aften. Hvor lidt drømte jeg dengang om, at jeg, som en anden Phaéton, Hovedkulds boltrende giennem Luften i susende Rullen, nedstyrtet paa en anden Klode, først efter ti Aars Omtumlinger, igien skulde see mit Fødeland og mine Venner! Dette Tog blev foretaget i Aaret Sexten Hundrede og Fem og Tredsindstive, da Hans *Munthe* og *Lars Sørensen* vare Borgemestere, og *Christen Bertelsen* og *Lars Sand* vare Raadmænd i Bergen. Fire Daglønnere fulgte mig med Reeb og Baadshager, som jeg skulde bruge til Nedstigningen. Vi gik lige til *Sandvig*, hvor den letteste Opgang er til Bierget, og da vi derfra havde vundet op til Toppen, tæt ved den fatale Hule, satte vi os trætte ned et Par Øie-blikke, for at tage den nødvendige Frokost. Da først begyndte mit Hierte, som om det ahnede den forestaaende Ulykke, at bæve. Jeg vendte mig til mine Medfølgere: »hvo af Eder,« spurgte jeg, »vil nu først bryde Isen?« Men ingen svarede. Med et opluede mit halv slukte Mod paa nye; jeg lod dem binde Rebet om mig, gjorde mig synkefærdig, og befalede Gud min Siel. De nedlode mig derpaa i Hulen, efterat jeg havde underrettet dem om, hvad de videre havde at gjøre, at de nemlig skulde blive ved at stikke paa Rebet, indtil de hørte mig raabe, ved hvilket Tegn de skulde stoppe; og naar jeg blev ved at raabe, i en Hast hale mig op igien. Jeg tog selv en Baads-hage i den høire Haand, at jeg dermed kunde bortstøde hvad Hinder der kom mig i Veien paa min Nedfart, og tillige styre mig lige i Midten af Hulen; og saaledes lode de mig glide. Men neppe var jeg kommen elleve tolv Alen ned, før Rebet brast. Jeg sluttede mig til denne Ulykke af de Fires pludselige Hulen og Tuden, som dog strax forsvandt, eftersom jeg med en forunderlig Hurtighed nedtrimlede i Afgrunden, og, som en anden *Pluto*, naar jeg

22

23

undtager, at jeg, isteden for Scepter, havde kun en Baads-hage:

Sank i Afgrundens Bug giennem den gabende Jord.

Jeg havde dumpet i tykt Mørke og uophørlig Nat henved et Qvarteer, saavidt jeg i denne Forstyrrelse kunde beregne, da jeg endelig bemærkede et Skimt af Lys, som et Slags Tusmørke, og strax derpaa en reen og klarskinnende Himmel. Jeg troede herover i min Eenfoldighed, at jeg enten ved den underjordiske Lufts Tilbagestød, eller nogen anden saadan Modvind, var pustet op igien, og at Hulen, ved at give sin Aande fra sig, igien havde givet mig til Jorden. Men da baade den Sol, jeg saae, Himmelen og alle Stierne vare meget mindre, end de, vi Mennesker i Almindelighed see, kunde jeg slet ikke kiende mig ved dem. Jeg sluttede altsaa, at heele denne nye Himmelbygning enten maatte være frembragt af Hovedsvimmel i min forvirrede Hiernes Indbildning, eller at jeg maatte være død, og førtes til de lyksalige Boliger. Dog denne sidste Meenings Latterlighed opdagede jeg strax derpaa, da jeg saae mig selv, bevæbnet med Baadshagen og slæbende det lange Reeb efter mig, vel begribende, at man hverken behøver Reeb eller Baadshager, for at lande ved Paradiis, og at de himmelske Borgere umuelig kunde synes om en Prydelse, hvorved jeg lod til, efter Giganternes Exempel, at ville bestorme Himmelen og jage Guderne derfra. Langt om længe, da jeg ret alvorlig havde grundet paa Tingen, begreb jeg, at jeg maatte være neddumpet til den underjordiske Himmel, og at deres Meening maa være grundet, som paastaae, at Jorden er huul, og at der inden for dens Skal er en anden mindre Verden, med en mindre Sol, mindre Planeter og Stierne i samme Forhold. Udfaldet viiste, at jeg giettede ret.

Den Fart, hvormed jeg nedstyrede, havde nu varet temmelig længe, da jeg omsider fornam, at den lidt efter lidt sagtnedes, alt som jeg meer og meer nærmede mig til den Planet eller Himmelklode, som jeg ved min Nedfart 24 først var bleven vaer lige for mig. Den blev efterhaanden større og større, saa at jeg tilsidst igiennem en tykkere Dunstkreds, som omgav den, tydeligen kunde skielne baade Søer, Bierge og Dale paa dens Overflade.

Lig Fuglen, som om muskelklædte Klipper,
Imellem Fieldets Tind og Bølgens Top,
Paa lette Vinger over Dybet vipper,
Saa mellem Jord og Himmel hang min Krop.

Jeg befandt tillige nu, at jeg ikke allene svævende hang i den himmelske Luft; men at den lodrette Linie,

hvori jeg hidindtil havde tumlet, gik over til en Sirkel. Jeg nægter ikke, at Haarene reiste sig paa mit Hoved ved denne Opdagelse, af Frygt for, at jeg maatte være bleven forvandlet til en Planet eller Planet-Drabant, for at omdreies i en evig Hvirvel til Verdens Ende. Dog, da jeg overveiede hos mig selv, at min Ære herved ikke tabte det mindste, og at en himmelsk Klode, eller en himmelsk Klodes Drabant i det mindste, altid i Rang kunde gaae op mod en sulten *Studiosus Philosophiæ*, voxte mit Mod paa nye, saa meget meer, som jeg, styrket ved den himmelske Luft, hvori jeg svævede, hverken fandt til Hunger eller Tørst. Imidlertid faldt det mig ind, at jeg havde en Kringle i min Lomme; jeg tog den frem, blot for at forsøge, om noget i denne Tilstand kunde smage mig; men jeg mærkede strax ved den første Mundfuld, at al jordisk Føde var bleven mig modbydelig, og slængte den derfor bort, som en unyttig Byrde. Hvor stor blev min Bestyrtelse ved denne Leilighed, da den bortkastede Kringle ikke allene blev hængende i Luften; men - o Under! - begyndte endog at beskrive en Sirkel rundt omkring mig. Jeg fik herved et tydeligt Begreb om de sande Bevægelses Love, efter hvilke alle Legemer, naar de sættes i Ligevægt, maa bevæge sig i en Sirkel.

Saa nedslaaet, som jeg kort tilforn var bleven over at see mig en Boldt for den spottende Skiebne, saa stolt blev jeg derimod nu, ved at see mig ophøiet ikke allene til selvstændig Planet, men endog til en, som evig skulde 25 opvartes af en Maane, og altsaa kunde henregnes til Stierner af første Størrelse, eller Planeter af første Rang. Og, at jeg skal bekiende min hele forfængelige Skrøbelighed, blev jeg virkelig saa umaadelig opblæst af denne Lykke, at om jeg paa eengang havde seet alle Borgemesterne og Raadmændene i Bergen komme mig imøde, havde jeg blot værdiget dem et Blik, for at skue ned paa dem, som Atomer, og ikke bukket min Baadshage, end sige min Ryg for dem.

Jeg blev næsten heele tre Dage i denne Forfatning. Da jeg omtumledes bestandig ved den mig nærmeste Planet, kunde jeg letteligen skielne Nat fra Dag, ved at see den underjordiske Sol staae op og gaae ned, endskiønt jeg ikke mærkede nogen saadan Nat, som hos os, naar den forsvandt. Thi efter dens Nedgang blev hele Himmelen overalt lys og skinnende, omtrent som den fulde Maane hos os, hvilken Glands, jeg sluttede, maatte komme fra denne indvendige Verdens Hvelving eller Halvsphære, som laante sit Lys af den i Middelpunkten værende Sol. En Smule Indsigt i Astronomien hialp mig til at gjøre denne Gisning.

Men allerbest, som jeg midt i denne lyksalige Forfatning drømte mig næst efter de udødelige Guder, og betragtede mig selv som et nyt Himmellys, gjorde Regning paa, snart af den nærmeste Klodes Stiernekigere, tillige med min Drabant, at blive indført i Stiernernes Tal - see! da lod sig et skrækkeligt bevinget Uhyre tilsyne, som truede snart min høire, snart min venstre Side, snart min Pande, og snart min Nakke med tilintetgiørende Stød. Jeg troede i Førstningen, da det nærmede sig, at det maatte være et af de tolv Himmeltegn, og ønskede hemmeligen, om saa var, at det maatte være *lomfruen*, da i det heele Himmeltegn-System intet uden dette i denne Eenlighed kunde være mig til mindste Moerskab og Husvalelse. Men da det kom mig nærmere, saae jeg, at det var hverken meer eller mindre end en umaneerlig stor og gyselig Grif. Jeg blev herover saa betagen af Skræk, at jeg aldeles glemte mig selv og min nye himmelske Værdighed, og i denne usigelige 26 Angst tog mit Testimonium fra Academiet, som jeg til al Lykke havde i min Lomme, frem, for at vise min truende Fiende, at jeg havde baade min theologiske og filosofiske Examen, var Student, og det, som meere er, Baccalaureus, der altsaa kunde drive hver fremmet Modstander tilbage ved at exipere Forum. Men da min Forbittrelses første Heede var forbi, kom jeg lidt efter lidt til mig selv igien og beloe denne Daarlighed.

Jeg begreb endnu ikke til hvad Ende denne Grif fulgte mig. Jeg vidste ikke, enten jeg skulde ansee den for en Ven eller Fiende, eller troe, som dog lod meere sandsynligt, at den blot, for at stille sin Nysgierrighed, vilde gotte sig med at betragte mig. Sandt er det, at et menneskeligt Legeme, hængende i Luften, med en Baadshage i Haanden, og slæbende et langt Reeb efter sig, som en Hale, var et Syn, som kunde lokke ethvert umælende Dyr til Betragtning. Den usædvanlige Figur, jeg dengang gjorde, gav og, som jeg siden fik at høre, Indbyggerne paa min Side-Planet Anledning til adskillige Samtaler og Hypo-theser. Philosopherne og Astronomerne holdt mig for en Komet, og toge Rebet for Kometens Hale. Nogle paastode endog, at sligt usædvanligt Luftsyn vist maatte betyde en overhængende Ulykke, Pest, Hungersnød, eller nogen anden saadan ualmindelig Tildragelse. Andre gik endnu videre, og, saa vidt de langt fra kunde bemærke, afbildede meget nøie min Gestalt, saa at jeg allerede var defineret, beskrevet, malt og stukket i Kobber før jeg kom der.

Jeg hørte alt dette siden med Latter og en Slags kildrende Fornøielse, da jeg var kommet ned paa denne Klode, og havde lært det underjordiske Sprog. Man maa lægge Mærke til, at der inden i Jorden gives visse usædvanlige Stierner, som pludseligen vise sig af og til, og som de kaldte *Sciscisi* (eller *Haarede*), hvilke de beskrive som meget gyselige med blodrøde Haar, der staae dem paa Hovedet som Børster, og et Svæv, der fuldkommen ligner et langt Skiæg. De regnes derfor, ligesom hos os, blandt de himmelske Jertegn.

27

Men til Historien igjen! Griffen var nu kommen mig saa nær, at den anfaldt mig med sine Vinger, og var i Begreb med at sluge mit eene Been, saa at jeg nu tydelig mærkede, i hvad Hensigt den besøgte mig. Jeg begyndte derfor at værge mig mod denne stridbare Fiende, tog min Baadshage i begge Hænder, og afbødte dermed ikke allene dens forvovne Angreb; men nødte den endog til imellemstunder at vige tilbage, indtil jeg endelig, da den blev ved at nappe mig, efter adskillige frugtesløse Slag stødte Baadshagen med slig en

Eftertryk imellem begge Vingerne bag ind i dens Nakke, at jeg ikke kunde faae den ud igien. Det saarede Uhyre styrtede med et gyseligt Skrig ned paa den underliggende Klode, og jeg, som allerede var kied af min nye himmelske Stiernerang, da jeg mærkede, at den, som enhver anden Høihed var udsat for Fald og Farer:

Mig lod med Fuglen sorgløs dumpe ned
Til Jorden. Som fra Soles lyse Vrimmel
En Stjerne ned af ætherreene Himmel
Om ikke glider, synes som den glead.

Og saaledes blev den Sirkel, jeg nys tilforn beskrev, atter forvandlet til en lodret Linie.

Efterat jeg med en Slags Heftighed i Førstningen var trukken ned imod den tykkere Luft, hvis Susen døvede mine Øren, sank jeg omsider med et let og uskadeligt Fald sagte ned paa Jorden, tilligemed Griffen, som strax efter døde af sit Saar.

Det var Nat, da jeg kom ned paa denne Planet, som jeg sluttede deraf, at Solen var borte, og ikke af Mørket; thi det var endnu saa lyst, at jeg tydeligen kunde læse hvert Bogstav i mit Testimonium. Dette natlige Lys kommer fra Firmamentet, eller den inderste Skal af vor Jordklode, hvis halve Deel glindser som vores Maane. I Henseende til Lysningen er derfor her næsten ingen Forskiæl imellem Dag og Nat, undtagen for saavidt, at Solen er borte, og Nætterne af denne Aarsag ere noget koldere end Dagene.

28

29

ANDET KAPITEL

Forfatterens Ankomst til Indbyggerne paa Planeten *Nazar*.

Da jeg havde endt denne min Luftreise, og var kommet ned paa Kloden heel og holden, uden mindste Skade, eftersom Farten, hvormed Griffen i Førstningen slog ned, sagtnedes efterhaanden som dens Kræfter formindskedes, laae jeg længe ganske ubevægelig, ventende paa hvad Nyt der vilde møde mig, naar det blev Dag. Jeg mærkede nu, at min forrige menneskelige Svaghed yttrede sig igien, og var baade søvnig, og saa sulten, at jeg bitterlig fortrød min Uforsigtighed i at have kastet Brødet bort. Udmattet af disse og flere Bekymringer faldt jeg endelig i en dyb Søvn. Jeg havde sovet, saavidt jeg kunde slutte, henved to Timer, da et gyseligt Brøl, som længe havde forstyrret min Slummer, endelig ganske vækkede mig. I Søvn havde jeg havt mange forunderlige Drømme. Mig syntes iblandt andet, at jeg var kommen tilbage til Norge, og der fortalte Folk paa Gader og Stræder mine forunderlige Hændelser. Siden efter forekom det mig, at jeg var i Fanø Kirke, ikke langt fra Bergen, og der hørte Degnen *Niels Andersen* synge, hvis Stemme, som sædvanlig, jammerligen plagede mine Øren. Jeg troede derfor da jeg vaagnede, at det var denne Mands Tuden, som havde afbrudt min Søvn. Men da jeg i det samme tæt ved mig blev en Tyr vaer, sluttede jeg, at det maatte have været dens Brøl, som havde vakt mig.

Det var i Dagbrækningen, og den opgaaende Soel begyndte at forgylde de grønne Enge og frugtbare Marker, so som hist og her udbredte sig for mit studsende Øie. Jeg saae og endeel Træer; men hvor voxte min Studsen, da jeg bemærkede, at de fløttede sig, uagtet det var saa blikstille, at ingen Fier kunde røre sig. Da i det samme Tyren kom brølende lige hen imod mig, flygtede jeg skielvende hen til et Træe, som stod noget fra mig, og stræbte i min Angest at klavre op deri; men neppe var jeg kommet rigtig op, før det gav et spædt og giennemtrængende Skrig fra sig, omtrent, som Skriget af et opbragt Fruentimmer, og i det samme fik jeg det livagtigste Ørfign af Verden med slig en Eftertryk, at det sortnede for mine Øine, og jeg trimlede hovedkulds til Jorden. Jeg laae, som truffen af Lynet, i Begreb med at opgive Aanden, da jeg rundt omkring mig hørte en Brummen og Støien, som den man imellem hører paa Torvene, eller paa Børsen, naar der sælges Actier. Jeg slog Øinene op og saae Marken vrimle rundt omkring mig af Træer, hvor jeg før neppe havde talt sex eller syv. Intet kan ligne min Forundring, ved at finde mig saaledes midt i en levende Skov; jeg blev ganske ør i Hovedet, og var færdig at græde af Bestyrtelse. Snart troede jeg, at jeg drømte, uagtet jeg var lysvaagen, snart indbildte jeg mig, at jeg var midt iblandt Spøgelser, eller rundt omkring beleiret af onde Aander, og adskillige andre slige Urimeligheder. Men jeg fik ikke Tid til at anstille mange Betragtninger over disse Automaters Natur og Aarsag; thi et andet Træe foer pludselig hen imod mig, nedbøiede een af sine Grene, hvis yderste Ende var bevæbnet med sex Qviste, der kunde ansees som Fingre, løftede mig op og bar mig, trods al min ynkelige Skrigen, bort. Utallige andre Træer af forskiellige Arter og Størrelser fulgte med. De gave visse articulerte Toner fra sig, som vare mig aldeles fremmede, og hvoraf jeg kun beholdt de to Ord *Pikel Emi*, som de særdeles ofte anbragte. Disse Ord betyde en *overordentlig Abekat*, og de kaldte

mig saaledes, fordi de sluttede af min Skabning og Klædedragt, at jeg maatte være en Abe, skiønt af et andet Slags end de i deres Land gangbare Aber. Andre toge mig for 31 en Indvaaner i Firmamentet, som de troede, Fuglen havde bragt ned, hvilket denne Klodes Aarbøger bevidne ofte tilforn at have tildraget sig. Alt dette fik jeg først et Par Maaneder efter at vide, da jeg havde lært det underjordiske Sprog.

I min nærværende Forfatning var jeg saa langt fra at kunne begribe disse levende og snakkende Træers Natur, at jeg endog af Frygt og Forvirring aldeles glemte min egen. Ligesaa lidt kunde jeg begribe hvad dette Optog, som gik for sig med langsomme høitidelige Skridt, skulde betyde, endskiønt jeg haabede ikke meget godt af den vredladne Mumlen og Knurren, som overalt gienlød i Marken. Den Fortørnelse paa mig, som jeg heraf sluttede mig til, havde virkelig sin Grund; thi det Træe, hvori jeg i min Angest, da jeg flygtede for Tyren, begyndte at klavre op, var hverken meer eller mindre end Byefogdens Kone i den nærmeste Bye. Den fornærmede Persons Anseelse forstørrede uendelig min Forbrydelse; thi jeg syntes at have villet voldtage ikke et almindeligt Fruentimmer, men en Dame af første Rang, og det paa aaben Mark i adskilliges Nærværelse: et ganske nyt og gyseligt Syn for et saa ærbart og sædeligt Folk som dette. Endelig kom man til Byen, hvorhen jeg blev ført fangen. Dens Huuse vare ikke allene prægtige; men dens Afdeeler, Gader og Stræder udmærkede sig ved Lighed, Orden og Symmetrie. Huusene vare saa høie og anseelige, at de saae ud som Taarne. Gaderne vrimlede af Træer, som spadserede, og naar de mødtes hilsede hinanden ved at nedbøje deres Grene. Jo flere de lod synke, jo større Beviis var det paa Ærbødighed og Høiagtelse. Saaledes, da just paa samme Tid en Eeg hændelseviis kom ud af et særdeles anseeligt Huus, vege de øvrige Træer tilbage, nedbøende deres fleste Grene, hvoraf man kunde slutte, det maatte være en meer end almindelig Person. Jeg opdagede virkelig strax efter, at det var Byefogden i Byen, og netop den, hvis Kone man paastod, jeg var kommet for nær. Imidlertid blev jeg bragt op paa en Sal i samme Byefogeds Huus. 32 Saasnart jeg var kommen ind, blev Døren slaaet i Laas efter mig, og fast tilspærret, hvorudover jeg strax lykønskede mig som Medlem af Rasphuset. Denne Frygt blev endnu mere bestyrket ved tre vagthavende Træer, som jeg fik Øie paa uden for, hvoraf enhver var bevæbnet med sex Øxer, een for hver Green; thi saa mange Grene, saa mange Arme, og saa mange Qviste, saa mange Fingre her. Jeg lagde Mærke til, at paa Toppen af Stammerne vare Hoveder anbragte, der meget lignede Menneskehoveder, og neden under, isteden for Rødder, to Been, men saa korte, at Skildpadder maatte kunde løbe om Kap med denne Planets Indbyggere. Det havde altsaa været mig en let Sag, hvis jeg ikke havde været fængslet, at undløbe, da det lod til, at jeg maatte kunne flyve i Sammenligning med disse Løbere.

Kort, for ikke længer at opholde mine nysgierrige Læsere, jeg indsaae nu tydeligen at disse Træer ikke allene vare denne Klodes Beboere, men at de endog vare fornuftige Væsner; og jeg beundrede den Forskiellighed Naturen fortryller med i sine mangfoldige Skabningers foranderlige Dannelselse. Disse Træer ere ikke nær saa høie som vores, de fleste overgaae ikke et Menneskes Længde, nogle ere endog meget kortere, hvilke man kunde ligne ved Blomster eller Planter, og, som jeg sluttede, maatte være Børn.

Det er ufatteligt, i hvilke Labyrinter af Betragtninger disse Særsyn forvildede mine Tanker, hvor mange Sukke de aftvang mig, og med hvilken Længsel jeg i denne Forfatning tænkte tilbage paa mit elskede Fødeland. Thi uagtet disse besynderlige Træer forekom mig selskabelige, siden de havde Brug af Talen, og syntes at være begavede med saa megen Fornuft, at man kunde regne dem iblandt de fornuftige Dyr, tvivlede jeg dog paa, at de kunde sættes i Ligning med Mennesker, og frygtede for, at Retfærdighed, Velvillighed og andre slige moralske Dyder, vare aldeles ubekjendte iblandt dem. Jeg fordybede mig saa aldeles i disse plagende Forestillinger, at alt mit 33 Inderste bevægede sig, og Taarerne styrtede mig strømmeviis ned paa Kinderne. Medens jeg saaledes paa den meest qvindagtige Maade overlod mig til min Bedrøvelse, traadde mine Bevogtere ind i Værelset, hvilke jeg, formedelst Øxerne, de bare, holdt for Byeknægtene. De gik foran mig medens jeg blev ført giennem Byen hen til en udmærket Bygning, som laae midt paa Torvet. Jeg ansaae mig i dette Øieblik som en, der har faaet Dictators Værdighed, fornemmere end nogen romersk Consul; thi denne havde aldrig uden tolv Øxer i sit Følge, jeg derimod fremtrinede med atten foran mig. Ved Porten af Bygningen, hvorhen man førte mig, stod *Retfærdighed* udhugget i Skikkelsen af et Træe, der i een af sine Grene holdt en Vægtskaal. Den var bildet som en Jomfrue, af et vigtigt og alvorligt Udseende, med giennemtrængende skarpe Blik, hvis Anstand hverken var modløs eller trodsende, men udmærkede sig ved en vis sørgelig Høitidelighed. Jeg sluttede med fuldkommen Vished heraf, at det var Raadhuset. Man førte mig ind paa Raadsalen, hvis Gulv var belagt med fiirkantede af forskiellig Farve glimrende Marmorstene. Jeg saae her en gylden Stoel, lig et Dommersæde, hvorpaa et Træe sad ophøiet mellem tolv Assessorer, der i passende Orden sadde paa ligesaa mange lavere Stole, sex ved hver Side af Overdommeren. Overdommeren selv var et Palmetræe af middelmaadig Høide, men udmærkede sig mellem de andre Dommere, ved Forskielligheden af sine Blade, der havde alle Slags Farver. Rundt omkring paa begge Sider stode fire og tyve Byesvende, af hvilke hver var udrustet med sex Øxer. Jeg kan ikke beskrive, hvilken Forfærdelse dette stridbare Syn indjog mig, da jeg sluttede deraf, at Nationen maatte være meget gruesom og blodgierrig.

I det jeg traadde ind i Salen stode alle Raadsherrerne op, og løftede deres Grene høit op i Veiret, efter hvilken Andagts Ceremonie de atter satte sig ned. Saasnart dette var skeet, blev jeg stillet frem for Skrankerne midt imellem to Træer, hvis Stammer vare overtrukne med 34 Faareskind. Jeg formodede, at disse maatte være Sagførere, og de vare det virkelig.

Førend de begyndte at tale i Sagen blev Overdommerens Hoved indhyllet i endeel sorte Dækkener. Anklageren holdt derpaa en kort Tale, som han tre Gange igien-tog, hvilken min Sags Forsvarer ligesaa korteligen besvarede. Paa disse Taler fulgte en fuldkommen Taushed. Da denne havde varet en halv Time, reiste Overdommeren sig, efterat Dækkenerne vare borttagne, som tilhyllede hans Ansigt, løftede sine Grene mod Himmelen, og fremførte med megen Anstand nogle Ord, der, som jeg sluttede mig til, indeholdt min Dom. Da han havde udtalt, blev jeg strax bragt tilbage til mit forrige Fængsel, hvoraf jeg formodede næste Gang at blive ført ud for at kagstryges.

I denne min Eensomhed tænkte jeg tilbage paa alle disse Hændelser, og beloe i mit Hierte dette Folks Daar-lighed; thi det forekom mig, at de meget meer havde spillet en Farce, end ført en Sag; og alt hvad jeg havde seet af deres Gebærder, Prydelser og heele Rettergangs-Maade, syntes mig meget meer at passe sig til Gøglespil og Balletter, end til en høitidelig høieste Ret. Jeg tænkte da paa, hvor lykkelig man er paa vores Klode, og Europæernes Fortrin for alle andre Mennesker faldt mig nu først ret paa Hiertet. Men uagtet jeg saaledes i mit Hierte fordømte denne underjordiske Nations Dumhed og Galskab, kunde jeg dog ikke andet end tilstaae dem Rang over Dyrene, da Byens smukke Anseelse, Bygningernes Symmetrie og adskillige andre Ting tydeligen lagde for Dagen, at disse Træer hverken manglede Fornuft, eller vare aldeles ukyndige i visse, fornemmelig mekaniske Konster. Men dette troede jeg ogsaa var alt hvad man kunde sige til deres Berømmelse.

Mens jeg saaledes i Stilhed smaasnakkede med mig selv, kom et Træe ind af Dørren med en trekantet Tingest i Haanden, hvormed han, efterat have løst op for mit Bryst og blottet min eene Arm, meget net slog Hul paa 35 Median-Aaren. Da han havde taget saa meget Blod, som ham syntes nok, forbandt han Armen med ikke mindre Færdighed, besaae med megen Opmærksomhed Blodet, og gik med Kiendetegn paa en Slags Forundring stiltiende bort. Alt dette styrkede mig endnu meere i den Meening, jeg havde fattet om dette Folks Taabelighed. Men da jeg siden efter lærte det underjordiske Sprog, og fik et tydeligt Begreb om alle disse Ting, forvandlede min Foragt til Beundring. Denne Rettergangsmaade, som jeg saa ubetænksom havde opholdt mig over, blev mig saaledes forklaret. Af mit Legems Dannelse havde de sluttet jeg var en Indvaaner af Firmamentet. Jeg havde syntes at ville voldtage en ærbar og dydig Dame af første Rang, og for denne Forbrydelse, hvori al Formodning dømte mig skyldig, blev jeg ført paa Raadstuen. Den eene af Sagførerne havde forstørret min Misgierning, og paastaet, jeg burde lide den i Loven paalagte Straf; den anden derimod afbad vel ikke Straffen, men raadte til at opsætte den, indtil man fik at vide, hvem og hvorfra jeg var, og om jeg var et umælende Dyr eller et fornuftigt Væsen. Grenenes Opløftelse mod Himmelen, fortalte man mig, var en sædvanlig Religions-Ceremonie, som man altid iagttog, før man dømte i Sager. Sagførerne vare omsvøbte med Faare-skind, for at erindre dem den Uskyldighed og Oprigtighed de burde vise i deres Sagers Behandling. Og virke-ligen lagde jeg Mærke til, at alle Sagførere her vare meget retskafne og ustraffelige, hvilket beviser, at det dog er mueligt i en vel indrettet Stat at finde redelige og brave Advocater. Man har saa strænge Love i dette Land mod Sagfordreiere, at ingen Kroglove, Lumskhed eller Partiskhed kan besmykkes. Intet Bedragerie kan afbedes, ingen Misgierning undgaae sin Straf. Det er ligesaa umueligt for en Forbryder at undflye, som at finde en Huser eller Hæler.

Den tredobbelte Gientagelse af deres Taler havde sin Grund i dette Folks særdeles langsomme Begreb, der udmærkede dem fra alle andre Nationer der paa Kloden; thi 36 meget faa iblandt dem havde den Evne at forstaae hvad de blot løseligen havde læst, eller begribe hvad de kun engang havde hørt. Man holdt for, at de, som strax fattede en Ting, maatte nødvendigen mangle Dømmekraft, og derfor betroede man sielden eller aldrig slige letnemme Personer store og vigtige Embeder. Erfarenhed havde lært dem, at Republiken altid havde vaklet under Bestyrelsen af disse hurtige Hoveder, som man i Almindelighed kalder store Genier, og at Mænd af et langsomt eller spotviis saa kaldet *sløvt* Begreb, havde bragt det igien i Orden hvad hine havde forviklet. Disse besynderlige Meeninger kunde jeg vel ikke give mit Bifald; men de forekom mig alligevel ved lang alvorlig Eftertanke ikke at være aldeles urimelige. Hvad der allermeest opvakte min Forundring, var Overdommerens Historie. Det var en Jomfrue, som var fød der paa Stedet, og af Regenten beskikket til *Kaki* eller øverste Dommer i Byen. Man maa agte, at dette Folk i at beskikke nogen til Embeder ikke anseer paa Kiøn, men efter foregaaende Undersøgelse overgive Statens Forretninger til den værdigste blandt dem, som kunne komme i Betragtning. For rigtigheden at kunne bedømme enhvers Beqvemhed og Gaver, har man dertil indrettet *Seminarier*, hvis Forstandere eller Opsynsmænd kaldes *Karatti*, der i deres Sprog egentligen betyder Prøvere eller Udgranskere. Deres Forretning bestaaer i at undersøge enhvers Fremgang og Duelighed, at udgranske nøie de Unges Hierne og Hierte, og efter holdt Examen aarlig at indgive til Fyrsten en Fortegnelse paa dem, som ere beqvemme til offentlige Embeder, samt vise hvortil enhver især har fortrinligt Anlæg, og i hvilken Plads han bedst kunde nytte Fædrenelandet. Naar denne Liste er bleven Regenten overbragt, lader han Candidaternes Navne indføre i en dertil bestemt Bog, paa det at han kan erindre sig og daglig have for Øine, hvem han bør forfremme til de ledige Betieninger. Den nys ommeldte Jomfrue havde fire Aar tilforn faaet et udmærket berømmende Vidnesbyrd af *Karatti*, og var paa denne Grund af Fyrsten beskikket til Overdommer i 37 Raadet, og just i hendes egen Fødebye; en Skik, som Indbyggerne i Potu holde meget helligt over, da de troe, at ingen kiende bedre et Steds Beskaffenhed, end de der ere fødte og opdragne paa samme. Hendes Navn var *Palmka*, og hun havde nu i en Tid af tre Aar forestaaet hendes Embede med allerstørste Berømmelse. Man holdt hende overalt for det forstandigste Træe i hele Byen; thi hun havde saa yderlig langsomt et Begreb, at hun med Nød og Neppe begreb en Ting

før den var tre eller fire Gange gientagen for hende. Men naar hun først havde fattet noget, indsaae hun det til Grunde, og opløste med saa megen Skiønsomhed de vanskeligste Opgaver, at alle hendes Domme bleve holdte for ligesaa mange Orakler.

Som Themis selv i Vægtens lige Skaaler
Hun veied' Ret mod Uret, uden Svig,
Og skielned' altid Sandheds egne Straaler
Fra Falskheds laante Skin, Gudinden lig.

Hvorfor hun og i den heele Tid, hun havde beklædt sit vigtige Embede, aldrig havde afsagt nogen Dom, som jo var bleven opløftet til Skyerne, og bekræftet af det øverste Statsraad i Potu.

Dette lærte mig at indsee ved nøiere Overveielse, at Potuanerne, ved ei at udelukke det smukke Kiøn fra Embeder, endda ikke handlede saa daarekistegalt, som jeg i Førstningen meente. Jeg tænkte ved mig selv: hvad om Byefogdens Kone i Bergen dømte i Raadet, isteden for hendes Mand! eller Procurator Severins Datter, som er en veltalende vittig og fornuftig Pige, førte Sager, isteden for hendes dumme Fader? maaskee Lovkyndigheden ikke endda vilde tabe saa meget derved, og Retfærdigheden sieldnere falde i Besvimelse.

Jeg gik videre i mine Betragtninger, og tænkte paa den Hurtighed, hvormed man dømmes i Europa, og i en Snup afsiger Domme, der maaskee ved alvorligere Undersøgelse ofte vilde staae Fare for at maatte gjøres om igjen.

For den Omgangsaade de havde brugt i at aarelade 38 mig, gav man mig følgende Regnskab. Naar nogen er bleven overbeviist om en Forbrydelse, da isteden for at kagstryge, lemlæste eller halshugge sli en Misdæder, lader man ham aarelade, for at komme efter, om Misgierningen har havt sin Grund i forsætlig Ondskab, eller af een og anden Uorden i Blodet eller Vædskerne, da man i saa Fald herved forsøger at læge ham, saa at denne Rettergang meget meer har Rettelse end Straf til Hensigt, uagtet Rettelsen paa en Maade tillige er en Straf, da det altid holdtes for en Skam der at være bleven dømt af Raadet til Aareladelse. Hvis nogen efter denne Revselse anden Gang gjør sig skyldig i en Misgierning, bliver han dømt uværdig Medlem af Staten, og forviist til Firmamentet, hvor alle uden Forskiel blive modtagne. Om denne Forviisning og dens Beskaffenhed skal jeg siden give nærmere Oplysning.

Aarsagen, hvorfor Vundlægen, der aarelod mig, havde studset ved at bese mit Blod, var, fordi denne Klodes Indvaanere havde, isteden for Blod, en giennemsigtig hvidladen Saft i Aarerne, der, i Forhold til dens større eller mindre Hvidhed, holdtes for større eller mindre Kiendetegn paa Reenhed og Uskyldighed.

Alt dette fik jeg et tydeligt Begreb om, da jeg havde lært det underjordiske Sprog, og begyndte derfor og at fatte mildere Tanker om denne Nation, som jeg ubesindigen havde fattet alt for stor Foragt for. Jeg mærkede at disse Træer, som jeg i Førstningen holdt for dumme og tølperagtige, havde temmelig meget Anstrøg af Menneskelighed, og frygtede derfor slet ingen Fare for mit Liv, i hvilken Tillid jeg blev bestyrket ved at see dem to Gange om Dagen bringe mig noget til Livets Ophold. Maden bestod i Almindelighed af Frugter, Urter og alle Slags Bønner, og Drikken var en klar, sød og overmaade velsmagende Saft.

Byefogden, i hvis Huus jeg blev holdt fangen, lod strax melde for Landsherren eller Fyrsten, der opholdt sig paa et Slot ikke langt fra Byen, at han af en Hendelse havde 39 faaet fat paa et fornuftigt Dyr af en ganske usædvanlig Skikkelse. Denne Beretning opvakte hans fyrstelige Høiheds Nysgierrighed. Han gav Byefogden Befaling, først at lade mig lære Landets Sprog, og derpaa at skikke mig til Hoffet. Jeg fik altsaa en Sprogmeister, ved hvis Underviisning jeg i en Tid af et halv Aar bragte det saavidt, at jeg temmelig færdigen kunde snakke med Indbyggerne. Saasart jeg havde lært de første Grunde i Sproget, kom atter en Befaling fra Hoffet, at man skulde gaae videre med min Underviisning, og indsætte mig i Byens Seminarium, hvis *Karatti* eller Overhørere skulde undersøge mine Sidekræfter, og bedømme, i hvilken Videnskab jeg gav det bedste Haab til Fremgang. Alle disse Befalinger bleve paa det omhyggeligste fulgte. I den Tid jeg opholdt mig ved Seminariet, sørgede man ikke mindre for mit Legems end for min Siels Dannelse, og i Besynderlighed gjorde man sig megen Umage for at faae mig til at ligne et Træe saa meget som mueligt, til hvilken Ende de hæftede forlorne Grene til min Krop saa net, at det var en Lyst at see det.

Min Vert underholdt mig imidlertid hver Aften, naar jeg kom hjem fra Seminariet, med adskillige Samtaler, hvori han spurgte mig om alle Slags Ting. Han hørte mig med inderlig Fornøjelse fortælle, hvad der var mødt mig paa min Nedreise; men intet forundrede ham meere end min Beskrivelse over vor Jordklode, og den af utallige Stierne vrimplende umaalelige Himmel, som omgiver den. Alt dette hørte han med yderste Begierlighed og Opmærksomhed; men han blev ganske flau, da jeg fortalte ham, at Træerne hiemme hos os vare livløse, ubevægelige og rodfæstede i Jorden, og var nær bleven rasende, da jeg forsikkrede ham, at vi brugte den Maneer hos os at fælde Træer for at varme vore Kakkellovne og koge vores Mad ved dem. Ikke destomindre, da han alvorlig havde overtænkt Tingen, sagtnedes hans Vrede lidt efter lidt, og i det han strakte alle de Grene han havde, som beløb sig til fem, op mod Himmelen, priiste han Skaberens 40 forunderlige Domme, hvis mange skiulte Hensigter ingen Dødelig kiender, og hørte rolig og opmærksom paa hvad jeg videre fortalte. Hans Kone, som hidindtil bestandig havde skyet min Nærværelse, forsonede sig

med mig igjen, da hun fik den rette Aarsag at vide, hvi jeg var bleven bragt for Retten, og aflagde al Mistanke til mig, da hun hørte, jeg i min Uskyldighed havde ladet mig bedrage ved Skikkelsen af et Træe, som man i vores Lande uden Omstændighed klavrer op i. Men for ikke at løbe Fare for, i denne nye Fortroelighed at oprive det nyslægte Saar, og derved atter tabe hendes Yndest, tog jeg mig alligevel i Agt for aldrig at tale med hende, uden naar hendes Mand var tilstæde, og med hans Tilladelse.

41

TREDIE KAPITEL

Beskrivelse over Byen Keba.

I denne min Underviisningstid førte min Vert mig ofte omkring i Byen, for at vise mig alt hvad der var sieldent og mærkværdigt. Vi spadseerte rundt omkring med hinanden uden Hinder, og hvad jeg meest undrede mig over, uden mindste Tilløb af Pøbelen. Det gaaer ganske anderledes til hos os, som man veed, hvor ved enhver Ubetydelighed, som man ikke netop seer hver anden Dag, Folk stimier sammen i Tusindtal, for at mætte deres Nysgierrighed. Men denne Planets Indbyggere synes, tvertimod os, nok saa godt om gamle Vigtigheder, som om nye Snurrepiberier.

Keba, saa heed denne Bye, er den næststørste Stad i Fyrstendømmet *Potu*. Dens Indbyggere udmærke sig ved saa megen Alvorlighed og Sindighed, at man kunde tage hver af dens Borgere for en Raadsherre. Alderdom er især her i største Anseelse; paa intet Sted i Verden ere gamle Folk meer agtede og ærede, deres Meeninger, ja deres blotte Vink ere Ungdommen hellige. Jeg undrede mig derfor saa meget desmeere over, at et saa sædeligt og sindigt Folk kunde finde Smag i Leegekampe, Skuespil og andre slige theatricalske Forlystelser, der syntes mig at stride aldeles mod deres medførte Alvorlighed. Min Vert, som mærkede denne min Forundring, stræbte at tilintetgjøre den. Vi har, sagde han, i heele dette Fyrstendom den Skik at afvexle med alvorlige Forretninger og morende Forlystelser:

Vi efter øvet Pligt til skyldfrie Moerskab tye, For med fornyet Kraft at øve hin paa nye.

42

Thi mellem andre ypperlige Indretninger i dette Land har man givet Indvaanerne Tilladelse at nyde alle Slags uskyldige Fornøielser, hvorved man troer at Sielen styrkes og gøres bekvemmere til trættende Forretninger, ikke at tale om, at slige med Maade nydte Forlystelser forjage Tungsindighed, der ikke sielden er Moder til Oprør og andre fortvivlede Foretagender. Af denne Aarsag pleiede de efter deres alvorlige Forretninger at adspredde sig ved Skuespil eller anden Moerskab, dog paa saadan en Maade, at Alvorligheden aldrig udartede til Barskhed, eller Munterheden til Kaadhed. Saa fornøiet, som jeg var med dette, saa ærgerlig blev jeg, da jeg hørte, at de regnede Disputatser iblandt deres theatricalske Lege. Paa visse bestemte Tider om Aaret, efterat man havde gjort Væddemaal, og udsat en vis Præmie for den, som vandt, gik de to, som skulde disputere, ud for Haanden, eller rettere Munden, med hinanden, ligesom andre Baxere, og bleve sammenhidsede omtrent paa samme Maade som Haner eller andre stridbare Dyr hos os. I Almindelighed var det Mode blandt de Rige der, at de oplækkede slige Disputatorer, ligesom man her paa Jorden oplækker Jagthunde, og lode dem oplære i Disputere-Konsten eller Dialektiken, for at give dem den Færdighed i Munden, som udfordredes til disse aarlig bestemte Kampe. Paa denne Maade havde en vis riig Borger der i Byen, hvis Navn var *Henokki*, samlet sig store Rigdomme, og vundet ved den Disputators Seire, han underholdt, i en Tid af tre Aar en Sum af fire tusinde Rikatu. Adskillige andre, som ligeledes skrabede Penge sammen paa denne Maade, havde af og til budt ham uhyre Summer for denne Disputator; men han havde hidindtil ikke kunnet overtales til at skille sig ved et Liggendefæe, der aarlig indbragte ham saa betydelige Indkomster. Personen, der handledes om, havde en umaneerlig flydende Tunge, kunde rive alting ned og bygge alting op igjen, gjøre krumt til lige og fiirkantet til rundt som ingen Ting, var en Haarkløver paa en Hals, og slog om sig med Syllogismer og dialektiske Kroglove, saa vældigen, at Larmen 43 af hans Distingveren, Subsumeren og Limiteren bragte alle hans Opponentere til at tie som Fiske. Jeg var et Par Gange med inderlig Siels Græmmelse Tilskuer ved disse Skuespil; thi det forekom mig baade usømmeligt og ugudeligt at forvandle saa hellige og ærværdige Øvelser som disse, der ere en Prydelse for vore Universiteter, til Theaterspil, og da det faldt mig ind, at jeg selv tre Gange havde disputert offentlig med største Berømmelse, kunde jeg neppe bare mig for at græde af Ærgrelse. Imidlertid var det dog ikke nær saa meget Handlingen i sig selv, som Maaden den skeete paa, der foragede mig; thi man leiede ved slige Leiligheder visse Sammenhidsere, der kaldtes *Kabalki*, som, naar de mærkede Disputatorernes Hidsighed sagtnedes, stak dem i Siden med et Slags Syle, for at muntre dem og bringe dem paa ny i Heede. Jeg forbigaaer adskilligt andet i denne Anledning, som jeg rødmer ved at tænke paa, og som jeg ikke kunde andet end fordømme hos et saa oplyst Folk som dette.

Foruden disse Disputatorer, som man spøgviis kaldte *Masbakki* eller Slagsbrødre, holdt man adskillige andre fireføddede, saavel vilde som tamme Dyr, og endeel Rovfugle, hvilke man for Penge ligeledes lod fægte med hinanden til Tilskuernes Fornøielse. Jeg spurgte min Vert, hvorledes det var mueligt, at en saa skiønsom Nation kunde nedsætte slige ædle Øvelser, hvorved man skiærper Forstanden, opdager Sandheden, og lærer at tale med Lethed, til Spilfægtninger. Han svarte mig, at i de barbariske Tider havde disse Øvelser været i stor Agt; men da Erfarenhed langt om længe lærte, at de meget meere tiente til at skiule Sandheden, gjøre Ungdommen kaad, opvække Uroligheder og skade nyttigere Videnskaber, havde Academiet forvandlet dem til Skuespil; og Udfaldet havde viist, at de Studerende bragte det meget videre i Lærdom ved stille Læsning og rolig Overtænken. Dette Svar, skiønt det syntes artigt nok, tilfredsstillede mig alligevel slet ikke.

44

I denne Bye var for Resten et Gymnasium eller Aca-demie, hvori de boglige Konster lærtes med megen Alvorlighed og Sømmelighed. Min Vert førte mig op paa denne Høiskoles Auditorium en vis høitidelig Dag, da der blev creeret en *Madik* eller Lærer i Philosophien. Denne Handling gik for sig uden mindste Ceremonie, undtagen for saavidt at Candidaten holdt en net og grundig Tale over en vis fysisk Opgave, hvorpaa han af Academiets Forstandere blev indskrevet i deres Tal, der have Tilladelse til at lære offentlig. Da min Vert spurgte mig, efterat vi vare komne hjem, hvorledes denne Promotion anstod mig, svarte jeg ham, at den forekom mig alt for tør og maver, i Forhold til vores. Jeg fortalte ham, at Magistrene og Doctorerne hos os maatte disputere før de bleve creerede, ved hvilken Efterretning han trak forskrækkelig paa Næsen. Han spurgte mig med en Slags Spodskhed, om disse Disputatsers Beskaffenhed, hvad Maade de bleve holdte paa, og hvori de afvege fra de hos dem brugelige. Jeg sagde ham, at de handlede i Almindelighed om lærde og vigtige Materier, især saadanne, som angik Sæderne, Sproget og Klædedragten hos to gamle Nationer, der i forrige Tider havde fornemmelig blomstret i Europa. Jeg forsikkrede ham, at jeg selv i tre meget lærde Disputatser havde sagt alt hvad der kunde siges om disse to gamle Nationers Tøfler. Ved at høre dette faldt han i Latter, og skoggerloe saa høit, at det gienlød i heele Huset. Hans Kone, som hørte denne Latter, kom løbende af alle Kræfter ind til os, nysgierrig efter at vide hvad der havde foraarsaget den; men jeg var bleven saa opbragt derover, at jeg ikke værdigede at svare hende; thi hvo kan udholde at høre saa vigtige og alvorlige Ting optages med Latter? Hendes Mand forklarede hende, hvori Tingen stak, og hun loe, til min inderlige Græmmelse, lige saa høit som han derover.

Det varede ikke længe før denne Historie var udspreedt over heele Byen, hvor den gav Stof til uophørlige Spotte-gloser. Iblandt andre var der en vis Raadmands Kone, som var af Naturen meget lattermild, der, ved at høre den, 45 faldt i saa stærk en Latter, at hun nær havde revnet; og da hun nogen Tid efter døde af en Feber, mumlede man overalt om, at denne umaadelige Latter, ved at angribe hendes Lunge, var bleven, som man siger, Pinden til hendes Liigkiste. Denne Folkesnak var imidlertid kun en løs Formodning; thi i Grunden vidste man ikke, hvoraf hun var død. Det var for Resten en ypperlig Kone og en skrap Huusholderske; thi hun havde ikke mindre end syv Grene, der er et usædvanligt Antal hos dette Kiøn, hvorfor og alle skikkelige Træer tog sig hendes Død meget nær. Hun blev begravet om Natten, uden for Byens Muure, i de samme Klæder, som hun havde havt paa da hun døde; thi det er her forbudet ved en Lov, at ingen maa begraves inden i Byen, da man troer, at Luften fordærves ved Ligenes Uddunstninger. Ligeledes er det forbudet at klæde Ligene med kostbar Pyndt, og udføre dem med prægtige Sørgeskarer, da de alligevel strax efter blive Føde for Ormene. Med alle disse Indretninger var jeg ret vel fornøiet. De pleie og at holde Sørgetaler og Liigprækener; men de bestaae kun i blotte Opmuntringer for Tilhørerne til at leve dydig, og Formaninger til at have deres Dødelighed stedse for Øie. Der ere ved slige Leiligheder anordnede Censorer, som maa mærke paa, hvorvidt den Dødes Fortienester enten mindes med større eller mindre Roes end Sandheden fordrer. Da der tillige er lagt Straf paa dem, som overdriver eller digte Berømmelser, finder man ingensteds sparsommere Lovtalere end her i Potu. Da jeg kort efter selv var Tilhører af en saadan Sørgetale, spurgte jeg min Vert om den afdøde Helts Stand og Kaar, hvis Minde saa høitideligen blev æret. Han svarte mig, at det var en Bonde, som i et Ærende til Byen var pludselig død underveis. Havde de underjordiske Folk tilforn beleet mig, saa beloe jeg nu paa min Viis dem igien med Skoggerlatter, og giengieldte deres Spydighed mod os Europæer med Cølns Vægt ved denne Leilighed. »En Bonde?« raabte jeg, »hvorfor blive ikke ogsaa Stude og Tyre, Bøndernes Staldrødre og Medarbejdere, ligeledes roste fra

46

47

de offentlige Talesteder? Da de have samme Forretninger, kunde de give lige Stof til Liigprækener.« Men min Vert bad mig holde Maade med min Latter, og underrettede mig om, at Agerdyrkerne vare i største Agt her for deres nyttige og vigtige Beskiæftigelsers Skyld, og at ingen Stand holdtes for ædlere i dette Land, end Bondestanden; hvorfor og enhver stræbsom Bonde og retskaffen Huusfader blev hilset af Kiøbståedfolk med de Æresnavne: Nærer og Beskytter. Heraf kom og den Skik, at Bønderne i Begyndelsen af Høsten eller i Palme-Maaneden, naar de kom til Staden med en stor Mængde Vogne, belæssede med Levnetsmidler, bleve modtagne uden for Porten af Stadens Øvrighed og under Klang af Basuner og Cymbler i Fryds Triumf indførte i Byen. Hvor studsede jeg ved denne Fortælling, især da jeg tænkte tilbage paa Bøndernes Skiebne hos os, der sukke under en forhaanet Trældom, og hvis Beskiæftigelser agtes ringe og foragtelige imod dem, som Overdaadighed og Vellyst har indført, for Exempel Kokkes, Postebageres, Conditorens, Haarskieres,

Dandse-mesteres og utallige andre. Dette fortalte jeg vel nogen Tid efter min Vert; men under Paalæg af den ubrydeligste Taushed, af Frygt for at bibringe de underjordiske Folk alt for slette Tanker om de overjordiske. Han lovede mig, at aldrig noget Træe skulde faae det af hans Mund at vide, og førte mig op paa Auditorium, hvor der skulde holdes en Sørgetale. Jeg maa oprigtigen tilstaae, at jeg aldrig har hørt noget saa grundigt, sandhedsfuldt eller frit fra al Slags Hyklen, i sliig Anledning, som denne Tale, der syntes mig et Mønster, hvorefter alle Liigprækener burde indrettes. Taleren gav først en Afridsning af den Afdødes Dyder, opregnede siden hans Laster og Skrøbeligheder, og endte med en Paamindelse til Tilhørerne at tage sig i Agt for disse.

Da vi gik hjem fra Auditorium, mødte vi en Misdæder, som blev ført imellem tre Vægtene. Han havde nylig efter Overdommerens Kiendelse udstaaet Armstraffen (saa kalde de den omtalte Aareladen) og blev nu bragt til 48 Byens almindelige Hospital. Jeg spurgte, hvori hans Forbrydelse bestod, og man svarte mig, at han offentlig havde afhandlet Guds Væsen og Egenskaber, hvilket var aldeles forbuden i disse Lande, hvor slige utidige Afhandlinger bleve holdt for saa dumdristige, at man ikke troede de kunde fødes uden i forvirrede Hierner. Man har derfor den Skik her at sætte slige spidsfindige Disputatorer, efterat man først har aareladt dem, i Daarekisten eller Rasphuset, indtil de faae deres sunde Forstand igien. Jeg tænkte ved mig selv: Himmels og Jord! hvorledes vilde det gaae her med vore Theologer, som klamres hveranden Dag om Guddommens Egenskaber og Beskaffenheder, om Aandernes Natur og andre saadanne skjulte Hemmeligheder? Hvorledes vilde det gaae med vore metaphysiske Lærde, der, stolte af deres transcendentalske Fremgransk-ninger, troe, langt over andre Folks Begreb, at nærme sig Guddommens Alvidenhed? Sandelig, jeg frygter, at de her isteden for Recensent-Roes og Doctorhatte, hvormed man kroner dem hos os, vilde bane sig Veien til Hospitalet eller Rasphuset.

Disse, og mange andre ligesaa urimelige Ting, lagde jeg Mærke til i den Tid jeg opholdt mig ved Seminariet. Endelig kom den af Fyrsten bestemte Tid, da jeg, forsynet med Lærernes Vidnesbyrd, skulde sendes herfra til Hoffet. Jeg gjorde mig sikker Regning paa den meest glimrende Roes og de varmeste Anbefalinger, grundende dette Haab deels paa min egen Dygtighed, da jeg meget tidligere, end jeg ventede, havde lært det underjordiske Sprog, deels paa min Verts Venskab, og deels paa mine Dommeres udraabte Oprigtighed. Endeligen overbragte man mig mit Testimonium. Ved at aabne det zittrede jeg af Glæde, begierlig efter at læse mine egne Berømmelser, og deraf at giette mig til min Lykke. Men hvor opbragt og fortvivlet blev jeg, da jeg havde læst det. Det lød saaledes:

»I Følge Deres Durchlauchtigheds Befaling afsende vi hermed nærværende Dyr, som for nogen Tid siden er 49 nedbragt til os fra en anden Klode, og kalder sig Menneske. Vi have med omhyggelig Flid underviist samme i vor Realskole, og efter saa nøie som mueligt at have undersøgt dets Forstand og Opførsel, have vi befundet det meget letnemt og lærvilligt; men af en saa skæv og jammerlig Skiønsomhed, at det formedelst sit alt for hastige Begreb, neppe kan regnes i Klasse med fornuftige Skabninger, end sige betroes til noget vigtigt Embede. Da det imidlertid er langt hurtigere paa Fødderne end nogen anden af dette Lands Indvaanere, kunde det være overmaade vel skikket til Hof-Løber. Skrevet i Torne-Maaneden paa vort Seminarium i Keba, af Deres Durchlauchtigheds ydmygste Tienere.«

Nehek. Joktan. Rapasi. Kilak.

Jeg gik grædende herover til min Vert, bønfuldt ham med Taarerne i Øinene, om at udvirke ved sin Anseelse et mildere Vidnesbyrd af Karatterne, og bad ham at vise dem mit Testimonium fra Kiøbenhavns Academie, hvori jeg blev fremstillet som en meget ypperlig og udmærket Student. Han indvendte mig, at dette Testimonium kunde være godt nok oppe hos os, hvor man maaskee saae meere paa Skyggen end Legemet, og mere paa Barken end Marven; men hos dem, hvor man saae paa Kiernen af Tingene, var det af ingen Værdie. Han raadte mig for Resten at bære min Skiebne med Taalmodighed, især da mit Skudsmaal hverken kunde forkastes eller forandres, eftersom det agtedes her for een af de største Forbrydelser at rose nogen for Dyder, som han ikke besad. For imidlertid at gyde nogen Balsam i mit Saar, og trøste mig saa godt som han kunde, sagde han mig omtrent følgende mærkelige Ord, hvis Sandheds heele Vægt mit Hierte følte.

Tragt aldrig efter det, den blinde Pøbel troer
At skabe Fryd hos den, som Dumhed kalder stor,
Hvis Glimmer Dumhed blot kan ønske og misunde!
Ak ofte Viisdom een saae hvirvled' op
50 Til Magtens høie Bølges svimle Top,
For, Skibet liig i Storm, at gaae til Grunde.
Tidt sank, beladt med Titler og med Guld,
Den, som gleet ellers sikker giennem Livet;
At bære dette Jordens tunge Muld
Blev meget faa blandt Dødelige givet.
De stræbe, jage, svede hist og her,
For Skat til Skat, og Rang til Rang at klynge;
Omsider kneiser den optaarnte Dyng,

Lig Pyramiden omvendt, Skyen nær,
For i det næste Nu at styrte brat omkuld,
Og knuse Dyngeren i sit tilbedte Muld.

Han lagde til, at man med middelmaadig Lykke i en lavere Stand ikke havde sligt et Fald at frygte. Mit Testimonium fra Karatterne paastod han at være som det burde, og at disse grandseende og retskafne Dommere, der aldrig lode sig bestikke ved Gaver, eller skrække ved Trudslers til at vige mindste Fodbred fra Sandheden, ikke heller heri kunde mistænkes for Partiskhed. Han sagde mig endog omsider reent ud, at han selv for længe siden havde lagt Mærke til min svage Dømmekraft, og at han strax af mit hurtige Begreb og frugtbare Hukommelse havde sluttet sig til, at jeg ikke var oplagt til at gjøre store Spring; men tvertimod ved min elendige Skiønsomhed aldeles udygtig til ethvert betydeligt Embede. Han lagde til, at han havde gjort den Opdagelse, ved at høre mine Fortællinger om Europæerne, at mit Fødeland maatte være

Et meget usundt Land, som skiult i Taage laae,
Og hvor i Taagen man kun lutter Narre saae.

Han forsikkrede mig i øvrigt paa den høfligste Maade om sit Venskab, og raadte mig uden Ophold at gjøre mig færdig til Reisen.

Jeg fulgte denne meget fornuftige Mands Raad, saa meget meere, da Nødvendigheden udkrævede det, og det syntes mig en Dumdristighed at sætte sig imod Fyrstens Befaling. Jeg begav mig altsaa paa Reisen, i Selskab med endeel Smaatræer, som tilligemed mig vare gjort færdige fra Seminariet, og i samme Hensigt, som jeg, bleve sendte til Hovedstaden. Vores Veileder var en gammel Karatti, eller Opsynsmand, der reed paa en Stud, fordi han af Alderdom ikke længer kunde gaae. At age er overalt her noget ganske usædvanligt; det er kun udlevede Oldinger og Syge, som nyde denne Beqvemmelighed, endskiønt Indbyggerne her vare langt meer at undskylde, om de lode sig kiøre, end vi, da de flytte sig med saa megen Vanskelighed og Langsomhed.

Det falder mig herved ind, med hvilken Latter de underjordiske Folk hørte paa den Beskrivelse jeg engang gjorde dem over vore Kiøretøier, vore Forspand, Kurvevogne og disse store Æsker, hvori vi pakkes ind, som Byldter, for at føres rundt om i Byen, især da jeg fortalte dem, at hos os den eene Naboe ikke kunde besøge den anden uden at indsluttes i en saadan Æske eller Karre, og saaledes af to modige stridbare Dyr slæbes igiennem Gader og Stræder.

Formedelst disse fornuftige Træers langsomme Gang maatte vi tilbringe tre Dage paa Veien inden vi kom til Hovedstaden, uagtet den ligger neppe fire Miil fra Keba. Havde jeg gaaet allene, havde jeg magelig kunnet gjort denne Reise paa een Dag.

Saa meget som det fornøiede mig at være uden Sammenligning raskere til Fods end de Underjordiske, saa meget græmmede det mig paa den anden Side, at denne Legems Fuldkommenhed skulde skaffe mig et saa ringe og foragteligt Embede. »Jeg vilde ønske,« sagde jeg, »at jeg var ligesaa plump til Beens, som dette Lands Indvaanere, for ved denne Feil at undgaae den slaviske og nedrige Be-tiening man har bestemt mig.« »Siig ikke det,« sagde vor Veileder, der hørte mig; »dersom Naturen ikke ved dette legemlige Fortrin paa en Maade havde erstattet din Siels Mangler, havde vi alle maattet ansee dig som en aldeles unyttig Byrde for Jorden; thi formedelst dit utidig hurtige 52 Begreb, seer du allene Skallen af en Ting, uden at opdage Kiernen, og da du har kun to Grene, staaer du dybt under alle Underjordiske i Beqvemhed til Haandarbeide, af hvad Slags det og kunde være.« Da jeg hørte dette, takkede jeg Gud for mine lange Been, eftersom jeg uden dem neppe var bleven regnet iblandt fornuftige Skabninger.

Paa hele Veien lagde jeg med Forundring Mærke til, at ingen af Indbyggerne, da vi gik forbi, blev staaende, for at see paa os, end sige forlod sit Arbeide for at betragte et Syn, som man alligevel ikke saae hver Dag, saa gandske henvendte vare de til deres Forretninger. Men saasart Dagen var til Ende, og enhver havde forrettet sit, forlystede de sig med alle Slags Lege, med Øvrighedens Tilladelse, der holdt for, at slig uskyldig Spøg styrkede baade Siel og Legeme, ligesaavel som Mad og Drikke. Af denne og andre Aarsager var Reisen mig overmaade behagelig. Landet havde overalt det meest fortryllende Udseende. Man forestille sig et Amphitheater saa skiønt, som Naturen eene kan danne det. I de Egne, hvor Naturen selv havde været mindre gavmild, var alting erstattet ved Indbyggernes Konst og Flid. Øvrigheden udsatte til den Ende opmuntrende Belønninger for dem, som opdyrkede, forbedrede og prydede deres landlige Eiendomme, og den, som forsømte sin Jord, blev dømt fra sin Borgerret. Vi kom igiennem adskillige smukke Landsbyer, der, eftersom de ikke laae meget langt fra hinanden, syntes at udgiøre een eeneste stor Bye. Overalt saae man lige Nethed og Orden. Ikke destomindre bleve vi paa Veien temmelig ofte antastede af endeel vilde Abekatter, der løb hist og her omkring, og i Særdeleshed sprang altid til og nappede mig, som de for Skabningens Skyld tog for en af deres Kammerater. Jeg kunde ikke undertrykke min Fortrydelse og Vrede herover, især da jeg saae, at denne Spøg gav Træerne Stof til Latter paa min Bekostning; thi jeg blev ført til Hoffet, efter Fyrstens Befaling, i samme Dragt, som jeg havde paa, da jeg kom ned paa Planeten, og med 53 Baadshagen i den høire Haand, at han kunde see hvordan Folk vare klædte paa vor Klode, og i hvilken Prydelse jeg var dumpet herved. Jeg ansaae det for en Lykke, at jeg havde faaet denne Baadshage med; thi

den syntes at komme mig ret vel tilpas, for at bortjage de næsvise Abekatter, der i Skokketal stimlede til mig; men det hialp ikke meget, thi jo fleere jeg drev paa Flugten med den, jo fleere kom der igien, saa at jeg paa den hele Vei hvert Minut maatte holde mig færdig til Feldtslag.

54

FIERDE KAPITEL

Det fyrstelige Hof i Potu.

Endelig kom vi til Residentsstaden *Potu*. Det er en særdeles prægtig og anseelig Bye. Huusene der ere høiere, og Gaderne bredere og beqvemmere end i Keba. Det første Torv, vi kom til, var fuldt af en stor Mængde Handlende, og rundt omkring omgivet af Kunstneres og Haandværkeres Boder. Jeg studsede ved at see en Misdæder med en Strikke om Halsen, staaende midt paa Pladsen, omringet af en stor Mængde meget alvorlige Træer, der saae ud som en Kreds af Raadsherrer. Da jeg spurgte, hvad dette betydede, og hvad denne Synder havde giort, for at blive hængt, tvertimod Skik og Brug, siden ingen Forbrydelse i disse Lande straffes med Livet, svarte man mig, at det var en Projektmager der havde raadet til at afskaffe en vis gammel Sædvane. De omkringstaaende vare Raadsherrer og andre Lovkyndige, der, som sædvanligen, skulde undersøge det nye Paafund; og dersom dette befandtes vel udtænkt og nyttigt for Staten, skulde Synderen ikke allene frikiendes, men belønnes; opdagede man derimod, at det var Landet skadeligt, eller at Projektmageren havde havt egen Fordeel til Hensigt med denne Forandring, skulde han strax, som en Statsforstyrer, opklynges. Denne Fremgangsmaade har den Virkning, at meget faa vove nye Forslag, og at man er særdeles varlig med at raade til en og anden Lovs Afskaffelse, med mindre Statens Fordeel derved er saa tydelig, at man ikke kan tvivle om et lykkeligt Udfald. De Underjordiske holde overalt særdeles meget over gamle Love, og Forfædrenes Indretninger ere dem i 55 Almindelighed meget hellige, eftersom de troe at Staten, ved de evige Forandringer efter hver andens Indfald, nødvendig maa svækkes. Hille mænd! tænkte jeg ved mig selv, hvorledes vilde det gaee her med vor Klodes Projektmagere, der under Skin af det Almindeliges Tarv og Landets Beste, hver anden Dag pønse paa nye Forordninger til deres egen Fordeel?

Vi bleve omsider indførte i et meget stort Huus, hvor man modtager alle dem, som sendes til Hovedstaden fra samtlige Seminarier i Riget. Herfra bleve vi atter udførte, for at stilles for Fyrsten. Vor Anfører, eller Karatti, bød os imidlertid at vente her, medens han gik bort og meldte os; men neppe var han borte, før en usædvanlig høi Lyd, som Lyden af et Seiersskrig, døde vore Ører, og et Øieblik derpaa gienlød Allarmen af Trommer og Basuner i hele Bygningen. Vi bleve bestyrtsede ved denne Larm, løb ud, og saae et Træ fremtrine, med en Blomsterkrands om Hovedet, fulgt af et prægtigt Følge; og opdagede snart, at det netop var den samme Borger, som vi nylig havde seet paa Torvet med Strikke om Halsen.

Den Forordning, han med Livsfare havde foreslået, var bleven bifaldet og antaget, og derfor førte man ham nu i Triumf giennem Byen. Men paa hvad Grund han havde raadet til at afskaffe den gamle Lov, kom jeg ikke efter, og kunde jeg paa ingen Maade siden faae at vide, formedelst dette Folks Taushed, der giør, at de allermindste Ting, der forhandles i Raadet og angaae Statens Bestyrelse, bestandigen blive Hemmeligheder for Almuen. Det gaee hermed ganske anderledes til hos os, som man veed, hvor Statsplaner og Raadsslutninger Dagen efter fortælles, giennemgaaes og bedømmes i alle Kroer og Kaffehuse. Efter en Times Forløb kom vor Karatti tilbage, og gav os alle Befaling at følge sig, som vi strax adlød. Paa Veien kom os hist og her endeel Smaatræer imøde, med smaa trykte Historier om alle Slags mærkværdige Ting, som de holdt tilfals. Iblandt dette Krimskrams fik jeg

56

57

hændelseviis Øie paa en lille Piece, der havde følgende Titel: *Sandfærdig Beretning om et ganske nyt og usædvanligt Luftsyn eller flyvende Drage, som i Fior lod sig see paa Himmelen*. Jeg saae mig her stukket i Kobber, saadan som jeg væltes om Planeten, med Baadshagen i Haanden, og slæbende Rebet efter mig. Med megen Umage holdt jeg mig fra at lee høit ved denne Leilighed, og sagde hemmelig ved mig selv

Forunderlige Syn! uhørte Reiseferd!
En bedre Gravstik var din Herlighed dog værdi

Jeg købte imidlertid Bogen for tre Kilak, der omtrent er det samme som fire Skilling i vore Penge, undertvang min Latter og gik ganske taus op til Slottet. Det udmærkede sig meere ved Kunst og Nethed, end ved overdaadig Pragt og Glimmer. Jeg saae meget faa Hofbetientere eller Opvartere; thi Fyrsten elsker

Tarvelighed, og er en afsagt Fiende af alt overflødig. Man har langt fra heller ikke her saa mange Tienere nødvendig, som ved vore Hoffer; thi saa mange Grene, saa mange Arme har ethvert Træe, og altsaa kan alt Haandarbeide, Opvarnting og Huusgierning forrettes her i tredje eller fjerde Delen af den Tid, det medtager hos os.

Det var Middag, da vi kom op paa Slottet. Da Hans Fyrstelige Durchlaughtighed ønskede at tale med mig afsides fra de andre før han gik til Taffels, blev jeg eene ført ind i Spisesalen. Denne Fyrste foreener Venlighed med Alvorlighed i en beundringsværdig Grad. Hans Munterhed og Mildhed er ham saa naturlig, at ingen Bekymring kan formørke hans blide Udseende. Saasnart jeg saae ham, faldt jeg paa Knæe, hvorover alle omkringstaaende meget syntes at forundre sig. Han spurgte mig selv, hvi jeg gjorde dette? og da jeg sagde ham Aarsagen, bød han mig staae op igien, sigende, at slig en Dyrkelse tilkom allene Guddommen, og at Lydighed, Arbeide og Flittighed vare de eneste Veie til hans Yndest. Da jeg havde reist mig, gjorde han mig adskillige Spørgsmaal, 58 hvordan jeg var kommet ned, hvad der var Aarsag til min Reise, hvad jeg heed, og hvor jeg var fød. Jeg svarte ham:

Mit Navn er Klim, en meget større Klode,
Her oven over, er mit Fødested; Jeg hid ei gik, ei seiled', eller roede,
Men dumped' hovedkulds giennem Luften ned.

Han spurgte mig videre, hvad der var mødt mig paa min Reise, og ønskede at vide noget om vor Klodes Sæder og Skikke. Jeg udbredte mig herpaa med megen Varme over Menneskenes Vid og Dyder, fine Sæder, Levemaade og andre Ting, hvoraf det menneskelige Kiøn især pleier at bryste sig. Men han blev ganske kold ved denne Fortælling, og gabede ved adskillige Ting, som efter min Formening allermest burde have opvakt hans Beundring. Ak! tænkte jeg, hvor forskiællig er dog ikke de Døde-likes Smag! hvad der meest fortryller os, opvækker disses Ekkel. Det der af alting meest syntes at skurre i hans fyrstelige Ører, var hvad jeg sagde ham om vores Maade at føre Sager paa for Retten, om vore Sagføreres Veltalenhed, og vore Dommeres Hurtighed i at afsige Domme. Jeg forsøgte at sætte ham dette i bedre Lys; men han afbrød mig, og gik til noget andet, spørgende mig tilsidst om vores Religion og Kirkeforfatning. Jeg sagde ham kortelig alle vore Troes Artikler. Medens jeg læste disse for ham, forsvandt lidt efter lidt Rynkerne paa hans Næse; han tilstod, at han villigen kunde underskrive enhver af dem; og undrede allene paa, at Folk uden Skiønsomhed kunde have saa sunde og rigtige Begreber om Gud og hans Dyrkelse. Men da han strax derpaa hørte, at de Christne vare deelte i utallige Secter, og formedelst denne Forskiellighed i Troen ikke sielden forfulgte og myrdede hinanden, sagde han: »Hos os har man og forskiællige ulige Meeninger om de Ting der henhøre til Gudsdyrkelsen; men den eene forfølger derfor ikke den anden. Thi enhver Forfølgelse for Tanker og Meeninger, eller Vildfarelser der have deres Grund allene i Begrebens 59 Forskiellighed, har ikke sin Oprindelse af andet end Stolthed, da den eene bilder sig daarligen ind at see dybere i Tingen end den anden; en Stolthed, der neppe kan være behagelig for Gud, som elsker Beskedenhed og Ydmyghed. Vi straffe her ingen, der i sin Godtroenhed farer vild fra den almindelige Meening i speculativiske Ting, naar han ikke i det practiske afviger fra den offentlige Gudsdyrkelse, og heri følger jeg mine Forgiængeres Exempel, der holdt det for gruesomt at paalægge fornuftige Skabningers Tænkekraft Lænker, og herske over Samvittigheder. Jeg iagttager omhyggelig den samme Regel i Ting, der angaae Regieringen; det er mig lige meget, om mine Undersaatter have ulige Meeninger om min Skikkelse og Udseende, om min Levemaade, Huusholdning og andre slige Ting, naar de kun erkiende mig som deres retmæssige Bestyrer, hvis Anordninger de skylde Lydighed. I dette Tilfælde holder jeg dem alle for gode Borgere.«

»Durchlaughtigste Fyrstel« svarte jeg, »dette kaldes hos os Syncretismus, og bliver i Besynderlighed af vore Lærde vældigen bestridt - -« Jeg fik ikke Tid til at sige meere; thi han blev lidt stødt, gik pludselig bort, og be-falte mig at bie til Taffelet var forbi.

Ved Bordet sadde Fyrsten, Fyrstinden og Prindsen, deres Søn, med *Kadok* eller Storkanzleren. Denne Kadok havde ved sine fine Sæder og endnu finere Forstand tilvundet sig et særdeles berømmeligt Navn i Potu. I heele tyve Aar havde han i Raadet aldrig af sagt nogen Dom, som ikke af alle de andre jo var bleven bifaldet. Han havde aldrig gjort i de offentlige Sager nogen Anordning, som ikke var bleven ubrydelig, og hans Udsagn vare bestandige Regler. Men hans Begreb var og saa langsomt, at han behøvede fiorten Dage til et Udkast af den allermindste Forordning. Ifald han altsaa var kommet ned paa vor Klode, hvor al Tøven faaer Navn af Uduelighed og Ladhed, vilde man have dømt ham aldeles ubrugbar til alle nogenlunde vigtige Forretninger. Men da han, naar han først havde fattet en Ting, indsaae den til Grunde, og 60 aldrig afgjorde noget, førend efter den strængeste Undersøgelse, kunde man sige, at han gjorde meer end ti andre saakaldte store Genier, der øieblikligen i største Hast giøre deres Forretninger færdige, og hvis Arbeider derfor, som oftest, maae rettes, forandres og files saa længe, at man tilsidst, naar deres Embedstid er udløbet, finder, at der rigtig nok er intet, som de jo har forsøgt; men heller intet, som de har fuldbragt. Ved denne Leilighed erindrer jeg mig iblandt de skiønne Sindsprog ved Hoffet i Potu, som meget mærkeligt, at de lignede disse Folk, der alt for hurtigen give sig af med, og afgiøre hvad det skal være, ved ørkesløse Spadseergiangere, der snart gaae frem og snart tilbage paa den samme Vej, uden at komme videre.

Saasnart Deres Durchlaughtigheder havde sat sig til Taffels, kom en ottegrenet Jomfrue ind med ligesaa mange Tallerkener og Fade, saa at hele Bordet i et Øieblik var dækket. Strax derpaa kom et andet Træe med

otte Flasker, fyldte med alle Slags Most og andre Safter. Dette Træe havde ni Grene, og blev derfor anseet som den fortreffeligste Opvarter man kunde ønske sig. Paa denne Maade forrettede to Opvartere mageligen det, som en heel Flok Tienere neppe kan blive færdig med ved vore Hoffer. Man tog Retterne bort igjen med samme Behændighed, hvormed de bleve bragte paa Bordet. Maaltidet var tarveligt, men tillige net. Af de foresatte Retter spiste Fyrsten kun een eneste, der meest var efter hans Smag - tvertimod den Skik, som er brugelig blandt de Rige hos os, der ikke holde et Maaltid for at være noget, hvis der ikke kommer den eene prægtigere og lækkere Ret paa Bordet efter den anden. Mens de spiste underholdt de sig med adskillige Samtaler om Dyder, Laster og politiske Ting, saa at Legemets Nydelse krydredes med Sielens. Man bragte ogsaa mig paa Bane; men for mit hurtige Begrebs Skyld troede man, der ikke kunde gøres noget synderligt af mig.

Da man var mæt, og Bordet taget bort, befalte Fyrsten mig at forevise mit Testimonium. Da han havde 61 giennemlæst det, saae han paa mine Been. »Karatterne have dømt fuldkommen ret!« sagde han - og befalede, at deres Raad skulde følges. Ved disse Ord blev jeg som truffen af Lynild, og udbrød i en Strøm af Taarer. Jeg bad, at man vilde giennemsee min Stilebog, og haabede, naar man nøiere undersøgte mine Dyder og Sielekræfter, at faae en langt mildere Dom. Den milde og yderst billige Fyrste blev slet ikke vred over dette uartige og usædvanlige Forlangende; men befalede den nærværende Karatti at overhøre mig paa nye med meere Nøiagtighed. Medens dette varede, gik Fyrsten bort for at giennemlæse de andres Testimonier. Min Karatti gav mig nye Spørgsmaal, og forelagde mig nye Opgaver; jeg besvarede dem, til hans store Forundring, med min sædvanlige Hurtighed. »Du fatter,« sagde han, »en Ting meget snart, men du indseer ikke Tingens Grund; og dine Svar bevise meget meer, at du har hurtigt fattet end rigtig indseet Opgaven.« Da Overhøringen var til Ende, gik han ind til Fyrsten, og kom tilbage med følgende Dom: at da jeg havde handlet slet og uforsigtig i at kalde Karattis engang fædede Dom i Tvivl, havde jeg derved, i Følge den Straf, som paalægges dumdristige Bagvaskere i Lovens fjerde større Afsætnings tredie mindre (ved større og mindre Afsætninger, eller *Skibal* og *Kibal*, forstaaes Bøger og Kapitler), fortient at aarelades efter gammel Skik og Brug, paa begge mine Grene eller Arme, og hensættes i Byens offentlige Fængsel. Lovens Ord i fjerde Bogs tredie Kapitel, om Bagvaskelser, vare disse: Spik, antri, Flak, skak, mak, Tabu mihalat Silak. Men endskiønt Meeningen af disse Ord var tydelig som den klare Dag, og Lovens Hellighed ingen Undtagelse taalte, havde Hans Durchlaughtighed af besynderlig Naade besluttet at tilgive mig denne store Forbrydelse, deels i Hensigt til min Mangel paa Dømmekraft, og deels i Hensigt til min Uvidenhed i Loven, da man uden at fornærme den, paa en Maade kunde eftergive en nys ankommen Udlænding den for andre uundgaaelige Straf. Endelig for at give mig et desto større Beviis paa sin Yndest og Velvillighed, 62 havde det behaget Hans Durchlaughtighed at give mig en Plads iblandt sine ordentlige Hof-Løbere, med hvilken Gunst jeg maatte for denne Gang være fornøiet.

Da denne Dom var mig forkyndet, lod man hente en *Kiva* eller Secretaire, der skulde indføre mig tilligemed de øvrige nys ankomne i Forfremmelses Protocollen. Denne Secretaire var en Mand af ypperlig udvortes Anseelse; thi han havde ikke mindre end elleve Grene, og kunde derfor paa eengang skrive elleve Breve med samme Lethed, hvormed vi skrive et eeneste. Hans Dømmekraft derimod var kun maadelig, hvorfor han heller ikke kunde stige høiere; men maatte blive gammel i det samme Embede, som han allerede i tredive Aar havde forrettet. Det var denne Mand, som jeg siden efter havde meest at gjøre med, og som jeg oftest maatte gjøre min Opvartning, da han reenskrev de Forordninger og Breve, jeg som Løber maatte bringe omkring i Landet. Jeg faldt tidt i Forundring over at see med hvilken Færdighed han forrettede sin Gierning, da han ikke sielden skrev elleve Exemplarer paa eengang, og paa eengang satte ligesaa mange Segl paa. Af denne Aarsag holdes det og i Familier for en af de lykkeligste Tildragelser, naar et Barn fødes med mange Grene. Barselkonerne sende derfor altid, efter en lykkelig Nedkomst, Efterretning omkring til deres Naboer og Bekiendte, om hvor mange Grene Barnet er kommet til Lyset med. Rygtet gik, at denne Sekretairs Fader havde havt tolv Grene, og at hele denne Familie havde udmærket sig ved usædvanlig mange Grene. Saasnart jeg havde faaet min Bestalling, og var bleven ansat imellem de ordentlige Hofløbere, gik jeg i Seng; men endskiønt mine Lemmer vare meget trætte, gjorde jeg mig dog forgieves Umage, for at faae Søvn i mine Øine, den meste Tid af Natten.

Den nedrige Betiening, jeg var fordømt til, svævede mig bestandig for Øine; det syntes mig yderst uanstændigt og skammeligt for en Ministerii Candidatus og Baccalaureus i den store Verden at fornædres til en ussel Løber i den lille. Jeg tilbragte den største Deel af Natten i disse 63 bedrøvelige Betragtninger, og læste, og atter læste i min Fortvivlelse mit Testimonium fra Kiøbenhavns Academie, som jeg havde hos mig, thi, som jeg før har anmærket, Dag og Nat ere her næsten lige lyse. Udmattet af disse Tanker og Betyrninger faldt jeg endelig i en dyb Søvn. I Søvnne havde jeg adskillige Drømme. Det forekom mig, at jeg var kommen hjem, og fortalte løst og fast, om hvad der var hændet mig under Jorden; snart syntes det mig, at jeg seilede i Luften, og sloges med den glubske Rovfugl, der gav mig saa meget at bestille, at Stridens Heftighed forjog Søvnne. Men hvor forskrækket blev jeg, da jeg vaagnede, og fik Øie paa en usædvanlig stor Abe ved Siden af mig. Den havde listet sig ind af Kammerdøren, som ikke omhyggelig nok var tillukt, og var krøbet op i Sengen. Dette uventede Særsyn indjog mig slig en Angest, at jeg med stærke Skrig, hvoraf hele Kammeret gienlød, raabte om Hielp. Nogle Smaatræer, som laae i andre Kamre i Nærværelsen af mit, vaagnede ved denne Allarm, kom ind, hialp mig i Kampen mod den afskyelige Abe, og fik den endelig jaget paa Døren. Jeg hørte siden, at Fyrsten havde leet umaneerlig af denne Tildragelse. Men for ikke oftere at

sættes blot for denne Ubehagelighed, befalede han, at jeg strax skulde klædes paa underjordisk, og prydes med Grene. De europæiske Klæder, som jeg var kommet ned i, bleve mig altsaa fratagne, og for deres Usædvanligheds Skyld ophængte paa Kunstkammeret, med denne Overskrift:

Den overjordiske Skabnings Dragt.

Hillemen! tænkte jeg ved denne Leilighed, hvad om Mester Jens Andersen, Skræderen i Bergen, der har syet disse Klæder, fik at vide, at hans Arbejder bleve forvarte imellem andre Sieldenheder i det underjordiske Kunstkammer? Han vilde sikkerligen bryste sig som en kalkunsk Hane, og slaae Spar-To baade til Borgemester og Byefoged.

Efter denne Hendelse fik jeg ikke Søvn i mine Øine hele 64 Natten, indtil Solen stod op. Jeg stod op med den, og modtog min Løber-Bestalling.

Man gav mig strax utallige Ærender; jeg maatte løbe omkring til store og smaa Steder, med Forordninger og aabne Breve; og kort sagt, jeg var et reent *Perpetuum Mobile*. Ved disse Omflakninger studeerte jeg omhyggeligere denne Nations Character, og opdagede hos de fleste Indbyggere en beundringsværdig Artighed og Levemaade, foreenet med ligesaa megen Klogskab. Indvaanerne i Staden Maholki, som alle ere Torne, syntes mig allene at være mindre forfinede i Sæder og Videnskaber.

Enhver Provinds har sine særegne Træer eller Indbyggere, som man især bemærker paa Landet i Bondestanden, hvor alle ere indfødte; thi i de store Byer, og især i Hovedstaden, er en Sammenblanding af alle Slags Træer. Den Formodning, jeg havde gjort mig om disse Potuaneres Klogskab, bestyrkedes meer og meer, jo nøiere jeg lærte at kiende deres gode Egenskaber. De Love og Skikke, som meest havde stødt mig, fik efterhaanden, som jeg indsaae deres Billighed og Retfærdighed, mit fuldkomneste Bifald, og min ugrundede Foragt forvandlede til grundet Beundring. Det vilde være mig en let Sag een for een at opregne de Ting og Sædvaner, som jeg ved løselig Skuen havde holdt for daarlige; men ved nøiere Betragtning fandt grundige og viise. Af tusinde vil jeg blot anføre eet eeneste Exempel, der særdeles levende skildrer dette Folks Character. En vis lærd Philolog ansøgte om Rectoratet i en af Fyrstendommets offentlige Skoler. Hans Ansøgning var belagt med en Anbefaling fra Borgerne i Byen Nahami, der bevidnede, at Candidaten i samfulde fire Aar havde levet fredeligen med en løsagtig og utroe Kone, og i al den Tid baaret sine Horn med Taalmodighed. Vidnesbyrdet lød omtrent saaledes:

»Saasom nærværende hæderlige og vellærde Mand, *Joktan* Hu, har af os været et Vidnesbyrd om sit Levnet og Opførsel begierende, bevidne vi underskrevne Borgere og Boesiddere i den Afdeling af Byen, som kaldes Posko, 65 at samme Mand har i fire samfulde Aar levet i fredelig Stilhed med en utroe Kone, baaret sine Horn med Taalmodighed, og viist saa megen Sagtmodighed i at taale dette Onde, at vi holde ham fuldkommen værdig til det ledige Rectorat, dersom i øvrigt hans Lærdom svarer til hans Opførsel. *Nahami*, den tiende i Palme-Maaneden, Aar Tretusinde efter den store Oversvømmelse«.

Til dette Vidnesbyrd var føiet et Testimonium fra Seminariets Karatter, om hans Lærdom og Videnskaber, som syntes mig af større Betydenhed; thi hvad Fortieneste en hornet Skolelærer har for andre Lærere, begriber jeg ikke. Meeningen af hint urimelige Vidnesbyrd var denne: Iblandt de Egenskaber, som en Lærer nødvendig maae besidde, er Sagtmodighed een af de vigtigste; thi med mindre han er udrustet med Jern-Taalmodighed, vil han, trods hele sin Forraad af Kundskaber, være meget uskikket til Skolelærer-Embedet, der maa forrettes uden Barskhed og Hidsighed, for ikke ved utidig Skielden og Pryglen at gjøre de Unge haardnakkede. Da nu ingen umiskiende-ligere Prøve paa Sagtmodighed kan gives, end den Standhaftighed, hvormed Candidaten havde baaret et saa betydeligt Huuskors, havde hans Naboer ikke taget i Betænkning at anbefale ham paa denne Grund, for derved at sætte i Lys, hvad man kunde vente sig af en Skolelærer, der saa særdeles udmærkede sig heri blandt de andre.

Man fortalte, at Fyrsten nær var død af Latter over denne besynderlige Anbefaling; men at han alligevel da han ved Overlæg fandt den mindre urimelig, end den lod til i Førstningen, overdrog det ledige Rectorat til Ansøgeren. Han opfyldte efter alles Tilstaaelse dette Embeds Pligter med saa meget Held, og vidste, med Sagtmodighed og Mildhed saaledes at vinde de Unge, at de meget meer ansaae ham som en Fader, end som en Tugtemester. De viiste saa megen Flid i deres Studeringer under denne fromme venlige Lærers Anviisning, at der, den Dag i Dag er, gives faa Skoler i dette Fyrstendom, hvorfra saa udmærkede, lærde og dydige Træer hvert Aar dimitteres.

66

Da jeg i de fire Aar, jeg var Løber, fik Leilighed til nøie at studere Landets Beskaffenhed og Indbyggernes Natur og Levemaade, formoder jeg, at det ikke vil være Læseren ubehageligt at finde her noget samlet heelt om deres Politie, Gudstieneste, Love og Videnskaber, hvormed jeg tilforn blot har givet nogle Vink hist og her.

67

FEMTE KAPITEL

Om Landet *Potus* Beskaffenhed og Folkets Tænkemaade.

Fyrstendømmet *Potu* indsluttes inden meget snevre Grændser, og indtager ikkun en liden Plads paa denne Klode. Hele Kloden Nazar er neppe to hundrede tydske Mile i Omkreds. Man kan magelig giennemvandre den uden Veiviser eller Tolk; thi der tales eet Sprog overalt, endskiønt Indbyggerne i *Potu* afvige fra dem i de øvrige Stater og Provindser i Videnskaber og Sæder. Og ligesom Europæerne paa vor Klode have Fortrin for andre Folkeslag, saaledes ere *Potuanerne* her meer end noget andet Folk berømte for Dyd og Forstand. Veiene ere afdeelte ved Steenstøtter, som betegne Milene; paa disse ere ud-staaende Hænder eller andre Tegn anbragte, som vise Veien til enhver Kiøbstæd eller Landsbye; thi heele Fyrstendømmet er fuldt af Landsbyer og prægtige Kiøbstæder. Men det er merkværdigt og ganske forunderligt, at Indbyggerne paa denne Klode tale eet Sprog, endskiønt hvert enkelt Folkeslag er overmaade forskielligt i Kaar, Skikke, Videnskaber og Naturgaver. Heri er denne Klode et levende Billede paa Naturens Foranderlighed, som ikke kan andet end røre og henrykke den reisende Tilskuer.

Jorden afdeles ved store og smaa Vande. I disse seiler man i Skibe ved Hielp af Aarer, som drives, saa at sige, ved en magisk Kraft; thi de bringes ikke frem, som vore, ved Menneskehænder, men ved konstige Maskiner, som bevæge sig selv. Indretningen og Konsten i disse Maskiner kan jeg ikke forklare, da jeg ei er meget dreven i Mathematiken. Desuden ere disse Træer saa skarpsindige

68

69

i alle deres Opfindelser, at ingen, som ikke har Argus's Øine og en næsten guddommelig Forstand kan opdage deres Konst.

Denne Klode har, ligesom vor Jord, en tredobbelt Bevægelse, saa at Tiderne her, ligesom hos os, afdeles i Nat og Dag, Sommer og Høst, Vinter og Foraar, og de Steder, som ligge nærmest Polerne, ere koldere end de øvrige. Men hvad Lyset angaaer, er der for omtalte Aarsags Skyld liden Forskiel paa Nat og Dag. Ja man kan sige, at Natten er behageligere end Dagen; thi intet kan tænkes meere glimrende, end det Lys fra Solen, som kastes tilbage fra den tætte Halvsphære, der ligner en umaadelig stor hele Himmelhvælvingen dækkende Maane. Indbyggerne bestaae af adskillige Slags Træer, som Eege, Linde, Poppel og Palmetræer, Torne og deslige, hvoraf de sexten Maaneder, som det underjordiske Aar indeles i, have deres Navne. Thi hver sextende Maaned kommer Nazar tilbage til sin Plads, dog ikke paa nogen bestemt Dag, for den ulige Bevægelses Skyld; thi ligesom Maanen hos os, bryder denne Planet med sin mange Slags Bevægelse deres Hoveder, som beboe Firmamentet. Tidsregningerne ere forskiellige, og fastsættes fra de merkværdigste Tildragelser, fornemmelig fra en stor Komet, som, efter deres Meening, har for tre tusinde Aar siden foraarsaget en almindelig Vandflod, hvori alle Træernes Slægter druknede tilligemed de øvrige Dyr, nogle faa undtagne, som reddede sig paa Høiene og Biergtoppene fra den almindelige Oversvømmelse, og fra disse nedstamme de nærværende Indbyggere.

Jorden er meget frugtbar paa Korn, Urter og andre Vexter, og har næsten de samme Frugter, som vort Europa; dog gives her ingen Havre, som heller ikke er nødvendig, da denne Klode ikke har Heste. Havet og Søerne give herlige Fiske, og langs med Strandbredden ligge de smukkeste Lystgaard, snart i sammenhængende Rækker, snart adspredte hist og her. Indbyggernes Drik tillaves af visse Urter, som grønnes paa alle Aarets Tider. De, som sælge 70 denne Drik, kaldes i Almindelighed *Minhalpi*, det er Urtebyggere, som indskrænkes til et vist Antal i hver Bye, og allene have Tilladelse til at kaage disse Urter. De, som have faaet dette Privilegium, maae ikke have noget andet Embede, Næringsvei eller Haandværk. Især er det forbudet dem, som ere i offentlige Betiener og faae Løn, at bruge denne Næringsvei; thi for den Anseelses Skyld, hvori de staae i Byen, kunde de tiltrække sig alle Kiøberne, og formedelst de Fordeele, de da nyde i Staten, kunde de sælge deres Vare for ringere Friis. Dette see vi tidt i vor Verden, hvor Embedsmænd og de, som staae i offentlig Sold, berige sig i en Hast ved disse Midler, til andre Haandværksfolks og Kiøbmænds Skade.

Der er en nyttig Lov om Børneavlen, som meget beforder Folkemængden. Denne forøger eller formindsker Frihederne og Fordeele i Staten efter Børnenes Antal. Saaledes fritages den, som er Fader til sex Børn, fra alle ordentlige og overordentlige Skatte. Derfor er Børne-Avl og talrig Afkom ikke mindre nyttig i denne Verden, end den er besværlig og skadelig paa vor Klode, hvor man pleier at lægge Kopskat paa Børnene.

Hos dem har ingen to Embeder paa engang; thi de troe, at endog det mindste Embede fordrer sin Mand. Derfor forvaltes Embederne - med vor Verdens Indbyggers Tilladelse maa jeg sige det - bedre her, end hos os. Man holder saa nøie over denne Lov, at en Læge ikke befatter sig med heele Medicinen paa engang, men

lader sig nøie med at studere en eeneste Sygdoms Natur, og en Musikus ikke lægger sig efter at spille paa meere end eet Instrument. Ganske anderledes er det i vor Verden, hvor disse forskellige Embeder fornærme Menneskeligheden, gjøre Folk knarvorne og forsømmelige i deres Forretninger, og hvor man ikke er stærk i nogen Ting, fordi man vil være stærk i alt. Naar Lægen paa engang vil helbrede Menneskenes Sygdomme og Statens Bræk, bliver han en Fusker i begge Deelee; og naar en Musikus baade vil være Virtuos og Raadmand, kan man ikke vente andet af ham end 71 Dissonantser. Vi beundre dem, som vove at paatage sig forskellige Embeder paa eengang, trænge sig ind i de vigtigste Forretninger, og tiltroe sig Duelighed til alle Ting. Det er kun deres Forvovenhed og slette Kundskab om deres egne Evner, som vi ere saa daarlige at beundre; thi kiendte de Forretningernes Vigtighed og deres egne svage Kræfter, vilde de endog afslaae disse Embeder, naar de bleve dem tilbudne, og skiælve blot ved at høre dem nævne. Her er derimod ingen der paatager sig noget, som han ikke forstaaer. Jeg erindrer endnu, at jeg hørde den store Philosoph *Rakbasi* tale om denne Materie saaledes: »Enhver maa kiende sine egne Naturgaver, og strængt bedømme sin egen Duelighed og sine Mangler. Ellers vise Skuespillerne meere Forstand end vi; thi de vælge ikke de beste Roller, men dem, som de best kunne udføre. Skal da Skuespilleren være klogere paa Theatret, end vi i Livet?« Indbyggerne i dette Fyrstendom inddeles ikke i Adel og Pøbel. Fordum havde vel denne Inddeeling Sted; men da Fyrsterne mærkede, at dette kun lagde Grunden til Ueenighed, ophævede de viiselig al Slags Fortrin, som kun er en Følge af Fødselen, saa at Træerne nu agtes allene for deres Dyder, Embeder og Arbeidsomhed. Dette vil jeg tale vidtløftigere om siden. Det eeneste Fortrin, Fødselen kan give, er mange Grene. Barnet æres eftersom det har mange eller faa af disse; thi en Mængde Grene gjør Træerne duelige til Haandarbeide. Jeg har i Forveien talt endeel om dette Folks Naturgaver og Sæder; hertil henviser jeg Læseren, og slutter dette Kapitel.

72

SIETTE KAPITEL

Om Folkets Religion i *Potu*.

Religions-Systemet i *Potu* bestaaer kun i faa Kapitler, og deres heele Troesbekiendelse er ikke meget større end vore apostoliske Troesartikle. Under Straf at forvises til Firmamentet, er det her forbudt at forklare de hellige Bøger, og vover nogen at disputere om Guds Væsen og Egenskaber, Aandernes og Sielenes Natur, fordømmes han til at aarelades og sættes i Byens almindelige Hospital. Thi det er daarligt, sige de, at ville beskrive og definere det, hvori vor Forstand er ligesaa blind som Natuglen i Solskin. De ere alle eenige i at dyrke et høieste Væsen, hvis Almagt har skabt, og hvis Forsyn opholder alle Ting. Om Maaden at dyrke dette Væsen paa, tillader man enhver at tænke, som han vil: kun de, som aabenbar angribe den herskende Religion, straffes som offentlige Fredsforstyrrere. Jeg havde derfor fuldkommen Tænkefrihed her, og ingen forfulgte mig for min Religions Skyld.

Indbyggerne i *Potu* bede sielden, men med saa brændende en Andagt, at man skulde troe de vare henrykte saa længe Bønnen varer. Jeg fortalte dem, at man hos os pleiede at bede og synge hellige Psalmer ved vore huuslige Forretninger og Haandarbeider; men dette lastede de. En jordisk Fyrste vilde tage det ilde op, sagde de, om En, som kom for at bede ham om noget, vilde i hans Nærværelse børste sine Klæder og frisere sit Haar. De fandt heller ikke meere Smag i vore Psalmer; thi de holdt det for latterligt at foredrage sin Anger og Bedrøvelse paa Noder, da Guddommen ikke formildes ved Triller, Fløiter og 73 Trompeter, men ved Suk og Graad. Dette og andet deslige kunde jeg ikke høre paa uden Fortrydelse, saa meget meere, som min salig Fader, der var Chordegner, havde sat adskillige Psalmer paa Noder, hvilke endnu synges i Kirken, og jeg selv havde foresat mig at søge det første Degnekald der blev ledigt. Men jeg stræbde at undertrykke min Vrede; thi disse Underjordiske forsvare deres Meeninger med saa megen Skarpsindighed, og vide at give alt det, de sige, saa stor en Sandsynlighed, at det er vanskeligt at giendrive endog deres groveste Vildfarelser. De have endnu fleere besynderlige Meeninger i Religionen, som de ligesaa konstigen vide at forsvare. Da jeg, for Exempel, sagde til nogle, som jeg holdt Venskab med, at de ikke kunde vente at blive salige efter Døden, fordi de omgikkes i Mørket, svarede de, at den, som med Strængighed fordømte andre, stod selv Fare for at blive fordømt; thi man kunde ikke fordømme andre, uden at gjøre det af Stolthed, hvilken Last, Gud, der saa meget elsker Ydmyghed, hader og afskyer hos sine Skabninger: at fordømme andres Meeninger, eller paatvinge nogen sine, var at indbilde sig, at man eene havde sluet al Viisdom, ligesom de Galne, der holde sig selv allene for Kloge.

Engang vilde jeg bevise en Sætning, og anførte det som en Grund, at jeg i min Samvittighed var overbeviist derom. Min Modpart roste dette Beviis, og bad mig altid følge min Samvittigheds Vidnesbyrd, det vilde han ogsaa selv altid gjøre; thi naar alle vilde følge deres Samvittighed, vilde al Trætte og Anledning til Trætte ophøre.

Iblandt andre Vildfarelser, som jeg fandt hos Indbyggerne i dette Fyrstendømme, vare ogsaa følgende. Skjønt de ikke nægtede, at Gud belønner det Gode og straffer det Onde, meente de dog, at denne belønnende og straf-fende Retfærdighed ikke udøvedes førend i det andet Liv. Jeg anførte adskillige Mennesker, som her i Livet vare straffede for deres Ondskab og Ugudelighed. Til Beviis paa det Modsatte anførte de ligesaa mange ugudelige Træer, som havde været høist lykkelige indtil deres Død. 74 Saa ofte vi stride med nogen, sagde de, tage vi af det daglige Livs Rustkammer allene de Vaaben, som vi kunne bruge, og give ikkun Agt paa de Exempler, som tiene til at bestyrke vore Sætninger, og udelade dem, som gjøre os Skade. Jeg beraabte mig paa mig selv, at adskillige, som havde gjort mig Uret, vare jammerlig omkomne; men det var kun Egenkierlighed, sagde de, at jeg ansaae mig for bedre og vigtigere i Guds Øine end andre, som havde uskyldigen lidt de allergroveste Fornærmelser, og dog seet deres Forfølgere blive meget gamle og bestandig lykkelige.

Da jeg engang formanede dem til at bede hver Dag til Gud, svarede de, at de vel ikke nægtede Bønnens Nødvendighed, men troede dog, at den egentlige Gudsdyrkelse bestod i at lyde Guds Lov. Det Beviis, de anførte for denne Meening, var følgende: Sæt, at en Fyrste har to Slags Undersaatter. Nogle forseer sig hver Dag, og overtræde hans Befalinger, enten af Skrøbelighed eller Ondskab, men disse komme hvert Øieblik med Ansøgninger og Afbigter til Fyrstens Slot, og bede om Forladelse for de Feil, som de strax ville begaae paa nye. Andre komme sielden og aldrig af sig selv til Hoffet, men udøve trolig og nøiagtig Fyrstens Befalinger, og vise ham derved den Ærbødighed, de som Undersaatter skyldte ham. Hvem tvivler nu om, at Fyrsten vil ansee disse som Mennesker, der fortjene hans Kierlighed, men derimod hine som onde, uduelige og besværlige Undersaatter, saavel for deres Forseelsers, som idelige Ansøgnings Skyld?

Jeg indlod mig ofte i disse og deslige andre Tvistigheder, men uden mindste Frugt; thi det var mig umueligt at faae nogen paa mit Partie. Jeg vil derfor springe over alle de øvrige, og blot anføre de fornemste og merkværdig-ste af Hovedlærdommene i deres Religion, overladende til Læserens egen Skjønsomhed at bifalde eller fordømme dem.

Potuanerne troe een eeneste almægtig Gud, altings Skaber og Opholder. De beviise hans Almagt og Eenhed af Skabningens Storhed og Orden; og da de ere meget 75 kyndige i Physik og Astronomie, have de saa lyse og op-høiede Begreber om Guds Væsen og Egenskaber, at de holde det for daarligt at ville definere, hvad der saa uendelig vidt overgaaer vor Fattkraft. De have kun fem Festdage om Aaret, af hvilke den største helligholdes med stor Andagt paa mørke Steder, hvor ingen Lysstraale kan indtrænge sig, for at betegne, at det Væsen, de tilbede, er ubegribeligt. De forblive paa disse Steder ubevægelige, henrykte i tilbedende Andagt fra Solens Opgang til dens Nedgang. Denne Fest kaldes den *ubegribelige Guds Dag*, og indfalder paa den første Dag i Eege-Maaneden. Paa de fire andre Fester, som helligholdes paa de fire Aarets Tider, takke de Gud for de Velgierninger, han har beviist dem. Det er yderst sielent, at nogen bliver borte fra disse hellige Forsamlinger, og den, som uden tilstrækkelig Aar-sag forsømmer dem, ansees som en slet Undersaat, og lever i bestandig Foragt. De offentlige Bønner ere affattede saaledes, at de ingen Hensigt have til den Bedendes, men blot til Fyrstens og Statens Vel. Ingen beder offentlig for sig selv. Man har ved denne Indretning villet tilkiendegive, at enhver Enkelts Velgaaende er saa nøie forbundet med det Heles Vel, at det eene ikke kan have Sted uden det andet. Ingen bliver ved Tvang eller Bøder holdt til den offentlige Gudstieneste; thi da de holde for, at Guds frygt fornemmelig bestaaer i Kierlighed, og Erfaring lærer, at denne meere kiølnes end opflamnes ved Tvang, troe de det ikke allene unyttigt, men endog skadeligt at ville tvinge nogen med Magt til at dyrke Gud. En Mand, sige de, der ønskede Gienkierlighed af sin Kone, og tog sig for at forjage hendes Koldsindighed med Ørfign og Næsestyvere, vilde, isteden for at oplue den Gnist af Kierlighed der var tilovers, aldeles slukke den, og forandre hendes Ligegyldighed til Had og Afskye.

Potuanerne forsonede i de ældre Tider Guddommen med Offringer, prægtige Optog og andre Ceremonier. Denne udvortes Gudsdyrkelse vedvarede indtil den berømte Philosoph *Cimali* for otte hundrede Aar siden

76

77

opstod som Religions-Forbedrer, og udgav en Bog kaldet *Sebolac-Tacsi*, eller: *Et gudfrygtigt Træes sande Mærket*. Jeg læste flittig denne Bog dernede, og kunde aldrig blive kied deraf. Den indeholder theologiske og moralske Lærdomme, som alle Potuanerne lære udenad. Den underjordiske Reformator afskaffer Offringer og deslige Skikke paa følgende Grunde. »Kun de Dyder,« siger han, »ere sande Dyder, hvis Udøvelse falder et fordærvet Hierte tung og vanskelig. At offre, at istemme Psalmer, at holde Høitid hver anden Dag, at ære de Dødes Aske, at gaae i Procession med Helgenbilleder, er meget meer andægtigt Dovenskab, end aandelige Handlinger; og hvis det skal kaldes Handlinger, saadanne, som enhver Lastefuld gierne kan udøve, da de ikke koste mindste Selvfornægtelse. Men af sin egen Formue at understøtte Trængende, at styre sin Vrede, og undertvinge sin Hevngierrighed, at kiempe mandig imod enhver Vellyst, og stræbe at holde vore kiereste Lidenskaber i Tømme, dette koster Kraft og Møie, og er derfor sande Kiendetegn paa Dyd og Guds frygt. Uniform og glimrende Vaaben gjør enhver Kriger kiendelig fra Kiøbstædmanden; men Helten kiendes paa sin Tapperhed, Taalmodighed, ufortrødne Arbeide og Opofrelse af Liv og Lemmer for sit Fødeland.« Ved deslige Exempler har *Cimali* stræbt at befæste sine Forskrifter, og da Potuanerne paa det

nøieste iagttage dem, vilde den Romerske Kirkes Omvendere, eller de saa kaldte Missionairer, der saa meget anbefale Ceremoniers lagttagelse, og love alle dem Paradiis, som tilbode Reliquier, eller i fyrre-tive Dage mæske sig med Markernes, Havernes, Viin-biergenes, Flodernes og Oceanets Lækkerheder, spille baade Tid og Flid i disse Lande.

Disse ere den potuanske Theologies Hovedlærdomme, der vil støde endeel af mine Læsere, som blot og bar Naturreligion, som jeg selv troede den var i Begyndelsen. Imidlertid paastaae Potuanerne, at disse Lærdomme ere dem guddommelig aabenbarede, og at de for nogle hundrede Aar siden fik en Bog, der lærer hvad de skulle troe og gjøre. I de ældste Tider, sagde de mig, lode deres Forfædre sig nøie med den blotte naturlige Religion; men da Erfaring havde lært, at Naturens blotte Lys ikke var tilstrækkeligt for Mængden, eftersom hos adskillige Dovenskab og Uagtsomhed ofte reent udslettede den moralske Følelse, og andre ved spidsfindig Philosophie og tøileløs Grubien fordærvede deres egne og andres Begreber, havde Gud givet dem en skreven Aabenbaring, hvis Nødvendighed syntes dem aldeles upaatvivielig. Uagtet jeg ikke kan rose adskilligt i denne potuanske Theologie, maa jeg dog oprigtigen tilstaae, at der er meget, som jeg ikke kan nægte mit Bifald. Saaledes syntes mig, for Exempel, den Skik ikke allene Bifald, men Beundring værd, at de, naar de i Krigstider, som Seirere, kom hjem fra et Feldtslag, isteden for, som vi, at udbryde i Frydeskrig og synge *Te Deum*, tilbragte nogle Dage i sørgende Taushed, som om de skammede sig over en Seier, der havde kostet saa mange af deres Brødre Livet. Af samme Aarsag finder man og meget lidet om Feldtslag og Blodbad i de underjordiske Historier og Aarbøger, men blot Efterretninger om borgerlige Sager, Anordninger, Love og Stiftelser.

79

SYVENDE KAPITEL

Potuanernes Statsforfatning.

I Fyrstendømmet Potu er Regieringen arvelig i lige Linie. Saaledes har den været i heele tusinde Aar, og endnu afviger man ikke derfra. Ikkun eengang finder man i Aar-bøgerne, at Potuanerne have forandret denne Orden i Arvefølgen; thi da den sunde Fornuft synes at fordre, at Regenten skulde overgaae sine Undersaatter i Forstand og Naturgaver, meente nogle, at man maatte see meere paa Sielens Egenskaber, end paa Fødselens Fortrin, og vælge den til Regent, som fortiente dette Fortrin. De ophævede derfor den gamle Arvefølge, og udnævnedede ved eenstemmigt Valg Philosophen *Rabaku* til deres Fyrste. Han regierede i Begyndelsen med saa megen Klogskab og Mildhed, at han kunde været et Mønster for alle Regentere. Men det varede ikke længe, og for sildig indsaae Potuanerne, hvor ugrundet det Ordsprog er, at det Rige er lyksaligt, hvor Philosopher sidde ved Roret. Thi da den nye Fyrste var af ringe Herkomst, kunde hans Dyder og Regieringskonst ikke forskaffe ham den Agtelse og Ærbødighed, der er Staternes Styrke. De, som nylig havde været hans Lige eller Overmænd, ansaae ham endnu derfor, da han var kommet paa Tronen, og kunde ikke finde sig i at adlyde ham som deres Fyrste. De knurrede over hans Forordninger, saasart disse mishagede dem, eller faldt dem for vanskelige, og tænkte kun paa hvad han havde været, og ikke hvad han var. Nu maatte han ved Bønner og Smigrerier søge at forskaffe sig Lydighed; men ogsaa derved udrettede han intet. Man blev ved at 80 ringeagte hans Befalinger, fordi man ikke agtede ham selv. *Rabaku* saae, at der maatte anvendes andre Midler, og begyndte at blive stræng. Ved denne anden Yderlighed udbrød den Gnist, som havde ulmet under Asken, til en aabenbar Ild: Undersaatterne satte sig offentlig op imod ham, og paa eet ilde stillet Oprør fulgte et andet. Omsider mærkte han, at Staten ikke kunde bestaae, uden den bestyredes af en Regent, som var af stor Familie, hvis Ahner kunde indprænte Folket Ærbødighed: han nedlagde Regieringen og overdrog den til en Fyrste, som ved Fødselen havde Ret dertil. Roligheden vendte tilbage med den gamle Kongefamilie, og det Uveir lagde sig, der saalænge havde forvirret Staten. Derpaa blev det forbudt under Livs Straf for Eftertiden at gjøre ringeste Forandring i Arvefølgen.

Denne Orden, i lige Linie, vil rimeligvis altid blive uryggelig i Potu, saa at man ikke uden i yderste Nødsfald vil gaae den Førstefødde forbi. Dog melde Aarbøgerne om en Philosoph, som vilde ophæve denne kongelige Lov, og opfandt en Middelvei. Hans Forslag var, at man vel ikke skulde gaae det kongelige Huus forbi, men dog vælge den blandt den afdøde Fyrstes Sønner til Regent, som besad størst Duelighed og Beqvemhed til at bære Regieringens Byrder. Da han havde fremsagt sit Forslag, underkastede han sig den Prøve, som var brugelig i hans Fædreneland, og lod Strikken lægge om sin Hals, saa længe som man raadslog om Forslagetets Nytte. Da Raadsforsamlingen var forbi, og Stemmerne vare talte, blev denne Plan erklæret for ubesindig og høist skadelig for Staten. Man troede nemlig, at den vilde give Anledning til mange Uroligheder, og opvække Strid imellem de kongelige Børn, og at det derfor var bedre at beholde den gamle, som bestemte den førstefødde Prinds til Regieringen, om han endog var mindre duelig dertil end de andre. Planen blev altsaa forkastet, og Projektmagere hængt. Thi Projektmagere ere de eeneste, som i dette

Fyrstendom straffes paa Livet, da man troer at enhver, endog vel overtænkt nye Forandring, 81 giver Anledning til Urolighed og Uorden i Staten, men kuldkaster og forstyrrer den reent, om den er urimelig og overilet.

De potuanske Fyrsters Magt er uindskrænket, og dog er deres Regiering meere faderlig end stræng. Thi da de udøve Retfærdigheden efter Grundsætninger, og ikke blot efter Love, vide de altid at foreene Herredom og Frihed med hinanden, to Ting, som ellers saa let skilles ad.

Een af de nyttigste Indretninger her er denne, at Fyrsten saa meget som mueligt stræber at vedligeholde en Lighed imellem Undersaatterne. Værdighed er her ikke bunden til nogen Stand, men de Ringere maa allene lyde deres Overmænd, og de Unge ære de Gamle. De underjordiske Aarbøger vise vel, at der for nogle Aarhundrede siden have været visse ved offentlige Love anordnede Stænder iblandt dem, men de vise tillige, at dette gav Anledning til store Uroligheder. Thi det forekom den ældre Broder haardt at vige for den yngre, og Forældre kunde ikke skikke sig i at sættes tilbage for deres Børn: det eene Træe skyede det andet, og al Omgang og Selskabelighed ophørte. Men disse vare ikke de eeneste Uleiligheder, som fulgte deraf. Efterhaanden gik det saavidt, at de beste og dueligste Træer, som Naturen havde udrustet med de største Siele-Evner og de fleeste Grene, maatte sidde nederst i Giestebudder og Forsamlinger. Thi de Træer, som havde nogen indvortes Værd, og udmærkede sig noksom ved Klogskab og Dyd, kunde aldrig bekvemme sig til at søge nogen Rang eller Titel, for at faae Ret til at sidde øverst. Men de slette og uduelige Træer søgte paa en Maade at skiule deres naturlige Mangler med prægtige Ærestitler, og plagede Fyrsten uden Ophør med deres Ansøgninger. Han føiede dem, for at slippe frie for dem, og tilsidst bleve da Titler intet andet end Tegn paa de udue-ligste Træer. Fremmede maatte lee derover, naar de i Giestebuder og høitidelige Forsamlinger saae Tornebuske sidde paa de fornemste Bænke, og Palmetræer, Cedre og anseelige Eege med ti eller tolv Grene, sidde nederst; thi

82

83

saa længe denne Regieringsform varede, havde næsten alle Tornebuske Karakterer. Fruentimmerne iblandt dem fik Titler af Oeconomieraad, Huusraad og Hofraad, og det opvakte endnu større Uroligheder iblandt dette Kiøn, end iblandt det andet. Nogle Træer gik saavidt i forfængelig Ærgierrighed, at de, som af Naturen ikke havde faaet meer end to eller tre Grene, søgte om Titler af Tigrenet eller Tolvgrenet, og Tornebuske søgte om at kaldes Palmetræer. Det var ligesaa latterligt, som om en Vanskabning søgte om Titel af Velbaaren, eller den, der var født af ringe Stand, vilde kaldes Højædel. Da Ulykken var steget til det høieste, og hele Landet var forvirret, saasom alle jagede efter tomme Navne og Titler, uden sand Ære og Fortieneste, vovede en Borger i Byen Keba at gjøre Forslag til en Lov, hvorved denne Skik skulde afskaffes. Han blev, som sædvanlig, slæbet hen paa Torvet med en Strikke om Halsen; men da man havde holdt Raad derom, og samlet Stemmer, blev hans Forslag, uden at nogen indvendte det ringeste derimod, billiget som nyttigt for Staten. Han blev derpaa prydet med en Blomsterkrands, og ført i Triumph igiennem Byen, med det ledsagende Folks Bifald og Fryderaab. Og da man i Tidens Længde ind-saae, til hvor stor Nytte hans Forslag havde været Staten, blev han udnævnt til Kadoki eller Storkanzler.

Fra den Tid af holdt man nøiagtig over den Lov, at alle Borgerne skulde være lige. Og dog ophørte ikke al Kappelyst, fordi Titlerne bleve afskaffede; men nu stræbte den eene at overgaae den anden i Dyd og sande Fortienester. Man seer af den underjordiske Historie, at der siden den Tid ikke har været meer end een eeneste Projectmager, som to Gange hemmelig stræbte at indføre den forrige Rangforordning; men for det første Forsøg blev han dømt til aarelades, og da han siden blev anklaget, at han endnu arbeidede derpaa, blev han forviist til Firmamentet. Nu omstunder har Rang og Titler ikke meere Sted i dette Fyrstendom. Vel giver den høieste Øvrighed visse 84 Professioner Fortrin for andre, men ingen faaer derved Ret til den første Plads i offentlige Sammenkomster. Man kan see denne Forskiel af de kongelige Forordninger, som gierne sluttes med disse Ord: »Dette byde og befale vi vore Bønder, Fabrikantere, Kiøbmænd, Haandværksmænd, Philosopher, Konstnere, Hofbetientere o. s. v.« Jeg kom efter, at følgende Rangforordning gjemmes i det fyrstelige Arkiv:

- 1) De, som i offentlig Trang have hiulpet Staten med deres Formue.
- 2) De, som tiene Staten uden Løn.
- 3) Bønder og Agerdyrkere med otte Grene, og derover.
- 4) Bønder med syv Grene, og derunder.
- 5) De, som have anlagt Fabriker eller Manufakturur.
- 6) De, som drive de nødvendige Haandværker.
- 7) Philosopher, og ordentlig creerede Doctorer af begge Kiøn.

8) Kunstnere.

9) Kiøbmænd.

10) Hoffolk med fem hundrede Rupaters Løn.

11) Hoffolk med tusinde Rupaters Løn.

Jeg fandt denne Rangforordning overmaade latterlig, og jeg tvivler, paa, at nogen i vor Verden vil give den sit Bifald. Noget nær lugtede jeg alligevel hvad de Underjordiske sigtede til, og Grundene, de byggede den paa; men jeg tilstaaer, at den endnu forekommer mig besynderlig, og at jeg ikke ganske kan fatte den.

Blandt andre mærkværdige Ting fortienner følgende at anmærkes. Jo mere got man her nyder af Staten, jo mere beskeden og ydmyg opfører man sig. Jeg saae tidt, at *Bospolak*, den rigeste af Borgerne i Potu, hilste alle meget ydmyg, som mødte ham paa Gaden, ja bøiede alle sine Grene, og bukkede dybt med Hovedet for ethvert Træe af Almuen. Da jeg spurgde om Aarsagen, svarede man mig, at det var hans Pligt, da han nød de fleste 85 Fordele i Staten, og altsaa var dens største Skyldner. Dog er der ingen Lov for denne Høflighed, men da Indbyggerne altid handle efter fornuftigt Overlæg, udøve de denne Dyd frivillig, og ansee Erkiendtligheds Bud for en Lov. Det er en heel Deel anderledes hos os, hvor de, der nyde den største Ære og de fleeste Fordele i Staten, see de Ringere over Skuldrene med Foragt. De, som have talrig Afkom, ansees her for de meest fortiente Borgere, og æres af alle uden Undtagelse. Disse ere de underjordiske Helte, og deres Erindring er Efterkommerne stedse hellig. De allene faae Navn af *Store*. Hos os derimod faae Menneskeslægtens Forstyrreere dette Navn. Man indseer let hvad Priis den underjordiske Verden vilde have sat paa *Alexander den Store* og *Julius Cæsar*, som begge døde uden Afkom, og myrdede nogle Millioner Mennesker. Jeg erindrer mig herved følgende Gravskrivt, som jeg saae over en Bonde i Keba: »*Her ligger Joktan den Store, sin Tids Helt, Fader til tredive Børn.*« Dog maa man mærke, at til at faae Navn af *Stor*, udfordres meer, end at have avlet Børnene: man maa ogsaa opdrage dem vel.

I Lovgivningen gaaer man her meget langsomt til Værks, og næsten som hos Romerne forud. Den nye Forordning bliver først opslaaet paa Raadhusene i alle Byer, og da staaer det enhver frit for at undersøge den, gjøre Indvendinger derimod, og forelægge den en Forsamling af indsigtfulde Mænd, som i denne Hensigt er nedsat i Potu. Her veies nøiagtig alt hvad der indgives til Lovens Bestyrkelse, Forandring, Ophævelse, Bifald, Forbedring, Indskrænkelse eller Udvidelse: og naar den saaledes er giennemseet af alle Lovkyndige, sendes den endelig til Fyrstens Bekræftelse og Underskrift, førend den publiceres. Maaskee mange ville finde saadan Langsomhed latterlig; men Følgen af denne Forsigtighed er, at Lovene evig beholde deres Kraft; og, som man siger, har ingen Lov i dette Fyrstendom i hele fem hundrede Aar lidt mindste Forandring.

Fyrsten har en Fortegnelse i sin Forvaring over de 86 beste Træer i sit Land, som er belagt med Attester om enhvers Duelighed fra de examinerende Karatter, og Vidnesbyrd om hans Tænkemaade og Opførsel fra Rode-mesterne og Naboerne. Fyrsten kiender derfor altid duelige Mænd til at besætte de ledige Embeder med. Især er det besynderligt, at ingen faaer Tilladelse til at opslaae sin Bopæl i nogen Stad eller Landsbye, uden han bringer Attester med om sin Skikkelighed fra det Land eller Bye, hvor han forhen har opholdt sig, og stiller Sikkerhed for sin gode Opførsel i Fremtiden.

Ingen tør under Livs Straf gjøre Anmærkninger over en Lov, der eengang er publiceret. Man har altsaa mindre Frihed i politiske Ting end i Religionssager. Aarsagen, de give hertil, er denne: Hvo som farer vild i Religionen eller Troens Artikler, gjør det allene til sin egen Skade; men den, som opkaster Tvivl mod de offentlige Love, og fordreier dem ved sine Forklaringer, forvirrer hele Staten.

Om Hofstaten og sammes Oeconomie har jeg allerede talt noget forhen. Jeg har sagt, at *Kadoki* eller StorKanzleren har den øverste Plads iblandt Hofbetienterne. Næst efter ham kommer *Smirian* eller Overskatmesteren. I min Tid beklædte den syvgreenede Enke *Rahagna* dette Embede. Hendes dydige Tænkemaade og store Sielevner havde ophøiet hende til denne vigtige Post. Hun havde beklædt den længe, ja endog nogle Aar før sin Mands Død; thi skiønt denne havde havt temmelig Indsigt i Finantssager, lod han sig dog i alting regiere af sin Kone, og kunde rettere kaldes hendes Forvalter end Ægtemand. Naar hans Kone laae i Barselseng, eller paa anden Maade var syg, udgav han vel sine Breve og Foranstaltninger under sit eget Navn, men man ansaae dem ikke for gyldige, med mindre hun tillige havde sat sit Navn og Segl derunder. *Rahagna* havde to Brødre, den eene var Hofkieldermeister, og den anden Hofslagter; men de torde ikke tænke paa at svinge sig høiere i Veiret ved deres fornemme Søsters Hielp, thi de havde ingen Forstand: saa retfærdig er man her i Embeders Bortgivelse.

87

Endskiønt *Rahagna* havde saa mange og vigtige Forretninger, ammede hun dog selv et Barn, som hun var nedkommen med efter sin Mands Død. Da jeg udlod mig med, at dette var et alt for besværligt og upassende Arbeide for saa stor en Dame, gave Indbyggerne mig dette Svar: »Hvorfor troer du at Naturen har givet Konerne Bryster? enten til Legemets Prydelse, eller til Børnenes Næring? Barnets Opdragelse beroer

meget paa Ammens Gemytsbeskaffenhed og Melkens Godhed, og de Mødre sønderrive Kierligheds og Sielenes naturlige Baand, som lade andre opamme deres Børn.« Det er Aarsagen, hvorfor alle skikkelige Koner i dette Fyrstendom selv opamme deres Børn.

Kronprindsen var et Barn paa sex Aar, og røbede Anlæg til udmærket Forstand og store Dyder. Han havde allerede sex Grene, som er noget usædvanligt i den Alder; thi ingen fødes med meer end fem eller i det høieste sex Grene, de øvrige voxer ud med Alderen. Han havde en Hofmester, som var det viseste Træe i det heele Fyrstendom, og som underviiste ham i Læren om Gud, i Historien, Mathematiken og Moralphilosophien. Jeg har selv seet det moralsk-politiske System, eller Udtog af Sædelæren og Statskonsten, som han havde skrevet til Prindsens Brug. Titelen paa dette Udtog er *Mahalda Libab Helit*, hvilket paa det underjordiske Sprog betyder *Statens Roer*. Det indeholder mange grundige og nyttige Regler, hvoraf jeg endnu erindrer mig følgende:

1) Hverken Anklagelse eller Anbefaling bør man alt for hastig troe, men opsætte sin Dom indtil man har faaet nøiagtig Kundskab om Tingene.

2) Naar Een anklages for en Forbrydelse, og overbevises derom, saa maa man undersøge, om den Anklagede forhen har gjort noget godt, sammenligne hans gode og onde Handlinger med hinanden, og rette sig derefter i Dommens Afsigelse.

3) Dem i Raadet, som idelig falde Fyrsten besværlige 88 med deres Modsigelser, bør han ansee som sine redeligste Undersaatter, og have Tillid til dem; thi ingen sætter sig selv i Fare for Sandhedens Skyld, uden den, som har Fædrenelandets Velfærd kierere end sin egen.

4) Fyrsten bør ikke indlemme nogen i sit Raad, som ei har Godser og faste Eiendomme i hans Land; thi disses Fordeele ere uadskillelige fra Statens Velfærd, da derimod de, som ingen faste Eiendomme have i et Rige, ikke ansee det som deres Fædreneland, men som et Herberg, hvori de for en kort Tid opholde sig.

5) For en Tid kan han vel benytte sig af en ond Mands Tieneste, dersom han er meget oplagt til visse Forretninger, men det er ikke raadeligt at værdige ham nogen besynderlig Gunst; thi naar en ond eller lastefuld Mand antoges iblandt Fyrstens Venner, vilde mange ligesaa slette Borgere ved hans Hielp komme i Veiret, og trænge ind i de offentlige Embeder.

6) Fyrsten maa mindst troe dem, som meest overløbe ham, og oftest vise sig ved Hoffet: de, som idelig og ukaldte sees i Forgemakket, have enten gjort noget ondt eller have det i Sinde.

7) Han bør allermindst ophøie dem, som ivrigst tragte efter Ære. Saa vist som det er, at ingen tigger om Almisse, uden den, der er hungrig eller fattig: ligesaa afgiort er det, at ingen heftigere stræber efter den udvortes Ære, end den, som ikke kan erhverve sig Berømmelse ved Dyd og Fortienester.

Den følgende er en meget nyttig Regel; men jeg kunde ikke bifalde den, for det fornærmelige Exempels Skyld, hvormed den var oplyst. Den lød omtrent saaledes:

8) Ingen Borger maa anses for ganske uduelig. Ingen er saa dum, at han jo kan bruges til noget, ja endog overgaae andre deri, naar man forstaaer at vælge det 89 rette. Een kan have stor Dømmekraft, en anden Vittighed; een Stadighed og Siels Fasthed, en anden Legems Styrke; een kan bruges som Dommer, en anden som Skriver; een kan være duelig til at gjøre Opdagelser og Planer, en anden til at udføre dem; faa ere ganske ubrugelige. At saa mange ansees derfor, er ikke Skaberens Skyld, men allene Menneskenes egen, som ikke ret undersøge enhvers Kræfter og Duelighed.

Dette oplystes nu med mit Exempel saaledes: Vi have i vor Tid seet et underligt Dyr, som formedelst sin hurtige Forstand blev af alle anseet for ganske udueligt, dog have hans hurtige Fødder været os meget nyttige. Da jeg havde læst dette Stykke, sagde jeg ved mig selv: Indgangen er skrevet af en brav Mand, men Slutningen af en Skurk.

9) Een af Regentens vigtigste Pligter er, at han seer sig om efter en duelig Lærer til sin Tronfølger. Da hele Statens Velfærd beroer paa Kronprindsens Underviisning, maa den, der skal undervise ham, være en dydig og indsigtfuld Mand. Hvad man lærer i den unge Alder, bliver Natur hos os siden. Især maa denne Lærer elske sit Fædreneland, og alle de Regler, han giver Prindsen, maa gaae ud paa at indprente ham Kierlighed til sine Undersaatter.

10) Fyrsten maa nøie kiende sine Undersaatters Tænkemaade, og rette sig derefter, og vil han hemme Lasterne, maa han heller gjøre det ved sit Exempel, end ved Love. Exempels Indflydelse er altid saa meget større, som den er i større Anseelse, der giver det.

11) Han maa ikke tillade nogen at gaae ledig; thi de ørkesløse Mennesker ere Fædrenelandet til Byrde. Ved utrættet Flid og Arbeidsomhed voxer Statens Magt, men den svækkes ved Mytterie og Sammenrottelser, Ledigheds skadelige Følger. Bedre er det endog, at Borgerne ere beskæftigede med Smaating, 90 med

Skuespil og andre Lege, end at de ere ganske ledige.

12) Fyrsten bør vedligeholde Eenighed iblandt sine Undersaatter; dog kan det have sin Nytte, at han underholder en Slags Skinsyge imellem sine Raadherrer; thi paa denne Maade kommer Sandheden ofte for Dagen: ofte faaer Dommeren nølere Kundskab om Processen ved Advokaternes Trætte.

13) Fyrsten handler klogest, om han i alle vigtige Sager hører hele Raadets Meening. Men endnu sikkrere er det at udsørge dem hver for sig, end alle tillige i det forsamlede Raad. Thi i de almindelige Raadsforsamlinger, hvor alle offentlig sige deres Meening, skeer det ofte, at een henriver de andre med sin Veltalenhed, og at Fyrsten i Stedet for manges, faaer kun eens Meening at høre.

14) Straffe ere ikke mindre nødvendige, end Belønninger. Hine hemme det Onde, ligesom disse befordre det Gode. Det er endog nødvendigt at belønne en ond Mand, naar han har gjort noget godt, for at opmuntre andre desto mere til at iagttage deres Pligter.

15) Den sunde Fornuft lærer, at man ved Befordringer til offentlige Embeder især maa see paa Personens Duelighed. Thi Fromhed og Retskaffenhed ere vel den største Fortieneste, men man bedrages saa ofte ved Skinnet af disse Dyder, og bane de Veien til Embede, vil enhver paatage sig deres Miner. Desuden kan man ikke med Vished dømme om en Mands Fromhed og Ærlighed, førend han kommer i Embed: det er den sande Skueplads, hvorfra han kan vise Verden sin Dyd. Men Dueligheden kan let erfares ved en foregaaende Examen. Den Dumme og Uvidende kan ikke saa let skiule sin Uvidenhed, som Hykleren kan anstille sig from, og Skurken skiule sin Ondskab. Duelighed og Fromhed ere heller ikke stridige Dyder: de kunne ligesaa vel være samlede hos een Mand, som Fromhed og Dumhed 91 kunne være adskildte. Men den, som besidder baade Duelighed og Fromhed, er en fuldkommen Mand. En dum Mand har enten et godt eller et ondt Hierte: er han ond, veed man hvilke Afskyeligheder Dumhed foreenet med Ondskab kan afstedkomme; men er han from, kan han, for sin Uvidenheds Skyld, ikke bringe de Dyder, som han besidder, i Udøvelse: og tør han ikke, eller kan han ikke selv gjøre ondt, saa kunne hans Betientere det, fordi han behøver deres Tieneste. Den dumme Herremand har gjerne en listig Forvalter, og den uvidende Dommer en snedig Secretaire, som bedrager uden Frygt, og skyder Skylden paa sin Herre, naar det mislykkes. Duelighed er altsaa det vigtigste man maa see paa ved Befordringer.

16) Det er ubesindigt at erklære dem for ærgierrige, der søge de hæderlige Embeder i Staten, naar de tiltroe sig selv Duelighed nok dertil, eller erklære dem for stolte, som gjøre sig Umag derfor. Vil Fyrsten ved Embedernes Bortgivelse alt for meget see paa Ydmyghed, saa vil endog den Stolteste paatage sig Ydmygheds Maske, for desto snarere og sikkrere at naae sit Maal. Fyrsten vilde da, tvertimod sin Hensigt, ikkun befordre de ærgierrigste Mennesker, naar han udmærkede dem, som med den beskedne Dyds Mine anstillede sig, som om de hadede Opsigt og elskede Stilhed, eller lode udsprede ved deres Venner, at de afskyede offentlig Ære. Til Bekræftelse herpaa anføres dette Exempel: Da et stort Embede blev ledigt, skrev en vis Mand, som ønskede at faae det, til Fyrsten, at han havde hørt Hans Durchlaughtighed havde besluttet at give ham denne Post, som saa mange stræbte efter, men han maatte frabede sig den, og bekiende, at han ikke var den voxen; derimod vilde han ydmygst bede, at en anden, der var dueligere end han, maatte nyde denne Ære, saa meget meer, som han selv var fornøiet med sin nærværende 92 Tilstand, og tragtede ikke efter høiere Ære. Fyrsten havde ikke tænkt derpaa; men dette Beviis paa Ydmyghed rørte ham saa meget, at han gav Embedet til den, som havde afslaaet det. Men han mærkede snart, at han var bedraget ved forstilt Ydmyghed, da denne nye Hofmand overgik alle de andre i Hovmod og Uforskammethed.

17) At sætte en Fattig eller Banqveroterer til Skatmester, er det samme, som at gjøre en hungrig Ulv til Kiøkkenmester eller Proviandforvalter. Det samme gielder om en rig Gnier; thi hin haver intet, denne kan aldrig faae nok.

18) Fyrsten bør ikke confirmere Gavebreve og Foundationer, som sigte til at underholde ørkesløse Træer, og føde deres Dovenskab. Ingen maa derfor optages i noget Kloster eller anden Stiftelse i dette Fyrstendom, uden meget flittige og duelige Træer, som enten kunne nytte Staten ved Haandarbeide, eller hædre det Selskab, hvoraf de ere Lemmer, ved Lærdom og Videnskaber. Dog undtages nogle faa Klostere, hvor gamle udlevede Træer underholdes; thi disse maa formedelst deres Alderdom fritages for Arbeide.

19) Naar Laster i Staten gjøre en Reformation nødvendig, saa maa man endelig gaae langsom til Værks. Paa eengang og med Magt at ville udrydde alle gamle indgroede Feil, er det samme, som at ville foreskrive en Syg Vomitiv, Laxativ og Aareladen paa eengang.

20) De, som ere dristige nok til at love alting, og paatage sig mange Forretninger tillige, ere enten Daarer, som ikke kiende deres egne Kræfter og Tingenes Vigtighed, eller slette og uredelige Borgere, der see allene paa deres eget og ikke paa Statens Beste. Den Kloge prøver sine Kræfter førend han paatager sig nogen Byrde, og den redelige Borger kan ikke gjøre noget af Statens vigtige Arbeider i Hast.

OTTENDE KAPITEL Om Akademierne i *Potu*.

Dette Fyrstendom har tre Akademier, af hvilke det første er i *Potu*, det andet i *Keba*, og det tredje i *Nahami*. De Videnskaber, som læres der, ere Historien, Oekonomien, Mathematiken og Lovkyndigheden. Da deres Theologie er saa kort, at den næsten kunde skrives på to Sider, og indeholder ikke andre Lærdomme, end at vi skal elske og ære Gud, alle Tings Skaber og Bestyrer, som i det andet Liv vil belønne os for vor Dyd, og straffe os for vore Laster, saa er den ikke nogen akademisk Videnskab, og kan ikke være det, da det strængelig er forbudet i Loven at disputere om Guds Væsen og Egenskaber. Medicinen regnes heller ikke iblandt de akademiske Videnskaber; thi da Træerne leve ordentlig, veed man næsten intet af indvortes Sygdomme. Jeg vil ikke tale om Metaphysiken og de transcendentalske Videnskaber, da jeg nylig har sagt, at de, som disputere om det guddommelige Væsen, Englenes Egenskaber og Sielenes Natur, blive aareladte, og bragte til Hospitalet eller Tugthuset.

De akademiske Øvelser ere følgende: I de første Aar maa de unge Studerende opløse mørke og vanskelige Spørgsmaal. Disse forelægges dem paa visse Tider, og der sættes en Belønning for den, som opløser dem paa den beste og rigtigste Maade. Derved opdage Videnskabernes Bestyrere enhvers sande Fremgang, og i hvad Fag han har sin Styrke. Ingen lægger sig efter meer end een Videnskab, thi Polyhistorie anseer man her som Beviis paa et flygtigt og ustadigt Hoved. Da altsaa Studeringerne ikke ere meget vidtløftige, læres de i kort Tid til Fuldkommenhed. Lærerne selv maa hvert Aar aflægge Prøver paa deres 94 Lærdom. Den philosophiske Lærer maa opløse et Problem i Moralen; den historiske udarbejder et Stykke i Historien; Lærerne i Oekonomien og Mathematiken maa forbedre deres Videnskaber ved een eller anden nye Opdagelse; de Lovkyndige udarbejde smukke og passende Taler, og disse ere de eeneste, som maa øve sig i Talekonsten, da disse Øvelser egentlig allene kunne nytte dem, som føre Sager for Retten. Jeg fortalte dem, at alle akademiske Prøver hos os bleve aflagte i Talekonsten; men de misbilligede denne Indretning, og sagde, at, dersom alle Haandværksfolk skulle sye Skoe til Mesterstykke, vilde de fleestes Arbeide blive meget slet, og Skomagerne allene vinde Prisen. Jeg nævnede blot Talekonsten; thi Disputatser torde jeg ikke tale noget om, da Indbyggerne her regne disse blandt Gøglespil. Deres offentlige Lærere foredrage ikke de nyttige Sandheder paa saa stræng og bydende en Maade, som Philosopherne hos os; men de blande smukke og behagelige Fortællinger imellem de alvorlige Læreregler, saa at man hører dem med Fornøielse.

Den Alvorlighed og Anstand, hvormed alle akademiske Handlinger og Forfremmelser her foretages, er ganske beundringsværdig. Man tager sig meget nøie i Agt for, at der ikke skal forekomme noget i de akademiske Handlinger, der kan opvække Latter, og holder for, at disse Ceremonier maa være forskellige fra Farcer, at ikke Videnskaberne for slige usøimelige Skikkelers Skyld skulde blive foragtede. Jeg torde derfor ikke tale om de Ceremonier, som bruges ved Graders og Værdigheders Uddeeling paa vore Akademier; det som mødte mig i *Keba*, da jeg beskrev vore Doctorpromotioner, var desuden nok for mig, til aldrig meer at røre ved den Materie.

Foruden disse Akademier er der i enhver Bye store Seminarier eller Gymnasier, hvor man gjør sig Umag for at lære at kiende de Unges Anlæg, og til hvilket Fag af Videnskaberne enhver best er skikket. Da jeg blev underviist paa Seminariet i *Keba*, havde den ypperste Præst fire Sønner, som der lærte Krigskonsten. Fire andre, hvis 95 Fader var Raadsherre, lærte Haandværker, og to Jomfruer bleve underviiste i Søevæsenet; thi der sees allene paa Lærlingernes Naturgaver, og slet ikke paa deres Stand eller Kiøn. Naar deres Anlæg nøie er prøvet, give Forstanderne for Seminarierne hver af dem et Vidnesbyrd med den Upartiskhed, som jeg ovenfor har meldt. Disse Vidnesbyrd anseer man her for meget paalidelige, endskiønt jeg var af en anden Meening, da jeg fik mit Vidnesbyrd fra Seminariet i *Keba*, hvilket forekom mig høist urimeligt og ubilligt.

Det tillades ingen her at skrive Bøger førend han har fyldt sit tredivte Aar, og er af Videnskabernes Bestyrere erklæret duelig dertil. Derfor komme her ikkun faa, men lærde og vel udarbejdede Skriverter for Lyset. Jeg tog mig altsaa vel i Agt, ikke at sige til nogen, at jeg, før min mandlige Alder, havde skrevet fem eller sex lærde Afhandlinger, at jeg ikke skulde blive til Latter.

Dette maa være nok om denne Nations Karakter, Religion, Statskonst og Videnskaber. Imidlertid kan jeg ikke undlade at føie hertil endnu nogle andre særegne Ting, som forekom mig meget mærkværdige.

Naar et Træ udfordrer et andet, mister Udfordreren for bestandig sin Ret til at bruge Vaaben, og fordømmes til at leve under Formynderskab, som et Barn, fordi han ikke kan styre sine Sindslidelser. Hos os derimod ansees Udfordringer som Beviser paa Heltmod, især i vort Norden, hvorfra denne slemme Skik har sin Oprindelse; thi Grækerne, Romerne og andre gamle Nationer vidste intet af Udfordringer.

I den Potuanske Rettergang har jeg mærket den Besynderlighed, at deres Navne, som føre Proces, blive Dommerne en Hemmelighed, og Processerne afgjøres ikke paa det Sted, hvor Striden er begyndt, men

bedømmes i langt fraliggende Provindser. Grunden til denne underlige Skik er, at da de fleeste Dommere, som Erfarenhed lærer, tage Stikpenge, eller paa anden Maade forsee sig af Partiskhed, betages dem disse Fristelser, naar de hverken kiende

96

97

Anklageren, eller den Skyldige, eller de Godser, Eiendomme og Ting, hvorom Processen føres. Begge Parters Beviser sendes allene til en, efter Fyrstens Godtbefindende, vilkaarlig nedsat Ret, med nogle tilføjede Anmærkninger, for Exempel: om A, som er i Besiddelse, bør indrømme B Eiendommen, efter hans Fordring og Klage. Jeg vilde ønske, at denne Skik var indført hos os, da vi saa ofte erfare hvad Virkning Partiskhed og andre Fristelser have paa Dommernes Gemytter.

Retfærdigheden udøves her uden Persons Anseelse. Dog maa Fyrsterne selv ikke fordres for Retterne; men saasomt de ere døde, blive de stillede til Doms af offentlige Anklagere, eller Folkets Advokater. Den afdøde Fyrstes Handlinger blive nu undersøgte i en talrig Raadsforsamling; endelig afsiges Dommen ved visse Karakterer, som tilkiendes ham efter hans Fortienesters Beskaffenhed. Disse ere: *Roesværdig, ikke ganske uroesværdig, got, ikke slet, taalelig, middelmaadig*. En Herold udraaber et af disse Ord offentlig blandt Folket, og siden sættes det som Gravskrivt over den Afdøde. Potuanerne give følgende Grund til denne Skik: Man kan ikke fordre den levende Fyrste for Retten, uden Oprør og Urolighed; thi saa længe han lever, skyldte Undersaatterne ham en blind Lydighed og bestandig Ærefrygt, hvorved Staten best vedligeholdes; men naar Fyrsten dør, opløses Baandet imellem ham og Undersaatterne, følgelig kunne disse nu, som frie, søge ham for Retten. Ved denne nyttige, skjønt besynderlige Indretning, sørges for Fyrstens Sikkerhed, den øverste Magt taber intet af sin Majestæt, og dog vedligeholdes tillige Statens Beste. Thi skjønt disse Karakterer ikkun tillægges de Døde, opmuntre de dog bestandig de Levende til Dyder. Man seer af den Potuanske Historie, at der i hele fire hundrede Aar ikke have været flere end to Fyrster, som fik den allerringeste Karakter, *maadelig*. De øvrige have næsten alle faaet *roesværdig*, eller *ikke uroesværdig*, hvilket deres Gravminder vise, som den alting fortærende Tid ikke endnu har ødelagt. Karakteren *maadelig*, 98 som paa det Potuanske Sprog hedder *rip-fac-si*, foraarsager saa stor Sorg i den fyrstelige Familie, at den Afdødes Tronfølger og alle hans Slægtninge bære Sørgeklæder hele sex Maaneder derefter. De følgende Fyrster vise ingen Fortrydelse mod Dommerne for slige fornærmelige Domme, men ansee dem som Opmuntringer til at handle vel, og ved Klogskab, Retfærdighed og Billighed at udslætte den Skamplet, som det fyrstelige Huus har paadraget sig.

Aarsagen, hvi den eene af disse Fyrster fik den sletteste Karakter, var denne: Uagtet Potuanerne ere meget øvede i Krigssager, og, naar de angribes, slaae tapperligen fra sig, paaføre de dog aldrig selv nogen Krig. Af denne Aarsag blive de gjerne Meglere imellem andre krigende Nationer, og adskillige Folkeslag paa denne Klode have frivilligen underkastet sig et saa retfærdigt og fredeligt Folks Herredømme. Men Fyrsten *Mikleta*, dreven af en utidig Lyst til at udvide sit Riges Grændser, angreb Naboerigerne, og undertvang dem aldeles i kort Tid. Saa meget, som Potu vandt ved denne sin Magts Forøgelse, saa meget tabte det igien, ved at forvandle sine Naboers Venskab til Skræk og Misundelse. Den udmærkede Agtelse for Retfærdighed og Billighed, som Staten hidindtil havde skyldt sin Tilvegt og Blomstren, begyndte fra denne Tid af at tabe sig. Saasomt altsaa Fyrsten var død, viiste Potuanerne deres Fortrydelse, ved at sætte denne Plet paa hans Minde, for at vinde de andre Nationers Velvillighed tilbage. Hvori den anden Fyrstes Forseelse har bestaaet, kunde jeg ikke komme efter.

Kun de, som have opnaaet den tredie Alder, blive offentlige Lærere. For at forklare dette nøiere, maa man mærke, at Træernes Liv inddeles i tre Aldere. Den første er for dem, som oplæres i Statsbestyrelsen; i den anden udøve de hvad de have lært i den første, og i den tredie Alder undervise de andre, naar de med Berømmelse have nedlagt deres Embeder. Af denne Aarsag faaer ingen Tilladelse til at lære offentligen, med mindre han er bleven 99 gammel i Statens Tieneste, da man holder for, at ingen kan give grundige Forskrivter, som ikke har hentet sin Kundskab af Erfaringen.

Dersom een, der er berygtet for slette Sæder, giver Staten et godt og nyttigt Raad, forties hans Navn, at det værdige Forslag ikke skal tabe ved dens Uværdighed, der gjorde det, og Forslaget bekiendtgøres under en bedre Mands Navn.

I Henseende til Religionen, har jeg allerede meldt, at det var forbudt at disputere om dens Grundlærdomme, men i Særdeleshed om Guds Væsen og Egenskaber; derimod staaer det enhver frit at sige sin Meening om andre Ting, og underkaste den Publicums Overveelse. Potuanerne sagde, at slige Trætter kunde lignes ved Storme, som nedslaae Træer og Tage, men tillige rense Luften, og hindre, at den ikke ved for megen Roelighed fordærves. De have ikke mange Festsdage, fordi de give Anledning til dorsk Lediggang, og Potuanerne troe, at den sande Gudsdyrkelse bestaaer ikke mindre i nyttigt Arbeide, end i Bøn og Paakaldelse.

Poesien dyrkes ikke med megen Varme, endskjønt man i dette Fyrstendom finder hist og her nogle Poeter; men den underjordiske Poesie skilles allene ved en høiere Stil fra Prosa. De udloee det derfor, som

Børnespil, hvad jeg fortalte dem om vores Stavelsemaal og Tonefald.

Iblandt de Potuanske Lærere gives nogle, som kaldes Professorer i den gode Smag. Disse sørge for, at Ungdommens Tænkraft ikke skal beskæftiges med Ubetydeligheder og Smaating; at alt for platte og pøbelagtige Skriverter, hvis Læsning fordærver Smagen, ikke skulle komme for Lyset; og at af Bøger, som skulle trykkes, de Ting blive udslattede, som stride mod sund Sands. Blot til denne Ende har man Bogcensur. Ganske anderledes er det oppe paa vor Klode, hvor de beste Skriverter blot af den Aarsag, at de enten vige af fra en herskende Meening, eller fra en engang indført Talebrug, eller fordi de med Vittighed og Aabenhjertighed giennemhegle Menneskenes 100 Daarligheder, ofte undertrykkes af Censorerne, hvorved Videnskaberne naturligviis qvæles, og sunde og gode Skriverter ikke kunne komme for Dagen. Men da Handelen er fri imellem Potuanerne og Naboefolkene, snige sig blandt andre Varer ofte platte og pøbelagtige Bøger ind i Landet. Til den Ende har man ansat visse Dommere, som Tid efter anden besøge Bogsamlingerne. Disse kaldes *Syla-Makatti*, det er: Bibliotek-Rensere. Thi ligesom der i vor Verden er en vis Art Mennesker, som aarligen feie Skorsteene og Kakkellovne, saaledes skille disse Dommere, ved at giennemsee Bogladerne, omhyggeligen det slette fra det gode, og kaste alle gemeene Bøger, som kunne fordærve Smagen, i Kloakerne. Hillemand! tænkte jeg ved mig selv, hvilken Ødelæggelse vilde der skee blandt Bøgerne paa vor Klode, dersom denne Indretning der blev indført!

Intet fortjener meere Berømmelse, end den Omhue, hvormed man sørger for, af de Unges Naturgaver at udgrandske hvad Bane enhver i sit Liv er best skicket til at betræde. Thi ligesom den ringeste falske Tone mærkes af et musikalsk Øre, saaledes vide de Dommere, der ere satte til at prøve de Unges Anlæg, af Smaating at kiende de større, og af Øiesynet, af Øienbrynenes Spiilning eller Sammentrækning, af deres sørgmodige eller glade Ansigt, af deres Latter, af deres Udtale, af deres Taushed, og andre lignende Ting, at dømme, hvortil enhver er best oplagt, og hvad der strider mod hans Natur.

Men nu til mig selv igien. Jeg havde kun liden For-nøielse af at omgaaes disse urimelige Træer, som bestandig foragtede og beloe mig, for den alt for hurtige Fattkraft, de nu engang havde tillagt mig. Jeg ærgrede mig meget over de Øgenavne, man derfor gav mig. Man kaldte mig, for Exempel *Skabba*, som betyder en utidig og umoden Person. Men hvad jeg især græmmede mig over, var, at min Vaskerkone ikke tog i Betænkning at give mig samme forhadte Titel, uagtet hun var et gemeent, fattigt og elendigt Lindetræe.

101

NIENDE KAPITEL

Reisen omkring Planeten *Nazar*.

Da jeg i en Tid af to Aar havde forrettet den møisommelige Løbertieneste, og giennemrendt Landet med Placater og aabne Breve, blev jeg endelig reent kied af denne besværlige og uanstændige Forretning. Jeg indgav til Fyrsten den eene Ansøgning efter den anden, hvori jeg begierte en anstændig Afsked, og tillige anholdt om en noget ærefuldere Befordring. Men det blev mig bestandig afslaaet, da Hans Durchlaughtighed troede, at en vigtigere Forretning vilde overstige mine Kræfter. Han anførte mig de Love og Sædvaner, som strede mod min Ansøgning, og efter hvilke kun de, som havde den fornødne Duelighed dertil, maatte befordres til anseelige og vanskelige Embeder. Det var nødvendigt, sagde han, at jeg forblev i min engang paatagne Tieneste, indtil jeg ved een eller anden Fortieneste banede mig Veien til en høiere Bestilling. Han sluttede med denne Paamindelse:

Hver med sin egen Alen maale sig!
»Studeer og kiend dig selv!« er Viisdoms Lære. Og før en Vægt du kiæk paatager dig,
Prøv dine Skuldre først, om du den og kan bære!

Disse gientagne Afslag bragte mig omsider til en dristig og fortvivlet Beslutning. Jeg stræbte af alle Kræfter at udpønsse noget nyt, hvorved jeg kunde lægge mine Talenters Fortreffelighed for Dagen, og aftvætte den Plet, man havde sat paa min Duelighed. Jeg tilbragte næsten et heelt Aar med at giennemstudere dette Fyrstendoms Love og Skikke, for, om mueligt, at finde et eller andet, der kunde trænge til Forbedring. De Bemærkninger, jeg gjorde i denne Henseende, aabenbarede jeg en Tornebusk, som var min meget fortrolige Ven. Han fandt, at mine Betænkninger og Forslag vel ikke vare ganske ufornuftige; men tvivlede dog om, at de vilde være denne Stat til Nytte. Det var en Reformators fornemste Pligt, sagde han, at have det Lands Forfatning aldeles for Øie, hvori han vil foretage sin Reformation; thi een og den samme Anstalt kan, efter to Landes forskellige Beskaffenhed, frembringe ganske andre og aldeles

modsatte Virkninger, ligesom det Lægemiddel, der helbreder een Syg, kan dræbe en anden. Han gjorde mig opmærksom paa den Fare, jeg udsatte mig for, ved at vove dette Spil, forestilte mig, at det var ude med mit Liv, hvis min Plan, ved Undersøgelsen faldt igiennem, og bad mig derfor indstændig, i Forvejen ret omhyggeligen at overveie alle Ting. Imidlertid raadede han mig ikke aldeles fra min Bestræbelse, da det dog altid var mueligt, sagde han, at jeg ved moden Eftertanke kunde opdage noget baade til min egen og Statens Fordeel.

Jeg fulgte denne min Vens Raad, og udsatte min Plans Indlevering indtil videre. Imidlertid forrettede jeg med Taalmodighed min Tieneste, og gennemstreifede paa min sædvanlige Maade Byer og Provindser. Denne evige Omrenden gav mig Leilighed til meget nøie at lære at kiende det hele Fyrstendom, og alle de omliggende Egne; og at jeg ikke skulde glemme de Bemærkninger, jeg gjorde paa mine Reiser, skrev jeg dem op, saa got som jeg kunde, og overleverte saaledes Fyrsten engang et Bind af anseelig Tykkelse.

Jeg erfarede snart, at dette Arbeide var aldeles efter Hans Durchlauchtigheds Smag. Han giennemlæste med Eftertanke min Bog, og efterat have anbefalet den i Statsraadet med mangfoldige Berømmelser, besluttede han at betiene sig af mig, for at opdage hele Planeten Nazar. Jeg havde ventet en ganske anden Løn for mine vaagne Nætter, og sukkede taus med Poeten:

Ak! Dyden roses overalt - og fryser.

103

Men da jeg altid har havt særdeles Lyst til at see og høre hvad der var nyt, og stolede paa en overordentlig Belønning af den milde Fyrste ved min Tilbagekomst, paatog jeg mig alligevel med en Slags Fornøielse dette Arbeide.

Omendskiønt den hele Klode, Nazar, neppe har to hundrede tyske Mile i Omkreds, forekommer den dog Træerne, formedelst deres langsomme Gang, meget stor. Af denne Aarsag ere mange Lande, besynderlig de langt fraliggende, dem aldeles ubekjendte. Thi ingen Potuaner var i Stand til at giennemvandre denne Planets Riger i to Aar, da jeg derimod, ved Hielp af mine hurtige Been, blev færdig dermed i een Maaned.

Hvad der i Begyndelsen meget laae mig paa Hiertet, var Frygt for Sprogenes Forskiellighed; men man trøstede mig med den Forsikkring, at hele Planetens Indbyggere, saa forskiellige som de for Resten vare i Sæder, havde eet Tungemaal, og at hele det grenede Kiøn var overalt uskyldigt, omgiengeligt og giæstfrit, saa at jeg uden mindste Fare kunde vandre rundt omkring, hvor jeg vilde paa hele Kloden. Disse Efterretninger ansporede endnu meere min Tilbøjelighed, og jeg begav mig i Begyndelsen af PoppelMaaneden paa Reisen.

Alle de Ting, som nu følge, ere saa forunderlige, at man lettelig kan fristes til at holde dem for lutter Tankespil og blotte poetiske Opfindelser, især da de physiske og moralske Forskielligheder, jeg bemærkede paa min Reise, vare saa store, at man, ved at forestille sig Forskiellen imellem de langt fra hinanden adskilte Folkeslag paa vor Klode, kun kan gjøre sig et meget svagt Begreb om samme. Men man maa tage i Betragtning, at de fleste Folkeslag paa *Nazar* ere adskilte fra hinanden ved Sunde og Have, hvorfor og Kloden seer ud som et Slags Archipelagus. Indbyggerne reise næsten aldrig over disse Vande, og Færgemændene, som boe ved Strandbredden, ere der blot for fremmede Reisendes Skyld. Thi de Indfødte sætte sielden Foden udenfor deres Boepæle, og 104 nødes de imellemstunder at sætte over Vandet, skynde de sig i Almindelighed strax tilbage igjen, da de ikke godt fordrage at leve i et fremmet Land. Saa mange Folkeslag altsaa, saa mange nye Verdener.

Den fornemste Aarsag til denne store Ulighed maa søges i Landenes forskiellige Natur, som de mangefarvede Marker, de forskiellige Jordarter, Planter, Frugter og Urter noksom give tilkiende. Hvad Under, at der ved denne store Forskiellighed i Jordbunden og Frugterne gives saa ulige og hinanden modsatte Egenskaber og Sæder hos Indbyggerne? I vor Verden er Forskiellen imellem de længst fra hinanden adspredte Nationers Sæder, Tænkemaade, Farve, Siels og Legems Dannelse ikke saa betydelig; thi da Jordbunden næsten overalt er den samme, uden for saavidt at det eene Land kan være frugtbarere end det andet, og Vand, Frugter og Urter have næsten een Natur, kunne her umuelig frembringes saa ulige Skabninger, som i den underjordiske Verden, hvor hvert Land har sin ganske særegne Beskaffenhed. Fremmede have vel Frihed til at reise og handle overalt, men ikke til at boesætte sig nogetsteds, hvilket heller ikke Landenes forskiellige og modsatte Beskaffenhed tillader: derfor ere alle de Fremmede, man møder, enten Vandrere eller Kiøbmænd.

De Provindser, som ligge nærmest omkring Potu, have alle næsten samme Naturbeskaffenhed som dette Fyrstendom. Deres Indbyggere førte i forrige Tider blodige Krige med Potuanerne; nu derimod staae de enten i Forbund med dem, eller have underkastet sig deres milde Herredømme. Men saasnart man er kommen over det store Sund, som deler hele Kloden, saa at sige, i to Dele, seer man ganske nye Verdener, og nye hos Potuanerne aldeles ubekjendte Dyr. Det eeneste, som alle Klodens Indbyggere have tilfælles, er Fornuften, Træskabningen og det samme Sprog. Af denne Aarsag er det slet ikke besværligt at reise, saa meget mindre, da Indbyggerne, formedelst den store Mængde fremmede Vandrere og 105 Kiøbmænd, som reise igiennem Provindserne, ere vandte til at see ganske forskiellige, dem selv aldeles ulige Skabninger.

Jeg har holdt for nødvendigt at erindre Læserne om alt dette i Forveien, at de ikke skulde støde sig over min følgende Fortælling, og ansee den som en sædvanlig SkipperEfterretning.

Det vilde blive for langt og kiedsommeligt at opregne i historisk Orden, stort og smaat, hvad der mødte mig paa denne Reise. For at undgaae denne unyttige Vidtløftighed, vil jeg kun opholde mig ved de Folkeslag, som forekom mig meest besynderlige, og i hvis Sæder og Egenskaber jeg fandt saa meget usædvanligt og forunderligt, at Planeten *Nazar*, fra denne Side, synes mig at fortjene Plads iblandt Verdens Underværker.

Overalt lagde jeg Mærke til, at det hele fornøftige Træekion i Artighed, Dømmekraft og Alvorlighed meget lidt afveeg fra Potuanerne; men i Skikke, Sidekræfter og Legemsdannelse fandt jeg dem saa forskiællige, at hver Provinds syntes mig en ny Verden.

I *Qvamsø*, den første Provinds man kommer til paa hin Side Sundet, vide Indbyggerne, som ere lutter Eegetræer, af ingen legemlig Svaghed eller Sygdom at sige; men opnaae i fuldkommen, vedvarende Sundhed den høieste Alderdom. De forekom mig derfor i Førstningen at være de lykkeligste blandt alle Skabninger; men jeg indsaae snart ved løselig Omgang med dem, at jeg havde taget mærkelig fejl. Jeg saae rigtig nok ingen iblandt dem bedrøvet; men jeg saae paa den anden Side heller ingen fornøiet; end sige glad. Thi ligesom den reeneste Himmel og mildeste Luft intet Indtryk gjør paa os, uden efter foregaaende Slud og Uveir, saa have og disse Træer intet Begreb om deres Lyksalighed, fordi den aldrig afbrydes, og føle ikke, at de ere sunde, fordi de aldrig ere syge. De henbringe deres Liv i bestandig Helbred; men tillige i bestandig Ligegyldighed. Ethvert Gode, som nydes bestandig, kieder omsider, og for at nyde Livets Glæder, 106 maa man undertiden have smagt dets Bitterheder. Jeg kan forsikre, at jeg hos intet Folk har fundet saa liden Artighed og Godlidenhed, saa kold og stiv Omgængelse, som hos dette. Det er en Nation uden Laster, men som man hverken kan elske eller hade; hvor man ikke møder nogen Fornærmelse, men heller ingen Velvillighed; kort: hvor man intet finder, som kan mishage, men heller intet som behager. Overalt, da den uophørlige Sundhed forvolder, at de aldrig have Døden for Øine, og aldrig røres af Medlidenhed, naar andre lide, henleve de deres hele Levetid i følesløs Roe, uden mindste Deeltagelse i deres Brødres Skiebne, saa at man ikke finder mindste Spor af Kierlighed, Medynk eller Velgiørenhed hos dem. Vi derimod, som ved Sygdomme erindres om vor Dødelighed, og paamindes bestandigen om at holde os færdige til den sidste Reise, lære ved egne Lidelser at have Medlidenhed med andres. Jeg fik i dette Land en levende Forestilling om, hvor meget Sygdomme og Dødsfarer bidrage til indbyrdes Kierlighed og Blidhed i Omgang med vore Medmennesker; og hvor megen Uret vi have, i at knurre mod vor Skaber, fordi vi synes at være fødte til disse Lidelser, der ere os saa tienlige, og have de lykkeligste Følger.

Disse Eege ere alligevel Sygdom underkastede, som alle andre Træer, saasomt de komme andensteds hen. Jeg troer derfor, at dette Sundhedens Gode, hvis det ellers kan kaldes et Gode, bør allene tilskrives Luften og Levnetsmidlerne der i Landet.

Provindsen *Lalak*, som man kalder med det Tilnavn *Maskatta*, eller den *Lyksalige*, syntes ret at svare til dette Navn. Alting fremkom der af sig selv, uden mindste Hielp af Kunsten. Man behøvede hverken at pløie eller saae i den yderst frugtbare Jord; kort: jeg fik her et tydeligt Begreb om det lykkelige Land,

Hvor hist en Bæk af Melk, og her en Flod af Miød Imellem Jordbær og Meloner flød;
Og Cyperviin af Klippens Diamanter
107 Nedsprudlede sit Guld i Kummer af Krystal,
Som mellem Roser i den eviggrønne Dal
Ved Bækkens Bred, med luemalte Kanter
Utømmelige stode - hist og her
Stod' vinkende med tusind grønne, røde,
Voxgule Frugter Edens beste Træer,
Og med udstrakte Grene dem frembøde;
Her syded' Suppen, og paa samme Sted
En pillet Høne faldt af Himlen ned
I Jaspis-Gryden - hist i hele Skarer
Sprang ud af Skoven lækkre, møre Harer,
Og lagde sig paa hver sit Fad;
Og stegte Ryper, Lærker, Bekkasiner
Neddrattede med ufortrødne Miner
Paa selvfrembragte skønne Porselliner,
Der stodø om Fadet i symmetrisk Sirkelrad.
Hist faldt en Sukkersnee, mens Saften af Citroner
Hist styrknedes til lis; og Tærter og Makroner,
Deviser og Gotgot - hvordan de bar sig ad -
Var, før man saae sig til, og krøbne hen paa Fad;
Mens alle Fugle sang, som ikke stegte vare,
Snart een, snart to, snart tre, og snart den hele Skare,
Vidtløftige Concerter udenad -

Og Vandreren gik hen, og spiste, hvis han gad.
Men disse overordentlige Fordele gjøre dog Indbyggerne slet ikke lykkeligere, end andre. Thi da de ikke behøve at arbeide for deres Underholdning, hendøse de deres Liv i Lediggang, og plages af mangfoldige Sygdomme. Der gaae Orme og Forraadnelse i deres Legemer, og de fleste døde for Tiden.

Dette Lands Beskaffenhed gav mig Anledning til adskillige philosophiske Betragtninger; iblandt andet faldt det mig ind, ved at betragte denne Nations Vilkaar, at Tiene-stefolk og Daglønnere i visse Maader ere meget lykkeligere end de, som aldrig have nødig at sørge for det daglige Brød, og derfor henfaldte til Uvirksomhed og Vellyst.

108 Den smager intet, som er altid mæt;
Trods alt hvad Kunsten kan anvende,
Er ved et Maaltid uden Ende
Beständig Ekkel sidste Ret.
Hver Vellyst, nydt bestandig, kieder,
Man væmmes ved al Jordens Lækkerheder,
Naar Nydelsen ei stundom holder op -
Og Sielen dør tilsidst i den nedbrudte Krop.

Heraf udspringe de mange nedrige Planer, de fortvivlede Foretagender og hyppige Selvmord, som gaae i Svang her. Thi den Overflødighed, hvori de bestandig leve, sløver al Sands for Livets finere Glæder, og avler i dets Sted hos alle Ekkel og Kiede til Livet. Saaledes fandt jeg, at dette Land, som jeg indbildte mig at være et Paradiis, var Tungvindighedens tause Bolig, langt meere værd at ynke, end misunde, og skyndte mig derfor, jo før jo heller at komme ud deraf igien.

Tæt derved ligger Riget *Mardak*, hvis Indbyggere alle ere Cypresser, af eens Skabning, naar man undtager deres Øine, som ere meget forskellige. Nogle have aflange, andre fiirkantede Øine, somme have dem meget smaa, og atter andre saa store, at de dække hele Panden. Nogle fødes med to, andre med tre, og andre med fire Øine. Der gives endog somme, der kun have eet Øie, hvilke man skulde fristes til at ansee for den bekiendte Polyphemus's Afkom, hvis de ikke havde det i Nakken. De inddeles derfor i visse Stammer, efter deres Øines forskellige Antal og Dannelse, hvis Navne ere følgende:

1) *Nagiri*, eller de, som have aflange Øine, og som derfor alle Objekter forekomme langagtige.

2) *Naqviri*, hvis Øine ere fiirkantede.

3) *Talampi*, der have smaa bitte Øine.

4) *Jaraku*, med to Øine; men hvoraf det eene altid er lidt skievære end det andet.

5) *Mehanki*, med tre Øine.

6) *Tarasuki*, med fire Øine.

109

7) *Harramba*, hvis Øine optage hele Panden.
og endelig

8) *Skodolki*, der kun have eet eeneste Øie i Nakken.

Den talrigste, og altsaa og den mægtigste blandt disse Stammer, er *Nagirernes*, eller deres, som have aflange Øine, og derfor synes, at alle Ting ere aflange. Regenterne, Raadsherrer og Præster vælges altid af denne Stamme. Disse allene have Deel i Statsbestyrelsen, og antage ingen af de andre Klasser til noget offentligt Embede, med mindre han bekiender, at en vis, Solen til Ære, paa det høieste Sted i Templet opstillet Tavle, ogsaa forekommer ham aflang, og bevidner dette med Eed.

Denne Tavle er det allerhelligste i den Mardakanske Gudstieneste. Mange retskafne og dydige Borgere, som afskye Meeneed, komme derfor aldrig til Æres-Embeder, og ere bestandigen udsatte for al muelig Spot og Forfølgelse. Det nytter intet, at de undskylde sig med at maatte tro deres egne Øine; de faae kun derved en Proces paa Halsen, og det, som blot er en Naturfeil, regnes dem til Ondskab og Gienstridighed. Eeden, som de, der ville være noget, maa underskrive, lyder saaledes:

»Kaki manaska quihompu miriac jakku mesimbrii caphani crukkia manaskar qvebriac ferusundora.«

Paa Dansk:

»Jeg sværger, at Solens hellige Tavle synes mig aflang, og lover i denne Meening at forblive indtil mit sidste Aandedræt.«

Saasart een har aflagt denne Eed, optages han i Nagirernes Stamme, og kan søge hvilken Ærespost han vil.

Dagen efter min Ankomst blev jeg, i det jeg gik omkring paa Torvet for at fordrive Tiden, en gammel Mand vaer, som førtes hen for at pidskes. En uhyre Mængde Cypresser gik efter ham, og døde ham med Skieidsord og Spottegloser. Jeg spurgte, hvad han havde gjort, 110 og man svarte mig, at det var en Kietter, som offentlig havde ladet sig forlyde med, at Solens Tavle forekom ham fiirkantet, og uagtet adskillige Advarseler var bleven haardnakket ved at forsvare denne farlige Meening.

Jeg gik straks efter ind i Solens Tempel, for at komme efter, om jeg havde orthodoxe Øine, og da virkelig denne hellige Tavle forekom ogsaa mig ganske fiirkantet, sagde jeg det aabenhjertig til min Vert, som nylig var bleven Kirkeværgen der i Byen. Han drog et dybt Suk ved denne Leilighed, og tilstod, at den ligeledes syntes ham fiirkantet; men at han ikke torde lade sig mærke for nogen dermed, af Frygt for at lægge sig ud med den regierende Stamme, og blive sat fra sin Bestilling.

Jeg forlod stiltiende, og zittrende over mit hele Legeme, dette Sted, af Frygt for at komme til at undgjælde mine Øines Forseelse med Ryggen og derpaa med det forhadte Navn af Kietter til Spot og Spektakel at blive jaget ud af Byen. Ingen Indretning i Verden, syntes mig, kunde være meere gruesom, barbarisk og ubillig, end denne, hvorved Forstillelse og Meeneed, som jeg var Øievidne til, allene banede Vei til Æresposter. Jeg glemte derfor ikke heller, da jeg var kommen hjem til Potu, ved alle Lejligheder at udtømme min Galde over denne barbariske Stat. Men da jeg engang paa min sædvanlige Maneer tordnede mod denne Indretning, og gav min hele Ærgrelse derover Luft i en Samtale med et Enebærtræ, som var min meget fortroelige Ven, fik jeg følgende Erindring: »Vi Potuaner holde rigtig nok Nagirernes Indretninger for daarlige og ubillige; men du, min kiære Klim, burde ikke, synes mig, forundre dig saa meget over, at man der behandler Synets Ulighed med saa megen Strængthed; thi, saavidt jeg erindrer, har du selv fortalt, at der i de fleste europæiske Stater gives visse herskende Stammer, som formedelst en egen naturlig Feil paa Synet eller Forstanden, forfølge de andre med Ild og Sværd; og dog har du roest disse Tvangsmidler, som meget gudelige og Staten nyttige Indretninger.« Jeg mærkede strax, hvor han vilde 111 hen med denne Stikpille, og blev ganske rød i Hovedet. Siden den Tid dømte jeg altid mildere om dem, som fare vild, og raabte bestandig paa Tolerance.

Fyrstendømmet *Kimal* holdes for den mægtigste af alle denne Klodes Stater, formedelst dets uhyre Rigdomme. Thi foruden de store Sølvgruber, som findes der i Mængde, samler man aarlig en stor Deel Guld sand af Floderne, og Søen ved Kysterne er næsten overalt rig paa Perler. Men ved nøiere at undersøge dette Lands Tilstand, lærte jeg, at Lyksalighed langtfra ikke bestaaer i blotte Rigdomme; thi de fleste Indbyggere vare enten Biergfolk, Guldrenserer eller Perlefiskere, som fordømte til den skammeligste Trældom, rodede i Jorden og i Søen, for den kiære Vindings Skyld. De, som ikke give sig af med dette Arbeide, holde Vagt over de samlede Skatte. Hele Landet er saa fuldt af Røvere, at man ikke kan reise der uden bevæbnede Ledsagere.

Der ingen Dag saa hellig er, at jo
Paa den sit Øie Solen vender bort
Fra een og anden nedrig Handling; Svig,
Og Vold, og Tyverie gaee der i Svang.
Man lever kun af Rov. For egen Slægt
Er ingen Slægtning tryg, og ingen Giest
Kan sove rolig under Vertens Tag;
Een Broder lurar paa den andens Liv,
Og Sønnen tæller længselsfuld hvert Skridt
Hans Fader gjør mod Graven. Spor af Dyd
Ei findes meer. Astræa selv, den sidste,
Iblandt de himmelske, forlod med Skræk
Den blodbestænkte, lastopfyldte Jord.

Saaledes fortæner dette Folk, som af alle dets Naboer ansees med skeele Øine, meget meere Medlidenhed end Misundelse. Thi Frygt, Mistanke, Nid og Misundelse raser i alle Hierter: den eene anseer bestandig den anden som en Fiende, der lurar paa hans Midler, saa at Skræk, 112 Bekymring, vaagne Nætter og blege Ansigter, ere de eeneste Frugter af den Lyksalighed, Fyrstendømmet *Kimal* udraabes for. Jeg reiste derfor med megen Angest og Besværlighed igiennem dette Land; thi ved hver Bom og Station maatte jeg melde den derværende Vagt mit Navn, mit Fødested, Aarsagen til min Reise, og deslige, saa at jeg, kort sagt, saae mig udsat for alle de Bryderier, en Reisende er underkastet i mistroiske Lande. Der gives og i dette Fyrstendom et ildsprudende Bierg, som ideligen opkaster den underjords brændende Materie i store Strømme.

Saasart jeg var kommen ud af dette Land, hvis Giennemvandring var mig den besværligste paa min hele Reise, fortsatte jeg mit Løb bestandig imod Østen. Jeg traf overalt omgiengelige og artige, men tillige høist besynderlige Folk. Men over ingen undrede jeg mig saa meget, som over Indbyggerne i det lillebitte Rige *Qvamboja*, der var af en, saa at sige, ganske bagvendt Natur. Jo ældre, for Exempel, een var, desto

overgivnere og vellystigere var han, saa at Fremfusenhed, Løstgængighed, og de Laster, som ellers pleie at have Sted hos Ungdommen, der toge til med Alderen. Af denne Aarsag betroes ingen i denne Stat noget Embede, med mindre han er under sine fyrretive Aar; thi saasomt en har fyldt dem, ansees han som en vild Pog,

Der trænger til gientagne Dask
Af sin Mamas Krabask.

Jeg saae gamle Mænd med graa Haar gjøre Spilopper paa Gaderne, og lege Høi og Due midt paa Torvet.

Hist bygged' een med ufortrøden Sved Af Kort tre, fire Stokværk høie Huse,
Som strax en anden pusted' ned;
Hist saaes i Langbold een at buse,
En anden i sit lange Skiæg
At fange Bolden; somme trilled' Æg,
Og andre spilled' nærmeste til Væg;
113 Her en Matrone med sin Dukke tripped',
Og hendes gamle Mand,
Hvis Hyldeprøite strax gav ikke Vand,
Ved Siden gik og vripped',
Og svor en ivrig Eed at ville gjøre den
Til Hyldebøsse om igjen;
Een spilled' Skorsteen hist, og her en anden Top;
Een reed paa Kiep i Trav, en anden i Galop.

Drenge, som gik forbi, skammede disse gamle Folk ud, og pidskede dem sommetider hiem til deres Børn. Jeg mødte engang en udlevet Olding, som gik og spillede Top paa Torvet, og man fortalte mig, at han i sin Ungdom havde været en særdeles alvorlig Mand, og beklædt den øverste Plads i et stort Raad.

Denne bagvendte Orden har Sted hos begge Kiøn. En ung Person, som giftede sig med en meget gammel Kone, blev derfor overalt spaaet Horn, da tvertimod hos os kun en gammel Mand, der ægter en ung Pige, frygter for denne Prydelse. Jeg traf endog paa Torvet engang to ældgamle udtærede Mænd, som duellerte. Da jeg udlod mig med min Forundring over denne usædvanlige Fyrighed i saa høi en Alder, og spurgte om Aarsagen til Duellen, svarte man mig, at den var reist sig af en Strid imellem dem om et løst Fruentimmer, som de havde begge lige Fordring paa. Man lagde til, at de sikkert vilde faae dygtig Strips af deres Foresatte, hvis de kom efter disse overgivne Alderdoms Streger. Samme Aften blev der fortalt, at en fornem gammel Dame havde hængt sig af Fortvivlelse over en ung Bøg, som havde givet hende Kurven.

Denne bagvendte Naturens Orden fordrer naturligviis bagvendte Love. Derfor tillades det ingen, i den Afdeling af Loven, som handler om Formynderie, at forestaae sine egne Midler, med mindre han er under fyrretive Aar; og ingen Kontrakt imellem Personer over denne Alder ansees for gyldig, hvis den ikke er underskrevet og bekræftet af deres Formyndere eller Børn. I det Kapitel om 114 Subordination hedder det: »*Oldinger og gamle Koner skulle være deres Børn hørige og lydige.*«. Embedsmænd faae altid deres Afsked noget før de ere fyrretive Aar, da de gøres umyndige af Raadet, og overgives til unge Slægtninges Opsigt og Bestyrelse. Jeg fandt det derfor ikke raadeligt at opholde mig alt for længe i dette Land, hvor jeg om ti Aar vilde blive dømt efter Loven til at være Barn igjen. Da jeg havde fuldendt min Reise, sammenlignede jeg dette Folks Beskaffenhed med den Levemaade og de Indretninger, vi have hos os deroppe, hvor adskillige i deres mandlige Alder leve, tænke og skrive som Philosopher; men i deres Alderdom jage efter store Rigdomme, tomme Titler og andre Narrerier. Denne Sammenligning forsonede mig lidt igjen med *Qvambojerne*, og lærte mig at dømme mildere om dem, end jeg i Begyndelsen havde gjort.

I Kongeriget *Kokleku* har man en ikke mindre vrang Skik, som Europæerne ganske vist aldeles ville fordømme. Det bagvendte i denne Skik har Naturen ingen Skyld i, men allene Lovene. Indbyggerne ere alle Eenebærtræer af begge Kiøn; men Mændene bruges kun til Kiøkkensager, og andet ubetydeligt Arbeide. I Krigstider gjøre de rigtig nok Tieneste; men blive sielden meer end Soldater; kun meget faa drive det saavidt, at de blive Fændrikker. Denne Post er den høieste, noget Hantræe i denne Stat kan gjøre sig Haab om. Fruentimmerne derimod betroes de vigtigste, saavel borgerlige, som geistlige og krigerske Embeder. Jeg havde kort tilforn opholdt mig over Potu-annerne, fordi de i Betieningers Uddeling ikke gave det eene Kiøn Fortrin for det andet; men denne Nation forekom mig reent unaturlig og rasende. Jeg kunde aldeles ikke begribe Mandkiønnets Uvirksomhed, at det, trods sit Fortrin i Legemsstyrke, taalmodigen blev ved at bære dette foragtelige Aag, og i saa mange Aarhundrede havde ladet alting gaae i den gamle Blendrian; thi det havde naturligviis været dem let at afkaste Aaget, hvis de havde havt Villie eller Mod dertil. Men den gamle Vane havde 115 dysset dem saa reent i Søvn, at det ikke faldt nogen ind at vove det mindste Skridt, for at løsrive sig af disse skammelige Lænker: de troede, at Naturen nu saa vilde have det, at Fruentimmerne skulde regiere Staten, og Mændene væve, kaage, strikke, spinde, feie Stuerne og faae Hug oven i Kiøbet.

Fruentimmerne grunde deres Herredømme paa Mændenes større Legemskræfter, deres stærkere

Muskler, og til grovt Arbeide beqvemmere Lemmer. Det er heraf tydeligt, paastaae de, at Naturen kun har bestemt dem til hvad der kan forrettes med Kroppen.

Fremmede forundre sig, naar de komme ind i Husene, og see Fruen paa Studerekammeret i Papirer op til Ørerne, mens Herren nysler om i Kiøkkenet og skurer Gryder. Og tilforladelig blev jeg, i hvilket Huus jeg kom, naar jeg vilde tale med Manden, viist ud i Kiøkkenet, hvor

Een stod i Vasken, og en anden hakked' Kiød;
Een vendte Steg, en anden trilled' Boller;
Og mellem Fade, Potter, Kasseroller,
Enhver med Bæven Husets Frue lød.

Jeg saae mange bedrøvelige Virkninger af denne urimelige Skik. Ligesom man, for Exempel, finder paa andre Steder løse Fruentimmere, der bringe deres Kydskhed til Torvs, og handle med deres Yndigheder, saa finder man her unge Karle og Mænd, der sælge deres Nætter, og til den Ende leie sig visse Vaaninger, hvis Skildter og Overskrivter vise hvad der handles med. Men da man i Almindelighed alt for dumdrister og offentlig driver denne Handel her, blive disse løse Mandfolk ofte grebne, satte i Arrest og pidskede, ligesom Skiøgerne hos os. Koner og Jomfruer derimod kunne, uden mindste Tab af deres gode Navn og Rygte, gaae omkring paa Gaderne, vinke ad Mandfolkene, gloe dem stivt i Øinene, zidske med Læberne, fløite, raabe pst! tage dem om Hagen, napse dem, male skamløse Dumheder i Buegangene, og gjøre saa mange Spilopper, som de ville. De fortælle, uden at man fortænker dem deri, deres 116 Uforskammenheder, og gjøre sig til af dem, som af ligesaa mange Seiervindinger; ligesom Smaaherrerne hos os prale med Ramser paa alle de Damer, hvis Fortroelighed (ofte kun et Ørefigen) de have nydt. Det lægges aldeles intet Fruentimmer her til Last, om hun beleirer unge Mandfolk med Elskovsvers, Kierlighedsbreve og Foræringer; men en ung Karl stiller sig ved saadan Leilighed gierne meget koldsindig og ærbar an, da det strider imod Velanstændigheden for et Mandfolk, strax at sige en ung Pige Ja.

Der var i den Tid, jeg opholdt mig der, en stor Allarm med en vis Raadsherres Søn, som var blevet voldtaget af en Jomfrue. Hun blev paa de fleste Steder meget ilde omtalt, for denne afskyelige Handling, og den unge Persons Venner mumlede om, at der skulde lægges Sag an imod Pigen, og at hun sikkert ved næste Consistorium blev dømt til at redde hans Ære, ved at ægte ham, især da man med formelige Vidnesbyrd kunde gotgiøre, at den unge Karl bestandig havde ført et ærbart og ustraffeligt Levnet, førend hun forførte ham.

Lyksalige *Europa!* udbrød jeg ved denne Leilighed, og især tre Gange lyksalige *Frankrig* og *Engelland!* hvor det svagere Kiøn svarer til sit Navn, hvor Konerne saa ganske blindt adlyde deres Mænds Befalinger, at de meget meere synes at være Maskiner eller Automater, end med frie Villie begavede Skabninger!

Jeg vovede ikke at laste denne bagvendte Sædvane offentlig, saa længe jeg opholdt mig iblandt disse Eenebærtræer; men saasart jeg var kommen uden for Hovedstaden, fortalte jeg adskillige, at den aldeles stred imod Naturen, da det var klart af den almindelige Naturens Lov, og alle Folkeslags Samtykke, at Mandkiønnet er bestemt til vanskelige og vigtige Forretninger. Men de paa-stode, at jeg forvirrede Sædvane og Indretninger med Naturen, og at den foregivne Skrøbelighed hos Qvindekiønnet blot maatte tilskrives Opdragelsen, hvilket dette Lands Tilstand især viiste, da man der fandt Dyder og Sindsgaver hos Fruentimmerne, som Mandfolkene paa andre 117 Steder allene tilegne sig. Og rigtig nok ere de Koklekuanske Damer i Almindelighed beskedne, alvorlige, sindige, bestandige og tause; da Mændene derimod ere letsindige, fremfusende og sladderagtige. Derfor, naar der fortælles noget urimeligt, siger man for et Ordsprog: *Det et Mandfolke-Sladder;* og naar noget er foretaget med Overilelse, uden modent Overlæg: *Man maa holde Mandfolkene Skrøbelighed noget tilgode.* Men jeg kunde ikke lade mig nøie med disse Grunde, og blev ligefuldt ved at fordømme denne Stats Forfatning, som bagvendt, vanskabt, og aldeles stridende mod Naturen. Den Ærgrelse, som dette qvindelige Overmod opvakte hos mig, var Aarsag i det ulykkelige Forslag, jeg gjorde, da jeg var kommet hiem til Potu, og som bragte mig tusinde Fortredeligheder paa Halsen, hvorom jeg paa sit Sted skal melde noget siden. Iblandt de prægtigste Bygninger i denne Bye var det Dronninglige Harem, hvori der var tre hundrede overordentlig smukke Mænd og Ynglinger, der underholdtes til Dronningens Forlystelse paa hendes egen Bekostning. Da jeg hørte, at nogle roste min Skabning, begav jeg mig i største Hast paa Reisen igien, af Frygt for at blive kapret til Hendes Majestæt; og - Frygt gav mine Fødder Vinger.

Næst ved dette Rige ligger det *Philosophiske Land*, som Indbyggerne, der aldeles have fordybet sig i Philosophie og de høie Videnskaber, kalde det. Jeg brændte ret af Længsel efter at see dette Rige, som jeg forestillede mig, maatte være alle Musernes sande Sæde, og Middelpunkten for alle Videnskaber; jeg ventede ikke at see Agre og Enge, men

Een eeneste uoverseelig Have,
Hvor Kunsten ikke med Naturen stred,
Men begge favnedes i begge værdig Fred -

Og med Hovedet fuldt af denne Forestilling, skyndte jeg mig af alle Kræfter derhen, og talte hvert Minut paa Veien. 118 Jeg fik baade besmurte og saarede Been ved denne Leilighed; thi Landeveiene vare fulde af Steene og Huller, og saa giennemskaarne af Grøvter og Moser, at jeg snart maatte trampe over Steendynger, snart traske igiennem Moradser, da der ingensteds var Broer at finde. Men jeg udstod kiæk alle disse Besværligheder, naar jeg tænkte paa, hvad der ventede mig, vel vidende, at man ikke løber til Himmerig paa Roser. Da jeg i en Times Tid havde møisom kiempet mig igiennem, mødte jeg en Bonde, som jeg bød god Dag, og spurgte, hvor langt jeg havde tilbage endnu, før jeg kom til *Maskattia*, eller det philosophiske Land? - Du maatte heller spørge, svarte han, hvor langt du har tilbage, før du kommer ud af det igjen; thi du er lige midt deri. Jeg studsede forskrækkelig ved denne Efterretning. Hvordan gaaer det til, blev jeg ved, at et Land, som beboes af lutter Philosopher, ligner meer et Opholdssted for vilde Dyr, end et dyrket og beboet Rige? - Ja! svarte han, det vil snart komme til at see bedre ud, naar Indbyggerne først faae Stunder til at give sig af med slige Bagateller. For nærværende Tid maa man undskylde dem, at de lade Marker og Enge ligge, da de have høiere himmelske Ting i Hovedet, og pønse paa at finde en Vei til Solen. Man kan ikke blæse og søbe paa eengang. - Jeg forstod strax hvad denne Bonde, der lod til at være temmelig slu, vilde sige; traskede lidt længer frem, og kom endelig til Hovedstaden Casca. I Stadsporten saae jeg, isteden for Vagt, endeel Høns, Gæs, Fuglereeder og Spindelvæve. Paa Gaderne spadseerte en Hoben Sviin og Philosopher imellem hverandre, som man allene kunde kiende fra hinanden paa Dannelsen; thi de sidste vare ligesaa besølede som de første. Alle Philosopherne bare eet Slags Kapper; men af hvad Farve, kunde jeg ikke skielne, da det var umueligt at opdage den igiennem det Støv og Snavs der hængte paa dem. Jeg standsede ved een af disse Viise, som, aldeles henrykt i Betragtninger, rendte lige paa mig. - Om Forladelse, Hr. Magister! sagde jeg, tør jeg spørge hvad denne Bye hedder? - Han blev længe 119 staaende ubevægelig, med tillukte Øine, som om hans Siel havde taget Afsked med sit Legeme; endelig kom han til sig selv igjen, og svarte med et Blik mod Himmelen: »Vi ere ikke langt fra Middag.« Dette utidige Svar, der røbede en fuldkommen Sandseløshed, lærte mig, at det er meget raadeligere at studere med Maade, end at blive rasende af for megen Lærdom. Jeg gik dybere ind i Byen, for at see, om jeg ikke kunde finde andre Mennesker eller fornuftige Dyr, end Philosopherne. Paa Torvet, som var meget stort, stode adskillige Støtter og Piller med Indskriver paa. Jeg gik hen til een af disse Støtter, for at forsøge, om jeg forstod hvad der stod skrevet; men i det jeg stod og stavede mig frem, fornam jeg, at min Ryg blev pludselig varm, og begyndte at blive ganske vaad. Jeg vendte mig om, for at opdage Kilden til denne varme Flod, og blev en Philosoph vaer, som uden Omstændighed forrettede det samme paa min Ryg, som Hundene pleie at forrette paa Afviserne. Fordybet i Tanker, havde han taget mig for en Støtte, hvorved han pleiede at forrette denne Ting. Jeg blev opbragt over saa skammelig en Streg, især da Hans Høilærdhed oven i Kiøbet skoggerløe over min Bestyrtelse, og gav ham et dygtigt Ørefign. Men herover blev han, som han var gal, foer i Haarene paa mig, og slæbte mig, trods al min Skrigen, rundt om paa Torvet. Da jeg mærkede, at hans Vrede slet ikke vilde lægge sig, satte jeg mig i Forsvarsstand, og gav lige for lige, saa at Indtægt og Udgivt hos os omtrent gik lige op, indtil vi endeligen, efter en hidsig Kamp, begge tumlede om paa Valpladsen.

Ved dette Syn kom en utallig Mængde Philosopher tilløbende. De styrtede, som Rasende, ind paa mig, giennempryglede mig Led for Led med deres Stokke og knyttede Næver, og slæbte mig halvdød efter Haarene rundt omkring paa Torvet. Ikke mætte, men trætte af at slaae, førte de mig omsider hen til et stort Huus; og da jeg der, med Fødderne mod Døren, af alle Kræfter stred imod at komme ind, sloge de et Reeb om Halsen paa mig, og trak mig, som et skraalende Sviin, ind i en Sal, hvor de lagde mig 120 paa Ryggen midt paa Gulvet. Alting laae her hultertilbult imellem hinanden, saa at der saae ud omtrent som hos os ved Paaske eller Mikkelsdags Tider, naar Folk flytte, og alle Slags Redskaber, Kar og andet Huusgeraad ligger kastet imellem hinanden. Jeg begyndte nu at bønfalde mine Viise, om at sætte Grændser for deres Vrede, og lade sig bevæge til Medlidenhed, forestillende dem, hvor uanstændigt det var for Viisdommens Dyrkere at rase, som vilde Dyr, og overlade sig aldeles til de Lidenskaber, de selv tordne imod paa Cathedrer og Prækestole. Men Bønner og Forestillinger vare spildte. Den Philosoph, som havde vandet min Ryg, begyndte Striden paa nye, slog paa mig, som paa en Ambolt, og blev ved at mørbanke mig Elendige saa længe, at det lod til at han ikke blev forsonet før han fik Livet af mig. Jeg lærte nu, at ingen Vrede kan lignedes i Heftighed med den philosophiske, og at Dydens Lærere er langt fra ikke det samme, som Dydens Udøvere;

- thi meer og meer, jo meer han slog,
Hans Blod og Galde kom i kaag.

Endelig kom fire andre Philosopher, hvis Kapper viiste, at de vare af en anden Sect, ind i Salen. De syntes at have Medlidenhed med mig, og standsede med Ord og Næver de andres Raserie. De toge derpaa nogle af mine Pryglere tilside, hviskede noget til dem, og førte mig hen i et andet Huus. Jeg blev hierteglad over at være sluppen af disse Røveres Hænder, og kommen til skikkelige Folk; og fortalte dem vidtløftigen Anledningen til den hele Al-larm. De loe ret hiertelig af denne, som de kaldte den, moersomme Tildragelse, og sagde mig, at Philosopherne pleiede, naar de spadserte over Torvet, i visse naturlige Tilfælde at standse ved disse Støtter; og at min Modpart sandsynligvis havde, fordybet i sine philosophiske Betragtninger, taget mig for een af dem. De fortalte mig tillige, at samme var en særdeles berømt Astronom, og de 121 øvrige, som med saa megen Hidsighed havde gaaet løs paa mig, Lærere i Moral-Philosophien.

Da jeg troede nu at være i fuldkommen Sikkerhed, hørte jeg dem med Fornøjelse fortælle dette og andet meere. Imidlertid kan jeg dog ikke nægte, at den Opmærksomhed, hvormed de betragtede min Skabning,

gav mig nogle Skrupler i Hovedet; ligesom og de mange Spørsmal om mit Fødeland, min Levemaade, Aarsagen til min Reise og deslige, syntes ikke at spaae mig meget got.

Men jeg havde nær opgivet min Aand af Angest, da jeg blev indelukt i et Slags Anatomiekammer, hvor jeg saae en gyselig Mængde Been og døde Kroppe, der opfyldte Værelset med en utaalelig Stank. Jeg havde troet at være kommen ned i en Røverkule, hvis ikke endeel Instrumenter, som hængte paa Væggene, havde betaget mig noget af min Frygt; da jeg deraf kunde slutte mig til, at min Vert maatte være Læge. Da jeg havde smagtet omtrent en halv Time allene i dette Fængsel, kom Fruen i Huset ind, og bragte mig Middagsmad, som hun selv havde tillavet. Hun forekom mig særdeles artig; men saae meget nøie paa mig, og sukkede bestandig. Jeg spurgte hende om Aarsagen til hendes Sorg; og hun svarte mig, at hun sukkede ved at tænke paa det, der forestod mig. »Du er rigtig nok,« sagde hun, »kommen til skikkelige Folk, thi min Mand, som boer i dette Huus, er Stadsphysicus og Doctor i Medicinen, og de andre, du saae, vare hans Colleger; men din usædvanlige Skabning har opvakt deres Forundring, og de have besluttet at tage din indvortes Dannelselse i nøiere Betragtning, og skiære dig op, for at see, om de i dine indvortes Dele kunde finde noget nyt til Anatomis Oplysning.« Denne Efterretning var mig et Tordenslag. Jeg gav et stort Skrig fra mig, og raabte: »Hvor kan man kalde dem skikkelige Folk, Madame! som ikke tage i Betænkning at skiære deres Næste op?« -

»Du Fingren stikke maa i Jorden, lugte til
Hvad Land du lever i« -

122

123

sagde hun. »De Folk, i hvis Hænder du er falden, ere meget skikkelige Folk, og have, blot for at oplyse deres Videnskab, besluttet denne Operation.« Jeg svarte hende, at jeg tusinde Gange heller vilde løslades af Røvere, end skiæres op af de allerskikkeligste Folk, styrtede ned for hendes Fødder, og bønfuldt hende med en Strøm af Taarer at udvirke Naade for mig. »Min Forbøn,« gientog hun, »vil kun lidt nytte dig, imod hele Facultetets Beslutning, der altid pleier at være ugjenkaldelig; men jeg vil stræbe at redde dit Liv ved et andet Middel.« Da hun havde sagt dette, tog hun mig ved Haanden, førte mig ud af en Bagdør, og fulgte mig, der skialv som et Espeløv, lige til Byens Port.

Da jeg her vilde tage Afsked med hende, og stræbte, som ikke meer end billigt var, at bevidne hende min Erkiendtlighed i de meest levende Udtryk, faldt hun mig pludselig ind i Talen, og forsikkrede, at hun ikke forlod mig, før hun saae mig i fuldkommen Sikkerhed. Da jeg ikke satte mig derimod, blev hun ved at følge mig.

Mens vi saaledes spadserte sammen fortalte hun mig adskilligt om Landets Beskaffenhed, som jeg hørte paa med megen Begierlighed. Men omsider dreiede hun Talen hen til en Materie, som ikke klang synderlig i mine Øren, da det lod til, at hun, til Løn for hendes Artighed imod mig, fordrede en Artighed igien, som det var mig moralsk umueligt at vise hende. Hun beskrev mig, nemlig, med megen Følelse og Varme Konernes ulykkelige Skiebne i dette Land, da de philosophiske Skolemestere af Mænd, de have, aldeles begravne i deres Bøger, næsten ganske forsømme Ægteskabs Pligter. »Ja! jeg kan sværge Dem til,« blev hun ved, »at det var reent ude med os, dersom ikke, nu og da, een og anden artig fremmet Reisende ynkedes over vor ulyksalige Forfatning, og lindrede en Smule den almindelige Jammer.« Jeg lod, som jeg ikke forstod hvad hun vilde sige, og gik lidt stærkere til. Men min Koldsindighed giød kun Olie i den Ild, der flammede i den arme Frues Hierte, saa at

124

Den nylig elskovsyge, kielne, milde
Sødtmilende Gudinde pludselig
Forvandlet blev til Furie; med vilde,
Høitskingrende, fortvivlte Skrig,
Og Hændevrid, og stærke Rusk i Haaret,
Og gyselige Blikke -

forekastede hun mig min Utaknemmelighed; og da jeg desuagtet blev ved at gaae til, greb hun mig fat i Fligen af min Kappe, for at holde mig tilbage. Jeg sleed mig endelig med Magt af hendes Arme, og da jeg var saa meget hurtigere til Fods end hun, kom jeg hende i en Hast af Syne. Hvor rasende forbitret hun blev paa mig ved denne Leilighed, sluttede jeg af de Ord: *Kaki Spalaki*, det er: *utaknemmelige Hund!* som hun idelig udstødte. Men jeg fordøiede med Spartansk Høimodighed alle hendes Skiildsord; og glædede mig over, at jeg var sluppen nogenlunde heeløret af dette de Viises Land, som jeg endnu ikke uden en Slags Gysen kan tænke paa.

Næst ved dette Rige ligger Provindsen *Nakir*, som har en Hovedstad af samme Navn. Om samme kan jeg ikke sige meget; thi jeg skyndte mig saa hastig, som mueligt, igiennem alle de Lande, som grændsede til *Maskattia*, for at komme til Folk, der fordybede sig lidt mindre i Philosophie, og, fremfor alting, ikke vare saa

ivrige for Anatomiens Oplysning. Der var kommen en saadan Skræk i mit Blod, at jeg spurgte enhver, som jeg traf paa Veien, om han var Philosoph? og jeg drømte bestandig, i lang Tid efter, om Beenrade og anatomiske Instrumenter. Indbyggerne i Byen *Nakir* forekom mig ellers meget artige; thi enhver, som mødte mig paa Gaden, tilbød mig, uforlangt, sin Tieneste, og forsikkrede mig vidtløftigen om sin Velvillighed. Jeg fandt disse Forsikringer meget latterlige, da jeg aldrig lod mig mærke med mindste Tvivl om deres gode Hierte, og yttrede aldrig den ringeste Mistanke om deres Ærlighed; og sagde derfor til adskillige, at jeg ikke kunde begribe, hvortil de mange dyre 125 Forsikringer gjordes nødvendig. Men de fornyede dem ved saadan Leilighed med de høitideligste Eeder. Uden for Byen kom en Person mig imøde, der gik meget langsomt, og sukkede under en stor Byrde, som han bar paa Ryggen. Han standsede, da han saae mig, og spurgte mig, hvor jeg kom fra? Da jeg fortalte ham, at jeg nylig havde været i Byen *Nakir*, ønskede han mig til Lykke med at være kommen uskadt derfra, da Indbyggerne, sagde han, vare bekjendte Gavtyve, der pleiede at udplyndre alle Fremmede. Jeg svarte ham, at hvis deres Gierninger svarte til deres Ord, havde jeg Aarsag til at holde dem for særdeles redelige Folk; eftersom enhver med de høieste Eeder havde bevidnet mig sin Ærlighed. Den gode Mand smilte herover, og sagde: »Tag dig i Agt for at troe nogen for vel, der udbasuner sin egen Retskaffenhed, og især den, som kalder Dievelen til Vidne paa sin Dyd!« Jeg glemmer aldrig denne Formaning, og har ofte befunden dens Grundighed. Derfor, saasomt mine Skyldnere begynde at bande paa deres Ærlighed, forlanger jeg mine Penge tilbage, og laaner dem ikke en Skilling meer.

Paa Grændsen af dette Land kom jeg til en guulagtig Søe, ved hvis Strandbred der laae en treradaaret Færgemaal, hvori man for meget billig Betaling blev sat over til *det fornuftige Land*. Jeg gjorde Akkord med Færgemanden, steeg i Baaden, og morede mig meget paa denne Søereise. Thi de underjordiske Skibe roes ikke ved menneskelige Hænder, men ved Hielp af visse skjulte Maskiner drives de med en forunderlig Hastighed frem paa Vandet. Da jeg var kommen i Land, fik jeg fat paa een, som viiste mig Vei til Byen; og han fortalte mig underveis en heel Deel om Byens Tilstand, og Indbyggernes Beskaffenhed og Levemaade, som han lod til at være meget nøie underrettet om. Iblandt andet fik jeg at vide, at alle Borgerne studerte Logiken, og at denne Bye var Fornuftens sande Sæde, og svarte fuldkommen til sit og Landets Navn. Ved min Ankomst i Byen erfarede jeg strax, at min Veiviser havde sagt mig sandt; thi den ringeste 126 Borger, syntes mig, formedelst sin Skarpsindighed, Alvorlighed og sædelige Opførsel, at være en Raadsherre. Jeg løftede herover mine Hænder imod Himmelen, og udbrød: O! høistlyksalige Stat, som frembringer lutter *Catoner!*

Men da jeg nøiere lærte at kiende Tilstanden i Byen, mærkede jeg, at mange Ting gik en temmelig treven Gang, og at Staten paa en Maade var syg af Mangel paa Daarer. Thi da Indbyggerne overveie alting med megen Forsigtighed og Skiønsomhed, og lade sig ikke røre ved prægtige Løvter, blomstrende Taler og Flitterstads, tabes mange af de Midler, hvorved man ellers saa let, uden offentlig Bekostning, ansporer Borgerne i en Stat til store, og Fødelandet ofte meget nyttige Bestræbelser.

De skadelige Følger for Landet, som flyde af en saadan alt for ængstlig Betænkksomhed, satte en vis Finantsminister mig med megen Iver ud fra hinanden. »Det eene Træe,« vare hans Ord, »skilles her fra det andet blot ved Navnet og Udseendet. Der er ingen Kappelyst imellem Borgerne, da den eene ikke kan udmærkes ved noget Ærestegn for den anden, og ingen synes at være klog, fordi alle ere kloge. Jeg tilstaaer, at Dumhed er en Feil; men aldeles at udrydde den af en Stat, synes mig slet ikke raadeligt. Det er tilstrækkeligt for enhver Stat, naar der er saa mange Kloge deri, som der er offentlige Betieninger. Der maa være nogle, som regiere, og nogle som lade sig regiere. Det, som Øvrigheden i andre Lande kan udvirke ved Dukkestads og Snurrepiberier, kan man ikke her sætte i Værk, uden ved vægtige Belønninger, der ikke sielden udtømme Skatkammeret; thi den Kloge fordrer for de mod Fædrenelandet viiste Tienester Kiernen, naar derimod Daaren lader sig afspise med Skallen. Saaledes virker, for Exempel, Titler og Ærestegn, der paa andre Steder lokke Daarer til de vanskeligste Foretagender, slet intet hos Borgerne her, som indsee, at den sande Ære bestaaer allene i Dyd og indvortes Værd, og derfor ikke lade sig blende af slige Smaatings falske Glimmer. Ved 127 Haabet om et evigt Navn i Aarbøgerne anspores Eders Krigsfolk,« blev han ved, »til at gaae med uforfærdet Mod de største Farer imøde; hos os derimod, hvor man holder dette for Ordspil, og slet ikke begriber den Talemaade: at leve efter Døden, mangler denne Spore. De troe det ikke Umagen værd at tilvinde sig en Roes, som man ikke kan høre. Ikke at tale om tusinde andre Uleiligheder, som flyde af Tingenes alt for nøiagtige Undersøgelse, og som tilfulde bevise Rigtigheden af den Sætning: at *det er nødvendigt i en vel indrettet Stat, at i det mindste den halve Deel af Borgerne ere Narre*. Daarlighed er i Selskabet det samme, som Syrlighed i Maven: og for lidet af begge Dele, skader ligesaavel, som for meget.«

Jeg hørte denne Finantsministerens Tale med største Forundring. Men da han i Statsraadets Navn tilbød mig Borgerskab der i Byen, og anmodede mig om at blive der, blev jeg ganske rød i mit Ansigt, sluttende mig til, at jeg skyldte den Meening, han havde fattet om min Dumhed, denne Begiering, og at han ansaae mig velskikket til at være Syrlighed i Maven paa en Stat, der laae syg af al for megen Klogskab. Jeg blev strax efter bestyrket i denne Mistanke, da jeg hørte, at man havde besluttet i Raadet at sende et stort Antal Borgere som Colonister til andre Steder, og laane ligesaa mange Narre af Naboe-Nationerne, for at fylde Tallet igien. Jeg forlod derfor med Ærgrelse denne fornuftfulde Stad. Men den Sætning, jeg nylig talte om, og som vore Statsmænd hidindtil slet ikke have kiendt, den nemlig: »At *det er nødvendigt i en velindrettet Stat, at i det mindste den halve Deel af Borgerne ere Narre*«, kunde jeg i lang Tid ikke faae af Hovedet. Jeg undrede mig over, at en saa tienlig Regel i saa lang Tid havde været skjult for vor Klodes Philosopher. Dog

maaskee gjør jeg dem Uret; det er mueligt, at een og anden kan have opdaget den og indseet dens Rigtighed; men ikke holdt det Umagen værdt at anføre den blandt de politiske Maximer, eftersom der hos os overalt er saa fuldt af Narre, at man (med Forlov at sige) finder ingen Flek, 128 end sige stor Stad nogensteds, som lider Mangel paa denne saare nyttige Syre.

Da jeg havde udhvilet mig lidet, gav jeg mig igien paa Reisen, og vandrede giennem adskillige Provindser, som jeg med Stiltienhed gaaer forbi, fordi jeg fandt meget lidt usædvanligt og besynderligt i samme. Jeg troede derfor, at Nazars Underværker her havde Ende. Men da jeg kom ind i Landet *Cabac*, mødte mig nye Besynderligheder, der ville synes mange reent utrolige. Iblandt dette Riges Indbyggere, for Exempel, gives adskillige, som ingen Hoveder have, og komme ganske hovedløse til Verden. De tale igiennem en Slags Mund, som sidder midt paa Brystet. Formedelst denne Naturfeil ere de udelukte fra alle vanskelige Embeder, hvortil der fordres Hierne; og man har aldrig seet Exempel paa, at nogen hovedløs har faaet en vigtig Betiening her. De Poster, de antages til, ere for det meste Hof-Betieninger. Saaledes tager man i Almindelighed Kammerjunkere, Hof-Marskaller, Haremsvogtere, Hof-Fourerere og deslige af den hovedløse Stamme. Af samme vælger man og Pedeller, Klokkere, Gravere, og andre, hvis Embeder nogenlunde kunne forrettes uden Hierne.

Undertiden optages dog een og anden af dem i Raadet, enten ved besynderlig Gunst af Øvrigheden, eller paa Grund af sin Families Fortienester, hvilket endog ofte skeer uden Landets Skade. Thi Erfarenhed lærer, at et Raads hele Myndighed gierne beroer paa nogle faa Raads-herrer, og at de øvrige kun ere der, for at fylde Tallet, og samtykke og underskrive hvad disse faa beslutte. Saaledes sadde der, i den Tid jeg opholdt mig i Byen, to hovedløse Assessorer i Raadet, med ligesaa stor Besoldning, som de andre. Thi endskiønt de, formedelst denne Naturfeil, ikke vare synderlig forsynede med Sandser, og altsaa ikke heller med Begreber, gave de dog deres Stemme med, og samtykkede de andres Meeninger. De vare endog deri lykkeligere end deres Kolleger, at, naar nogen Sag gik galt i dette Raad, blev man ikke stødt paa dem, der ingen Hoveder havde; men udøste allene sin Galde paa de 129 øvrige. Et tydeligt Beviis, at det undertiden har sin store Fordeel at være født uden Hoved. Denne Bye giver for Resten ingen af de andre Steder paa denne Klode efter i Pragt og Anseelse. Den har et Hof, et Universitet, og prægtige Kirker.

I de to Provindser, jeg strax efter kom til, nemlig *Cam-bara* og *Spelek*, ere alle Indbyggerne Lindetræer. For-skiellen imellem dem bestaaer allene deri, at de i den første Provinds aldrig blive meer, end i det høieste fire Aar gamle; da derimod de i den anden i Almindelighed leve over firehundrede Aar. Man seer derfor i *Spelek* mange Bestefædre, Oldefædre, og Tip-Oldefædre, hører en heel Deel Ordsprog og gamle Krøniker, saa at, naar man kommer der i Landet, skulde man troe, man var sat nogle Sekler tilbage i Tiden. Saa meget, som jeg ynkedes over hines Skiebne, saa høit priste jeg derimod disse lyksalige. Men da jeg nærmere fik betragtet begges sande Forfatning, mærkede jeg, at jeg havde taget feil i min Dom. I *Cambara* komme Indbyggerne inden faa Maaneders Forløb efter deres Fødsel til deres fulde Legems og Siels Modenhed, saa at det første Aar er tilstrækkeligt til deres Dannelse og Udvikling, og de andre tre synes dem skienkede til at belave sig paa Døden i. Under disse Omstændigheder forekom dette Land mig at være en sand platonisk Republik, hvori alle Dyder naaede den størst muelige Fuldkommenhed. Thi da Indbyggerne, formedelst deres saa meget korte Levetid, staae bestandig ligesom paa Springet, og ansee dette Liv som en Port, hvorigiennem de hastig gaae ind i det andet, er deres Sind meere henvendt til deres tilkommende, end til deres nærværende Tilstand. Enhver kan derfor ansees der som en sand Philosoph, der, uden at bekymre sig meget for dette jordiske, stræber allene ved Guds frygt, dydige Handlinger og en reen Samvittighed at gjøre sig en tilkommende varig Lyksalighed værdig. Kort sagt, dette Land syntes mig beboet af lutter Engle, eller Helgene, og den sande Skole, hvor man best kunde lære alle Dyder. Man seer heraf, hvor ubilligen 130 mange knurre over Livets Korthed, og ligesom trætte med Forsynet derover; thi vort Liv kan eene kaldes kort, for saavidt vi spille dets meeste Tid paa Lediggang og Vellyst; og det vilde altid være langt nok, hvis det altid blev vel anvendt.

I *Spelek* derimod, hvor Levetiden udtrækkes over fire hundrede Aar, syntes alle Laster, som have Sted hos det menneskelige Kiøn, at herske. Folket har der blot de nærværende Ting for Øine, som om de vare evige, og aldrig skulde forgaae; og derfor har Oprigtighed, Ærlighed, Kydskhed og Velanstændighed taget Flugten, og givet Plads for Falskhed, Bedragerie, Vellyst og slette Sæder.

Dette lange Liv har endnu en anden meget sørgelig Virkning. De, som ved ulykkelige Tilfælde tabe deres Formue, komme til Skade paa deres Lemmer, eller falde i ulægelige Sygdomme, pleie med Utaalmodighed at forbande deres Tilværelse, og tilsidst at tage Livet af sig selv, da de, formedelst deres Levetids Længde, ikke see nogen Ende paa deres Lidelser. Livets Korthed er den virksomste Trøst for alle Elendige. Begge Lande opvakte meget min Forundring, og jeg forlod dem med Hovedet fuldt af filosofiske Betragtninger.

Jeg gik nu igiennem lutter øde og klippefulde Egne, og kom endeligen til *Spalank*, eller, som det almindelig kaldes, *det uskyldige Land*. Det har faaet dette Navn paa Grund af Indbyggernes Sagtmodighed og Uskyldighed. Man holdt disse Træer, der alle vare Steen-Eege, for de lykkeligste af alle Dødelige, fordi de vare aldeles frie for alle Sindslidelser, og følgelig for alle Laster.

Naturens Bud, og øved' Ret og Dyd,
Med Straf og Frygt aldeles ubekjendt,
I sikker Roe; paa ingen hellig Steen
Var Trudsler gravet; ingen hellig Tavle
Forkyndte Lovens Torden. Ingen skialv
For Overherrens Hevn; men uden Værn
131 Enhver var tryg. Trompeten aldrig bød
Dem more Fyrsten mellem Brødres Lig,
Paa blodbestænkte Valplads. Fredsomt Plovjern
Var ikke smeddet om til Sværd og Spyd;
Men uden Tvist og Kamp de spøgte bort,
Som spæde Sødskende paa Moders Skiød,
Det trygge Liv i Fredens kielne Favn.

Da jeg kom til denne Provinds erfarede jeg, at alt hvad Rygtet havde sagt mig derom, var sandt: at, nemlig, Indbyggerne blot af egen Tilbøielighed, og ikke efter Loves Forpligtelse, udøvede Dyden. Misundelse, Begierlighed, Vrede, Had, Stolthed, Ærgierrighed, Ueenighed, og alle andre Menneskeslægtens Laster, fandt jeg aldeles forjagne af dette Land. Men tilligemed Lasterne savnedes der og mange Ting, som pryde Menneskekjønnets, og hæve de fornuftige Skabninger over Dyrene. Naar man undtager Theologien, Physiken og Astronomien, dyrkedes for Resten ingen Videnskaber der, og Lovkyndigheden, Politiken, Historien, Sædelæren, Mathematiken, Veltalenheden og mange andre, vare Videnskaber, som man kjendte ikke engang af Navnet. Da Misundelse og Ærgierrighed slet ikke finder Sted hos dem, savnes og aldeles den Kappelyst, som ansporer saa ofte Folk til de største og berømmeligste Foretagender. Der var ingen Paladser eller prægtige Bygninger, ingen Raadsale eller Tinghuse, og ingen store Midler, da der hverken var Øvrighed, Processer, eller Gierrighed. Med faa Ord: Der var ingen Udyder; men heller ingen Smag, Kunst, Pragt eller slige Ting, som dog holdes for Fuldkommenheder, give Staterne Anseelse, og forfine Menneskene; saa at man syntes meget meer at befinde sig i en virkelig Eegeskov, end i en kultiveret Stat. Jeg var derfor i lang Tid tvivlsom i, hvad jeg skulde dømme om denne Nation, og om virkelig en saadan naturlig Tilstand skulde være ønskelig for Menneskeligheden. Dog, da jeg omsider betænkte, at Mangel paa Kultur kan meget bedre taales end Mangel paa Dyd, og at Ukyndighed i Mord, Vold, Tyverie, og andre Siel og Legem fordærvende Laster, var forbunden med Ukyndigheden i visse Videnskaber, maatte jeg tilstaae mig selv, at denne Stat var lykkelig.

Paa Veien igiennem dette Land faldt jeg engang af Uforsigtighed over en Steen, og stødte fælt mit venstre Skinnebeen, saa at det hovnede. En Bonde, som saae det, løb strax hen og plukkede nogle Urter, som han lagde paa Saaret, hvorved Smerten strax lindredes og Hævelsen svandt. Jeg sluttede deraf, at dette Folk maatte have fortrinlig Styrke i Lægekunsten; og det forholdt sig virkelig saa. Thi da *Spalankernes* Studeringer indskrænkes til faa Videnskaber, lade de sig ikke, som vore Polyhistorer, nøie med Skallen; men trænge ind til Kiernen. Da jeg takkede min Læge for den mig beviiste Tieneste, og sagde, at Gud vilde belønne ham derfor, svarte han mig, skjønt i simpel Bondestil, med saa megen Klogskab, Grundighed og Guds frygt, at jeg indbildte mig at see en Engel, eller et andet himmelsk Væsen, i et Træes Skikkelse for mine Øine. Man kan see heraf, hvor ubilligen vi støde os over Apathiens Tilhængere, hvilke vi troe at leve i Dovenskab og Uvirksomhed, fordi de ikke føle nogen heftig Begierlighed, Sorg eller Glæde, og overlade sig aldrig til Vrede eller nogen anden Sindslidelse. Men endnu tydeligere seer man heraf, hvor meget de fare vild, som troe, at Lasterne ere paa en Maade nødvendige hos Mennesket, og paastaae, at Vrede er Sielen i Tapperhed, Misundelse Stræbsomheds Spore, og Mistænksomhed Forsigtigheds Moder; thi Æblet falder ikke gierne langt fra Stammen, og af et ondt Æg kommer aldrig nogen god Kylling. Mange af de Dyder, hvoraf det menneskelige Kiøn bryster sig, og som ophøies til Skyerne, baade i rimede og urimede Vers, fortiene, naar man betragter dem med et filosofisk Øie, meget meer at lastes, end at berømmes.

Da jeg forlod dette Land, reiste jeg igiennem Provindsen *Kiliak*, hvis Indbyggere fødes med visse Tegn i Panden, som tilkiendegive, hvor mange Aar enhver skal leve. 133 Jeg holdt i Begyndelsen ogsaa disse Folk for meget lykkelige, da Døden aldrig kunde uforrnodentlig overrumple dem, eller rive dem bort midt i deres Synder. Men, da enhver veed, hvad Dag han skal døe paa, opsætte de alle deres Omvendelse til den allersidste Time. Hvis man derfor vil finde nogen, som lever gudfrygtig og skikkelig iblandt dem, maa man treffe een, hvis Aarstegn i Panden forkynder, at han synger paa det sidste Vers. Jeg saae adskillige gaae med hængende Hoveder omkring paa Gaderne; det var alle Personer, som skulde snart afsted. De talte Timer og Minuter paa deres Fingre, og saae med Rædsel den sig alle Øieblikke nærmende Død imøde. Dette lærte mig tydeligen at indsee Skaberens Viisdom og Godhed imod os i denne Henseende; og jeg fik fuldkommen Overbeviisning om, at det er Skabningerne got at være uvidende om, naar Døden kommer.

Jeg lod mig herfra i en lille Baad sætte over et sort Sund til Riget *Askarak*. Her mødte mig ganske nye Vidundere; thi ligesom Landet *Cabac* frembringer Mennesker uden Hoveder, saaledes komme her somme Indbyggere til Verden med syv paa eengang. Disse ere gierne store Universal-Genier; de Gamle gjorde i forrige Tider meget af dem, og tilbade dem, for denne Naturens Velgiernings Skyld, med næsten guddommelig Dyrkelse, saa at man aldrig valgte Anførere, Raadsherrer, Borgemestere eller Amtmænd af nogen anden, end deres Stamme. Da de have ligesaa mange forskellige Anlæg og Tænkemaader som

Hoveder, forrette de rigtig nok med Iver og Hurtighed mange forskellige Ting, og mens Regieringen var i deres Hænder, var der intet, som de jo tog fat paa og forandrede; men da de satte alting i Værk paa eengang, og de mangfoldige forskellige Ideer i deres mange Hoveder naturligviis meget let kom i Strid med hinanden, vidste de tilsidst hverken ud eller ind; og Sagerne kom lidt efter lidt i en saa forvirret Tilstand, at der behøvedes hele Aarhundrede, for at bringe det i Orden igien, som denne alting vidende Øvrighed havde forviklet. Det blev derfor bestemt 134 eengang for alle ved en Lov, at i Evighed aldrig noget Syvhoved herefter maatte ansættes til et vigtigt Embede; og at Staten fra den Tid allene skulde bestyres af enfoldige Folk, det er at sige, af dem, som kun havde et eeneste Hoved. Paa denne Maade ere disse tilforn saa vigtige Personer, der forud blev anseete som Halvguder, nu næsten i samme Forfatning, som de hovedløse i *Cabac*. Thi ligesom de ingen Ting kunne forrette, fordi de slet ingen Hoveder have, saaledes forrette disse alting bagvendt, fordi de have for mange. De Herrer Syvhoveder ere derfor og for nærværende Tid aldeles udelukte fra alle offentlige Embeder, og henleve deres Tid i Stilhed. Ikke destomindre tiene de dog Staten til en Slags Ziir. De føres omkring i Landet, som Gøglere, for at lade deres Kunster see, og vise Folk, hvor gavmild Naturen har været imod dem; men havde den været lidt meere sparsom, og ladet sig nøie med at give dem et eeneste Hoved, havde den gjort meget bedre. Af den hele syvhov'dede Stamme vare i min Tid kun tre i Embeder; men de havde ikke erhholdet samme, hvis de ikke i Forveien havde ladet de sex Hoveder sætte af, og paa den Maade samlet igien de mange adspredte Ideer til sund Menneskeforstand i det eene tilbageblevne; ligesom man afskiærer et Træe de overflødiges Grene, at de, som blive tilbage, skulle trives desbedre. Der er imidlertid meget faa, som vove at underkaste sig denne meget smertelige, og ofte dødelige Operation. Jeg lærte heraf, at for meget, af hvad det ogsaa er, er altid skadeligt, og at den sande Klogskab stikker i ordentlige Ideer i en enkelt Hierte.

Fra dette Land kommer man igiennem Udørkener til Fyrstendømmet *Bostanki*, hvis Indbyggere i den udvortes Skabning have megen Lighed med Potuanerne; men i den indvortes Dannelse have det forskellige fra dem, at deres Hierte sidder i det høire Laar; saa at man med Rette kan sige om dem, at de bære Hiertet i Buxerne. De holdes ogsaa for de største Kujoner blandt alle denne Klodes Indbyggere.

135

Jeg kom, ærgerlig i Hovedet over den besværlige Vei, til et Vertshuus tæt inden for Byens Port, og gav Verten endeel knubbete Ord, fordi det ingen Ende kunde faae med hvad jeg forlangte. Han faldt paa Knæ for mig, bad mig med grædende Taarer om Skaansel, og holdt det høire Laar hen til mig, at jeg skulde føle, hvor hans Hierte pikkede. Jeg stak i Latter herved, og glemte hele min Ærgrelse; tørrede Taarerne af Øinene paa den arme Synder, og bad ham give sig tilfreds og ikke være bange. Han reiste sig op igien, kyste min Haand, og gik ud at lave Maaltidet til. Men ikke længe derefter blev der en jammerlig Skrigen og Tuden i Kiøkkenet, saa det skingrede i hele Huset. Jeg løb ud, og saae med største Bestyrtelse min Herr Kujon i fuldt Arbeide med at mørprygge sin Kone og Tienestepigerne; men saasnart han saae mig, fik han Been og tog Flugten. Jeg vendte mig derpaa til Konen og Pigerne, som græd, og spurgde dem, hvad for en Misgierning de havde begaaet, siden de havde bragt denne sagtmodige Mand til saa gyseligt en Vrede. De stode længe med Øine fæstede paa Jorden, og svarte mig ikke et Ord, som om de frygtede for at lade dem mærke med deres Bedrøvelse; men langt om længe, da jeg baade med Bønner og Trudsler blev ved at spørge, brød Konen omsider ud i følgende Ord: »Du synes ikke, kiære Fremmedel at have megen Kundskab til Menneskene. Borgerne her, som ikke tør see nogen bevæbnet Fiende under Øinene, og, ved den mindste Larm udenfor, gierne krøbe i et Musehul af Forskrækkelse, herske alle i deres Kiøkkener, og holde tyransk Huus med os svage Fruentimmer. Mod bevæbnede Folk føre de aldrig Krig; det er kun ubevæbnede de binde an med. Derfor er vort Land ogsaa bestandig udsat for Naboernes Spot og Udplyndring. I det næste Rige herved, som vi maa betale Skat til, ere Mændene ganske anderledes beskafne; de slaaes aldrig uden med bevæbnede Fiender, herske udenfor Huset, og lystre hiemme.«

Jeg beundrede denne Kones Forstand, og fandt, at hun var en bedre Skiebne værd. Og da jeg siden i Tidens 136 Længde havde gjort mig nølere bekiendt med den menneskelige Natur, maatte jeg tilstaae mig selv, at hun havde havt fuldkommen Ret i hvad hun sagde; thi man seer af tusinde Exempler, at det ikke var *Herkules* allene, der skialv for sin Kones Tøffel, men at det gemeenlig er alle de største Heltes Skiebne, taalmodigen at underkaste sig de Skiønnes Tyrannie; da derimod de største Kujoner, der, som *Bostankiterne*, bære Hiertet i Buxerne, ere Helte i Kiøkkenet. Denne Nation staaer under Naboerigets Beskyttelse, og betaler derfor en aarlig Skat til samme.

Jeg seilede fra dette Land, i en anden Baad, til *Mikolak*, og savnede min Frak, som jeg havde med dengang jeg steg i Baaden, da jeg kom i Land. Efterat jeg længe forgieves havde trættet med Færgemanden, der haardnakket blev ved at nægte Tyveriet, gik jeg til Stedets Øvrighed, og forestillede den, at jeg i det mindste havde Ret til at fordre mit igien, om det end nægtedes mig at føre Proces med Færgemanden om betroede og stiaalne Sager. Men denne blev ikke allene stivt ved at nægte det; men fordrede endog Straf over mig for falsk Beskyldning. I denne tvivlsomme Sag forlangte Raadet Vidner; men da jeg ingen kunde stille, tilbød jeg min Modpart at bevise sin Uskyldighed med Eed. Herover smilede Byefogden, og sagde: »Her i Landet, min Ven! har ingen Religions-Bekræftelse Sted; Lovene ere vore Guder. Slige Beviser maae derfor føres paa en formelig Maade, ved skriftlige Documenter eller Vidner. De, som ikke kunne forevise sligt, tabe ikke allene deres Sag, men dømmes tillige som falske Anklagere. Beviis Sagen med Vidner, saa skal du faae dit Tøi tilbage.« Jeg tabte altsaa Sagen, af Mangel paa Vidner; men jeg

beklagede ved denne Leilighed ikke saa meget mig selv, som denne Stats Forfatning. Thi jeg saae heraf, hvor svage Selskabets Rettigheder ere, naar de grundes paa blotte menneskelige Love, og hvor liden Fasthed den politiske Bygning har, naar den ikke hviler paa Religionens Grundvold. Jeg opholdt mig i tre Dage her, og levede i en bestandig Frygt. Thi uagtet Lovene ere ypperlige, og 137 Forbrydelser straffes paa det strængeste, er og kan der dog ikke være nogen Sikkerhed at vente i et Land, hvor man ingen Religion har, og tager ikke i Betænkning at begaae enhver Forbrydelse, naar man blot kan skiule den.

Fra dette Atheistiske Land kom jeg over et meget høit og steilt Bierg til *Bracmat*, der ligger i en Dal ved Foden af Bierget. Indbyggerne i denne Bye ere Eenebærtræer. Den første, som kom mig imøde, styrtede med sin hele Legems Tyngde ind paa mig, saa at jeg tumlede baglænds overende; og da jeg spurgte ham om Aarsagen til denne Hilsen, bad han mig om Forladelse i de ziirligste Udtryk af Verden. Strax derpaa kom en anden, og stødte mig i Siden med en Stavre, som han holdt i den høire Haand, saa han nær havde giort mig lændelam, og undskyldte ligeledes sin Uforsigtighed med en ligesaa kunstig, som vidtløftig Tale. Jeg tænkte, at denne Nation maatte være blind, eller i det mindste stærblind, og gik derfor omhyggelig langt til Side for enhver, som mødte mig. Men denne Feil reiser sig, som jeg siden kom efter, af sommes alt for skarpe Syn, som gjør, at de meget godt skielne de Ting, der ligge saa langt borte, at ingen andre kunne see dem; men derimod slet ikke see, hvad der ligger dem lige for Næsen eller Fødderne. Disse skarpseende Folk kaldes i Almindelighed *Makkatti*, og give sig for det meste af med Astronomien og den transcendentalske Philosophie. Til jordiske Forretninger ere de, formedelst dette giennem-trængende Syn, næsten aldeles uduelige, fordi de kun giennemskue de allerfineste Smaating, og derimod ere ganske blinde for alt hvad man kan tage og føle paa. Staten bruger dem imidlertid til at undersøge Metalgruberne; thi ligesaa slet som de see hvad der er oven paa Jorden, saa fortrefeligen see de det der er inden i den. Jeg bemærkede ved denne Leilighed, at visse Folk, som ere blinde af et alt for stærkt Falkesynd, vilde see meere, hvis de saae mindre skarpt.

Da jeg med megen Besværlighed havde vundet over et meget steilt Bierg, kom jeg til Landet *Mytac*, hvis 138 Hovedstad seer ud som en Pileskov, eftersom Indbyggerne alle ere Piletræer. Da jeg kom op paa Torvet, blev jeg et velvoxent, ungt Menneske vaer, der saae ud som Sundheden selv, at sidde paa en Natstoel, og ydmygeligen anraabe det forsamlede Raad om Medlidenhed. Da jeg spurgte, hvad dette vilde sige? svarte man mig, at det var en Misdæder, som i Dag skulde have den femtende Dosis. Fortumlet over dette Svar, gik jeg bort, for at faae Opløsningen paa denne mørke Tale at vide af min Vert. »Vi her,« sagde han, »vide aldeles intet af Pidsken, Brændemærken, Opklyngen, eller andre slige Straffe, hvormed man tugter Misdæderne i andre Lande, at sige, fordi vor Hensigt er ikke saa meget at straffe, som at forbedre de Skyldige. Den Synder, som du nys saae sidde paa Stolen deroppe, er en slet Forfatter, hvis Skrive-Orm hverken Raadets Forbud eller Paamindelser har kunnet fordrive, og som derfor nu underkastes offentlig Straf eller Kuur. Stadens Dommere, der alle ere Læger, blive paa denne Maade ved at plage ham med een Laxativ efter den anden, saa længe til Ormen forlader ham, og han holder op at skrive.« Et Par Minutter efter kom jeg op paa Byens offentlige Apothek, og saae der med største Forundring adskillige i Rad opstilte Krukker, med følgende Paaskrifter: *Pulver for Gierrighed; Piller for Løstgængelighed; Salve for Gruesomhed; Lenitiv, eller tempererende Draa-ber for Stolthed; Bark imod Vellyst*, o. s. v. Jeg kan ikke beskrive, hvor hovedsvimlet jeg blev over disse Koglerier. Men jeg havde nær gaaet reent fra mig selv, da jeg saae nogle Bundter Manuskripter med disse Titler: *Magister Pisags Prædiken, som, naar man læser den om Morgen, virker sex sedes; Doctor Jukesis opbyggelige Betragtninger, som befordre Søvn*, o. a. f. Jeg holdt denne Nation for at være særdeles urimelig, og for at undersøge nøiere disse Lægemedlers Kraft, aabnede jeg den første af disse Bøger. Den var skreven saa dumt, at jeg gabede ved den første Side; da jeg læste videre fornåm jeg allerede stærke Vrid i Maven, og inden jeg fik udlæst den anden Side, var 139 jeg saa plaget af Vinde, som man kan ønske sig; men da jeg for Resten var frisk, og trængte ikke til at laxere, slængte jeg den bort og skyndte mig derfra. Jeg saae alligevel heraf, at ingen Ting i Verden er aldeles uden Nytte, og at endog de jammerligste Skrifter ere tienlige til sit Brug. Det lærte mig og, at dette Folk, omendskiønt meget besynderligt, ikke var ganske daarekistegalt. Min Vert for-sikkrede mig, at han havde før været skrækkelig plaget med Søvnløshed om Natten; men at han var bleven fuldkommen helbredet herfra, blot ved at læse *Doctor Jukesis Betragtninger*; thi denne Bog, sagde han, var saa kraftig, at den kunde dysse Aarvaagenhed selv i Søvn. Ved at høre dette og andet, fik jeg Hovedet fuldt af ganske underlige Tanker; men for ikke reent at forstyrres i mine gamle Ideer, forlod jeg i største Hast dette Land; og det var en Lykke for mig, at nye Besynderligheder og Vidundere, som jeg mødte i dem, jeg siden kom til, ikke tillode mig længe at tænke derpaa. Men da jeg havde fuldendt min Reise omkring denne Klode, og nøiere overtænkte den Mytaccianske Philosophie, syntes mig, at den Lægekunst, som var i Brug hos *Mytaccianerne*, ikke var saa ganske at forkaste. Thi jeg har ofte erfaret, at vi her i Europa have Bøger, der ligeledes virke Brækning, Søvn og Stolegang hos Læserne. Men hvad Sindets Sygdomme angaaer, er jeg ikke ganske af Meening med de Mytaccianske Læger, endskiønt jeg tilstaaer, at der gives visse legemlige Svagheder, som vi forvirre med Sielens, hvilket een af Poeterne her oven paa Jorden viseligen har an-mærket i følgende Sinddigt:

Vi længe nu, min Six, med samme Syge drages,
Os onde Vædsker begge den har voldt;
I Hiertet sidder det, hvoraf jeg plages,
Mig kalder man i Selskab tvær og stolt;

Men dig man ynker, deler blid din Smerte,
Fordi du har i Fødderne din Meen,
Og, naar du ikke dandse vil, hvert Hierte
140 Undskylder venlig dine tykke Been.
Naar derimod jeg vægrer mig at synge,
Jeg kaldes egensindig, vranten, tvær,
Eenstemmig af det hele Selskabs Klynge;
Skiønt sikkerlig det lettere dig er,
at dandse, kiere Six, end mig, at synge.

Da jeg havde forladt dette Land, og var sat over en brandguul Indsøe, kom jeg til Landet *Mikrok*. Men da jeg vilde gaae ind i en Stad af samme Navn, fandt jeg Porten tillukket. Jeg maatte bie temmelig længe, inden den forsøvnede Portvægter fik Jernet og Bolterne fra, og lukte op. I den hele Stad herskede den dybeste Stilhed, undtagen for saavidt de Sovendes Snorken foraarsagede en bestandig Susen for mine Øren, saa at det forekom mig, at jeg var kommen til Søvnens sande Boelig, saaledes som den beskrives af Poeterne. Jeg tænkte derfor ved mig selv: Ak! at adskillige Borgemestere, Raadherrer og andre slige ærværdige Borgere i mit Fædreneland, vare fødte heri hvor kunne ikke disse for deres Roelighed saa omhyggelige Mænd leve roeligt og mageligt i denne lyksalige Bye! Af Skildter og Overskrifter paa Husene mærkede jeg dog, at Kunster og Haandværker vare i Gang her, og at man lagde sig efter Lovkyndigheden. Ved Hielp af disse Skildter fandt jeg et Vertshuus, hvor jeg dog maatte blive udenfor, da Dørrerne vare tillukte; thi det var Nat hos disse Folk, endskiønt Solen stod midt paa Himmelen. Jeg kom omsider ind, efter at jeg længe af alle Kræfter havde banket paa. Man sagde mig, at Dag og Nat deelttes her i tre og tive Timer, hvoraf de nitten anvendtes til at sove, og de øvrige fire til at vaage i. Jeg sluttede heraf, at baade offentlige og huuslige Sager maatte blive meget forsømte; og bad derfor, at man vilde bringe mig i største Hast hvad Mad der var først ved Haanden, af Frygt for, at Natten skulde overfalde Kokken midt i Tillaveisen af Middagsmaaltidet. Men da alting her forrettes uden mange Omstændigheder, og alt overflødigt sættes til 141 Side, er de *Mikrokianers* korte Dag lang nok til deres Forretningers Afgjørelse. Efter Maaltidet, som jeg fik hurtigere end jeg havde formodet, fulgte min Vert mig omkring i Byen. Vi gik ind i en Kirke, og hørte en Prædiken, der rigtig nok ikke varede længe; men var ligesaa fyndig som kort. Taleren gik strax til Texten, brugte ingen Omsvøb, ingen Gientagelser, ingen Fyldekalk; saa at jeg fandt denne Tale, ved at sammenligne den med *Magister Peders* Prækener, der saa tidt have kiedet mig, at indeholde meget meere end de allerlængste af hans. Med samme Korthed bleve Sagerne afhandlede i Retten. Sagførerne sige meget med faa Ord, og Vidnerne blive strax fremkaldte og forhørte. Jeg erindrer mig blandt andet en Tractat i Anledning af et Forbund, som nylig var sluttet med et af Naborigerne, der var affattet i disse Ord: »*Der skal være et bestandigt Venskab imellem Mikro-kianerne og Splendikanerne. Floden Klimak og Bierget Zabor skulle være Grændseskiællene imellem begge Riger. Underskrevet &c. &c.*« Saaledes ere tre Linier hos dem tilstrækkelige til det, hvortil vi bruge hele Bind. Man lærer heraf, at man med meget mindre Larm og Tidsspilde kunde komme til Maalet, hvis man lod al unyttig Omsvøb fare, ligesom en Vandrer sparer sig den halve Vei ved at gaae ligefrem. Alle Indbyggerne ere Cypresser, og skilles fra andre Træer ved visse Knuder i Panden. Disse Knuder tage paa visse Tider af og til; og naar Panderne begynde at hovne, faae de, ved det at Vædskerne synke ned til Øinene, en Slags Snue, der forkynder den tilstundende Nat.

Omtrent een Dags Reise derfra ligger *Makrok*, eller, som Navnet betyder, *De vaagendes Land*, hvis Indbyggere aldrig sove. Saasnart jeg kom ind i Hovedstaden, mødte jeg en ung Person, der hastede meget; jeg bad ham meget ydmyg at vise mig et skikkeligt Vertshuus; men han svarte, at han havde travlt, og løb sin Vei. Alle havde saa stærkt Hastværk, at de ikke syntes at gaae, men løbe eller flyve igiennem Gader og Stræder, som om enhver 142 frygtede at komme for silde. Jeg tænkte, der maatte være Ild løs, eller anden stor Ulykke paa færde i Byen, og travede længe allene omkring, indtil jeg omsider kom til et Sted, som jeg kunde see paa Skildtet maatte være et Vertshuus. Her løb nogle op, andre ned af Trapperne, og somme snublede af bare Forskrækkelse; saa at jeg næsten et heelt Qvarteer maatte blive staaende i Forstuen, inden jeg kom ind. Man bestormede mig strax med tusinde unyttige Spørsmaal; een spurgte mig, hvorfra jeg var? hvor jeg agtede mig hen? hvor længe jeg vilde blive der i Byen? en anden: om jeg vilde spise allene, eller i Selskab? i hvad for et Værelse? i det røde, grønne, gule eller sorte Kammer? ovenpaa eller nede i Stuen? og andet meere. Verten, der tillige var Skriver ved en Underret, vendte sig om for at besørge Maden, men kom strax ind igjen, og forklarte mig med uendelig Vidtløftighed Sammenhængen i en Proces, som havde varet i ti Aar, og nu blev ført for det fiortende Ting. Jeg haaber, sagde han, at den om to Aar vil blive bragt til Ende, siden der kun ere to Retter tilbage, hvorfra ingen videre Appel har Sted. Han forlod mig ganske bestyrtset over hans Tale, der lærte mig, at denne Nation var meget beskæftiget med ingen Ting. Mens han var ude, saae jeg mig omkring i Huset, og blev en Bogsamling vaer, der, naar man vilde regne Bøgernes Antal, var meget betydelig; men i Hensigt til deres Indhold yderst ussel. Iblandt de Folianter, som vare prægtigst indbundne, lagde jeg Mærke til følgende:

- 1) Beskrivelse over *St. Kat-Kirken*, 24 Bind.
- 2) Beleiringen for Fæstningen *Pehunk*, 36 Bind.
- 3) Om Brugen af den Urt *Slak*, 13 Bind, med mange Kobbere.

4) Liigprædiken over Byefoged *Jaksi*, 18 Bind.

Da min Vert var kommen tilbage igien, gav han sig i Snak med mig om Byens Forfatning, hvoraf jeg sluttede, at de sovende *Mikrokianet* udrette meget meer end de vaagende *Makrokianer*, da hine gaae lige til Kiernen, 143 mens disse lege med Skallen. Ogsaa disse Folk ere Cypresser, og naar man undtager Knuderne i Panden, afvige de i udvortes Dannelse meget lidt fra Indbyggerne i *Mikrok*. Men de have intet Blod, eller rettere Saft i deres Aarer, som de andre Træer paa denne Klode; men i dens Sted en vis tyk Vædske, der har samme Egenskab som Qvæksølv: og nogle paastaae, at den virkelig er Qvæksølv, da den frembringer samme Virkninger som dette i Thermometre.

Efter to Dages Reise kommer man herfra til Republikken *Siklok*, som bestaaer af tvende med hinanden forbundne Stater, der have ganske modsatte Love. Den første, som kaldes *Miho*, er stiftet af *Mihak*, en gammel berømt Lovgiver og de Underjordiskes *Lycurgus*. Han søgte fornemmelig ved Sparsomheds Love at styrke sin Stat, og forbød strængeligen al Overdaadighed. Denne Provinds fortienet derfor og for sin Afholdenheds og Sparsomheds Skyld at kaldes det nye *Sparta*. Men jeg undrede mig over, i en saa vel indrettet Stat, der gjorde sig til af sine ypperlige Love, at finde saa mange Tiggere; thi hvor jeg vendte mig hen, saa jeg et Træe, som bad om Almisse, saa at man aldrig kan reise nogen kiedsommeliger Vei. Da jeg nøiere undersøgte denne Stats Forfatning, fandt jeg, at netop Indbyggernes Afholdenhed var Kilden til denne Elendighed; thi da al Pragt og Overflod er forjaget, og de Rige ikke nyde deres Rigdom, hendøser Pøbelen sit Liv i Uvirksomhed og yderlig Armod, da den intet kan faae at fortiene. Jeg lærte heraf, at Paaholdenhed og Sparsomhed har samme Virkning i en Stat, som Blodets Forstoppelse i det menneskelige Legeme.

I den anden Provinds, *Liho*, lever man derimod i Overflod, og gjør sig tilgode, uden at spare nogen Bekostning. Derfor blomstre Kunster og Haandværker der overalt, Borgerne opmuntres til Arbeide, hvorved de ikke allene undgaae Mangel, men endog ofte berige sig, og hvis nogen lever i Armod, er det hans egen Ladheds Skyld, da han ingensteds savner Leilighed til at fortiene sit Brød.

144

Saaledes give de Riges Ødselhed hele Staten et Slags Liv, ligesom Blodets Omløb giver Legemets Lemmer Sundhed og Styrke.

Til dette Land grændser *Lama*, Lægekunstens berømte Sæde. Man dyrker der med saa megen Flid denne Videnskab, at ingen holdes for en ret ægte Doctor, hvis han ikke har studeret ved Universitetet i *Lama*. Derfor vrimler og Staden saaledes af Læger, at man meget snarere møder en Doctor, end et Menneske. Hele Gader bestaae blot af Apotheker, Anatomiekammere og Værksteder, hvor man gjør chirurgiske Instrumenter. Da jeg engang spadserede omkring i Byen, mødte jeg et lille Træe, som gik omkring og solgte Fødde- og Dødelister. Jeg saa med største Forundring, at der i sidste Aar vare fødte hundrede og halvtredsindstive Træer, og sexhundrede døde. Jeg kunde ikke begribe, hvorledes Døden kunde holde saaledes Huus i Apollos eget Tempel, og spurgte derfor Drengen, om der i forrige Aar havde været nogen usædvanlig smitsom Syge eller Pest i Byen? Han svarte mig, at for to Aar siden var Antallet af de Døde endnu større, og at dette var det sædvanlige Forhold imellem de Fødde og Døde, da de sidste altid pleiede at være tre gange saa mange som de første, eftersom Indbyggerne bestandigen ere udsatte for dødelige Sygdomme, saa at Byen, hvis den ikke fik aarlig Tilskud af Folk fra Provindserne, snart vilde blive ganske tom. Jeg holdt det ikke for raade-lygt, da jeg hørte dette, at blive her for længe, og skyndte mig i en Hast fra Byen, saa meget meere, da den blotte Lyd af Læge og anatomiske Instrumenter, fra den Tid af jeg var i Philosophernes Land, bestandig opvakte en Slags Gysen hos mig. Jeg løb, og standsede ikke min Fart, før jeg kom til en lille Flek, som laae fire tusinde Skridt derfra, hvor Indbyggerne havde ingen Læger, og følgelig heller ingen Sygdomme.

Jeg reiste videre, og kom efter to Dages Forløb til *det frie Land*. Indbyggerne her ere deres egne Herrer, og bestaae af adskilte Familier, der hverken have Øvrighed 145 eller Love. De udgiøre alligevel en Slags Stat, og raadføre sig i Tilfælde, som angaae det Hele, med de Ældste, der bestandigen raade til Fred og Eenighed, og indskiærpe det første Naturens Bud: *Gjør ikke imod en anden, hvad du ikke vil, at en anden skal gjøre imod dig!* I alle store og smaa Byer stod Frihedens Billede, trædende Baand og Lænker under Fødder, udgravet, med denne Overskrift: *Den gyldne Frihed*. I den første Bye, jeg kom igiennem, syntes alting at være roligt nok; men Borgerne gik med visse Sløifer, af forskellige Farver, som betegnede de forskellige Partier, hvori Staden den Gang var deelt. Udenfor alle de Fornemstes Porte vare Skildvagter, og alle stode ligesom færdige til at slaaes; thi Stilstanden var forbi, og Krigen skulde begyndes igien den følgende Dag. Jeg flygtede derfor med største Angest derfra, og holdt mig ikke for ret frie, før jeg havde faaet dette Frihedens Land reent af Syne.

Ikke meget langt derfra ligger *Jochtana*, som jeg endnu meere gysede for, efter Beskrivelsen, da jeg troede, der at finde alle Ting meere urolige, usikre og forvirrede, end i Frihedens Land, eftersom man havde fortalt mig, at det var en Sammelplads for alle Religioner, og at alle de Lærdomme, som fandtes adspredte paa den hele Klode, vare samlede her som i en Middelpunkt, og lærtes offentlig. Da det randt mig i Tankerne, hvilke Bevægelser Religions Forskiellighed opvækker i de fleste europæiske Stater, vovede jeg neppe at gaae ind i Hovedstaden *Jochtansii*, hvor der var ligesaa mange forskellige Kirker, Gudstienester og

modsatte Secter, som Pladser, Gader og Stræder. Men min Frygt blev snart tilintetgjort, da jeg overalt blev den fuldkomneste Eenighed vaer, uden mindste Uvillie. I verdslige Ting havde alle det samme Maal, eet Sind, eet Arbeide, een Hvile. Thi da det under Livs Straf er paalagt, at den eene aldrig maa hindre den anden i sin Religions Udøvelse, og at ingen Bitterhed maa have Sted mellem Secter af modstridige Lærdomme, saa er der Ulighed i Meeningen uden Fiendtlighed, Disputeren uden 146 Klammerie, og intet Had, fordi der er ingen Forfølgelse. Der var blot en vedvarende, men anstændig Kappelyst imellem de forskiellige Partier; thi enhver Sect stræbte ved et ustraffeligt Liv og uskyldige Sæder at bevise sin Religions Fortreffelighed. Ved denne vise Statsbestyrelse sørgede Regjeringen for, at der foraarsagedes ligesaa liden Uorden af disse forskiellige Religions-Meeninger, som af de forskiellige Kramboder paa Torvene, eller ulige Værksteder, naar de allene ved gode Varer og forsvarligt Arbeide lokke Kiøbere til sig, uden Bedragerie, Vold eller Bagtalelse. Paa denne Maade forekommes al Leilighed til Ueenighed, og en anstændig Staten meget nyttig Kappelyst vedligeholdes imellem Borgerne. Heraf seer man, at ikke Forskiellighed i Religionen, men Samvittigheds Forfølgelse allene har Skyld i de Uroligheder, som i denne Henseende herske paa andre Steder.

En vis lærd *Jochtanenser* gav mig en udførlig Underretning om dette Folks Sæder, Regjering, og Aarsagerne til den der herskende Roelighed; jeg hørte ham med megen Fornøielse, og prægede alt dybt i min Erindring. I Førstningen gjorde jeg ham rigtig nok endeel Indvendinger, men tilsidst nødtes jeg til at give mig tabt, da han af tydelig Erfaring beviiste sine Sætninger. Da Virkeligheden laae mig soleklar for Øinene, og jeg ikke var ublu nok til at nægte mine egne Sandser, maatte jeg indrømme ham, at Tænkefriheden var den sande Grund til denne Stilhed og Eenighed. Jeg greb derfor til andre Vaaben, og sagde, at det var en Lovgivers Pligt, ved Indretningen af sin Stat meer at see paa Borgernes tilkommende, end paa deres nærværende Lyksalighed, og ikke saa meget at agte paa hvad der gavner dem i dette Liv, som paa hvad der behager Gud. Herpaa gav han mig følgende Svar: »Du bedrager dig, Fremmedel hvis du troer, at Gud, Sandhedens evige Kilde, finder Behag i sminket Dyrkelse og hykkelsk Tieneste. Hos de Nationer, hvor alle forpligtes efter Loven til at troe eet og det samme, staaer Dørren aabnet for Vankundighed og Forstillelse, da ingen hverken vil eller tør opdage sin sande Meening; men som oftest bekiender med Munden hvad han nægter i Hiertet. Derfor behandles Læren om de guddommelige Ting med saa megen Kulde, og forbliver i sin gamle Slendrian, ingen gjør sig Umage for at komme efter Sandhed, og Præsterne selv holde sig fra theologisk Studering, for ikke at brændemærkes med Navn af Kiettere, og lægge sig efter andre Videnskaber, som de med mere Frihed og mindre Fare kunne dyrke. Man fordømmer dem, som afvige fra den herskende Meening; men Hyklere og Øienskalke ere afskyelige for Gud, der har vildfarende Oprigtighed kierere end forstilt Be-kiendelse af den sande Troe.« Da jeg hørte dette, taug jeg burnstille, og vovede ikke at indlade mig oftere i Ordstrid med disse spidsfindige Folk.

Jeg havde nu tilbragt henved to Maaneder paa denne Reise, da jeg endelig kom til *Tumbak*, et Rige, der grændser til Fyrstendømmet *Potu*, og som jeg ansaae som mit Hiem, da jeg her saae saa got som Enden paa min besværlige Omvandring. Indbyggerne ere for største Deelen Olietræer, meget andægtige og strænge Folk. I det første Herberg jeg kom til, maatte jeg, saa sulten som jeg var, i to Timer vente paa Frokosten, trods alle gientagne Fordringer. Aarsagen til denne Nølen var Vertens utidige Andagt, som ikke tillod harn at forrette nogen Ting, før han var færdig med sin Morgenbøn. Da han langt om længe havde faaet Ende paa den,

- - treen han ind
Bleg, mumlende, med Haanden under Kind,
Og rakte mig et Stykke mullent Brød
Til fiorten Dage gammelt Lammekiød -

Men den Frokost maatte jeg betale, og jeg kan forsikre, at jeg aldrig har kiendt en saa andægtig og tillige ubarmhiertig Vert som denne. Jeg tænkte derfor ved mig selv: at det var bedre, lidt meer at spare paa Bønner, og lidt mindre paa Kierligheds Gierninger; men jeg holdt min 148 Fortrydelse hos mig selv, da jeg vel vidste, at intet er farligere, end at opirre himmelsksindede Gemytter. Alle Borgerne i denne Bye vare strænge Moralister og Sæder heglende Cationer. De gik omkring paa Gaderne med hængende Hoveder og Grene, prækede mod Verdens Forfængelighed og fordømte enhver, endog den allerskyldigste Fornøielse til Helvedes Afgrund. De lastede alting med yderste Strængthed indtil Lader og Smil, og ved uophørlig Giennemheglen af andres Opførsel tilvendte de sig Navn af Helgene. Da jeg var udmattet af de mange Besværligheder, jeg havde udstaaet, og vilde muntre Sindet og styrke mig lidt igien ved uskyldig Forlystelse, maatte jeg høre ilde derfor over hele Byen, saa at hvert Huus forekom mig som en Skriftestoel.

Adskillige iblandt dem, da de saae, at hverken Formaninger eller Rettelser virkede paa mig, skyede mig som Gift og Pest. Jeg gider ikke opholde mig længe ved dette knarvorne Folks Beskrivelse; men eet Exempel maa jeg dog endnu anføre, som levende skildrer deres Karakter, og hvoraf man let kan slutte sig til alt det øvrige. En *Tumbakker*, som jeg havde kiendt før, og holdt Venskab med i *Potu*, saae mig af en Kendelse gaae forbi et Vertshuus, og bad mig gaae ind med. Da han havde hørt, at jeg pleiede at gjøre mig lidt tilgode, satte han mig med saa megen Bitterhed tilrette for min Opførsel og Levemaade, at Haa-ret stod mig paa Hovedet, og alle mine Lemmer begyndte at zittre. Imidlertid mens denne min Cato tordnede herimod, drak vi et Glas sammen efter det andet, saa længe til Hovederne bleve os for tunge, og vi begge faldt baglends ned paa Gulvet og bleve baarne halvdøde hiem. Da jeg havde sovet Rusen ud, og var kommen til mig selv igien,

overtænkte jeg alvorligen denne Nations Andagt, og fandt, at slig hellig Nidkierhed meere har sin Grund i Galden og onde Vædsker, end i sand gudelig Følelse. Jeg holdt imidlertid for raadeligt, ikke at aabenbare denne Meening for nogen, og reiste stiltiende bort.

Efter to Maaneders Forløb kom jeg omsider hjem, meget 149 udmattet; thi mine Fødder vare af den idelige Omtrasken blevne saa ømme, at jeg neppe kunde staae paa dem. Jeg kom ind i Staden Potu den tiende Dag i Ask-Maaneden. Det første jeg tog mig for, var, allerunderdanigst at overlevere Fyrsten min Dagbog, som han strax befalede at lade trykke. Man maa mærke, at Bogtrykkerkunsten, som *Europæerne* og *Chineserne* gjøre sig til af at have opfundet, meget længe tilforn har været i Brug her. Potuanerne fandt saa stor Smag i min Reisebeskrivelse, at de aldrig kunde blive mætte af at læse den. Smaatræer løbe rundt omkring paa alle Gader og Stræder med den, og raabte: *Hof-Løber Skabbas Reise omkring hele Verden*. Opblæst af dette lykkelige Udfald, tragtede jeg nu efter meget høiere Ting, og gjorde mig Haab om et særdeles stort og anseeligt Embede; men da jeg mærkede, at dette Haab slog mig feil, indgav jeg paa nye en Ansøgning til Hans Durchlaughtighed, hvori jeg satte mine Arbeider i Lys, og bad om Belønning for mine ualmindelige Fortienester. Fyrsten, som var mild og velgiørende, lod sig bevæge af mine Bønner, og lovede at have mig i naadig Erindring: han holdt og sit Løfte, men den hele Naade bestod i et aarligt Tillæg til min forrige Løn. Jeg havde spidset min Næse paa en ganske anden Belønning, og lod mig derfor ikke tilfredsstillt hermed; men da jeg ikke torde overhænge Fyrsten med flere Ansøgninger, klagede jeg min Nød for Storkanzleren. Denne særdeles fornuftige Mand anhrørte mine Klager med sin sædvanlige Venlighed, og lovede at gjøre sit Beste for mig; men raadte mig tillige at afstaae fra en saa urimelig Begiering, og tage lidt rigtigere Maal af min Ubetydelighed og tynde Skiønsomhed. »Naturen,« sagde han, »har været dig en Stedmoder; du mangler aldeles de Talenter, som bane Veien til vigtige Embeder. Man maa krybe, før man lærer at gaae, og det er naragtigt at ville flyve uden Vinger. Sæt, at du virkeligen fik hvad du saa daarligen begierer, saa maatte Lovene overtrædes, og Fyrsten vilde overalt blive lastet derfor; vær derfor tilfreds med din Lod, og opgiv et Haab, som 150 har Naturen imod sig!« Han tilstod mig for Resten mine Fortienester, og fandt den Standhaftighed, hvormed jeg havde udstaaet saa mange Besværligheder paa min Reise, Berømmelse værdig; »men det var ikke saadanne Fortienester,« blev han ved, »som gave Adgang til Statsforretninger; thi dersom enhver udstaaet Møie, enhver enkelt For-tieneste gav Rettighed til store Bestillinger, saa kunde enhver Maler, eller Billedhugger, den eene for sin Færdighed i at male, den anden for sin Færdighed i at udhugge, gjøre Fordring paa at blive Raadsherre. Fortienester bør belønnes, men Belønningerne bør og være passende for dem, som faae dem, at Staten ikke skal lide derved, og sætte sig blot for Latter.« Denne Tale slog mig, og havde den Virkning, at jeg i nogen Tid derefter holdt mig ganske rolig. Men da jeg ikke kunde udholde den Tanke at blive gammel i en saa ringe Bestilling, greb jeg igjen til det fortvivlede Anslag, jeg før havde ladet fare, at foreslaae en Forbedring i Statsindretningen, og saaledes ved et ganske nyt Paafund paa eengang at sørge baade for Landets og mit eget Beste.

Kort før min Reise havde jeg paa det nøiagtigste undersøgt dette Fyrstendoms indvortes Tilstand, for at udfinde de betydeligste Mangler i dets politiske Indretning, og de Midler, hvorved samme best kunde afhjelpes. Af Forfatningen i Provindsen *Kokleku* havde jeg lært, at Staten vakler, naar Fruentimmere have Deel i dens Bestyrelse; thi da samme af Naturen ere forfængelige, stræbe de at udvide deres Magt og Myndighed i det uendelige, og helme ikke, før de have tilveiebragt sig et fuldkommen uindskrænket Herredømme. Jeg besluttede derfor at gjøre et Forslag, om at udelukke det smukke Kiøn fra alle offentlige Embeder, i Haab om at faae Stemmer nok paa min Side, ved at sætte Sagen i sit rette Lys, og forestille dem tydeligen de Uleiligheder, som nødvendigen vare forbundne med den gamle Indretning. Det syntes mig en let Sag at overtale alle om den Fare, Mandkiønnet satte sig blot for, hvis de ikke i Tide søgte at svække denne 151 Fruentimmer-Magt. Fandt man, at denne Sædvanes fuldkomne Afskaffelse vilde have alt for store Vanskeligheder, paastod jeg, at man i det mindste burde indskrænke Qvinde-Regimentet inden snevrere Grændser. Jeg havde med dette Forslag en tredobbelt Hensigt. Først vilde jeg give mig Anseelse af at raade Bod paa en skadelig Statsfeil; for det andet, søgte jeg, ved i dette ædle og dybsindige Paafund at aflægge en Prøve paa min Skarpsindighed og Dømmekraft, at forbedre mine Omstændigheder; og endeligen for det tredie, fik jeg herved Leilighed til at hevne mig paa Fruentimmerne over de Fornærmelser og Spottegloser, de saa ofte havde tilføiet mig. Jeg maae reent ud bekiende, at min egen Fordeel og Lyst til at hevne mig vare de fornemste Drivefiære til dette Forslag; men jeg skiulte snildeligen hvad jeg havde bag Øret, at jeg ikke skulde synes under Skin af Landets Tarv at søge min egen Fordeel, og saaledes at træde i andre Projektmageres Fodspor, der altid gjøre meget Væsen af deres Forslags almindelige Nytte for hele Landet; men naar man seer lidt dybere i Tingene, befindes eene og allene at have havt deres egen Fordeel i Sigte.

Jeg udarbejdede denne Plan med al den Kunst, som var mig muelig, understøttede den med de fyndigste Grunde, og indgav den allerunderdanigst til Fyrsten. Han, som bestandig havde givet mig Prøver paa sin særdeles Yndest, studsede over dette, som han kaldte det, daarlige og dumdristige Foretagende, og spaaede mig, at det vist vilde geraade til min egen Fordærvelse. Han søgte derfor ved Bønner og Forestillinger at overtale mig til at afstaae derfra; men

- - Skiønt til Vennens spildte Bøn
Han føiede den vrede Fyrstes Trudsler,

saa lod jeg mig dog ikke afskrække. Jeg stolede deels paa Nyttens af mit Forslag, deels paa hele

Mandkønnetts Medhold, som jeg troede mig sikker paa, og blev haardnakket, trods alle Paamindelser, ved mit Forsæt. Jeg blev altsaa 152 efter Loven ført op paa Torvet, med en Strikke om Halsen, for at vente paa Raadets Udslag. Alle Raadsherrerne forsamlede sig, og da de havde givet deres Stemmer, blev Dommen afsendt til Fyrstens Underskrift, fra hvem den igjen blev sendt tilbage, og ved en Herold offentlig oplæst, som følger:

»Efter moden Overveielse dømme vi: at det af Sr. *Skabba*, første Hofløber hos Hans Durchlauchtighed, gjorde Forslag, om at *udelukke det andet Kiøn fra offentlige Embeder*, ikke uden Statens allerstørste Skade kan antages og udføres, eftersom den halve Deel af Nationen, som bestaaer af Fruentimmere, nødvendigen maa opbringes ved denne Forandring, og derved blive Regieringen fiendsk og besværlig. Fremdeles holde vi det for ubilligt at nægte Træer af fortreffelige Egenskaber Adgang til de Æresposter, de vise sig værdige til, i Særdeleshed da det er utroeligt, at Naturen, som intet gjør hen i Taaget, uden Hensigt skulde have udrustet dem med saa ypperlige Gaver. Vi troe, at Statens Tarv udfordrer i Embeders Uddeeling meer at see paa Duelighed og Anlæg, end paa Navne. Og, da Landet ikke sielden har Mangel paa dygtige Subjekter, finde vi det daarligt, ved en Forordning eller Raadsbeslutning paa eengang at erklære den hele halve Deel af Indbyggerne, blot for Fødselens Skyld, uværdige og ubrugelige til Forretninger. Efter grundigste Overlæg kiende vi altsaa for Ret: *At ovenmeldte Skabba bør, for sit saa daarlige, som dristige Forslag, at lide den i slige Tilfælde sædvanlige Straf.*«.

Fyrsten tog sig denne min Ulykke meget nær; men da han aldrig pleiede at forandre Raadets Beslutninger, underskrev han Dommen, og efterat have sat sit Segl derunder, befalede han at gjøre den bekiendt; dog med denne Formildelse: at jeg, som en Udlænding, der var fød og opdraget i en fremmed Verden, hvor et hurtigt Hoved holdtes for en Fuldkommenhed, kunne i denne Betragtning befries for Livsstraf. Imidlertid paa det at Lovene, ved en saadan Eftergivelse ikke maatte tabe noget af deres 153 Ubrydelighed, skulde jeg sidde i Fængsel indtil Begyndelsen af Birkemaaneden, da jeg, tilligemed andre Forbrydere, skulde bortsendes til Firmamentet.

Da Dommen var bekiendtgiort, blev jeg altsaa henført i Stadens Arresthuus. Nogle af mine Venner raadte mig at protestere mod denne Dom, paa Grund af, at der havde befundet sig saa mange Fruer og Jomfruer iblandt mine Dommere, der følgelig havde dømt i deres egen Sag. Andre holdt det for raadeligere, at jeg tilstod min Forseelse, og undskyldte den med min medfødte Dumhed, som en Nationalfeil. Men jeg var ikke at overtale hertil, af Agtelse for mine overjordiske Medmennesker, hvis Anseelse jeg ved en saadan Bekiendelse ikke havde sat en liden Plet paa.

Ikke længe derefter hørte jeg, at Fyrsten havde besluttet at frietage mig for al Straf, hvis jeg blot vilde bede ham om Forladelse for min Misgierning; endskiønt Skatmesterinden *Rahagna* af alle Kræfter satte sig imod min Befrielse. Men, for at tilstaae Sandheden, maa jeg bekiende, at jeg ikke var meget misfornøiet med min Dom; thi den Forretning, jeg havde, var mig meer forhadet end Døden, og jeg var kied af at omgaaes længer med disse af deres alt for store Viisdom opblæste Træer. Jeghaabede desuden at gjøre større Lykke i Firmamentet, hvor alle Fremmede, som jeg hørte, bleve uden Forskiel meget vel imodtagne.

154

TIENDE KAPITEL

Reisen til *Firmamentet*.

Hidindtil har jeg intet meldt om den høistforunderlige Forviisning til Firmamentet, som er i Brug hos de Underjordiske; jeg vil derfor her, som paa det meest passende Sted, give Læseren et Begreb om denne Reise. Tvende Gange om Aaret pleie nogle overordentlig store Fugle, som man kalder *Kupakki*, eller *Postfugle*, at lade sig see. Da de komme og flyve bort igjen paa bestemte Tider, har Aarsagen til denne deres ordentlige Ankomst og Bortgang i lang Tid brudt Hovederne paa de underjordiske Naturkyndige. Nogle meene, at visse Insekter, eller ualmindelig store Fluer, hvoraf der paa den Tid af Aaret gives en stor Mængde, og som disse Fugle særdeles gierne spise, lokke dem ned paa Kloden; og denne Formodning synes mig ikke urimelig. Den Omstændighed, at Fuglene, naar samme Fluer forsvinde, strax flyve tilbage til Firmamentet, sætter Tingene næsten uden for al Tvivl, og at sligt virkelig kan skee ved en vis Naturdrift, beviser Exemplet af andre Fugle, som paa bestemte Tider, uden Tvivl af samme Aarsager, lade sig see i visse Lande. Andre troe, at disse Fugle ere saaledes afrettede og øvede af Indbyggerne i Firmamentet, at de kunne bortsendes, som Falke eller andre Jagtfugle, for at hente Bytte fra andre Lande. Denne Gisning grunder man paa den store Varlighed og Behændighed, hvormed de, naar Reisen er tilende, nedlade deres Bytte eller Passagerere paa Jorden. Man slutter og af andre Omstændigheder, at disse Fugle enten maae

være afrettede ved Kunst, eller begavede med Fornuft. Imod 155 den Tid, for Exempel, da de skulle flyve bort igien, blive de saa tamme og kielne, at de lade kaste Garn og Snarer paa sig, hvorunder de ligge stille og ubevægelige i nogle Dage. Indbyggerne mader dem imidlertid med de nysomtalt Insekter, hvoraf der til den Ende samles i Forveien en stor Forraad, og sinke dem ved denne Spise saalænge til alle Ting ere færdige til de Forviistes Bortreise. De hertil brugelige Anstalter skee paa følgende Maade: Man binder med Reeb et Slags Trug eller aflang Kasse fast til de Snarer, hvori Fuglene ere hildede. En saadan Kasse kan netop rumme et Træ eller Menneske. Naar nu Reisetiden nærmer sig, og Fuglene mærke, at de ingen fleer Insekter faae at spise, svinge de sig op, og flyve hiem giennem Luften. Saaledes var det forunderlige Reisetøi beskaffent, som jeg og andre Fanger maatte betiene os af, for at komme til den anden Verden.

Foruden mig skulde paa samme Tid to Borgere fra *Potu*, der for andre Forbrydelser vare dømt til Landflygtighed, afsendes. Den eene af disse var en Metaphysiker, som havde forbrudt sig imod Loven ved at disputere om Guds Væsen og Aandernes Natur. Han havde først bødet for denne Forvoventhed med at aarelades; men da man strax efter traf ham i samme Forbrydelse, blev han forviist til Firmamentet. Den anden var en Fanatiker, som ved at opkaste Tvivl mod Religionens Hellighed og de borgerlige Loves forbindende Kraft, syntes at ville kuldkaste begge Deele. Han vilde ikke rette sig efter de offentlige Forordninger, fordi, sagde han, al borgerlig Lydighed stred imod hans Samvittighed. Hans Venner stræbte med de kraftigste Grunde at faae ham til at afstaae fra denne Egensindighed, forestillende ham, hvor mange Vildfarelser Samvittighedens Tilsagn og indbildte Aabenbaringer ere underkastede: hvor ofte man forvirrer Nidkierhed, Samvittighed og guddommelig Indskydelse med Tykblodighed og fordærvede Vædsker: hvor daarligt det er at beraabe sig paa sin indvortes Overbeviisning, og hvor ubilligt det er at vilde gjøre sin egen Følelse til Rettesnor 156 for andres, i hvad de skulle troe, da de kunne paastaae samme Ret, og sætte Samvittighed imod Samvittighed. De beviiste ham, at ingen, som bliver haardnakket ved den Grundsætning, at man eene skal rette sig efter sit eget Hoved, kan eller bør nyde Borger-Ret, da det er en god Borgers Pligt blindt hen at lyde Landets Love; og denne Lydighed hverken vil eller kan en Fanatiker vise, der i alle borgerlige Sager gjør sin Følelse til sin eeneste Regel. Men da hverken Forestillinger eller Beviser virke paa en Fanatiker, blev han, som en forhærdet og ulægelig Galning, dømt til Forviisning. Vi vare altsaa paa samme Tid tre, som vare bestemte til denne Reise, nemlig en Projektmager, en Metaphysiker og en Fanatiker.

I Begyndelsen af Birkemaaneden bleve vi tagne ud af Fængselet, og førte hver til sit forskellige Sted. Jeg veed slet ikke hvordan det siden gik mine Kammerater; thi jeg havde nok med at sørge for mig selv, og brød mig ikke om andre. Saasart jeg var kommen til det bestemte Sted, blev jeg knuget ind i Truget eller Kassen, med saa megen Mad, som jeg behøvede, for at opholde Livet i nogle Dage. Kort derefter, da Fuglene fornå, at man ikke gav dem meer at æde, forlod de, som advarede om at reise, Kloden, og fløi med utrolig Hastighed igiennem Luften. Man troer i Almindelighed under Jorden, at der er hundrede Mile imellem Planeten *Nazar* og Firmamentet: jeg kan ikke sige for vist hvor lang Tid jeg tilbragte paa denne Vej; men det forekom mig, som om denne Luftseilads varede omtrent i fire og tyve Timer. Efter en meget langvarig Stilhed, kom omsider en forvirret Larm mig for Øren, hvoraf jeg sluttede, at jeg ikke maatte være langt fra Land. Jeg mærkede nu, at disse Fugle virkeligen vare afrettede; thi de satte med saa megen Lethed og Omhyggelighed Kassen, hvori jeg laae, ned paa Jorden, at den ikke fik mindste Skade. Der stimlede strax en stor Mængde Aber omkring mig, som ikke indjogte mig liden Frygt, eftersom disse Dyr, mens jeg var paa *Nazar*, bestandigen havde været min største Plage. Denne Bestyrtelse tog meget til, da jeg hørte 157 dem snakke med hinanden, og saae dem fremgaae, med afmaalte Skridt, i Klæder af forskellige Farver. Jeg sluttede mig heraf til, at det maatte være Indbyggerne i dette Land; men da intet, efterat jeg var bleven vant til saa mange urimelige Ting, burde forekomme mig nyt og usædvanligt længer, tog jeg Mod til mig igien, især da jeg saae, at disse Aber med den største Høflighed og Artighed af Verden nærmede sig til mig, og tog deres nye Giest ud af Kassen. Man bruger næsten ikke flere Ceremonier ved de største Gesandters Modtagelse i vor Verden. Den eene traadde frem af Kredsen efter den anden, og tiltalte mig med de Ord: *Pul Asser!* Da de meget ofte havde gientaget denne Velkomst, svarede jeg dem omsider det samme, hvorover de brøde ud i Skoggerlatter, og ved adskillige løierlige Gebærder gawe tilkiende, hvor inderlig dette gottede dem at høre mig gientage disse Ord. Jeg mærkede strax, at disse Indbyggere vare letsindige, nysgierrige og særdeles snaksomme. Naar de talte lod det, som de slog paa Tromme, saa flydende og hastig rullede de Ordene frem oven paa hinanden i eet Aandedræt. De vare, kort sagt, *Potuanerne* aldeles modsatte i Klædedragt, Sæder, Tungemaal og Legems Dannelse. I Begyndelsen syntes de meget at studse ved min Skabning; men det, som især opvakte deres Forundring, var, at jeg havde ingen Hale; thi eftersom ingen iblandt alle ufornuftige Dyr meere ligner Mennesker end Aber, havde de holdt mig for en Skabning af deres Art, hvis jeg havde haft denne Prydelse; saa meget meere, da de havde lagt Mærke til, at alle de Indbyggere, som vare komne hidindtil fra *Nazar*, vare dem aldeles ulige.

Paa den Tid jeg ankom, var der høit Vand overalt, formedelst Planeten *Nazar*'s Nærhed; thi ligesom Ebbe og Flod retter sig efter Maanens Gang hos os, saaledes aftager og voxer Havet i Firmamentet her, i Forhold til *Nazar*'s Frastand.

Strax efter min Ankomst blev jeg ført til et meget stort Huus, som var prydet med Fliser, Speile, Marmor, kostbare Vaser og prægtige Tapeter. Der stod Vagt ved 158 Porten, hvoraf jeg kunde slutte, at det ikke maatte være en gemeen Abekat, som boede der. Det var, som jeg siden fik at høre, hverken meer eller

mindre end Borgemesteren der i Byen. Han længtes meget efter at komme til at tale med mig, og leiede derfor strax adskillige Sprogmeistere, som skulde undervise mig i Sproget. Da jeg efter et fierding Aars Forløb talte det med temmelig Færdighed, ventede jeg at tilveiebringe mig alles Beundring for mit flyvende Nemme og ypperlige Hukommelse; men mine Lærere fandt mig dorsk og tungnem i saa høi Grad, at de af Utaalmodighed ofte truede med at forlade mig. Ligesom jeg altsaa paa Planeten *Nazar* for mit hurtige Nemmes Skyld spotviis blev kaldet *Skabba* eller den Utidige, saa kaldte man mig her i Hensigt til mit sløve og langsomme Begreb *Kakidoran*, som betyder dum og dorsk; thi her agter man allene dem, som i et Øieblik kunne fatte en Ting, og lade Munden løbe. Mens jeg lærte Abesproget, førte min Vert mig adskillige Gange omkring i Byen, hvor jeg overalt mødte Tegn paa al Slags Pragt og Overdaadighed. Vi kunde med Nød og Neppe komme frem for de mangfoldige Vogne, Kareter, Lakeier, Løbere og Aber, som vrimlede imellem hinanden. Med alt det var dette dog intet at regne mod den Overflod, som herskede i Hovedstaden, hvor man fandt samlet, som i et Middelpunkt, al den Forfængelighed Dødelige kunne opfinde. Da jeg ganske havde Sproget inde, bragte min Vert mig til denne Bye, da han haabede ved en saa nye og usædvanlig Foræring at indsmigre sig hos en vis Raadsherre. Regieringen i dette Land er aristokratisk; Staten bestyres af det store Raad, og alle Raadsherrerne ere af gammel Adel. De, som ere komne af borgerlige Folk, kunne ikke gjøre sig Haab om at blive meer end i det høieste Rode-mestere, Byeskrivere og Dommere i de smaa Byer og Provindserne. Undertiden drive de det saa vidt, at de blive Borgemestere; men dertil udfordres særdeles udmærkede Fortienester. Paa denne Maade var min Vert sluppet til sit Borgemesterskab, thi han havde et saa 159 frugtbart Hoved, at han i een Maaned fandt paa otte og tyve Projekter, og omendskiønt ingen af disse vare saaledes beskafne, at deres Iværksættelse i mindste Maade kunde bestaae med Statens Nytte, gave de dog Prøver paa det hurtige Genie, hvorved han havde sat sig i Anseelse; thi i den hele underjordiske Verden agtes ingensteds Projektmagere saa høit som her.

Republikens Hovedstad hedder *Martinia*, hvoraf hele Landet har faaet sit Navn. Den har en skøn Beliggenhed, prægtige Bygninger, driver stærk Handel, og har et fortreffeligt Søe-Arsenal. I Størrelse og Indbyggernes Mængde syntes den, saavidt jeg kunde dømmе, ikke at give *Paris* noget efter. Trængselen paa Gader og Stræder var saa stor, at vi maatte slaae os igiennem med Stokke og knyttede Næver, for at komme til den Kant af Byen, hvor Præsidenten boede, som min Vert, Herr Borgemesteren, havde i Sinde at forære mig til. Da vi endeligen vare komne i Nærheden af denne Herres Huus, gik min Vert i Forveien ind i et Vertshuus, hvor han bragte sin Pynt i Orden, for at komme net og anstændig paaklædt frem for Hans Excellence. Der stimlede strax en heel Hær af Leietienere, som de kalde *Maskatti*, eller Pyntere, til, hvilke alle Folk pleie at betiene sig af, før de gaae ind i Raadsherrernes Palladser. Disse børste Klæder, tage Pletter af, og sætte med en forunderlig Behændighed alt hvad der er kommet i Uorden, indtil de mindste Folder, igien i Lave. Een af disse *Maskatter* tog strax Borgemesterens Kaarde, og pudsede den blank. En anden bandt Sløifer af forskiellig farvede Baand om hans Hale; thi intet ligger disse Aber saa meget paa Hiertet, som at faae deres Haler ret udzirede. Der vare Raadsherrer, og især Raadsherrers Fruer, som paa Festdagene ikke kunde pynte deres Hale under tusinde Rixdalers Bekostning i vor Mynt. Den tredie *Maskatti* havde en Passer, hvormed han udmaalte Klæderne for at see om alting havde sin behørige Symmetrie. Den fierte løb til med en Flaske Sminkevand, for at give ham et ganske andet Ansigt. Den 160 femte eftersaae hans Fødder, og skar meget net hans Ligtørne. Den slette bragte lugtende Vand, hvormed han oversprøitede hele Borgemesteren; og, kort sagt, een tørrede ham med et Haandklæde, hin gjorde ved hans Bukler med en Kam, denne holdt et Speil for ham, og alt dette skeete med samme Paapassen, Flid og Omhue, hvormed en Landmaaler hos os udmaaler og illuminerer et Landkort. Hille mænd! tænkte jeg ved mig selv, gøres der saa megen Flid og Umage nødig for at stadse, glatte, danne og male Mandfolkene, hvilken Tid, og hvilke Bekostninger maa der ikke da anvendes paa Damernes Pynt! Og vist er det, at Fruentimmerne i *Mattinia* holde aldeles ingen Maade heri; men skiule med saa megen Sminke deres legemlige Feil, at Næsen maa undgielde Øinenes Fornøielse ved at nærme sig til dem. Thi naar Sveden blander sig med Sminken og de lugtende Vande, gaaer det, som naar en Kok slaar mange Supper sammen: man veed ikke hvoraf det lugter, man veed kun, at det lugter ilde.

Da min Vert paa denne Maade var poleert, friseert, opmalt og udpyntet, gik han med mig til Præsidentens Pallads, fulgt allene af tre Tienere. Saasnart han kom ind i Forgemakket, tog han sine Skoe af, for ikke at plette Marmorgulvet. Han maatte bie en heel Time inden han blev meldt, og blev ikke indladt, før han havde givet nogle smaa Kiendelser, hvorved man maa sætte sig i Gunst hos Betientere her i Landet. Præsidenten sad paa en forgyldt ophøiet Stoel. Saasnart han saae mig og min Vert træde ind i Stuen, brast han i høi Latter, og gjorde strax saa mange dumme og unyttige Spørsmaal, at Sveden sprang mig af Panden derover. Ved hvert Svar,

- Ja, før han havde hørt dets Meening halv,
Han skoggerloe, saa hele Huset skialv.

Jeg formodede, at Galskab her maatte holdes for en Fortieneste, siden Staten havde valgt slig en Nar til Præsident, eller næst øverste Raadsherre i det store Raad, og 161 yttrede denne Tanke for min Vert. Men han forsikrede mig, at det var en Mand, som var almindelig bekiendt for at besidde meget udmærkede Naturens Gaver, og hvis ypperlige Genie lagdes tydelig nok for Dagen ved de utallige Forretninger af ganske forskiellig Natur, han bestred i saa ung en Alder. Hans Fattekraft var saa flyvende hurtig, at han ikke allene over Borde, med et Glas i Haanden, afgjorde de vigtigste Sager, men endog ved Middags-og Aftensmaaltider pleiede

imellem hver Ret at skrive en nye Forordning. Jeg tog mig den Frihed at spørge, hvor længe vel saadan en Forordning pleiede at gieide? »I Almindelighed,« svarte min Vert, »saa længe til Raadet finder for got at ophæve den igien.«

Da Hans Excellence omtrent i en halv Time havde sladdret med mig, og ladet Munden løbe med samme Færdighed, som vore Europæiske Barberere, vendte han sig til min Vert, og sagde, han vilde antage mig blandt sine Betientere, eftersom han mærkede af mit langsomme Begreb, at jeg maatte være fød

I Dumheds Land, hvor en langøret Vrimmel
I Taage trasker under mørke Himmel,

og altsaa uskikket til enhver betydelig Bestilling. »Jeg har rigtig nok ogsaa,« sagde min Vert, »mærket en vis medfødt Dorskhed hos ham; men naar han faaer Tid til at betænke sig derpaa, dømmmer han ikke saa galt om en Ting.« »Ja, hvortil nytter det?« svarte Præsidenten, »her bruge vi hurtige Embedsfolk, da Forretningernes Mangfoldighed ikke taaler nogen Langsomhed.« Da han havde sagt dette, begyndte han omhyggeligen at undersøge mine Legemskræfter, og bød mig løfte en temmelig tung Vægt op fra Gulvet. Da jeg gjorde dette uden synderlig Møie, sagde han: »Naturen, som har været saa knap imod dig i Sielens Evner, har paa en Maade erstattet dette ved den legemlige Styrke den har forundt dig.« Jeg fik derpaa Befaling at forføie mig bort, og opholde mig et andet Steds i Gaarden i nogle Minuter, hvor Tienerne rigtig 162 nok modtog mig med al muelig Høflighed, men plagede mig tillige ynkelig med deres evige Jaddren og løierlige Fagter. De gjorde mig saa mange Spørsmal om vores Verden, at jeg tilsidst ikke vidste hvad jeg skulde svare dem derpaa: og uagtet jeg digtede adskillige Ting i min Forlegenhed, kunde jeg dog ikke mætte deres Nysgierrighed. Omsider kom min Vert tilbage, og fortalte mig, at det havde behaget Hans Excellence at antage mig blandt sine Hofbetientere. Af Præsidentens foregaaende Tale kunde jeg nogenledes slutte mig til, at den Bestilling jeg havde faaet, ikke maatte være af stor Vigtighed, og formodede, at det enten maatte være som Portner eller Huushovmester jeg var ansat; men da jeg spurgte min Vert, hvad det egentlig var for et Embede, svarte han mig: »Hans Excellence har af besynderlig Naade antaget dig som sin fornemste Porteur, med aarlig Løn af fem og tive *Stercolater* (en *Stercolat* i *Martinia* er omtrent to Rixdaler i vor Mynt), og derhos lovet, at du ikke skal forrette denne Tieneste for andre end ham selv og Hendes Naade, Frue Præsidentinden.« Dette Svar var mig et Tordenslag. Jeg forestillede min Vert paa den bevægeligste Maade, hvor ubilligt det var at sætte et friebaarent Menneske, som var kommet af Folk, til en slig Bestilling. Men Betienterne afbrøde min Tale, stimlede i Hobetal omkring mig, og havde nær dræbt mig med deres urimelige Lykønskninger. Thi alle *Martinianerne* ere letsindige, for-fiasede og sladdervorne; de tænke aldrig længer end fra Næsen til Munden, og lade Tungen uophørlig løbe. Jeg blev tilsidst ført ind i et lille Kammer, hvor Aftensmaden stod færdig, og da jeg havde spiist lidet, viiste man mig hvor jeg skulde ligge.

Jeg kastede mig strax i Sengen, men formedelst det Oprør, der var i mit Sind, kunde jeg ikke faae Søvn i mine Øine. Den Stolthed, hvormed disse Aber saae mig over Skuldrene, gjorde mig næsten rasende, og der behøvedes virkelig en spartansk Taalmodighed til at fordøie denne Forhaanelse. Jeg begræd min ulykkelige 163 Skiebne, som forekom mig endnu haardere her, end paa Nazar, og sagde ved mig selv: »Hvad om den store *Kadoki*, Storkanzleren i Fyrstendømmet *Potu*, kom hertil! man vilde neppe lægge Mærke til denne værdige, yderst fortreffelige Mand, som behøver en heel Maaned til at giøre en Forordning. Hvorledes vilde det gaae *Palmka* i dette Land, hvor Raadsherrerne forfatte Love og føre dem i Pennen over Bordel« Efter alvorlig Overveielse befandt jeg, at jeg var kommen fra de Viises Land til Narrenes Opholdssted. Udmattet af disse Betragtninger faldt jeg endelig i Søvn. Jeg kan ikke sige, hvor længe jeg sov, fordi der her ingen Forskiel er paa Dag og Nat. Det er aldrig mørkt, undtagen paa en vis bestemt Tid, naar Planeten *Nazar* kommer imellem Firmamentet og den underjordiske Sol, og derved formørker den. Disse Formørkelser ere meget mærkelige, da Planeten *Nazar*, som løber i sin Bane Firmamentet temmelig nær, aldeles skiuler Solen med sin Skygge. Aarstiden er, formedelst Solens bestandige Nærværelse, altid den samme. Indbyggerne have derfor adskillige Indretninger, som, for Exempel, skyggefulde Lunde, kiølige Spadseregange og Kieldere under Jorden, for at beskytte sig imod Hedens Ubehageligheder. Jeg var netop opvaagnet, da en Abekat, som gav sig ud for at være min Collega, kom ind i Kammeret til mig med nogle Baand og en forlorn Hale, som han anbragte bag paa mig, for at giøre mig de andre Aber saa lig, som mueligt. Derpaa bød han mig at være færdig, siden Præsidenten om en halv Times Tid skulde bæres hen til Academiet, hvorhen han, tilligemed de øvrige Raadsherrer, var indbudet ved et offentligt Program. Det var en DoctorPromotion, som skulde gaae for sig Klokken Fiorten om Formiddagen. Man maa vide, at skjønt Dagen her ikke kan skielnes fra Natten, siden det altid er lyst, saa deles dog Dagen i visse Timer, halve Timer og Quarterer, ved Hielp af Uhrværker eller Timeglas, saa at Dag og Nat indeholder to og tive Martinianske Timer. Hvis det altsaa hendte sig, at alle Byens Uhrværker paa eengang gik 164 i staae, vilde det være umueligt for Indvaanerne at faae Tidens Gang at vide, før de fik rettet og stillet deres Uhre igien efter andre Stæders. Thi Soelskiver ere og kunne der ikke være, eftersom der er ingen Skygge, ved det at Solens Straaler falder stedse lige ned paa deres Isser; og hvor man graver en Brønd er den lys overalt. Aaret er bestemt efter Planeten *Nazars* Gang, der i dobbelt saa kort Tid som Firmamentet gaaer omkring Solen.

Klokken Fiorten bare vi altsaa i en forgyldt Bærevogn Hans Excellence til Academiet. Da vi kom ind i Auditorium saae vi adskillige Doctorer og Magistrer, som sadde i ordentlig Rad. Enhver af dem reiste sig, i det Hans Excellence gik forbi, og vendte ham sin Hale. Dette er et Ærbødigheds Tegn; og af denne Aarsag

udpynte de med saa megen Omsorg deres Haler. Mig forekom disse bagvendte Hilsener naturligviis meget dumme og latterlige; thi at vende Ryggen til Folk er hos os Tegn paa Koldsindighed eller Foragt: men hvert Land har sin Skik. De omtalte Doctorer og Magistrer sadde paa begge Sider af Auditorium, og i den yderste Ende, midt for Skrankerne, var et Katheder, hvori den, som skulde creeres, stod. Før Promotions-Acten blev der holdt en Disputats, hvis Titel var følgende: *Physisk Inaugural-Dissertation*, hvori den yderst vigtige Opgave: Om *den Lyd, som Fluor og andre Insekter give fra sig, kommer ud af Munden eller Rumpen*, opløses og afhandles. Præses havde paataget sig at forsvare den første Meening; men Opponenterne bestrede den med saa megen Hidsighed, at man befrygtede, denne Trætte skulde tilsidst ende sig med et blodigt Slagsmaal, hvortil det vist nok og var kommet, hvis det forsamlede Raad ikke havde reist sig, og ved sin Myndighed dæmpet det udbrydende Klammerie. Mens Disputatsen varede blev der spilt paa Fløite. Fløitespilleren styrede Stridens Gang ved snart med haarde og heftige Stød i Fløiten at ophidse de Stridende, naar de bleve kolde, snart med milde og behagelige Toner at dæmpe deres Raserie. Men slige Midler have som oftest ingen Virkning. Thi det er 165 vanskeligt at lade sig styre, naar der handles om vigtige Materier, hvilket man har Beviser nok paa i vores Verden, hvor Undersøgelsen og Opløsningen af indviklede og meertydige Opgaver ikke mindre sætte Blodet i Bevægelse. Imidlertid endtes denne Trætte, som syntes at tegne til Mord og Blod, med indbyrdes Lovtaler og Lykønskninger, ligesom paa vore Academier, hvor, efter en gammel vedtagen Skik, Præses altid med Seier gaaer ned af Kathedret.

Da Disputatsen var tilende gik Promotions-Acten for sig med følgende Ceremonier: Candidaten blev sat midt paa Gulvet i Høresalen, hvor tre Pedeller, eller Academiets Betientere, med afmaalte Skridt gik hen og styrtede en heel Spand koldt Vand paa hans Hoved; siden røgede de ham med lugtende Sager, og gave ham et Brækmiddel ind. De forrettede dette med al muelig Højtidelighed og Ærefrygt, og i det de nedbøiede deres Hoveder udraabte de ham som lovlig creeret Doctor. Høistforundret over disse fremmede og besynderlige Ceremonier, vendte jeg mig til en lærd Abekat, som stod ved Siden af mig, og spurgte ham, hvad dette skulde betyde? Han ynkedes over min tykke Uvidenhed, og sagde mig, at ved Vandet, Røgelsen og Vomitivens betydendes, at man skal aftoe de gamle Pøbelpletter, og beflitte sig paa en nye over Almuen ophøiet Levemaade. Da jeg hørte dette, ærgrede jeg mig over min Dumhed, og fuld af Beundring spurgte jeg ikke et Ord meere, at jeg ikke skulde ansees for aldrig at have været før iblandt skikkelige Folk.

Da Acten var forbi, blev der en stor Allarm af Trommer, Fløiter og Basuner. Den nye Doctor gik ud af Auditorium i en grøn Kappe, med et Belte om Livet, og blev fulgt hjem af hele den lærde Skare; men da han var kun af borgerlig Familie, blev han ikke baaren i en Bærevogn, men trukken i en Karre, med tvende Løbere i lange Kiorteler foran. Høitideligheden endtes, som sædvanlig, med en prægtig Smaus, hvor alle Giesterne fik en Ruus; thi der blev drukken saa megen Viin, at de fleeste bleve baarne 166 drukne hjem, og maatte i nogle Dage efter bruge Medicamenter inden de kom sig igien; saa at der i den hele Act intet fattedes, at den jo fra Begyndelsen til Enden var fuldkommen høitidelig; og jeg kan bevidne, at jeg aldrig har seet nogen meere academisk Promotion, eller nogen Candidat lovliger creeret til Doctor i vor Verden.

Paa Raadhusene afgjøres Sagerne med en forunderlig Hastighed, saa at jeg virkeligen ikke noksom kunde beundre den lette og hurtige Fattekraft, som er dette Folk egen. Som oftest reise Dommerne sig længe før Advocaten har udtalt, og votere saa med saa megen Hurtighed og Ziirlighed, at det er en Lyst. Jeg gik ofte ind paa disse Raadhuse, for at lære ret at kiende den Martinianske Rettergangsmaade. I Begyndelsen forekom Dommene mig altid rigtige, og grundede paa naturlig Billighed; men ved nølere Overveielse fandt jeg dem saa ubillige, daarlige og modsigende, at jeg meget heller vilde lade en Sags Udfald beroe paa Tærningkast, end overlade den til Dommernes Kiendelser i *Mattinia*. Om Lovene kan jeg ikke sige det mindste, formedelst den Ubestandighed de ere underkastede; thi Lands Lov og Ret forandres her aarlig ligesom Moden i Klædedragt, saa at mange straffes for Handlinger, som ikke vare forbudne da de begik dem. Af denne Aarsag appellerer man altid fra de lavere til de høiere Retter, fordi man haaber, at den værende Lov under Processens Gang bliver afskaffet. Denne Feil reiser sig af Lovenes alt for hurtige Affattelse. Hertil kommer, at denne Nation finder saa megen Smag i alt hvad der er nyt, at den ækles endog ved de allernyttigste Love og Indretninger, saasnart de blive gamle. Den samme Letsindighed bemærkede jeg i deres Klædedragt og Pynt.

Advocaterne agtes her overmaade høit for deres spidsfindige Disputeremaade. Der gives somme, der vide saaledes at snoe sig, at de aldrig paatage sig uden tvivlsomme og uretfærdige Sager, for at lægge deres Færdighed for Dagen, og vise med hvor stor Klygt de vide at forandre sort til hvidt. Dommerne see gjerne igiennem Fingre med 167 en uretfærdig Sag, som med Spidsfindighed forsvares, og ere tilfreds, naar Processen blot er ført med alle Formaliteter. Ved saadan Leilighed pleie de at sige: Vi indsee rigtig nok, at Sagen er uretfærdig; men siden den med saa megen Kunst og Formelighed er forsvaret, kunne vi ikke undlade, i Betragtning af Sagførers Duelighed, at afvige lidet fra Billighedens Regel.

Doctorerne i Lovkyndigheden give Underviisninger i deres Videnskab til forskiællige Priser, efter Sagernes Natur. De, for Exempel, som lære at føre og vinde uretfærdige Sager, lade sig betale med tive Stercolater; de derimod, som lære at føre retfærdige Sager, tage kun ti. Rets Formaliteterne ere saa mange og saa vidtløftige, at man igiennem den uhyre Mængde af paa hinanden dyngede Love og Forordninger, aldrig kan komme til Grunden i denne Videnskab; thi *Martinianernes* overordentlige Skarpsindighed og flyvende Fattekraft væmmes ved alt, hvad der er simpelt og tydeligt, og finder allene Smag i det, som er

spidsfindigt, indviklet og forvirret.

Det samme gielder om deres Religion, der slet ikke er praktisk, men blot speculativ. Saaledes have de to hundrede og tredive forskellige Meeninger om hvad Skikkelse man kan tillægge Gud, og tre hundrede og sex og halvfemsindstive om Sielens Natur og Egenskaber. *Martinianerne* gaae ikke i Kirke, eller paa Theologiske Collegier, for at høre noget til Opbyggelse, eller lære, hvorledes man skal leve og døe vel; men blot for at høre med hvilken Kunst og Fiinhed de hellige Talere udtrykke sig. Jo uforstaaeligere deres Foredrag er, jo meere roses de; thi *Mattinianerne* høre ikke noget med Fornøielse, uden hvad de ikke forstaae.

De bekymre sig ikke nær saa meget om Ting, som om Ord; deres Talere stræbe meere efter pyntede Talemaader og kunstige Vendinger, end efter grundige Fornufts slutninger og giennemtænkte Beviser, og søge blot ved vel-klingende Perioder at kildre Ørerne, og tilvende sig Tilhørernes Opmærksomhed. Jeg vovede derfor ikke at tale 168 noget om den christelige Religion her, hvis Lære udmærker sig ved tydelig Sempelhed og usminket Sandhed.

Den Anseelse, Projektmagere her staae i, gaaer over al Forestilling, og jo urimeligere og umueligere et Forslag er, jo sikkert er det paa almindeligt Bifald. Da jeg engang talte med en vis Abekat om Jordklodens Beskaffenhed, og sagde ham, at dens Overflade var beboet, faldt han strax paa den Idee at giennemgrave Jordskorpen, og bane en Vei til de overjordiske Folk. Han indgav sit Forslag, det behagede overalt, og der blev i kort Tid oprettet et *Overjordisk Handels-Compagnie*, som Indbyggerne strømmede til i Hobetal, og kappedes om at købe sig Actier i. Men da alting kom i Uorden ved disse Bevægelser, og adskillige Familier ved Actierne geraadede i yderste Armod, indstaae man omsider, at Forslaget var daarligt, og stod af fra dette Foretagende. Imidlertid, trods al den Skade denne Plan havde tilføiet Landet, fik dog Projektmageren ikke allene ingen Straf for samme, men blev endog for dens Storheds og Dristigheds Skyld overalt overvældet med Berømmelse; thi *Mattinianerne* pleiede at sige ved slige Leiligheder:

Blev end Udfaldet slet,
Var dog Indfaldet net.

Da jeg ret nøie havde udstuderet Nationens Karakter, faldt jeg paa at benytte mig af denne Svaghed, for at sætte mig i Anseelse der i Landet, og ved et eller andet nyt Paafund at forbedre min Tilstand. Ved at undersøge Statsforfatningen opdagede jeg adskillige Feil og Mangler deri: især fandt jeg, at de havde for mange Kunstnere og for faa Haandværkere. Jeg indleverte altsaa en Forestilling om at oprette flere Haandværker til offentlig Nytte. Men alle Forslag af denne Natur opvakte kun Latter og Foragt hos dette forfængelige Folk, som allene fandt Behag i Fias og Duketøi.

Jeg ærgrede mig over min egen Dumhed, og tænkte 169 ved mig selv: du er dog en Erkedosmer, og fortienet at blive Bærevogns Hest til din Dødsdag! Imidlertid lod jeg dog ikke Modet reent falde; og da jeg mærkede, at jeg intet udrettede ved nyttige Forslag, besluttede jeg at forsøge, om jeg med et daarligt og unyttigt Paafund ikke kunde gjøre meere Lykke. Jeg aabenbarede mit Forsæt for en fornuftig Abekat, som opmuntrede mig med disse Ord:

Vov en Ting, som der er Halsbrud ved,
Om ikke Hovedbrud! Forsøg et Stykke,
Som baner Vei til Galgen! hvis din Lykke
Du gjøre vil paa dette Sted! -

Han anførte mig Exempler af mange, som ved blotte Snurrepiberier og Børnespil, især ved at indføre nye Moder i Klædedragten, havde sat sig i Yndest hos Nationen. Jeg besluttede altsaa at være gal med de galne, og giennemgik til den Ende med omhyggelig Undersøgelse alle de unyttige Kunster og daarlige Paafund jeg kiendte oppe i *Europa*. Efter modent Overlæg faldt mit Valg paa de Hovedprydelse, som vi kaldte *Parykker*. Jeg saae at Landet havde en stor Mængde Giedder, af hvis Uld man nogenledes kunde gjøre Parykker; og da min salig Stedfader just havde havt denne Profession, kunde jeg til Nød fuske lidt paa Haandværket. Jeg forfærdigede altsaa en Paryk af Gieddehaar, som passede mig, og fremstillede mig i denne Prydelse for Præsidenten. Han studsede ved dette nye og usædvanlige Syn, spurgte mig hvad det skulde betyde, tog den af mit Hoved, satte den paa sit, og løb hen for Speilet for at see hvordan den klædte ham. Han fandt saa stor Behag i at see sig selv med denne Stads paa Hovedet, at han raabte i Henrykkelse: *Guddommeligt! Jeg er Guderne lig!* og lod Hendes Naade kalde ind, for at tage Deel i hans Glæde. Hun blev ikke mindre glad end han, omfavnede og kyste ham, og forsikkrede, at hun aldrig havde seet ham kiønnere, hvilken Meening alle Huusfolkene stemte i med. Hans Excellence vendte sig

170

171

derpaa til mig, og sagde: »O *Kakidoran!* dersom denne din Opfindelse vil behage Raadet saa meget, som den behager mig, kan du gjøre dig Haab om den meest ærefulde Belønning af Staten.« Jeg takkede Hans

Excellence under-danigst, og overleverte ham strax en Ansøgning, som jeg bad ham forelægge Raadet, hvori jeg udbredte mig over mit Paafunds Fortreffelighed, som følger:

»Deres Excellencer,
Høi- og Velbaarne,
Høiædle, høiviise og høilærde
Raadssherter!

Den naturlige Tilbøielighed, jeg stedse har følt hos mig til at gavne Staten, og virke noget til almindelig Nytte, har drevet mig til at optænke og forfærdige et nyt og hidindtil aldeles ubekendt *Dække til Hovedet*, som jeg her under-danigst fremlægger, for at underkastes det høianseelige og høioplyste Raads høiviise Bedømmelse, ikke paatvivlende, at samme jo naadig vil blive optaget, især da Opfindelsen sigter til Nationens Ziir og Ære, og vil kunne lægge hele Verden for Dagen, at ligesaa meget som den berømmelige *Martinianske* Nation udmærker sig blandt alle Verdens Folkeslag ved fortrinlige Dyder og Sielekræfter, saa meget overgaaer den og alle andre Nationer i Klædedragt og udvortes Prydelse, der giver Legemet Værdighed og Anseelse. Jeg bevidner helligen, at jeg aldeles ikke har tænkt paa egen Fordeel i denne Henseende, og fordrer derfor ikke heller mindste Belønning for mit Arbeide; da det er mig fuldkommen nok, efter min Evne at have bidraget til offentlig Nytte og Statens Ære. Dersom imidlertid det høianseelige og høiviise Raad skulde finde, at denne min Umage fortiene Belønning, skal jeg med Taknemmelighed og Glæde tage imod en Godhed, som vil viise hele Verden dets prægtige Gavmildhed, og opmuntre andre til lignende eller større Kunstopfindelser. Blot i denne Betragtning vil jeg ikke sætte mig imod det høiviise Raads og 172 ædle Martinianske Folks Erkiendtlighed og Gunstbevisninger. Anbefalende mig i øvrigt til de høioplyste høie Herrers gunstige Bevaagenhed, forbliver jeg, med dybeste Ærefrygt,

Det høiædle og høiviise Raads
underdanigste Tiener
Martinia, Kakidoran.
den 7de i Maaneden Astral.«

Hans Excellence, Hr. Præsidenten, tog denne Ansøgning, tilligemed Parykken, med sig da han gik i Raadet. Jeg hørte, at alle Sager, som vare for samme Dag, bleve satte til Side, saa meget fik de at bestille med at undersøge dette Paafund. Da det kom til Votering, roeste alle Opfindelsen, fandt at Arbeidet var et Mesterstykke, og tildømte den beskedne og uegennyttige Kunstner en Belønning. I hele Raadet vare kun tre Raads herrer, som satte sig derimod; men de kom i slemt Udraab derfor, og bleve overalt lastede, som ukyndige, smagløse og uduelige Medlemmer.

Saasart Raadslutningen var affattet, blev jeg kaldt op i Raadsalen. Ved min Indtrædelse reiste en gammel Abe sig, som, efterat have takket mig i hele Republikens Navn, og forkyndet mig, at mit Arbeide skulde vorde belønnet efter Fortjeneste, spurgte mig: hvor lang Tid jeg behøvede til et saadant Hovedsmykkes Forfærdigelse? Jeg svarte, at det var mig Belønning nok, at mit Kunstarbeide havde vundet saa store Mænds og det hele Raads Bifald; for Resten forbandt jeg mig til, i to Dage at gjøre en anden Paryk færdig, og hvis man vilde give mig til Hielp nogle Abekatter, som vare vandte til Haandarbeide, skulde jeg i een Maaned forfærdige saa mange Parykker, som der behøvedes til den hele Bye.

Men herved blev Præsidenten heed om Ørerne, og udbrød med megen Heftighed: »Det være langt fra, min kiere *Kakidoran*, at denne Prydelse skulde blive almindelig for hele Byen, og, ved at bruges uden Forskiel af enhver, blive gemeen! Adelen maa nødvendig have noget at 173 udmærke sig fra Pøbelen med.« Alle de anseeligste Medlemmer i Raadet bifaldt hans Meening, og det blev overdraget Politiemesteren at paasee denne Raadsbeslutnings Overholdelse, at Adelen ikke, ved et alt for almindeligt Brug af Parykker, skulde tabe noget af sin Rettighed, og et saa fortreffeligt Smykke besmittes af den gemeene Pøbel. Men dette Forbud havde samme Virkning, som alle med Hensigt paa forskiellig Stand givne Overdaadigheds Forordninger pleie at have: Almuen fik kun desto større Lyst til at overtræde det. Da alle fandt særdeles Behag i denne Prydelse, saa forskaffede de velhavende Borgere sig, deels ved deres Venners Indflydelse, deels ved Penge, Titler eller Adelsbreve, saa at den halve Bye i kort Tid blev nobiliteret. Da der siden indstrømmede Ansøgninger paa Ansøgninger fra Provindserne, fandt Raadet omsider for got at ophæve dette Forbud, og tillade enhver uden Forskiel at bruge Paryk. Jeg havde altsaa den kildrende Fornøielse at see hele det Martinianske Folk *parykket*, inden jeg forlod Landet. Og sandelig! man kan ikke forestille sig, hvor pudseerligt et Syn det var at see disse Aber med Parykker paa! Hele Nationen gjorde saa meget af dette Paafund, at man indførte en nye Tidsregning derefter; og fra denne Tid af begynder *Paryk-Alderen* i de Martinianske Aarbøger.

Hvad mig selv angaaer, da blev jeg overvældet med Berømmelser og Lovtaler, indhyllet i en Purpurkappe, og baaret i Præsidentens Bærevogn tilbage fra Raadhuset, saa at den samme Porteur, der nyelig havde været min Kammerat, nu maatte være min Hest. Fra denne Dag af spiste jeg bestandig ved Hans Excellences eget Bord. Jeg begyndte nu, efter dette glimrende Forspil til min Lykke, at lægge Haand paa det Arbeide jeg havde lovet, og fik, ved Hielp af de Medarbeidere man havde givet mig, i en Hast saa mange Parykker færdige, som behøvedes til hele Raadet; og da jeg havde svedt omtrent en Maaned

herover, overbragte man mig et Adelsbrev af følgende Indhold: 174 »I Betragtning af den yderst fortreffelige og Staten meget nyttige Opfindelse, hvormed *Kakidoran*, barnfødt i Byen *Europa*, har gjort sig fortient af hele den Martinianske Nation, have vi besluttet at optage ham i Adelstanden, saa at han, og alle hans Efterkommere, herefter skulle ansees for rette og ægte Adelsmænd, og nyde alle de Fortrin, Rettigheder og Herligheder, som Adelen i *Martinia* er i Besiddelse af. Fremdeles have vi besluttet at forherlige ham med et nyt Navn, saa at han, fra denne Dag, ikke længer skal kaldes *Kakidoran*, men *Kikidorian*. Ydermeere, da samme hans nye Værdighed medfører en bekosteligere Levemaade, ansætte og bevillige vi ham en aarlig Pension af *to Hundrede Patarer*, til at føre sin Stand med, som det en Martiniansk Adelsmand egner og anstaaer. Givet paa Raadhuset i *Martinia*, den fjerde Dag i Maaneden *Merian*, under Raadets store Segl.«

Saaledes blev jeg fra en ussel Porteur pludselig forvandlet til en anseelig Adelsmand, og levede en Tid lang i stor Herlighed og Ære. Da man kom efter, at jeg gieldt særdeles meget hos Præsidenten, søgte alle min Gunst og Beskyttelse. Mine Klienteres Smigrerie gik saavidt, at de gjorde Oder og Lovsange til mig i Skokketal, hvori de tillagte mig Dyder, som jeg ikke kiendte det mindste til. Adskillige, skiøndt de meget vel vidste, at jeg var Borger af en aldeles ubekiendt Verden, toge ikke i Betænkning at gjøre min Stamtavle, og regne min Slægt ud i mangfoldige Ahner fra de allerførste Fabeltider. Men dette smagte mig ikke synderligen; thi jeg holdt det ikke just for meget ærefuldt at nedstamme fra Abekatter. End videre, da det var Mode hos *Martinianerne* at ophøje de Fornemmes Haler omtrent som Poeterne hos os ophøje Fruentimmernes Skiønhed, saa besang adskillige Digtere, for at sætte sig i Gunst hos mig, min Hales overordentlige Skiønhed, uagtet jeg ingen havde. For at sige alting med faa Ord: deres Kryben gik til slig en Yderlighed, at en vis Mand af temmelig høi Stand, hvis Navn jeg af Agtelse for hans Familie 175 ei vil nævne her, undsaae sig ikke ved at tilbyde mig sin Kone til behagelig Brug i alle Maader, imod at jeg til Vederlag anbefalede ham paa det beste hos Hans Excellence, Herr Præsidenten.

Denne lumpne Kryben og Hyklen, hvortil hele Nationen er hengiven, gjør, at man ikke kan udholde at læse de Martinianske Aarbøger, da de indeholde næsten intet uden usle Smigrerier og Lovtaler, uagtet at Stilen i Almindelighed er net og glimrende. Derfor frembringer og dette Land meget bedre Poeter end Historieskrivere. Det er ganske vist en afgjort Sag, at der ingensteds i Verden gives høiere Digtere, hvilket man maa tilskrive *Martinianernes* ualmindelig stærke Indbildningskraft.

Min Helbred var, for det meste, i meget god Stand her, endskiønt Heden, som Solens bestandige Nærværelse foraarsager, faldt mig temmelig besværlig. Jeg laae rigtig nok engang af en hidsig Feber, men den varede kun kort, og jeg maae tilstaae, at Lægen, som gik til mig, faldt mig ufordrageligere end Sygdommen selv, formedelst den evige Snaksomhed, som er dette Folk egen. Da han første Gang kom ind til mig, kaldte jeg ikke bare mig for Latter, ved at see den samme Person, som nylig havde taget mit Skiæg af, og spurgte ham, hvorledes han i saadan Hast var bleven omskabt fra en Skiægskraver til en *doctor medicinæ*? Han svarte mig, at han levede af begge disse Bestillinger. Da jeg hørte det, tog jeg lidt i Betænkning at betroe mit Liv i en slig Polyhistor's Hænder, og sagde, at jeg heller vilde have en Doctor, som blot gav sig af med Lægekunsten; men han forsikkrede mig høit og dyrt, at der ikke var saadan en at finde i hele Byen. Jeg saae mig altsaa nødt til at antage ham. Hans overordentlige liifærdighed opvakte endnu meere min Forundring; thi han havde ikke saasart foreskrevet mig en Drik, før han gik bort igien, sigende, at han ikke havde Tid til at opholde sig længer hos mig for andre Forretningers Skyld. Jeg spurgte ham, hvad det var for Forretninger, som det hastede saa meget med? og han svarte mig, at han ved dette Klokkeslet 176 maatte forrette sit sædvanlige Embede i en Underret, hvorved han var Skriver. Denne Skik, at have saa mange Jern i Ilden, var, som jeg mærkede, giængse overalt i dette Land, hvor ingen undslaaer sig for at paatage sig adskillige, hinanden ganske modsatte Forretninger. Denne Selvtillid grunder sig paa det hurtige Genie, hvormed de i forunderlig Hast udføre alle Ting. Men af de mange Feil og Forplumringer der bleve begangne her, lærte jeg, at disse flyvende Hoveder meere zire end nytte en Stat.

Da jeg saaledes i en Tid af to Aar havde levet i dette Land, først som *Porteur*, og siden som *Adelsmand*, mødte der mig ganske uformodentlig et Tilfælde, som nær havde givet mig det sidste Stød. Jeg havde hidintil staaet i besynderlig Yndest i Hans Excellences Huus, og især viiste Hendes Naade, Frue Præsidentinden, saa megen udmærket Godhed for mig, at jeg syntes at være den første blandt alle hendes Yndlinger. Hun havde ofte værdiget at tale med mig i Eenrum; men endskiønt hun syntes at finde særdeles Behag i min Nærværelse, viiste hun dog saa megen Tilbageholdenhed og Undseelse i hendes Tale, at jeg ikke kunde andet, end tage hendes Gunstbeviisninger i den uskyldigste Meening, og faldt ikke paa ringeste Mistanke om, at Kilden til denne Artighed skulde være en uanstændig Tilbøielighed, især hos en Dame, der udmærkede sig blandt Abekatinderne ligesaa meget ved sine Dyder, som ved sine Ahner. Men da nogen Tid var gaaet, begyndte een og anden Tvetydighed i de Ord, hun lod falde, at indgive mig en Slags Mistanke om sligt, især da jeg lagde Mærke til,

At stundom, naar i lyse Smil, Hvis Glands forsvandt i pludselige Taarer,
Hun stirred' paa mig, taus og mild,
Bedrøvet glad, og stille vild,
Med al den Ømhed, al den Ild, Som kildrer i det Øieblik den saarer,
Det halvbedækte Bryst sig hæved' op og ned
177 Med synderlig Urolighed,

Og Suk, hvortil man ingen Aarsag fandt,
I deres Fødsel døde -
Og hendes Ansigts Rosenrøde
Forsvandt i Liljens Glands, som atter svandt
For Morgenrødens fulde Purpurflamme,
Der blussed' op, og sluktes i det samme.

Denne Formodning blev endelig til fuldkommen Vished, da en Kammerpige bragte mig en Dag følgende Seddel:

»Elskeligste Kikidorian!

Følelsen af hvad jeg skylder min Stand og høie Herkomst, og den Undseelse, som er mit Kiøn medfødt, har hidindtil hindret de Gnister af Kierlighed, som længe hemmeligen have ulmet i mit Bryst, fra at udbryde i aabenbar Flamme. Men jeg er mat af Striden, og mit Hierte kan ikke længer modstaae sin fortryllende Fiende. Hav Medynk med et Fruentimmer, som kun den yderste Grad af brændende Kierlighed har kunnet aftvinge denne Tilstaaelse.
Pførnusa.«

Jeg kan ikke beskrive, hvor underlig jeg blev tilmode ved denne ganske uventede Kierligheds Erklæring. Men da jeg holdt det for bedre at udsætte mig for en rasende Dames Hevn, end at synde mod Naturens Orden, ved en skiændig Omgængelse med en Skabning, der ikke hørte til min Art, opsatte jeg strax et Svar, der lød omtrent saaledes:

»Naadige Frue !

Den bestandige Bevaagenhed, Hans Excellence, Deres Herr Gemal, har viist imod mig, de Velgierninger, hvormed han, uden min Fortieneste, har overøst mig, den moralske Umuelighed i at opfylde Deres naadige Forlangende, og utallige andre Aarsager, som jeg ikke vil nævne, bevæge mig til, heller at underkaste mig min naadige Frues Vrede og Unaade, end samtykke i en Handling, der vilde 178 brændemærke mig, som den utaknemmeligste og nedrigste blandt alle tobeenede Skabninger. Foruden at det, man forlanger af mig, er mig bittere end Døden, vilde denne Gierning, om jeg villigede deri, geraade til Vanære for een af de anseeligste Familier i Staten, og min Villighed vilde, fremfor alle andre, skade den Person, som har forlangt den. Med de helligste Forsikringer maae jeg altsaa her erklære, at jeg ingenlunde i denne Henseende kan svare til Deres Ønsker, naadige Frue, skjønt jeg for Resten mod alle Deres andre Befalinger lover en blind Lydighed. Kikidorian.«

Neden under satte jeg følgende Paamindelse:

E. S. »Betænk den store Synd De giør!
Flye, før det er for silde !
Jag ikke Dyden reent paa Dør!
Lad Amor Dem ei hildel
Tænk Følgerne, hvis han Dem faaer
I sine lumske Snar er!
O! Syndens Lyst saa snart forgaaer;
Men Pinen længe varer.«

Dette Svar forseglede jeg med mit Signet, og gav Kammerpigen, som strax bragte det til sin Frue. Det havde den Virkning, som jeg formodede: hendes Kierlighed blev forvandlet til det bitterste Had -

Omsonst den ellers stærke Tunge stræbte
At velte hendes Vredes Udtryk frem;
Fortvivlet Skam hvert Ord paa Læben dræbte,
Og ingen Taarer randt; thi Smerte hemmed' dem.
Hvert Øie lynte Hevn; med vilde, grumme Miner
Hun, lig en Furie, foer rasende afsted -

Imidlertid udsatte hun sin Hevn saa længe, til hun havde faaet Kierlighedsbrevet, som hun havde tilskrevet mig, tilbage. Saasart hun havde forsikret sig det, 179 underkiøbte hun nogle Personer, som skulle bevidne med Eed, at jeg i Hans Excellences Fraværelse havde forsøgt paa at tage hende med Vold. Denne Fabel blev indklædt og forestillet med saa megen Kunst og Sandsynlighed, at Præsidenten aldeles ikke tvivlte paa Sagens Sandhed, og gav Befaling til at kaste mig i Fængsel. I denne fortvivlede Forfatning saae jeg intet andet Middel til Redning, end at tilstaae den mig paadigtede Forbrydelse, og bede Præsidenten om Naade, hvorved jeg haabede at stille hans Vrede, eller i det mindste formilde min Straf; thi at indlade mig i Proces med een af de fornemste og mægtigste Familier, især i et Land, hvor man ikke seer saa meget paa Sagen selv, som paa Parternes Stand, forekom mig meget taabeligt. Jeg lod derfor al Undskyldning og Forsvar fare, bad og græd, og bønfuldt ikke om Straffens Eftergivelse, men blot om en Formildelse deri.

Jeg blev altsaa, ved at bekiende mig skyldig i en Misgierning, som jeg aldrig havde drømt om, benaadet

med Livet, og dømt til evigt Fængsel. Mit Adelsbrev blev mig strax frataget og revet i Stykker af Bøddelen, og jeg selv blev henslængt paa en Gallei som Slave. Det var et af de Skibe, som tilhøre Republikken, og laae seilkart for at afgaae til *Mezendoros* eller *Vidunderlandene*, hvilken Reise pleier altid at foretages paa en vis Tid af Aaret, nemlig i Maaneden *Radir*. Fra disse Lande henter man de Varer, som *Martinia* ikke selv frembringer, saa at *Mezendoros* ere saa at sige Martinianernes *Indier*. Det *mezendoriske* Handels-Compagnie bestaaer af Kiøbmænd, saavel adelige, som borgerlige, hvilke ved Skibenes Hiemkomst deele Varerne imellem sig, i Forhold til det Antal af Parter, eller Actier, de have deri. Skibene drives frem, deels ved Seil, og deels ved Aarer, og ved hver Aare sidder to Slaver. Jeg blev een af disse ulykkelige. Man kan let forestille sig, hvorledes jeg var tilmode ved at skulle trælle og pidskes, som Galleislave, især da jeg ved ingen Forbrydelse havde fortient denne Plads iblandt Misdædere.

180

Martinianerne fældede, i Forhold til deres forskellige Gemytter, forskellige Domme over denne Kendelse. Nogle troede vel, at jeg havde fortient min Straf; men da de saae mig lide den, ynkedes de over mig. Andre holdt for, at man burde have taget mine forrige Fortienester i Betragtning, og i den Henseende i det mindste formildet Straffen. De retskafneste og beste blandt Aberne mumlede indbyrdes om, at jeg var falskeligen anklaget; men ingen vovede at antage sig min Sag, af Frygt for mine mægtige Modstandere. Jeg besluttede altsaa at bære min tunge Skiebne med Taalmodighed. Den største Trøst i min Elendighed var den tilstundende Reise, paa hvilken jeg haabede at finde nye Næring for min umættelige Nysgierrighed, uagtet jeg ikke fæstede Troe til alt hvad Søfolkene fortalte om de forunderlige Ting jeg vilde faae at see, og kunde ikke faae i mit Hoved, at der gaves saa mangfoldige og store Vidundere i Naturen, som samme maatte være, efter deres Beskrivelse. Vi havde adskillige Tolke ombord med, som det *Mezendoriske* HandelsCompagnie betiener sig af paa disse Farter, til Underhandlingerne ved Indkiøbet og Udsalget.

181

ELLEVTE KAPITEL Seiladsen til *Vidunder-Landene*.

Inden jeg skrider til denne Søreises Beskrivelse, maae jeg i Forveien paaminde alle strenge og ubarmhertige Kunstdommere om, ikke at slaae alt for mange Rynker paa Panden eller Næsen, ved Fortællingen om Ting, som synes at stride imod Naturen, og overgaae alle det meest troende Menneskes Troekræfter.

Jeg fylder ei min Bog med tomme Navne,
Med Flittervid og Svulst og prægtig Fias;
Jeg vil, at den skal, meer end moere, gavne: Og Sandhed er dens Præg, og Simpelhed
dens Stads.

Jeg fortæller utroelige, men sandfærdige Ting, som jeg har seet med mine egne Øine. Raae og ukyndige Hiemfødninger, som aldrig have sat Foden uden for deres Fødested, holde alt det for Fabel, som de ikke have hørt eller seet Mage til fra Barnsbeen; men lærde Folk, især de, som have nogen Kundskab i Naturhistorien, og have lært af Erfaring, hvor frugtbar Naturen er paa Forandringer, fælde billigere Domme over de usædvanlige Ting, man fortæller dem.

Hvo studser ved en Hals saa tyk, som tre,
Blandt Alpernes besneete Høie?
Hvo undres ved i Meroé
Et større Bryst end Pattebarn at see?
Hvem sætter i Forundring blaaligt Øie,
182 Lysgule Haar, og hornet Pandes Dusk
Hos Rhinens Søn den krigerske Cherusk?
Hvad andensteds man aldrig finder,
Er her og der almindeligt;
Paa Stedet studser ingen over sligt.
Saa nævestor Pygmæe til spæde Hofte binder
Det fingerlange Sværd,
Og mod en talrig, vinget Hær
Paa Marken iler ud i Ledingsfærd;
Snart grumme Trane ham i Kampen overvinder,

Og snapper lille Helten i sin Kloe,
Og seirende med ham igiennem Luften iler.
Enhver, hos os, som saae det Syn, vist loe;
Der ingen, hvor man seer det daglig, smiler,
End sige leer; skiøndt hver i slig en Hær,
Endog den længste af de tvende høie,
Som staae paa begge Fløie,
Kun een Fod lang fra Taa til Toppen er.

Man har i fordom Tid fundet Mennesker i *Scythien*, de saa kaldte *Arimasper*, der havde kun eet Øie, som sad midt i Panden. Andre under samme Himmelegn havde Fodbladene vendte bag ud. I *Albanien* fødtes Mennesker, som i deres Barndom havde graae Haar. De gamle *Sauromater* spiiste kun hver tredie Dag, og fastede i de to andre. I *Afrika* gaves visse Familier, som kunde forhexe Folk med deres Snak. Det er en bekjendt Sag, at der vare visse Personer i *Illyrien*, med to Øiensteene i hvert Øie, som dræbte Folk med deres blotte Syn, ved at stirre længe paa dem, naar de vare vrede. Paa Biergene i *Hindostan* har man truffen hele Folkeslag med Hundehoveder, som giøede: og andre, som havde Øinene paa Ryggen. Ligeledes har man i de alleryderste Egne af *Indien* fundet Indbyggere, hvis Kroppe vare lodne, og havde Fiær ligesom Fugle, der levede uden Mad, blot ved at lugte til Blomsterne. Hvo skulde kunne troe dette og andet meere, hvis ikke *Plinius*, een af de alvorligste 183 Skribentere, havde helligen forsikkret, at han hverken havde hørt eller læst det mindste herom; men seet det altsammen selv med sine egne Øine? Ja, hvo skulde have troet, at Jorden var huul, at der inden i den var baade Sol og Maane, dersom ikke min egen Erfaring havde opdaget denne Hemmelighed? Hvo skulde have tænkt det mueligt, at der fandtes en Klode, som var beboet af gaaende, fornuftige Træer, hvis ikke samme Erfaring havde sat det uden for al Tvivl? Imidlertid vil jeg dog ikke yppe Klammerie med nogen, for sin Vantroie i denne Henseende; thi jeg maa tilstaae, at jeg selv, før jeg gjorde denne Reise, havde en Slags Mistanke om, at det var blotte Eventyrer og Ammestue-Historier, hvad Skipperne fortalte.

I Begyndelsen af Maaneden *Radir* gik vi ombord, lettede Anker, og

Vinden i spilede Seil omfavned' de bugnende Master, Og, som Pilen i Luften, med lynende Fart, uden Hinder, Giennemhvinede Kiølen de svindende fraadende Bølger.

Vinden blev ved at være god i nogle Dage, i hvilken Tid vi arme Roersknægte havde got, da man ingen Aarer behøvede; men paa den fjerde Dag blev det stille.

Seilene faldt: i en Snup var' alle paa Bænkerne rede, Og med pladskende Slag slog Aarerne Himlen i Vandet.

Da Skibskapteinen saae, at dette Arbeide faldt mig meget besværligt, lod han mig hvile imellemstunder, og befriede mig tilsidst aldeles fra denne Trældom. Jeg veed ikke af hvad Aarsag han var saa artig imod mig, enten det kom deraf, at han troede mig uskyldig, eller fordi han holdt Opfinderen af de majestætiske *Parykker* en bedre Skiebne værd. Han havde selv taget tre *Parykker* med sig, som han lod mig krølle og holde ved lige, saa at jeg fra en Roersslave pludselig blev omdannet til en Haarskiærer. Hans Artighed gik saa vidt, at han altid, naar vi 184 kom i en Havn, lod mig være een af dem, som gik i Land, hvorved jeg fik overflødig Leilighed til at stille min Nysgierrighed.

I lang Tid mødte os ikke det ringeste, som var værd at lægge Mærke til; men saasnart vi havde tabt Landet af Sigte,

Hævede nye Gestalter sig op af det bævrende Havsvælg.

Det var *Havfruier*, som naar Veiret blev stille, og Bølgerne lagde sig, svømmede hen til Skibet for at bede om Almisse:

Menneske-Næser og Munde, med Ører og Øine de havde,
Pander og Hager, og alt, hvad Menneskehoveder anstaaer, Hver, fra Issen til Beltet den skiønneste Jomfrue, var
neden Skiældækt, finnet og sort, som Halen af fæleste Hvalfisk.

Deres Sprog havde saa megen Lighed med det *martinianske*, at endog nogle af Matroserne kunde snakke med dem uden Tolk. Een af dem bad mig om et Stykke Kiød; da jeg gav hende det, saae hun opmærksom paa mig, og raabte:

Snart du vorder en Helt og mægtige Landes Behersker !

Jeg loe af denne Spaadom, som af et tomt Smigrerie, endskiøndt Matroserne bandte paa, at Havfruernes Forudsigende sielden sloge feil. Efter otte Dages Seilads saae vi endelig et Land, som Skibsfolkene kaldte

Picardania. I det vi lagde ind i Havnen, kom en Skade flyvende, som de sagde, var General-Told-Inspecteuren, en meget betydelig Mand. Jeg havde Møje med at bare mig for Latter, da jeg hørte, at en Skade beklædte saa anseeligt et Embede, og saa en Skatmester 185 Op i den tyndere Luft sig svinge med susende Vinger, Til han tabtes, som Prik, blandt Himmelens blaalige Skyestænk.

Af Inspecteurens Dannelse sluttede jeg, at Visitererne og de ringere Toldbetientere maatte være Fluere.

Efterat han tre Gange havde fløiet om vort Skib, fløi han i Land, og kom tilbage med tre Skader. De satte sig alle paa Forstavnen. Jeg havde nær bristet af Latter, da jeg saa een af vore Tolke nærme sig med mange Komplimenter til disse Skader, og hørte ham holde en lang Tale med dem. De vare komne for at eftersee Ladningen, og undersøge, om vi ikke havde forstukket een eller anden forbuden Vare, især den Plante *Slak*, hvis Indførsel er paa det strængeste forbuden. De pleie derfor med yderste Omhyggelighed at efterspore samme, og krybe rundt omkring i alle Kroge af Skibet, rode i alle Pakker og grave i alle Lommer, for at opnuse den. Sagen er, at Indbyggerne elske særdeles denne Plante, og tiltuske sig den for andre meget ypperlige og nødvendige Varer, hvorover Landets egne Planter, der kunde tiene til samme Brug, tabe deres Priis, saa at *Picardanerne* deri fuldkommen ligne *Europæerne*, der ere saa begierlige efter alt, hvad der frembringes i fremmede Lande, og maa hentes meget langt borte.

Da General-Told-Inspecteuren temmelig længe havde talt med vore Tolke, gik han ned i Rummet med de andre Skader. Da han kom op igien, saa han meget forbittret ud, og lod os vide, at al Handel imellem os og hans Nation herefter skulde ophøre, eftersom vi havde overtraadt den eengang sluttede Tractat, ved at bringe forbudne Varer med os. Men Skibskapteinen, der vidste af Erfaring, hvorledes man strax kan stille Told-Inspecteurs Vrede, forærte ham nogle Pund *Slak* af beste Sort, hvorpaa han blev god igien, lod som ingen Ting var, og tillod os at losse. Da vi havde udlosset, kom strax en stor Mængde Skader tilflyvende, som alle vare Kiøbmænd.

186

Imidlertid gik Kapteinen i Land med mig og to andre Abekatter, nemlig vor Superkargo og en Tolk.

Vi vare budne til Bords hos Hr. General-Told-Inspecteuren. Der var imidlertid intet Bord; thi *Pikardanerne* kunne ikke bruge Stole; man dækkede derfor midt paa Gulvet. Man frembar mangfoldige prægtige og kostbare Retter, men paa overmaade smaabitte Fade: og da Kiøkkenet var i det øverste Stokværk, kom fire Skader ned-flyvende med hver Ret igiennem en Aabning i Loftet. Da vi havde spiiist, viiste Hr. General-Told-Inspecteuren os sit Bibliothek. Det bestod af en temmelig stor Mængde Bøger; men i saa smaa Formater, at de største Folianter neppe vare saa store som Musen-Almanakker. Jeg kunde ikke bare mig for at smile, ved at see Bibliothekaren flyve op til de øverste Hylder, for at tage Smaaabøger i Octav og Duodez ned. De *picardanske* Huse ere ellers ikke vores meget ulige i Bygning og Udziiring, undtagen, at Sengene hænge tæt under Taget, ligesom Fugle-Reeder. Man vil forundre sig over, hvorledes det er mueligt, at Skader, der dog høre til de mindre Fugleslag, kunne opføre saa store Bygninger; men at det virkelig lod sig gjøre, blev jeg overbeviist om, ved at see dem arbeide paa et Huus, som netop den Gang stod i Bygning. Der vare tusinde Arbeidsfolk i Bevægelse derved. Mængden, og den Lethed, hvormed de flyve, erstatter paa en Maade Mangelen paa Kræfter, saa at de i næsten lige saa kort Tid, som vi, faae en Bygning færdig.

Vi havde ikke den Fornøielse at see Frue General-Told-Inspecteurinden, siden hun just laae i Barselseng; thi Barselkonerne her pleie ikke at lade sig see, før Børnene have faaet Fiær paa Kroppen; men hun vilde nu snart vove sig ud, sagde hendes Mand, siden Ungerne begyndte allerede kiønt at duunes.

Vi opholdt os ikke længe i dette Land, hvorfor jeg ikke kan indlade mig i nogen nøiagtigere Beskrivelse over dets Forfatning, og Indbyggernes Karakter og Sæder. Alle Gemytter vare i Giæring og Uroe paa samme Tid, 187 formedelst en Krig, som nylig var udbrudt imellem *Pcardanerne* og deres Naboer, *Kramsfuglene*, især da der Dagen efter vor Ankomst kom Tidende om, at Skaderne i en stor Lufttrefning vare slagne, hvorfor og den commanderende General, efter holdet Krigsraad, blev dømt til at miste sine Vinger, som her holdes for en skrækkelig Straf, og næsten ligesaa stor, som den at miste Livet. Saa snart vi havde afsat vore Varer, gik vi til Seils igien. Ikke langt fra Strandbredden saa vi Søen bedækket med Fiær, hvoraf vi sluttede, at Slaget imellem Skaderne og *Kramsfuglene* havde været holdt der.

Efter tre Dages lykkelige Seilads naaede vi *Musiklandet*. Saasnart vi havde ankret, gik vi i Land. Een af vore Tolke spadserede foran med et musikalsk Instrument, som man i Europa kalder *Bas*, hvilket forekom mig meget latterligt, da jeg ikke kunde begribe til hvad Ende han slæbte denne Byrde med sig. Da vi fandt alting tomt og øde, og ikke saa Spor til nogen levende Skabning, befalede Kapteinen, ved Stød i Trompeten at underrette Indbyggerne om vores Ankomst, paa hvilken Lyd der strax kom løbende henved tredive musikalske Instrumenter, eller *Basser*, paa eet Been. Da der paa min hele Reise aldrig havde mødt mig noget saa forunderligt, forekom det mig i Begyndelsen som lutter Hexerie; men jeg mærkede snart, at disse *Fiolbasser* vare Indbyggerne der i Landet. Oventil havde de paa en temmelig lang Hals et lillebitte Hoved; Kroppen selv var smal, og omgivet med en glat Bark, der ikke sluttede tæt til Livet, saa at der imellem begge var et temmelig viidt, tomt Rum. Over Navlen havde de af Naturen en Stoel, over hvilken de fire Strænge vare spændte. Den hele Maskine hvilede paa et eeneste Been, saa at de meere sprang end løb, og hoppede

med en forunderlig Hastighed over Marken. Kort sagt, man kunde have taget dem for virkelige musikalske Instrumenter, hvad Dannelsen angik, hvis de ikke havde havt tvende Hænder og Arme. I den eene Haand holdt de Buen, den anden brugte de til Grebene. Da vor Tolk 188 vilde tale med dem, tog han Bassen, som han havde med sig, i sin venstre Haand, Buen i den høire, satte sig ret i Stilling, og begyndte at spille. De svarte ham strax med Strøg paa deres Strænge, og, ved saaledes at afvexle med hinanden, blev det til en ordentlig musikalsk Samtale. I Begyndelsen spillede de blot *Adagio* med megen Velklang; men strax derpaa gik de over til skurrende Toner, som gjorde ondt i Ørerne, og tilsidst endtes Musiken med en særdeles munter og behagelig *Presto*. Saasnart vore Folk hørte det, hoppede og sprang de af Glæde, sigende, at Akkordten om Varerne nu var sluttet. Jeg kom siden efter, at den *Adagio*, de først spillede, betydede en Indledning til Samtalen, og bestod blot i Komplimenter paa begge Sider: mens *Dissonantserne* varede, trættedes man om Prisen, og endelig tilkiendegav den sødtklingende *Presto*, at man var kommen overeens om Kiøbet; thi strax efter blev Skibet udlosset. Iblandt de Varer, som indføres her, er *Kolofonium* den allerbetydeligste, hvormed Indbyggerne i Landet smøre deres Buer eller Taleredskaber. Man straffer store Forbrydere med at lade Buen tage fra dem; og at miste den for bestandig, ansees som Livsstraf. Da man sagde mig, at der paa et Ting i Nærheden blev ført en Sag, løb jeg derhen, for engang at være Vidne til en musikalsk Rettergang. Sagførerne spillede paa deres Mavestrænge, isteden for at tale, og saa længe Sagen blev forhandlet, hørte man intet uden Dissonantser, saa at al deres Veltalenhed bestod i Strøg med Buen og Fagter med Hænderne. Saasnart Trætten var forbi, reiste Dommeren sig, tog sin Bue og spillede en *Adagio*. Jeg mærkede, at dette var det samme som at afsige Dommen; thi der sprang strax nogle Retsbetiente frem, og toge Buen fra Synderen, som havde tabt sin Sag.

Børnene her see ud som de Instrumenter vi kalde *Violiner*. De faae ingen Bue før de ere tre Aar gamle. Naar de gaae ind i deres fjerde Aar, blive de satte i Skolen, for at undervises i Grebene paa Strængene og Strøgene med Buen, hvilket er her det samme, som hos os at lære at læse. De komme ikke fra Skolemesteren, før de have lært at gribe reent, stryge med Buen, at det ikke skurrer, og selv kunne opfinde en Melodie. Vi havde vor store Plage med disse Børn, som forfulgte os med deres Musik. Vor Tolk, som forstod Instrumentsproget, sagde os, at disse Basunger tiggede om *Kolofonium*. Saa længe de bad, hørte man en *Grave* eller *Adagio*: men naar de fik noget spillede de *Presto*, hvormed Taksigelse udtrykkes. Fik de intet ophørte deres hele Musik aldeles.

Da vi efter Ønske havde bragt vore Ting i Rigtighed, forlode vi, i Enden af Maanedes *Cusan*, Musiklandet, og efter nogle Dages Seilads fik vi Kysterne af et nyt Land i Sigte, som vi, formedelst den fæle Lugt der kom os i Næserne, sluttede at maatte være *Pyglossia*. Indbyggerne i dette Land ere Mennesker ikke meget ulige; hele For-skiellen bestaaer deri, at de ingen Mund have, og derfor tale med det Ansigt, som vender i Syd, naar Næsen vender i Nord. Den første, som kom ombord til os, var en meget rig Kiøbmand. Han hilsede os, efter Folkets Sædvane, med den anden Ende, og begyndte strax at akkordere med os om Varernes Priis. Jeg holdt mig i en temmelig Frastand, saa længe dette varede, da hverken Lyden eller Lugten af hans Tale synderlig behagede mig. Men til min store Ulykke var vores Barberer paa samme Tid syg, saa at jeg nødtes til at lade en *Pyglossianer* komme, for at tage mit Skiæg af. Thi da Barbererne her ere vel saa snaksomme, som de Europæiske, opfyldte han, mens han ragede mig, hele Kahytten med saa ubehagelig en Lugt, at vi, saasnart han var gaaet, maatte ryge med al den Røgelse vi havde.

Jeg var nu bleven saa vant til forunderlige og overnaturlige Ting, at intet længer forekom mig urimeligt. Da det imidlertid, formedelst denne Naturfeil, faldt os besværligt og kiedsommeligt at omgaaes med disse Folk, ilede vi, det beste vi kunde, med vor Afreise, og lettede, endog noget før den bestemte Tid, Anker; fornemmelig fordi en rig *Pyglossianer* havde budt os til Bords hos sig. 190 Ved Indbydelsen trak vi alle paa Skuldrene, og ingen vilde sige ja, uden paa de Vilkaar, at der ved Bordet, saa længe Maaltiden varede, skulde herske en fuldkommen Taushed. Da vi seilede ud af Havnen, stode endeel *Pyglossianer* paa Strandbredden, og baglænds ønskede os en lykkelig Reise; men da Vinden bar fra Landet, bade vi dem med Miner og Gebærder at spare deres Lykønskninger; thi Høflighed kan ogsaa gaae for vidt. De Varer, som *Martinianerne* føre hertil, ere Rosenvand, Balsam, og adskillige andre vellugtende Specier.

Jeg har allerede bemærket, at dette Folk i Legems Dannelse lignede Mennesker, undtagen for saavidt, at de snakkede med den Deel af Kroppen, som vi sidde paa. Imidlertid mangler det ikke heller vor Jord paa Folk, der saavel i Mundart, som Skabning, stemme fuldkommen overeens med *Pyglossianerne*. Hvad om *Jens Sørensen*, tænkte jeg ved mig selv, *Ole Petersen*, *Anders Lorentsen*, og andre slige vakkre Mænd, som med cynisk Aabenhierighed give hver Ting sit egentlige Navn, og uden Undseelse, endog i Fruentimmer-Selskab, alle Øieblikke røbe deres GalteSiele, hvad om disse Sote-Sigere kom til dette Land, hvor vilde de blive modtagne med aabne Arme I For Sprogets Ligheds Skyld vilde man strax give dem Borger-Ret, og ansee dem som Indfødde. Thi hvad gjør det til Sagen, hvor Munden sidder, naar det, som kommer ud af den,

Er lydende Stank og stinkende Lyd,
Som røber en Mødding i Siel eller Mave?

Vi styrede Kursen herfra til *Icelandet*, som var saa fælt og gyseligt at see til, at jeg troede det maatte være det ulyksaligste af alle Lande. Det bestod af øde Klipper, som laae bedækkede med en evig Sne. Indbyggerne, som alle ere af Iis, boe hist og her i Kløfterne paa Fieldtoppene, hvor Solen aldrig sees, og en

uophørlig Frost hersker i Mørket. Den eeneste Lysning de have, giver den glindsende Riimfrost. De underliggende Dale ere fortørrede og forbrændte af heede Ilddampe. De vove sig derfor aldrig ned i Dalene 191 uden i tykt og fugtigt Veir, naar Luften er taaget, og saasnat de see den mindste Soelstraale, vende de pludselig tilbage til Fieldtindene, eller styrte sig hovedkulds i Hulerne. Det hænder sig ikke sielden, at de, naar de gaae ned af Biergene, smelte paa Veien, eller komme til anden Ulykke. Misdædere føres derfor i taaget Veir ned paa en Slette, hvor de blive bundne til en Pæl, for at smeltes af Solen. Landet har alle Slags Mineralier, undtagen Guld. De føres raa ud af Landet ved fremmede Kiøbmænd, da Indbyggerne ikke fordrage Varme, og derfor ikke kunne forarbeide Metallerne. Man holder for, at denne Handel paa *Iislandet* indbringer eene næsten lige saa meget, som al den anden Handel paa *Mezendores*.

Alle disse Lande, som jeg her har givet en Udsigt over, staae under den store Keiser i det egentlige *Mezendore*. De Søefarende kalde dem derfor i Almindelighed de Mezendoriske Øer, endskiøndt hver af dem har sit særegne Navn, som man har seet i denne min Reisebeskrivelse. Dette store og forunderlige Rige er Maalet og Enden af denne Reise. Efter otte Dages Seilads kom vi til den Keiserlige Residents-Stad, hvor vi fandt alt det i Virkelighed, som Poeterne have digtet om Dyrenes, Træernes og Planternes Selskaber; thi *Mezendore* er saa at sige alle fornuftige Dyrs og Vexters fælles Fædreneland. Ethvert Dyr, ethvert Træ kan faae Borgerskab der, naar de underkaste sig Regjeringen og Lovene. Man skulde troe, at der, formedelst Blandingen af saa mangfoldige forskiellig dannede og stridig artede Skabninger, maatte herske megen Forvirring og Uroelighed. Men det er saa langt fra, at tvertimod denne Forskiellighed frembringer de lykkeligste Virkninger, hvilket maa tilskrives deres viise Love og Indretninger, der bestemme enhver af Undersaatterne den Bestilling og Forretning, han efter sin Natur og særegne Sielekræfter er best oplagt til. Saaledes, for Exempel, vælger man i Betragtning af den medfødte Høimodighed, som er Løverne egen, altid en *Løve* til Regent. *Elefanterne*, formedelst deres skarpe Dømmekraft, sidde i Statsraadet. Af 192 *Chamæleoner* gjør man Hofmænd, fordi de ere ubestandige, og vide at vende Kaaben efter Veiret. Land-Krigsstanden bestaaer af *Biørne*, *Tigre* og andre stridbare Dyr; paa Floden derimod har man *Stude* og *Tyre*, fordi Søemænd gjerne ere jevne og brave Folk; men haarde, ubøielige, og i Almindelighed ikke synderlig forfinede Personer, hvis Levemaade kommer overeens med deres Element. Man har derfor et Seminarium, som bestaaer af *Kalve*, eller *Søecadetter*, hvori man danner Orlogskrigere, og hvoraf man tager alle *Søeofficierer*. *Træerne*, formedelst deres medfødde Sindighed, blive gjerne Dommere. Høiesterets-Advocaterne ere *Giæs*; Procuratorerne ved UnderRetterne *Skader*; *Rævene* blive ordentlige og overordentlige Gesandter, Consulere, Agenter og Legations-Secretairer. *Ravnene* beskikkes i Almindelighed til Skifteforvaltere og Stervboes Commissairer. *Giedebukkene* ere Philosopher, og især Grammatikere, deels for Hornenes Skyld, hvormed de ved mindste Leilighed pleie at stange deres Modstandere, deels i Betragtning af det ærværdige Skiæg, som udmærker dem saa kiendeligen blandt alle Skabninger. Borgemesterne og Raadmændene i de smaae Kiøb-stæder ere *Heste*. Godseierne og Bønderne ere *Slanger*, *Muldvarpe*, *Rotter* og *Muus*. Til Stafetter og Løbere bruger man *Fugle*. *Eslerne*, formedelst deres skrydende Stemme blive Degne. *Nattergalene* ere Sangere og Fløitespillere; *Hanerne* Vægttere, og *Hundene* Portnere. Rentemestere, Kasserere og Told-Inspecteurer ere gjerne *Ulve*, og *Høge* ere deres Fuldmægtige.

Ved disse ypperlige Indretninger blive de offentlige Embeder vel besatte, og alting forrettes med Lyst og i behørig Orden. Jeg troer derfor, at denne Regjering er et Mønster, som alle Lovgivere, naar de indrette Stater, bør rette sig efter; thi at der paa andre Steder gives saa mange usle og uduelige Embedsmænd, kommer sikkert ikke saa meget af Undersaatternes Dumhed, som deraf, at man ikke vælger med Skiønsomhed blandt de forskiellige Anlæg. Ved at gjøre dette med Omhyggelighed og Klogskab, 193 og ikke saa meget see paa enhver Fortieneste i Almindelighed, som paa udmærket Beqvemhed til det eller det Embede i Særdeleshed, vilde alle offentlige Betieninger ypper-ligen forestaaes, og Staten uophørlig blomstre. Hvor nyttig denne Indretning er, beviiser dette Riges Exempel. De Mezendoriske Aarbøger melde, at for tre hundrede Aar siden, under Keiser *Lilako*, denne Lov blev afskaffet, og de offentlige Embeder givne bort i Fleng til alle, som havde enten gjort noget stort, eller udmærket sig ved een og anden Dyd. Men denne Uddeling i Fleng af Embeder foraarsagede saa megen Uroelighed og Uorden, at det syntes i kort Tid at være ude med hele Staten. En Ulv, for Exempel, som ypperligen havde forestaaet et Kasserer-Embede, forlangte paa Grund af denne Fortieneste en høiere Værdighed, og blev Raadsheer. Et Træ derimod, som var bekiendt for sin udmærkede Dømmekraft, blev igjen Kasserer. Ved denne bagvendte Befordring bleve tvende duelige Mænd giorte aldeles unyttige for Landet. End videre, en Giedebuk, eller Philosoph, som ved Aca-demiet havde indlagt sig største Berømmelse for sin Haardnakkenhed i at forsvare sine Sætninger, blev oplbæst af denne Ære, og søgte en meere glimrende Post, nemlig den første Hofbetiening, som blev ledig, og fik den. Derimod fik et Chamæleon, paa Grund af sin fine Levemaade og smidige Karakter, en Professor-Plads ved Academiet, som han søgte for Indkomsternes Skyld. Saa-ledes blev den eene af en ypperlig Hofmand en elendig Philosoph, og den anden af en ypperlig Philosoph en elendig Hofmand. Thi den Standhaftighed i at forsvare sine Meeninger, der havde prydet Philosophen, vanzirede Hofmanden, da Letsindighed og Ustadighed ere Hoveddyderne ved Hoffer, og en sand Hofmand ikke bør see saa meget paa hvad der er ret, som paa hvad der er trygt, og bestandigen vende Kappen efter Hoffets Veir. Men hvad der er en Feil ved Hoffet, er netop en Dyd ved Academiet, hvor den Ivrigheid i at paastaae sin Meening til det yderste, er det største Beviis paa Lærdom og Duelighed. Med 194 faa Ord: alle Undersaatterne, endog de, som udmærkede sig med de sieldneste Talenter, bleve ved denne Lovens Forandring giorte fuldkommen ubrugelige, og Staten begyndte at vakle. Da alting truedes med Undergang, opstod endelig en særdeles klog

Elefant, ved Navn *Bakkari*, som sad i Statsraadet, og foredrog Keiseren med megen Varme Landets Elendighed. Keiseren blev overbeviist, besluttede strax at raade Bod derpaa, og gik til Værks paa følgende Maade. Alle Embedsmænd bleve ikke paa engang afsatte; thi derved havde Lægemiddelet blevet værre end Sygdommen selv; men efterhaanden, som Bestillingerne bleve ledige, flyttede man een fra den Post han ikke duede til, til een, som han kunde forestaae. For denne sit Fædreneland beviiste Tieneste, hvis ypperlige Virkning snart viiste sig, blev *Bakkari* opreist en Ærestøtte, som endnu sees paa det store Torv i *Mezendore*. Fra den Tid af har man bestandig holdet helligen over de gamle Love.

Vores Tolk forsikkrede, at denne Historie var ham fortalt af en Gasse, som var hans meget fortrolige Ven, og blev holdt for een af de kyndigste Procuratorer i hele Byen.

Man finder i dette Land mangfoldige usædvanlige, høist forunderlige Ting, som nødvendigen maa drage alle Fremmedes og Reisendes Øine til sig. Det blotte Syn af saa mange forskellige Arter af Dyr, saasom *Biørne, Ulve, Giæs, Skader* o.s.v., som spadsere omkring paa Gaderne og snakke med hinanden, opvækker baade Forundring og Fornøielse hos enhver, som ikke har seet sligt før. Den første, der kom ombord til os, var en maver *Ulv* eller Toldinspecteur, som blev fulgt af fire *Høge*, eller Betientere, som man i Europa kalder *Visiterere*. Disse toge af Varerne hvad de best syntes om, og gave derved tilkiende, at de forstode deres Haandtering tilgavns, og vidste alle Knebene deri paa deres Fingre. Kapteinen var saa artig, som han altid pleiede, at tage mig i Land med sig. Saasnart vi havde sat Fod paa Broen, kom en *Hane* os imøde, som da han havde spurgt os, hvorfra vi vare, og om 195 Aarsagen til vor Reise, meldte os hos Told-Inspecteuren. Han modtog os med megen Artighed, og bad os spise til Middag hos sig. Fruen i Huset, som jeg havde hørt, skulde være een af de største Skiønheder blandt Ulvinderne, var ikke tilstæde ved Bordet. Aarsagen hertil var, som vi siden fik at vide, hendes Mands Skinsyge, som fandt det ikke raadeligt at lade saa smuk en Kone sees af Fremmede, og oven i Kiøbet Søefolk, der hungrige og forsmægtede efter den langvarige Fasten, pleie gjerne, naar de komme i Land, at gjøre Jagt paa alle Koner og Piger. Der vare dog adskillige andre Damer ved Bordet, iblandt andre en vis Commandeurs Kone, som var en hvid *Koe* med sorte Pletter. Næst ved hende sad en sort *Kat*, som var Hof-Jægermesterens Gemalinde, der nylig var kommen ind fra Landet. Ved Siden af mig sad en spraglet *Soe*, en vis Renovations-Inspecteurs Kone; thi det Slags Bestillingsmænd tages gjerne af Svineslægten. Hun var rigtig nok lidt smudsig, og havde ikke toet sine Hænder, som ofte er Tilfældet hos det Slags Folk; men for Resten forekom hun mig meget artig; thi hun tog ofte Mad af Fadet og lagde paa min Tallerken. Alle forundrede sig over denne usædvanlige Høflighed, især da Svinene ikke just besidde den fineste Levemaade. Men jeg havde heller seet, at hun havde været lidt mindre artig; thi det var mig ikke synderlig behageligt at rækkes Mad af en Soes Hænder. Man maa lægge Mærke til, at Indbyggerne i Keiserdommet *Mezendore*, skiøndt de i Legems Dannelse ganske ligne Dyrene, dog have Hænder og Fingre paa Forbeenene. Da de have enten Haar, Uld eller Fiær paa Kroppen, behøve de ingen Klæder. Imidlertid udmærke dog de Rige sig fra de Fattige, ved visse Prydelser, som, for Exempel, Halskieder af Guld eller Perler, og Baand, som de i Alnetal vinde omkring deres Horn. Commandeurens Frue havde saa mange Baand og Sløifer paa Hovedet, at man knap kunde skimte hendes Horn. Hun gjorde Undskyldninger for hendes Mands Fraværelse, og fortalte, at han maatte blive hiemme, formedelst en Trætte han nylig var bleven 196 indviklet i, og holde Raad med to *Skader*, som den følgende Dag skulde føre hans Sag for Retten. Efter Maaltiden havde den spraglede *Soe*, Renovations-Inspecteurens Kone, en Samtale under fire Øine med vor Tolk, hvori hun aabenbarede ham, at hun var dødelig forelsket i mig. Han trøstede hende det beste han kunde, lovede hende sin Understyttelse, og vendte sig til mig, for at overtale mig; men da han mærkede, at al hans Veltalenhed var spildt, raadte han mig at tage Flugten, da han vidste, at denne Dame ville sætte baade Himmel og Jord i Bevægelse, for at opnaae sit Ønske. Fra den Tid af blev jeg bestandig ombord, især da jeg kom efter, at en gammel Galan hos denne Frue, en vis Studiosus Philosophiae, af Skinsyge stod mig efter Livet. Men Skibet selv var mig ikke Værn nok mod denne Dames Anfald, som snart ved Mellembud, snart ved Kierlighedsbreve, og snart ved Elskovs Elegier, stræbte at smelte den lis, som omgav mit Hierte. Havde jeg ikke ved det Skibbrud, jeg siden leed, mistet disse Papirer, skulde jeg have fremviist Prøver af Svinenes Poesie. Men jeg har glemt det altsammen, saa nær som disse Linier, hvori hun roser sin Skabning saaledes:

»Du, efter hvem min Siel i hede Længsler tørster,
Find ei min Skabning styg, for den er klædt med Børster!
Hvordan seer Træet ud, som ingen Blade har?
Hvor styg er ei en Hest, som man sin Mank afskar? Svie alle Haarene af Inspecteurens
Frue, Og see, om meer med Horn hun hendes Mand vil true?
Hvad Værd var Pudd'ler i, hvis deres Krop var glat?
Om ei det lodne var, hvo holdt vel af en Kat? O! see dig om, min Griis! blandt alle
skabte Sager, Mon det ei loddent er, som overalt behager?
Har Lammet ei sin Uld? og har ei Fuglen Fiær?

Og mon ei Mandens Skiæg hans største Skiønhed er?«

Varernes Omtusknig gik med saa megen Hurtighed for sig, at vi inden faa Dage havde kunnet gaae til Seils igien; 197 men en Trætte, som opkom just, som vi vare seilfærdige, imellem vore Skibsfolk og nogle Mezendoriske Borgere, sinkede vor Afreise. Anledningen til denne Trætte var følgende: Een af vore

Baadsmænd var, i det han spadseerte igiennem Byen, bleven skiældt ud af en *Giøg*, som iblandt andet kaldte ham *Peripom*, hvilket Ord i deres Sprog betyder en Gøgler; thi da Gøglerne og Marionetspillere i dette Land gemeenligen ere *Aber*, havde Giøgen taget ham for en slig Person. Baadsmænden, som ikke forstod denne Spøg, pryglede den arme Kukuk dygtig af, og havde nær slaaet Halsen i tu paa ham. Den Afpryglede bad Folk drages til Minde, kaldte de Omstaaende til Vidner, og lod dem den følgende Dag komme til Forhør. Da de vare afhørte, indgav han Sagen for Magistraten. Baadsmænden, som hverken forstod Sproget eller Lovkyndigheden i *Mezendore*, saae sig nødt til at antage en Skade, for at forsvare sin Sag. Efterat begge Parter Procuratorer i en Time havde klamredes for Magistraten, blev Dommen fældet saaledes: at *Giøgen*, som den, der havde begyndt *Trætten*, skulde lide Skade for *Hiemgiæld*, og betale *Processens Omkostninger*, hvoraf, som sædvanlig, den største Part gik i Procuratorernes Lomme. Magistratspersonerne, som dømte i denne Sag, vare *Heste*, hvoraf to kaldtes *Borgemestere*, og fire *Raadsmænd*. Der sadde og sex *Føl*, som *Auscultantere*, der paa denne Maade, som unge Jurister, øvede sig i *Rettergangs-Sager*. I de andre Collegier hørte jeg, at der vare lige saadanne Seminarier, hvoraf man tog de meest øvede *Lærlinger* til at besætte de ledige *Embeder* med.

Da vi lykkelig havde afgjort vore Forretninger, og faaet en meget kostbar Ladning ind, gav vi os paa *Hiemreisen*. Vi vare netop komne i aaben *Søe*, da vi pludselig fik *Vindstille*, saa at Folkene, for at fordrive Tiden, maatte give sig til at fiske, deels med *Garn*, deels med *Kroge*. Det begyndte derpaa at lufte lidt igien,

Hurtig til Flugten i Vandet udspændte vi *Seilenes Vinger*.

198

Efterat have seilet en Tidlang med god *Vind*, saae vi atter nogle *Havfruer*, som - *Drybende* vaade *Skiøde* sig op, og dukked' imellem de skummende *Bølger*, og af og til gave gyselige *Skrig* fra sig. *Skibsfolkene* bleve meget forskrækkede herover, da de vidste af *Erfaring*, at denne sørgelige *Musik* pleiede at spaae *Uveir* og *Skibbrud*. De toge derfor strax de store *Seil* ind, og hver blev anvist sin *Post* og *Forretning*. *Neppe* var dette gjort, før hele *Himlen* blev overtrakt med sorte *Skyer*,

Den lyse Dag blev Nat, hver *Skabning* giøs;
Og strax med frygteligste *Hvinen* bryder
En uhørt *Hvirvelstorm* fra alle *Kanter* løs.
Jordkuglens Axel knager, *Havet* syder,
Af *Tordner*, *Skrald* i *Skrald*, den hele *Himmel* lyder,
Som *Bierge Bølgerne* optaarne sig;
Vildt, uden *Roer*, den halvforknuste *Skude*
Omtumles hist og her - og med fortvivlte *Skrig*,
Blandt *Havets Brus*, *Himlens Bragen*, tude
Matroserne paa *Dækket*: det er ude!

Styrmanden, som i fyrretive *Aar* havde pløiet *Søen* under *Jorden*, forsikkrede, at han aldrig havde forsøgt et haardere *Uveir*. *Alting* paa *Dækket* flød i Vand, deels af de indvæltende *Bølger*, deels af den umaadelige *Regn*, som i gyselige *Skyebrud*, med *Torden* og *Lynild*, styrtede ned paa os, saa at alle *Elementerne* syntes at have sammensvoret sig til vor *Ødelæggelse*. Mens vi saaledes omtumledes knak paa engang vor *Stormast*, og faldt med et skrækkeligt *Brag* agter over, saa at den tillige knuste *Mesans-Masten*. Strax derpaa faldt den forreste *Mast*, og nu var alt *Haab* til *Redning* ude. Vi saae alle den visse *Død* for os; den eene raabte paa *Kone* og *Børn*, den anden paa *Slægt* og *Venner*, og hele *Skibet* gienlød af fortvivlede *Skrig*. *Styrmanden*, endskiøndt han selv havde opgivet alt *Haab*, stræbte imidlertid at stille *Mandskabet* tilfreds, og 199 bad dem holde op med deres *Hysten* og *Tuden*, som ikke hialp dem det mindste; men i det han talte, kom en *Styrting* og kastede ham over *Bord*. Han sank ned og kom et *Par Gange* op igien, længer og længer fra *Skibet*, indtil han endelig opslugtes reent af de frysende *Bølger*. Samme *Skiebne* havde tre andre, nemlig vor *Kiøbmand* og to *Matroser*. Jeg var den eeneste, som bar denne almindelige *Jammer* med *Taalmodighed*, eftersom jeg var kied af *Livet*, og fandt slet ingen *Lyst* til at komme tilbage til *Martinia*, hvor jeg havde mistet baade min *Frihed* og min *Agtelse*: altsaa var i deres *Tal*,
Som alt har tabt, og intet frygte meer.

Det gjorde mig kun ondt for *Kapteinen*, som paa den hele *Reise* havde viist mig saa megen *Godhed*; jeg stræbte derfor med de fyndigste *Ord* at opmuntre hans nedslagne *Sind*, men al min *Veltalenhed* var spildt; thi han blev ved at sukke og hyle, som et *Fruentimmer*, indtil der kom en *Bølge* og kastede ham i *Søen*. *Stormen* tog bestandig meer og meer *Overhaand*, og ingen bekymrede sig meer om *Skibet*. Uden *Roer*, uden *Master*, uden *Aarer* eller *Toug*, førtes *Skroget* hvorhen *Bølgerne* vilde. I hele tre *Dage* vare vi saaledes en *Boldt* for de rasende *Storme*, udmattede af *Hunger*, og i bestandig *Forventning* af den sig nærmende *Død*. Af og til saae vi vel *Himmelen* klar; men *Stormen* rasede alligevel bestandig. Til *Trøst* for de overblevne *Skibsfolk* opdagede vi endelig noget borte et *bjergfuldt Land*, og da *Vinden* stod der paa, var der *Haab* om, i kort *Tid* at naae det. *Skiøndt* dette umueligt kunde gaae an uden *Skibbrud*, da *Kysten* bestod af steile *Klipper*, var det dog at formode, at nogle, om ikke alle, kunde redde sig paa *Stykkerne* af *Skroget*. Mens vi

fornøiede os i dette Haab, stødte Skibet paa et blindt Skiær saa stærkt, at det skildtes ad, og gik i hundrede Stykker. I denne Angest fik jeg fat paa en Planke, og, uden at bekymre mig om de andre, tænkte kun paa at redde mig selv, saa at jeg endnu i dette Øieblik ikke veed hvorledes

200

201

det gik dem. Det sandsynligste er, at de alle ynkeligen ere omkomne; thi jeg hørte aldrig siden at nogen af dem var kommen til dette Land. Jeg blev meget hurtig dreven frem af Bølgerne, hvilket var min Lykke; thi havde det varet lidt længer, maatte jeg udentviwl have opgivet Aanden af Hunger og Udmattelse. Da jeg var kommen inden for en Odde, lagde Bølgerne sig, og jeg hørte kun det oprørte Hav sagtere og sagtere bruse. Da jeg saae, at jeg var nær ved Strandbredden, gav jeg mig til at raabe meget høit, i Haab om, at Indbyggerne paa dette Skrig skulde komme mig til Hielp. Paa det første Raab fik jeg intet Svar; men da jeg raabte anden Gang, hørte jeg en Lyd fra Strandbredden, og saae endeel af Landets Indbyggere løbe ud af Skovene, og komme mig imøde i en Jolle, som var sammenflettet af Vidier og Eege-Qviste, hvoraf jeg sluttede, at denne Nation maatte være meget vild og udyrket. Men jeg blev inderlig glad, da de som roede, kom mig nærmere; thi de havde fuldkommen menneskelig Skabning, og vare de eeneste rigtige Mennesker, jeg paa min hele Reise havde truffen. De ligne meget de Folk paa vor Klode, som boe i det heede Jordstrøg; thi deres Skiæg er kulsort, og deres Haar krøllede: og de enkelte, som have langt og lyst Haar, holdes for Vanskabninger. Landet, de beboe, er meget klippefuldt; de krumme Fieldrygge, og sammenstødende Biergotpe, som i mangfoldige Bugter giennemskiære Luften, giøre, at Lyden kommer igien med Ekko paa Ekko i de underliggende Dale. De nærmede sig endelig til den Planke jeg drev paa, toge mig i Jollen, og satte mig i Land, saa vaad som jeg var, hvor de gave mig noget at spise og drikke. Skiøndt det var ikke synderlig velsmagende, hvad jeg fik, vederqvægede det mig dog saa meget, da jeg havde sultet og tørstet i tre dage, at jeg i Hast kom igien til mine forrige Kræfter.

202

TOLVTE KAPITEL Forfatterens Ankomst til Qvama.

Imidlertid stimlede en stor Mængde Mennesker omkring mig fra alle Kanter. De opfordrede mig med een Mund til at tale; men da jeg ikke forstod deres Sprog, vidste jeg ikke hvad jeg skulde svare dem. De gientog ofte de Ord *Dank, Dank*, og da disse syntes mig at være tydske, svarte jeg dem først paa Tydsk, siden paa Dansk, og endelig paa Latin; men de gave ved Rysten med Hovederne tilkiende, at disse Sprog vare dem ubekiendte. Jeg forsøgte tilsidst at forklare mig i de underjordiske Sprog, nemlig paa *Nazarisk* og *Martiniansk*; men ogsaa det var forgieves. Jeg sluttede deraf, at dette Folk maatte ikke have mindste Omgang med Fremmede, enten ved Handel eller andre Forbindelser, og at jeg altsaa her maatte nødes til at blive Barn igien, og gaae i Skole paa nye.

Efterat vi i lang Tid havde talt sammen, uden at forstaae hinanden, førte man mig til en lille Hytte, som var flettet af Vidier. I denne fandtes hverken Stole, Borde eller Bænke; de sadde paa Jorden og spiiste, og isteden for Senge, strøede de Halm paa Gulvet, hvorpaa de laae i Flæng blandt hinanden om Natten. Dette forundrede mig saa meget meere, da Landet har Overflod af tykke Skove. Deres eeneste Næringsmidler vare Melk, Ost, Bygbrød og Kiød, som de stegte paa Gløder, siden de slet ikke forstod at kaage: kort sagt, de levede næsten som de første Mennesker,

Der bare dræbte Dyrs aflagte Klæder,
Aad Vildt, og Rødder; drak af næste Flod,
203 Og uden Love, Penge, Kunster, Sæder,
Paa Rang og Rigdom, Pragt og Overflod
Sig lige lidt forstod.

Jeg maatte derfor i lang Tid leve som en Hund, indtil jeg lærte saa meget af Sproget, at jeg kunde tale med dem, og komme dem lidt til Hielp i deres Vankundighed. De allermindste Leve-Regler, jeg gav dem, bleve anseete som guddommelige Befalinger. Mit Rygte udbredte sig snart, og alle stimlede til mig i Hobetal fra de omliggende Landsbyer, som til en Lærer, der var sendt dem ned fra Himmelen. Jeg hørte endog, at nogle havde begyndt en nye Tidsregning fra min Ankomst. Alt dette kildrede mig saa meget meere, da man tilforn paa *Nazar* havde forhaanet mig for min Ubetænkksomhed og flyvende Fatteskraft, og i *Martinia* for min Dumhed. Saa sandt er det gamle Ordsprog, at imellem de Blinde regierer den Een-øiede; thi jeg var nu

kommen til et land, hvor jeg med ganske almindelig Lærdom, og med saa got som ingen Ting, kunde svinge mig op til de høieste Værdigheder. Jeg havde den beste Leilighed af Verden til at anbringe mine Talenter, eftersom dette meget frugtbare Land i Overflødighed frembringer alt hvad Mennesker bruge, saavel til Fornøielse som Nytte. Indbyggerne vare just ikke ulærvillige, og manglede ikke heller Begreb; men da de aldrig havde lært noget, levede de i det tykkeste Mørke. Da jeg fortalte dem om min Herkomst, mit Fædreneland, det Skibbrud jeg havde lidt, og adskillige andre Begivenheder paa mine Reiser, vilde ingen troe mig. De troede meget meere, at jeg var en Indbygger af Solen, og var kommen ned til dem fra samme, hvorfor de og gemeenligen kaldte mig *Pikil-Su*, eller *Solens Gesandt*. Hvad Religionen angaaer, da nægtede de vel ikke, at der var en Gud til; men bekymrede sig ikke meget for at bevise det: de meente, det kunde være dem nok, at deres Forfædre havde troet det samme, og i denne eeneste Lære bestod deres hele Theologie. I Moralen kiendte de blot 204 dette eene Bud: *Giør ikke imod en anden, hvad du ikke vil, at en anden skal giøre imod dig!* De havde ingen Love; Keiserens Villie var deres eeneste Rettesnoer. Det var altsaa kun offentlige Misgierninger der bleve straffede; men når nogen ellers begik Skielmsstykker, skyede man hans Omgang, og denne Foragt var saa utaalelig for de Skyldige, at de fleste gjerne sørgede sig ihjel, eller af Kiede til Livet dræbte sig selv. I Tidsregningen vare de fuldkommen uvidende: de regnede blot deres Aar efter Soel-Formørkelserne ved *Nazars* Mellekomst. Naar man derfor spurgte om eens Alder, svarte man: at han havde oplevet saa og saa mange Formørkelser. Deres Kundskab om Naturen var yderst maver og urimelig: thi de troede, at *Solen* var en Guldplade, og Planeten *Nazar* en Ost. Da jeg spurgte dem om Aarsagen, hvorfor denne Planet paa bestemte Tider tog af og til, svarte de: at de vidste det ikke. Deres Formue bestod meest i Sviin, som de med Mærker paa, havde gaaende i Skoven; og enhver blev holdt for rig, efter som han havde mange Sviin til. De Træer, som ikke bare Olden, eller ikke trivedes, gave de Pidsk, fordi de i deres Eenfoldighed tilskrev Ondskab og Misundelse denne Ufrugtbarhed.

Saaledes var dette elendige Folks Tilstand beskaften, som jeg i Førstningen mistvivlede om, ved Kunster og Underviisning at kunde bringe til Menneskelighed; men da det randt mig i Tanker, at

Ufortrøden Flid sin Frugt vil altid finde,
Og med Taalmodighed man alt kan overvinde,

anvendte jeg al muelig Umage paa at forfine og oplyse dette raae og udyrkede Folk, hvilket gjorde, at jeg blev anseet iblandt dem som en Guddom, og deres Tillid til min Viisdom gik saa vidt, at de troede ingen Ting var umuelig for mig. Derfor

Naar hist en Stud man stial, og her en Koe var syg,
Naar Ræven tog en Gaas, og Sviin paa Skoven døde,
205 Naar Haglen nedsløg deres Byg,
Og andre slige Vanheld kunde møde,

kom de løbende midt om Natten til min Hytte, og bønfuldt mig om Hielp. Saaledes fandt jeg engang en Bonde paa Knæe uden for min Dør, som vred sine Hænder, græd, og klagede jammerlig over sine Træers Ufrugtbarhed, med veemodig Bøn til mig, at jeg ved min Myndighed vilde udvirke, at de herefter bar Olden, som tilforn.

Jeg hørte, at hele dette Rige stod under en Regent, hvis Residents paa denne Tid laae otte Dageiser fra den Bye, hvori jeg opholdt mig. Jeg siger: paa samme Tid, fordi Residentsen var ustadig, og, isteden for faste Huse, bestod af Telte, hvori Hoffet og hele Hofstaten pleiede at flytte fra een Provinds til en anden. Den da regierende Fyrste var en ældgammel Mand, og kaldtes *Casfea*, som bemærker: *Den store Keiser*. I Henseende til de mangfoldige Provindser, dette Rige indeholder, kunde det rigtig nok med Grund kaldes et Keiserdom; men, formedelst Indbyggernes Vankundighed, som ikke have vidst at benytte sig af deres mange Fordeele, har det bestandig været anseet som ubetydeligt, udsat for Naboernes Angreb og Forhaanelser, og ikke sielden maattet betale Skat til de usleste Nationer.

Rygtet om mit Navn og mine Fuldkommenheder udbredte sig i kort Tid over alle Provindserne. Fra den Tid af foretog man sig intet, uden i Forveien at raadspørge mig, som et Orakel, og naar et og andet Foretagende mislykkedes, tilskrev man det min Koldsindighed og Uvillie, hvorfor der og vare adskillige, som ved Offringer stræbte at formilde min Vrede. Jeg gider ikke opramset alle de Urimeligheder, som dette yderst dumme Folk faldt paa; jeg vil blot fortælle et Par, hvoraf man kan slutte sig til alle de øvrige. En frugtsommelig Kone troede, at jeg med liden Umage kunde mage det saa, at Fosteret, hun gik med, blev en Dreng; en anden bad mig at giøre sine gamle Forældre unge igjen; en tredie tiggede mig om at føre sig

206

207

igiennem Luften til Solen, for deraf at kunne tage saa meget Guld, som han behøvede, og bringe en stor Skat tilbage med sig. Af disse, og mangfoldige andre ligesaa dumme Begieringer, blev jeg saa plaget, at jeg mange Gange maatte sætte dem alvorligen til Rette for deres Taabelighed; thi jeg frygtede, at den alt for store Tillid til min Magt og Fuldkommenhed tilsidst skulde endes med guddommelig Dyrkelse. Omsider blev

det bragt for den gamle Keisers Ører, at der var kommen en stor Mand, i fremmet Dragt, til Landet, som udgav sig for Solens Gesandt, og havde, ved at give adskillige *Qvamiter* (saa kaldtes Indbyggerne efter Landets Navn *Qvama*) de allerviiseste, og næsten guddommelige Leveregler, viist sig at være meer end et Menneske. Han afsendte derfor strax Gesandtere med Befaling at indbyde mig til den Keiserlige Residents-Stad. De vare tredive i Tallet, og alle klædte i Tigerskind, hvilken Dragt holdes for den største Prydelse i disse Lande, eftersom ingen har Tilladelse at bruge den, uden de, som have udmærket sig i Krig mod *Tanaqviterne*, der vare fornuftige Tigre, og *Qvamiternes* dødelige Fiender.

Jeg havde i den lille Bye, hvor jeg boede, ladet mig bygge et muret Huus af tvende Stokværk, efter den Europæiske Maade. Denne Bygning studsede Gesandterne ved, som et Værk, der overgik menneskelige Kræfter, og gik ind deri, som i en Helligdom, med den andæg-tigste Ærefrygt, for at forkynde mig Keiserens Indbydelse i følgende Tale: »Da den store Keiser, vores allernaadigste Herre, regner sit Slægtregister i mangfoldige Led fra *Spyngo*, Solens Søn, den første Regent i *Qvama*, kunde intet i Verden overraske ham behageligere end dette Gesandtskab, især da det sigtede til Rigets største Nytte, og det var at formode, at hele Landet under en saa ypperlig og himmelsk Lærer snart vilde faae en ganske anden Skikkelse; Hans Majestæt haabede derfor, at Solens Gesandt heller indfandt sig i Hovedstaden, da der i samme var større og mangfoldigere Leilighed for ham til at virke 208 med alle sine Fuldkommenheder.« Jeg besvarte dette med den ydmygste Taksigelse, og begav mig strax paa Reisen til Hovedstaden med Gesandterne. Disse Herrer havde været fiorten Dage om at gjøre denne Reise hid; men paa Tilbageveien havde vi, ved Hielp af min Kunst, nok i fire Dage. Thi da jeg havde lagt Mærke til, at der i Landet var Overflod af Heste, som vare Indbyggerne meere til Byrde end Nytte, siden de løbe vilde omkring i Skovene, viiste jeg dem den store Nytte man kunde have af disse ædle Dyr, og lærte dem at tæmme dem. Der blev strax nogle fangede og gjorde tamme, saa at jeg, mens Gesandterne vare hos mig, allerede havde saa mange færdige og tilredne, som vi behøvede til Reisen. De bleve meget forskrækkede ved at see disse Heste, og toge længe i Betænkning at sætte sig op paa dem; men da de saae mig og adskillige andre, uden Frygt og Fare, tumle og regiere dem med Tømmen, som vi vilde, toge de Mod til sig, gjorde selv et Forsøg, og beqvemmede sig endelig til denne Reisemaade, hvorved de kom hjem i tredie Parten af den Tid, de havde brugt til at reise hen i. Da vi nærmede os Stedet, hvor Hovedstaden skulde ligge, hørte vi, at den var flyttet til en anden Provinds; vi maatte altsaa vende om igien, og toge en anden Vei.

Man kan ingen Forestilling gjøre sig om den Forundring og Bestyrtelse, hvormed *Qvamiteme* saae vort Indtog. Nogle bleve saa forskrækkede, at de løbe ud af Byen. Keiseren selv vovede, af Frygt, ikke at komme uden for sit Telt, og lod sig ikke see, førend een af Gesandterne steg af Hesten, gik ind, og forklarede ham denne Hemmelighed. Kort efter blev jeg paa det høitideligste med et stort Følge indført i det Keiserlige Telt. Den gamle Keiser sad paa et Teppe, omringet af sine Hoffolk. Da jeg kom ind, ophøiede jeg i de beskedneste Udtryk den store Naade, Hans Keiserlige Majestæt viiste mig, hvorpaa han reiste sig op, og spurgte mig, hvad Kongen i Solen, hans Families Stammefader for nærværende Tid tog sig for? Da jeg fandt det nødvendigt at underholde denne gamle 209 Vildfarelse hos *Qvamiterne*, svarte jeg: at Hans Majestæt, Kongen i Solen, havde sendt mig ned til dette Land, for ved gode Love og Leveregler at forfine de udyrkede *Qvamiters* Sæder og Levemaade, og lære dem de Kunster, hvorved de ikke allene kunde modstaae deres stridbare Naboer, men endog udbrede deres Riges Grændser: og lagde til, at det var mig befaleet, bestandig at blive her. Keiseren fandt megen Behag i denne Tale, lod strax et Telt opreise for mig tæt ved sit, gav mig femten Tienere til min Opvartning, og behandlede mig ikke som sin Undergivne med en Overherres Myndighed, men som sin fortrolige Ven.

210

TRETTENDE KAPITEL

Begyndelsen til *Det femte Monarkie*.

Fra den Tid af gik alle mine Bestræbelser ud paa at give dette Rige en ganske anden Skikkelse. Jeg gjorde Begyndelsen med at forbedre Krigsvæsenet, ved at øve det unge Mandskab i Riden, Fægten og Skyden.

Stadens Ynglinger alle paa Fælleden, udenfor Porten, Nogle til Hest, og andre til Fods, og andre paa Vogne, Tumledes, kiørte om kap; og snart fra strammede Bue Lynte den vingede Piil, snart giennemhvinede Luften Treffende Spyd -

Fornemmelig lærte jeg dem i Førstningen at tæmme og afrette Heste, da jeg ventede ved det blotte Rytterie at holde Naboerne i Lydighed. Ved uafbrudt Flid bragte jeg det saa vidt, at jeg i kort Tid stillede sex tusinde Ryttere frem for Keiseren. Da *Tanaqviterne* just paa samme Tid lavede sig til et nyt Anfald, paa

Grund af den tilbageholdte aarlige Skat, som efter adskillige Fordringer var bleven dem nægtet, gik jeg, efter Keiserens Begiering, med mit nye Rytterie og endeel Fodfolk Fienderne imøde. Fodfolket havde jeg givet Kastespud og Pile, hvormed de kunde stride mod *Tanaqviterne* langt fra; thi *Qvamiterne* havde tilforn kun brugt korte Sværd eller Dolke, og var derfor altid komne til kort i Haandgemæng med disse frygtelige Fiender, der i Legemskræfter vare dem saa overlegne. Jeg blev strax udnævnt til øverste Hærfører, og da man sagde mig, at *Tanaqviterne* nærmede sig ikke langt fra Grændserne, rykkede iee strax imod dem. Bestvrtseede over at 211 see denne uformodede Krigshær, holdt de i nogen Tid stille; men da jeg lod Tropperne gaae videre frem, og vi kom dem saa nær, at vi kunde naae dem med vores Kastespud, nedlagde vi strax i første Anfald en uhyre Mængde. De tabte alligevel ikke Modet herover, og styrtede med rasende Hidsighed ind paa vore Fodfolk; men da Rytteriet i det samme faldt dem i Flankerne, forlode de deres Gelidder og toge Flugten, saa at dette Angreb afgiorde Slagets Skiebne aldeles til vor Fordeel. Fienderne leed et skrækkeligt Nederlag, og den Tanaqvitiske Hærfører blev levende fangen, tilligemed tive andre adelige Tigre, og bragt i Triumf til *Qvama*. Det er ikke at beskrive, hvilken almindelig Glæde denne glimrende Seier opvakte i det hele Rige; thi *Qvamiterne* havde gemeenligen i de forrige Krige maattet strække Gevær, og tiltigge sig Fred paa de skammeligste Vilkaar. Keiseren befalede strax, at Fangerne, efter gammel Sædvane, skulde henrettes; men jeg, som fandt denne Skik afskyelig, raadte til at kaste dem i Fængsel, med den Forestilling, at *Tanaqviterne*, som vi for nærværende Tid hverken havde Krig eller Fred med, ganske vist vilde holde sig rolige, indtil de saae, hvad vi toge os for med Fangerne, og lod mig forlyde med, at jeg havde denne Stilstand nødig, for at udføre andre Planer, som jeg havde i Hovedet.

Jeg havde lagt Mærke til, at dette Land var meget rigt paa Salpeter, og havde allerede samlet en temmelig stor Mængde, for at giøre Krud deraf. Dette Forsæt holdt jeg imidlertid skjult for alle, undtagen for Keiseren, da jeg behøvede hans Tilladelse til at anlægge Værksteder for Flinte og andre Krud-Geværer. Med disse haabede jeg i kort Tid at betvinge alle Keiserdommets Fiender. Da jeg havde faaet nogle hundrede Flinte med tilhørende Kugler færdige, aflagde jeg offentlig Prøve paa mit Paafund til alles store Bestyrtelse. Et vist Antal af Soldaterne blev strax ansat til denne Krigsart, og øvede i at omgaaes med Skydegeværer. Da de vare blevne færdige deri, blev jeg, efter holden Mønstring, af Keiseren udraabt til *Jakal*, eller 212 Generalissimus over hele Krigsmagten. Mens alt dette gik for sig, havde jeg indgaaet et fortroeligt Venskab med *Tanaqviternes* brave Anfører, den fangne *Tomopoloko*, som jeg holdt idelige Samtaler med, for at udforske hans Nations Forfatning, Karakter og Sæder. Jeg kom, til min store Forundring, efter, at det var et vittigt, sædeligt og oplyst Folk, og at Kunster og Videnskaber dyrkedes hos dem med Alvorlighed. Han fortalte mig, at der mod Østen fandtes en særdeles stridbar Nation, mod hvilken *Tanaqviterne* bestandig maatte holde sig i Forsvarsstand. Indbyggerne vare rigtig nok smaae, og meget svagere i Legemskræfter, end de i *Tanaqvi*; men udrustede med fortrinlig Skarpsindighed, og vel øvede Bueskyttere, saa at de ofte havde tvunget *Tanaqviterne* til at bede om Fred. Jeg fik strax efter at vide, at denne Nation bestod af *Katte*, og udmærkede sig blandt alle Firmamentets Folkeslag, ved sin kloge Politik og ypperlige Dømmekraft. Det ærgrede mig ikke lidet, at Klogskab, Videnskaber og fine Sæder fandtes hos alle *Dyrene* i den underjordiske Verden, og at *Menneskene*, nemlig *Qvamiterne*, vare de eeneste udyrkede Barbarer. Men jeg gav mig tilfreds, i Haabet om, at denne Skam inden kort Tid skulde ophøre, og at *Qvamiterne* snart skulde faae det Herredømme tilbage, der tilkom dem, som Mennesker, over de andre Dyr.

Efter det sidste Nederlag holdt *Tanaqviterne* sig i temmelig lang Tid rolige; men da de ved Speidere havde udforsket det nye Rytteries Tilstand og Beskaffenhed, og faaet at vide, at disse Centaurer, der havde indjaget dem saa stor Skræk, i Grunden kun vare tæmte Heste, som der sad Mennesker paa, toge de Mod til sig igien, og udrustede nye Tropper imod *Qvamiterne*, under deres Konges egen Anførsel. Den hele Hær bestod af tive tusinde Tigre, alle gamle Soldater, der havde før været med, undtagen to Regimenter, som nylig vare hvervede. Men disse i en Hast sammenskrabede Krigsfolk vare det meer i Navnet end i Gavnet. Allerede sikkre paa Seieren, faldt de alle paa eengang ind i *Qvama*. Jeg lod strax tolv tusinde 213 Mand Fodfolk, hvoriblandt vare sex hundrede Flinteskyttere, rykke imod dem, tilligemed fire tusinde Ryttere. Da jeg slet ikke tvivlede om et lykkeligt Udfald, bad jeg Keiseren, paa det han kunde høste hele Æren af Seieren, selv at anføre dem. Ved denne tilsyneladende Beskedenhed tabte jeg aldeles intet af min egen Anseelse, da hele Krigshæren dog ansaae mig som den sande Anfører. Jeg gav det Raad, ikke strax at gaae løs paa Fienden med Skydegevæerne, for at see, om man kunde vinde Seieren ved Hielp af det blotte Rytterie, men dette Raad kom mig dyrt at staae; thi *Tanaqviterne* satte saa heftig ind paa vore Fodfolk, at de nødte dem til at tage Flugten. De modstod paa den anden Side med saa megen Tapperhed Rytteriet, at Seieren i lang Tid ikke hældte til nogen af Siderne. En meere haardnakket Træfning er neppe nogensinde bleven holdt.

End tvivlsom Stridens Lykke længe hang;
Og hid og did paa ubestemte Vinger
Sig mellem begge Hære Seiren svang -

da jeg med eet lod Flinteskytterne rykke frem. *Tanaqviterne* bleve meget bestyrtseede over de første Skud; thi de kunde ikke begribe, hvor den Lynild og Torden kom fra; men da de fornåm deres sørgelige Virkning, bleve de alle betagne af den yderste Skræk. Ved den første Salve faldt to hundrede Tigre, hvoriblandt vare to Feldtpræster, som Kuglerne traf i det de med Taler opmuntrede Soldaterne til Tapperhed. Deres Tab foraarsagede en almindelig Bedrøvelse, fordi man holdt dem for to af de beste og meest veltalende Prædikantere. Da jeg mærkede denne Fiender-nes Angest, lod jeg anden Gang fyre. Paa

denne Salve fulgte et endnu større Nederlag: Kongen selv blev skudt. Dette betog Tanaqviterne alt Haab, de vendte Ryggen; Rytteriet forfulgte dem, og de Flygtende nedsabledes i saa stor Mængde, at de Seirende kunde, for døde Kroppe, som bedækkede Marken, ikke komme videre. Da Slaget 214 var endt, talte vore Folk de ihjelslagne Fiender, og fandt tretten tusinde paa Valpladsen, som vare faldne deels i Træfningen, deels paa Flugten. Den seirende Krigshær rykkede derpaa ind i Riget Tanaqvz, og slog, efter nogle Dages Marsch, sin Leir op for Hovedstaden. Den almindelige Forfærdelse havde imidlertid taget saa stærk Overhaand, at Magistraten kom os ydmygen imøde, og overleverede Seierherren Nøglerne til Staden, endskiøndt den baade ved Natur og Kunst var overordentlig vel befæstet. Dens Størrelse, brede Gader og prægtige Bygninger udmærkede den som een af de anseeligste Stæder jeg har seet. Høstforunderligt forekom det mig, at Qvamiterne, der paa alle Sider vare omgivne af saa oplyste Nationer, i saa lang Tid havde levet i det tykkeste Mørke. Men det maa have gaaet dem, som visse Europæiske Nationer, der ikke bekymre sig om hvad der er uden for dem, holde deres eget altid for det beste, lade alting blive ved det gamle, og derfor blive i den samme Slendrian til evig Tid, uden at komme videre. Fra dette store Nederlag begyndte Tanaqviterne en nye Tidsregning, og da dette afgjørende Slag blev holdt paa den tredie Dag i Maaneden Torn/, regne de samme blandt de ulykkelige Dage. I samme Maaned er Planeten *Nazar*, hvis Løb om Solen bestemmer Tidsregningen og Aarstiderne, længst borte fra denne Deel af Firmamentet. Hele Firmamentet dreier sig vel ligeledes omkring Solen; men da Planetens Bevægelse er hastigere, synes den større og mindre, ligesom den er nærmere denne eller den modsatte Halvsphære. Efter denne *Nazars* Aftagen og Tilvæxt, og af Soelformørkelserne bestemmes de astronomiske Beregninger. Jeg giennembladede engang ved Leilighed de Tanaqvitiske Almanakker, og fandt dem særdeles ordentlige og vel udarbejdede.

Da Hovedstaden havde overgivet sig, fulgte hele det øvrige Rige dens Exempel. Den Foragt Qvamiterne hidindtil havde været i, forandredes nu til Anseelse, og Keiserdommet blev ved dette overvundne Riges Tillæg næsten dobbelt saa betydeligt, som det var før. Eftersom 215 al denne Lykke blev eenstemmigen tilskreven min Klogskab og Virksomhed, saa gik den Høiagtelse, man alt for længe siden havde baaren for mig, nu over til fast guddommelig Dyrkelse. Da jeg havde lagt Besætninger hist og her i det undertungne Riges Steder, for at holde dette grumme og krigerske Folk i Roelighed, tænkte jeg ret for Alvor paa at udføre min begyndte Plan, og aldeles at udrydde det Barbarie, Qvamiterne hidtil havde døset i. Jeg fandt store Vanskeligheder strax i Begyndelsen med at indføre Videnskaberne; thi det, jeg havde lært i Europa, nemlig Latin og en Smule Græsk, var mig til aldeles ingen Nytte her. Jeg saae mig altsaa nødt til fra det fjendtlige Land at forskrive tolv meget lærde Tigre. Disse gjorde jeg til Professorer, og paalagde dem at oprette et Universitet, efter Mønster af Academiene i deres Land, og befalede derpaa at forflytte det Kongelige Tanaqvitiske Bibliothek til *Qvama*. Jeg havde imidlertid foresat mig, saasnart *Qvamiterne* vare komne saavidt i Videnskaberne, at de kunde gaae eene, at sende disse laante Lærere tilbage til deres Hiem.

Min Nysgierrighed efter at lære at kiende det Tanaqvitiske Bibliothek, var især bleven opvakt af den fangne Anfører *Tomopoloko*, som fortalte mig, at der iblandt dets Manuscripter fandtes en Bog, hvis Forfatter havde været oppe paa vor Klode, og beskrevet adskillige af dens Lande, fornemmelig i Europa. *Tanaqviterne* vare komne over dette Manuscript engang, da de førte Krig i et langt fraliggende Land; men Forfatteren havde skiult sit Navn, og man vidste endnu ikke hvad Landsmand han var, eller paa hvad Maade han var kommen op over Jorden. Da jeg havde seet Bøgerne igiennem, fandt jeg, at alt hvad *Tomopoloko* havde berettet mig om dette Skrift var saa i sig selv, og aabenbarede ham derfor i Fortrolighed min sande Herkomst og mit rette Fødeland, forsikkrende ham, at jeg ved min Ankomst havde sagt det samme til *Qvamiterne*; men dette dumme Folk havde ikke villet fæste Troe dertil, men heller indbilde sig, at jeg var en Gesandt fra Solen, 216 og vedblev endnu haardnakket i denne Vildfarelse. Jeg lagde til, at da jeg holdt det for Uret, længer at beholde denne saa forfængelige Titel, havde jeg besluttet, omsider reent ud at aabenbare alle min sande Herkomst, ved hvilken oprigtige Bekiendelse jeg troede, ikke at kunne tabe det mindste af den Agtelse, jeg stod i, især da jeg haabede, at Læsningen af dette Haandskrift vilde overtyde alle og enhver om, hvor langt Europæerne i Viisdom og Dyd overgaae alle andre Dødelige. Men denne min Beslutning mishagede aldeles denne kloge og erfarne Mand, og han gav mig sin Meening derom tilkiende i følgende Udtryk: »Du maa nødvendig, oplyste Helt! først læse Bogen; maaskee dens Læsning vil bringe dig paa andre Tanker; thi enten lyver Forfatteren, eller og de Overjordiske ere Folk af naragtige og slette Sæder, og deres Love og Indretninger værdigere at belees end beundres. Naar du først har læst Bogen, kan du jo siden gjøre hvad dig synes; men det vil jeg alligevel raade dig, ikke saa ganske uden Overveielse at bortkaste den Titel, som har indgivet *Qvamiterne* saa stor Ærefrygt for dig. Thi intet i Verden er saa skicket til at holde Almuen i Lydighed, som den Fordom, den har om sin Bestyrers ædlere Natur og glimrende Herkomst.«

Jeg fulgte dette Raad, og besluttede at læse Bogen, efter *Tomopolokos* Oversættelse. Dens gamle Titel var: *Tanzans* (man holder dette Navn for opdigtet) *Reise over Jorden, eller Beskrivelse over Rigerne og Landene der, fornemmelig i Europa*. Men da Bogen af Brug og Ælde var bleven smudsig og forreven, fattedes uheldigviis netop det, som jeg var meest nysgierrig efter at see, nemlig: hvorledes Forfatteren var kommen op til os, og paa hvad Maade han var kommen ned igjen.

Her er Værkets Indhold, saaledes som jeg fandt det:

Fragmenter af *Tanians* Dagbog, holden paa en Reise over Jorden, oversatte af Hans Excellence Herr *Tomopoloko*, Hærfører i Hans *Tanaqvitiske* Majestæts Tieneste.

*** Dette Land (*Tydskland*) kaldes det Romerske Rige; men det er blot en tom Titel, eftersom det Romerske Monarkie for nogle hundrede Aar siden har aldeles ophørt. Dette Lands Sprog er ikke let at forstaae, formedelst den bagvendte Stiiil, som hersker deri; thi hvad der i andre Sprog sættes foran, hefte de bag ved, saa at man ikke kommer efter Meeningen før man har læst en heel Side igiennem. Regieringsformen er meget urimelig. Man troer at have en Regent, og har dog ingen. Det skal være et Rige, og er dog deelt i adskillige særskilte Fyrstendømmer, der alle have deres egen Regiering, saa at den eene Naboe ofte paafører den anden en formelig Krig. Det hele Land kaldes »helligt«, endskiøndt man ikke finder mindste Spor af Hellighed deri. Regenten, eller rettere Uregenten, som bærer Navn af Keiser, kaldes »altid Rigets Formerer«, endskiøndt han ikke sielden betydelig formindsker det; »uovervindelig«, uagtet han ofte bliver slagen og bragt i Knibe, snart af de Franske og snart af Tyrkerne. Man har ikke mindre Aarsag til at forundre sig over Folkets Rettigheder og Friheder; thi mange have Rettigheder, som de forbydes at bruge. Der ere skrevne utallige Kommentarer over den Tydske Statsforfatning, men man er desuagtet ikke kommet videre; thi ***

*** Hovedstaden i dette Rige (*Frankrige*), som er meget stor, hedder Paris, og kan i visse Maader kaldes Hovedstaden i hele Europa; thi den udøver en vis lovgivende Magt over alle andre Europæiske Nationer. Den har, for Exempel, udelukkende Ret til at foreskrive dem, hvordan de skulle leve og klæde sig, saa at ingen Dragt er saa ubequem og latterlig, at man jo i det øvrige Europa nødes til at bruge samme, hvis Pariserne have fundet for got at indføre den. Hvorledes eller naar Pariserne have faaet Hævd paa denne Ret, er mig ubekjendt. Jeg mærkede dog, at dette Herredom ikke strakte sig til andre Ting; thi de andre Nationer i Europa føre ofte Krig med Franskmændene, og tvinge dem ofte til at indgaae Fred paa temmelig haarde Vilkaar; men Slaveriet i Levemaade og 218 Klædedragt varer ikke destomindre bestandig ved. I flyvende Fattekræft, Begierlighed efter Nyt, og opfindende Frugtbarhed, ligne Pariserne meget Martinianerne.

*** Fra *Bologna* reiste vi til jRom. Denne Stad staaer under en Præst, som holdes for den mægtigste af alle Konger og Fyrster i Europa, uagtet hans Rige kan giennem-reises paa een god Eftermiddag. Thi isteden for at de andre Fyrster kun herske over deres Undersaatters Liv og Gods, kan han tillige fordærve deres Siele. Europæerne troe i Almindelighed, at denne Præst har Himmels Nøgler i sin Forvaring. Jeg var meget nysgierrig efter at see disse Nøgler, men al min Umage var spildt, og jeg veed endnu ikke, hverken hvordan de saae ud, eller i hvad Skrin de laae. Den Magt han har og udøver, ikke allene over sine egne Undersaatter, men over det hele menneskelige Kiøn, bestaaer fornemmelig deri, at han kan friekiende dem, som Gud fordømmer, og fordømme dem, som Gud friekiender: en sandelig uhyre Myndighed, som vore Underjordiske vilde sværge paa, ikke kunde tilkomme noget dødeligt Menneske. Men det er en let Sag at binde Europæerne paa Ærmet hvad det skal være, og faae dem til at troe de allerurimeligste Opdigtelser, endskiøndt de holde sig selv allene for kloge, og opblæste af denne Indbildning see alle andre Folkeslag, hvis Sæder de kalde barbariske, over Skuldrene. Jeg vil slet ikke forsvare vore Underjordiskes Sæder, Skikke og Indretninger; men blot anføre nogle af Europæernes, for at lægge for Dagen, hvor liden Ret de have til at opholde sig over andre Nationer.

Det er brugeligt hist og her i Europa at bestrøe Haaret og Klæderne med malet og sigtet Korn, som Naturen har frembragt til Menneskenes Føde. Dette Meel kaldes *Pudder*, som de med megen Omhu kæmme af Haaret om Aftenen, for at drysse noget igien deri om Morgen. En anden Skik, som ikke syntes mig mindre latterlig, var denne: De have visse Dækker eller Hatte til Hovederne, for at beskytte dem imod Kulden; men disse bære de i Almindelighed under Armen, endogsaa midt om Vinteren, 219 hvilket forekom mig ligesaa naragtigt, som om jeg saae nogen gaae igiennem Byen med sin Kappe eller sine Buxer i Haanden, og udsætte Legemet, de skulde bedække, for Luftens Umildhed.

Europæernes Religions Lærdomme ere fortreffelige og overensstemmende med den sunde Fornuft. I de Bøger, som indeholde hvad de skulle troe og giøre, befales, at man flittigen skal læse dem, og udgranske deres sande Meening, og raades til Overbærelse med de Svage og Vildfarende. Ikke destomindre bliver den, som tager et og andet i samme Bøger i en anden Forstand, end den største Hob, straffet med Fængsel, pidsket, ja undertiden brændt for sin Mangel paa Dømmekraft. Dette kom mig for, som om man vilde kagstryge een, der havde Feil paa Synet, fordi det, som man fandt fiirkantet, forekom ham rundt. Man fortalte mig, at nogle tusinde Mennesker af denne Aarsag vare blevne halshugne, hængte og brændte.

I de fleste Stæder og Landsbyer finder man visse Personer, som staae paa ophøiede Steder, og giennemhegle paa det strængeste de Synder hos andre, som de selv dagligen begaae, hvilket syntes mig det samme, som at høre en fuld Mand præke imod Drukkenskab.

Den, som er kommen skiæv, pukkelrygget eller halt til Verden, søger om Titel af Velbaaren; den, som er fød af gemeene Forældre, vil hedde Højædel. Begge Deelee er i mine Tanker lige saa urimeligt, som om en Dverg vilde kaldes Kæmpe, og en gammel Mand Ungkarl.

I de større Byer er det næsten overalt bleven Mode at indbyde sine Venner, strax efter Maaltidet, til Giæst paa en sort, af brændte Bønner tillavet Suppe, som man gemeenligen kalder *Kaffe*. Til Stederne, hvor

de skulle drikke den, trækkes de i en stor Æske paa fire Hiul, af to meget stærke vilde Dyr; thi Europæerne holde det for meget uanstændigt at flytte sig paa Fødderne.

Paa den første Dag i Aaret faae Europæerne en vis Sygdom, som vi Underjordiske slet ikke kiende. Tilfældene ved denne Sygdom ere besynderlig Uroe i Sindet og 220 Fortumling i Hovedet, som gjør, at ingen paa samme Dag kan blive fem Minuter paa eet Sted. De løbe ligesom Rasende fra eet Hus til et andet, uden at vide selv hvorfor. Sygdommen varer hos mange i hele fiorten Dage, indtil de endeligen af den evige Omløben blive trætte, komme til sig selv igjen, og faae deres forrige Helbred.

Da Europæerne plages med en utallig Mængde Sinds Sygdomme, har man og opfunden en utallig Mængde Lægemidler. Somme angribes af en rasende Lyst til at gaae saaledes paa Gaderne, at deres venstre Side altid vender imod andres høre. Jo længer man kommer imod Norden, jo stærkere raser denne Sygdom, hvoraf tydeligen sees, at den har sin Grund i Luftens Umildhed. Lægedommen bestaaer i visse stemplede Blade med nogle Karakterer paa. Naar de Syge bærer disse Talismaner hos sig, blive de efterhaanden bedre. Et andet Raserie fordrives ved Lyden af smaa Klokker eller Bielder, som sætter Sindet igjen i Rolighed; men dette Lægemiddel virker ikke længe; thi efter to Timers Forløb kommer Sygdommen igen med dobbelt Heftighed.

I *Frankrige, Italien og Spanien* gaae Folk paa en Tid af nogle Uger om Vinteren aldeles fra Forstanden. Dette Raserie forjages ved at strøe Aske paa de Galnes Pander. I den nordlige Deel af Europa, hvor denne Aske har ingen Kraft, maae Naturen hielpe sig selv.

De fleeste Europæer have den Skik, tre eller fire Gange hvert Aar, i Vidners Overværelse, at indgaae en vis høitidelig Pagt med Gud, som de strax efter bryde. De kalde denne Pagt Communzon, og synes at indgaae den, blot for at vise, at det er Skik hos dem, tre fire Gange om Aaret at bryde deres Løfter. Naar de bekiende deres Synder og anraabe Gud om Naade, skeer det gierne efter Takten og paa visse Melodier. Undertiden tage de Fløiter, Basuner og Trommer til Hielp: alt ligesom Synden er stor til, hvis Straf de med Musik ville afbede.

Næsten alle Nationer i Europa ere forbundne til at troe og bekiende de Lærdomme, som indeholdes i en vis hellig 221 Bog. Men i de sydlige Lande er denne Bogs Læsning aldeles forbuden, saa at Menneskene tvinges til at troe, hvad de uden Straf hverken tør læse eller kikke i. I samme Egne er det ligeledes strængeligen forbuden at dyrke og tilbede Gud, undtagen i et Sprog, som man ikke forstaaer; saa at kun de Bønner holdes for lovlige og Gud behagelige, der gjøres af dem, der ikke vide hvad de selv sige.

I alle store Byer blive de, som ophøies til Æresposter og Værdigheder, værkbrudne, saa at de, ligesom Syge, bæres igiennem Gaderne i tillukte Æsker.

De fleste Europæer lade deres egne Haar afrage, og bedække det skaldede Hoved igjen med fremmede.

De lærde Stridigheder, som i Almindelighed beskæftige de Europæiske Akademier, bestaae i Undersøgelser om Ting, hvis Opdagelse enten er uden al Nytte, eller hvis Natur den menneskelige Forstand umueligen kan begribe.

De lærdeste Materier, Europæerne afhandle, angaae et Par gamle, for længe siden uddøde Folkeslags Støvler, Skoe, Tøfler, Halsmykker og Kapper. I Videnskaberne for Resten, saavel de geistlige som verdslige, dømmes ingen selv, men underskriver blot andres Domme. Den Mee-ning de eengang strande paa, blive de hængende ved, som Østers paa en Klippe. De sige, at de troe den, de kiende for den viieste, i alting; og jeg vilde ikke have det mindste at indvende herimod, hvis raae og ukyndige Folk kunde kiende i denne Sag. Men til at afgjøre, hvo der er viis, udfordres at man selv er det.

I de sydlige Lande bæres i Kiøbstæder og Landsbyer nogle Kager omkring, som Præsterne give ud for Guder; det underligste er, at Bagerne selv, skiøndt Deien, hvoraf de have bagt dem, klæbrer dem endnu paa Fingrene, gjøre deres Eed paa, at disse Kager have skabt Himmelen og Jorden.

Engellænderne foretrække deres Frihed for alt, og ere ikke Slaver, uden af deres Koner. De forkaste i Dag den Religion, de bekiendte sig til i Gaar. Jeg tilskrev Landets Beliggenhed denne Ustadighed; da de ere Øeboere og 222 Søfolk, har rimeligviis deres ustadige Element nogen Virkning paa dem. De spørge meget flittigen til hinandens Sundhed og Befindende, saa at man skulde troe, at de alle vare Læger; men det Spørsmål: *How do you do?* eller: *Hvordan befinder De Dem?* er en blot Talemaade, en Lyd uden mindste Bemærkelse. Man filer og tilspidser paa denne Øe sin Forstand og Tænkraft saa meget, at endeel tilsidst reent tabe den.

Imod Norden ligger en Republik, som bestaaer af syv Provindser. De kaldes *foreenede*, uagtet man ikke finder Spor i samme til mindste Eenighed. Pøbelen praler her af sin Magt, og paastaaer, selv at raade for Statsbestyrelsen, uagtet Almuen ingensteds er meer udelukket fra offentlige Forretninger, og hele Regjeringen er i nogle faa Familiers Hænder. Indbyggerne i denne Stat sammenskrabe med ængstlig og utrættelig Omhyggelighed store Rigdomme, som de dog ikke nyde, saa at deres Punge altid ere fulde, og

deres Maver altid tomme. Man skulde næsten troe, at de levede blot af Røg, som de sue til sig igiennem visse Rør eller Leerpiber. Man maa imidlertid tilstaae, at dette Folk overgaaer alle andre i Reenlighed; thi de toe alle Ting, undtagen deres Hænder.

I adskillige store og smaa Byer i det nordlige Europa gaae Vægttere omkring paa Gaderne om Natten, som, for med deres Syngen, eller rettere Skryden, at ønske de Sovende Roe, vække dem hver Time.

Hvert Land har sine Love og Skikke, som gemeenligen ere hinanden ganske modsatte. Saaledes, for Exempel, er, efter Loven, Konen underkastet sin Mand; men efter Skikken, Manden underkastet sin Kone.

I Europa staae de i størst Anseelse, som leve saa over-daadigen, at de ikke blot opæde Landets Frugter, men Landet selv; og ingen Stand foragtes, uden den, som dyrker Jorden og føder disse Ædere.

Hvor vidt Europæerne have bragt det i Laster, kan man slutte af de mange Galger og Rettersteder, man finder overalt. Hver Bye har sin egen Bøddel. Engelland allene 223 maae jeg undtage, hvor jeg troer der gives slet ingen Bøddler, eftersom Indbyggerne hænge sig selv.

Jeg har en Slags Mistanke om, at Europæerne ere Menneskeædere; thi de indslutte hele Hobe af friske og stærke Mennesker i visse Lukker, som de kalde Kloostere, blot til den Ende, at de skulde blive glatte og fede, hvilket sielden slaaer feil, da de, fritagne for alt Arbeide, have intet andet at sørge for i disse Lysthaver, end at giøre sig tilgode.

Europæerne drikke gierne Vand hver Morgen for at afkiøle Maven; men neppe have de faaet Heden paa denne Maade dæmpet, før de drikke Brændeviin, for at hidse den igjen.

Religionen i Europa deeles i to Hovedsecter: den Romersk-Catholske, og den Protestantiske. Protestanterne tilbede kun een Gud, Catholikerne flere; thi de have ligesaa mange Guder og Gudinder, som Stæder og Landsbyer. Alle disse Guder og Gudinder har Paven, eller Ypperste-Præsten i Rom, skabt, og Paven igjen bliver skabt af visse Præster, eller de saa kaldte Cardinaler. Man seer heraf, hvilken Magt disse Cardinaler maa have, siden de kunne skabe Guders Skabere.

De gamle Indbyggere i *Italien* undertvang hele Verden, og lystrede deres Koner; de nu værende derimod mishandle deres Koner, og lystre hele Verden.

Dyrene i Europa deeles i to Klasser: de som opholde sig paa Landet, og de som opholde sig i Vandet. Dog gives der og nogle, som man kalder Amphibier, der kunne leve i begge Elementer, for Exempel: Frøer, Marsviin og *Hollændere*; thi disse boe i Moradser, og

- færdes nok saa got i Søen, som paa Landet.

Europæerne have samme Levnetsmidler som vi. *Spanierne* allene leve blot af Luften.

Handelen blomstrer hist og her i Europa, og mange Ting ere endog her tilfals, som man aldrig driver Handel med hos os. Saaledes sælger man i *Rom* Himmelen, i 224 *Schweiz* sig selv, og i * * * sættes Krone, Scepter og Kongeværdigheden paa offentlig Auction.

I *Spanien* er Ladhed det sande Kiendetegn paa et velopdraget Menneske, og intet er større Beviis paa ægte Adel end Søvn.

De kaldes overalt Rettroende, som ikke vide hvad de troe, og som ikke gide gjort sig den Umage at undersøge hvad de høre. Der gives adskillige, som blot paa Grund af denne Skiødesløshed og tankeløse Ladhed indføres i de Helliges Tal; da derimod de, som, bekymrede for deres evige Skiebne, nøiere prøve og veie alle Ting, for mindste Afgang fra den herskende Meening fordømmes i al Evighed.

I Almindelighed troe Europæerne, at det, til evig Salighed, eller evig Fordømmelse, ikke kommer an paa Menneskenes Handlinger i Livet, Udøvelsen eller Forsømmelsen af deres Pligter, men blot paa Stedet man er født paa; thi de tilstaae alle, at de, hvis de vare fødte i et andet Land, og af andre Forældre, vilde have havt en anden Troe. De syntes derfor, ikke saa meget at fordømme Folk, fordi de havde den eller den Religion, som fordi de vare fødte paa det eller det Sted, hvilket jeg slet ikke kan finde overeens-stemmende med Guds Retfærdighed og Godhed.

Iblandt deres Skribentere staae de i størst Anseelse, som saaledes forvende og bagvende den naturlige Orden i Stilen, at det, som i sig selv var klart og tydeligt, derved bliver mørkt og uforstaaeligt. Disse kaldes »Poeter«, og deres Ordoflytning »Poesie«. Dog er dette endnu ikke nok til at være en ægte Poet; en saadan maa tillige kunne lyve forskrækkelig. Man dyrker af denne Aarsag, med en Art af guddommelig Tilbedelse, en vis gammel *Homerus*, der skal have været Mester i begge Dele. Mangfoldige efterabe ham i Ordenes Omflyttelse og Sandhedens Forfalskning; men ingen har, som man siger, naaet ham endnu.

Videnskabs Dyrkerne kiøbe Bøger i stor Mængde; dog ikke saa meget for Indholdets, som for Bindets og

Formatens Skyld. Boghandlerne, som snart ere komne under 225 Veir med denne Bogforfængelighed, bruge derfor det Kneb at lægge de usleste og almindeligste Bøger op paa nye, i en anden Format, med anden Tryk, og Kobbere, saa at Prisen for den samme Bog bliver ti Gange dyrere. Man maa mærke, at Videnskaberne udgjøre en Green af Handelen der, og at Philosopher og andre Forfattere regnes blandt de snueste Kiøbmænd. Tosserne skrive gjerne helst og de fleeste Bøger, som om de frygtede, at Rygtet om deres Dumhed ellers ikke skulde komme til Efterkommerne.

Academierne i Europa ere ligesaa mange Handelsbørse, hvor for maadelig og billig Priis Grader, Promotioner, Værdigheder, alle Slags Lærdomstitler og deslige videnskabelige Varer ere tilfals, hvilke man her under Jorden først efter megen Sveed og Møie, og mange Aars daglige og natlige Studering, kan tilvejebringe sig. Doctorer kalder man dem, som have naaet den høieste Spidse af al menneskelig Lærdom, eller, som Europæerne kalde det, have bestegit Toppen af det Bierg Parnassus, hvor der skal boe ni saa kaldte Jomfruer. Næst efter dem komme Magistrene, som for noget ringere Priis faae deres lærde Titler, og derfor og holdes for mindre alvidende. Man seer heraf, hvor stor en Velvillighed imod det menneskelige Kiøn der hersker paa de overjordiske Universiteter, siden de bane Veien saa let og magelig til Lærdom. De Nordiske Academier ere heri lidt meere vrantne, da de ikke bortgive de høieste Æresposter uden efter foregaaende Examen.

De Lærde og Ulærde skilles fra hinanden ved forskiellig Klædedragt og Sæder; men fornemmelig ved forskiellig Religion. Disse troe for det meeste kun paa een Gud, hine derimod dyrke flere Guder og Gudinder. De Lærdes fornemste Guddomme ere *Apollo*, *Minerva*, de ni Muser, og andre ringere hele eller halve Guder, som Poeterne paakalde, naar de faae i Sinde at rase. De Lærde selv inddeles efter deres forskiellige Studeringer, i forskiellige Klasser, saasom Philosopher, Poeter, Grammatikere, Physikere, Metaphysikere, og saa videre.

226

En Philosoph er en videnskabelig Kræmmer, som for en vis bestemt Priis sælger Selvfornægtelses, Maadeligheds og Fattigdoms Forskrivter, og præker saa længe imod Rigdom indtil han selv bliver rig. Faderen for Philosopherne er en vis *Seneca*, der ved at bære sig saaledes ad, samlede sig kongelige Rigdomme.

En Poet er et Menneske, som gjør Opsigt med trykt Sladder, Løgn og Raserie. Afsindighed er derfor et Særmærke paa de sande høie Digtere. Alle, som udtrykke deres Meening med Tydelighed og Simpelhed dømmes uværdige til Laurbærkrandsen.

Grammatikerne udgjøre en vis Art af Krigsstand, der forstyrrer den offentlige Rolighed. De kiendes fra andre Krigere derpaa, at de isteden for affarvede have sorte Munderinger, og Penne isteden for Sværd. De fægte med ligesaa stor Haardnakkenhed for Bogstaver og Ord, som hine for Frihed og Fædreneland. Jeg troer, at Regieringen allene til den Ende underholder dem, at det menneskelige Kiøn ikke i Fredstider skal faae Skiørbug af al for megen Rolighed. Undertiden dog, naar disse lærde Krige gaae saa vidt, at de true med Blodsudgydelse, lægger Øvrigheden sig med sin Myndighed derimellem, som jeg hørte for nogen Tid siden at være skeet i Paris, hvor det store Raad, da Stridigheden imellem Doctorerne over Q og K blev for alvorlig, omsider gav Tilladelse til at bruge begge disse Bogstaver.

En Physiker er en, som randsager Jordens Indvolde, de tobeenede, fiirbeenede og fleerføddede Dyr, Ormes og Insecters Natur, og som kiender, kort sagt, alle Ting, undtagen sig selv.

En Metaphysiker seer allene det, som er skiult for alle andre, kiender, beskriver og udvikler Aandernes og Sielenes Væsen, alt det, som er, og alt det, som ikke er; men formedelst sit alt for skarpe Syn skielner ikke hvad der ligger ham lige for Fødderne.

Saaledes er Tilstanden i den lærde Republik i Europa. Jeg kunde anføre mange flere Ting; men det maa være nok at have givet Læseren en Mundsmaag af det fornemste, der vil noksom sætte ham istand til at dømmes, hvorvidt Europæerne have Ret til at holde sig selv for de eeneste Kloge. Det maae man imidlertid indrømme de overjordiske Doctorer og Magistrer, at de have langt større Færdighed i Opdragelses Videnskaben, end vore underjordiske Lærde; thi der gives Lærere i Sprog og Videnskaber, der ikke allene lære det fra sig, de selv have lært; men endog det, hvoraf de ikke forstaae det allerringeste. Det falder os allerede vanskeligt, paa en let Maade at bibringe andre, hvad vi selv vide; men at lære dem, hvad vi ere aldeles ukyndige i, derom have vi næsten intet Begreb engang. Der findes adskillige blandt de Europæiske Lærde, der med lige Iver dyrke baade Theologien og Philosophien. Som Philosopher, tvivle de om alle Ting, og, som Theologer, troe de hvad det skal være. Europæerne besieles af samme Lyst til Studeringer, som vi underjordiske; men blive i meget kortere Tid Lærde. Denne Fordeel skyldte de en vis magisk Opfindelse (lærde Journaler, Cataloger, Ordbøger, Encyclopædier, o. s. v.), hvorved de sættes i Stand til at læse et halvhundredede Bøger paa een Eftermiddag.

De overjordiske Folk ere overmaade andægtige, og særdeles ivrige i at bede. De rette sig alligevel, i det sidste, ikke efter deres Hiertes Tilskyndelse og Bevægelse, men efter Klokkeringen, Uhre og Soelskiver, saa

at deres Andagt er fuldkommen mekanisk, og bestemmes meer af udvortes Tegn, gammel Vane og visse Klokkeslet, end af inderlig Følelse. Hvor flittige de ere i Bøn og Paakaldelse, kan man slutte deraf, at de fleste, mens de hugge Brænde, skure Tallerkener, og have andet Haandarbeide for, synge aandelige Psalmer.

Da jeg kom til *Italien*, ansaae jeg mig som Herre over hele Landet; thi enhver, som mødte mig, kaldte sig min Slave. Da jeg fik i Sinde at sætte Prøve paa denne underdanige Lydighed, befalede jeg engang min Vert at laane mig sin Kone en Nats Tid; men han blev ordentlig

228

229

opbragt herover, befalede mig at pakke ind, og, da jeg nølede noget længe, jog mig paa Døren.

I *Norden* søge Indbyggerne med yderste Begierlighed Titler af Embeder, som de ikke have; og alle ere saa hidsige efter at gaae paa den høire Side, at de næsten gaae fra Forstanden. Videre * * *c«

Længer strakte min Taalmodighed sig ikke. Jeg blev optændt af den yderste Forbittrelse, kastede Bogen bort, og forsikkrede *Tornopoloko*, som var hos mig, at det var lutter Opdigtelser af en ubillig og galdefuld Skribent. Men da den første Hede havde sat sig, begyndte jeg at fælde en noget mildere Dom over denne Reisebeskrivelse, eftersom jeg saae, at Forfatteren, endskiøndt usand og ubillig i de fleste Stykker, dog ikke altid havde afvejet fra Sandheden, men truffen den endog i mange Ting paa en Prik. For Resten fulgte jeg *Tomopolokos* Raad, omhyggeligen at nære *Qvamiternes* falske Meening om min Herkomst, da jeg fandt det raadeligere til mine Planers Udførelse at gieide for overordentlig Gesandt fra Solen, end for simpel Europæisk Borger.

Efterat alle Naboerne i lang Tid havde holdt sig rolige, og jeg imidlertid havde benyttet mig af den velgiørende Fred til at indrette Staten efter mit Ønske, fik vi pludselig Efterretning om, at tre af de mægtigste Nationer havde foreenet sig imod *Qvamiterne*, nemlig *Arctonierne*, *Kispusianerne* og *Alectorianerne*. De første vare med Fornuft og Tale begavede *Biørne*, et meget haardt og krigersk Folk. Den Kispusianske Nation bestod af overordentlig store *Katte*, som for deres Snedighed og Dømmekraft vare almindelig berømte, og ikke saa meget ved legemlig Styrke, som ved snilde Paafund og Krigspuds havde bestandigen holdt de mægtigste Fiender Stangen. *Alectorianerne*, da de ligesaa got strede i Luften, som paa Jorden, vare heller ikke at løbe med. De vare *Haner*, bevæbnede med Buer og forgiftede Pile, der sielden feilede, og voldte dødelige Saar, hvor de traf.

Disse tre Folkeslag vare blevne forbittede over 230 *Qvamiternes* usædvanlige Fremgang og *Tanaqviternes* Nederlag. For at standse den *Qvamitiske* Vælde, inden den greb for vidt om sig, indgik de altsaa et fælles Forbund; men førend de lode udgaae nogen Krigserklæring, afsendte de Gesandtere til *Qvama*, som forlangte *Tanaqviternes* Frihed, og forkyndte Keiseren formelig Krig, hvis samme blev nægtet. Paa mit Tilraaden bleve de strax affærdigede med følgende Svar: »Da *Tanaqviterne*, som Forbunds- og Fredsbrydere, havde fortient den Elendighed, de ved deres egen Daarlighed og Stolthed selv havde styrtet sig i, havde Hans Majestæt Keiseren i *Qvama* besluttet, af alle Kræfter at forsvare den Eiendom, han i en lovlig Krig havde erhvervet sig, til det yderste, imod enhver Angriber, uden i mindste Maade at frygte enten disse foreente Folkeslags, eller nogen anden Magts Trudslers.« Med dette Svar bleve Gesandterne sendte tilbage; og vi gave os strax ifærd med Tilberedelserne til den forestaaende Krig. I kort Tid fik jeg en Krigshær af fyrretive tusinde Mand bragt paa *Beenene*, hvoriblandt vare otte tusinde Ryttere og to tusinde Flinteskyttere. Keiseren, saa affældig han var af Alderdom, besluttede selv at være med i dette Feldttog, og var endnu saa opflammet af Begierlighed til Ære, at hverken hans Gemalindes, Børns, eller mine Forestillinger formaaede ham til at afstaae fra dette Foretagende. Hvad der i denne Tingenes Forfatning gjorde mig meest urolig, var den Tvivl og Mistanke jeg havde til *Tanaqviterne*, da jeg frygtede, at de, utaalmodigen over deres nye Trældom, vilde gribe den først beste Leilighed til at afkaste Aaget, og gaae over til Fienderne. Jeg bedrog mig ikke; thi strax efter Krigens Forkyndelse fik vi vide, at tolv tusinde *Tanaqviter* i fuld Rustning vare gangne over til den fiendtlige Leir; saa jeg mærkede, at vi paa eengang fik med fire mægtige Fiender at bestille.

I Begyndelsen af *Maaneden Killian* lod jeg Krigshæren brække op, efterat den var forsynet med alle Nødvendigheder. Paa *Marschen* mødte vore Speidere os med den 231 Beretning, at de foreenede Tropper allerede vare brudte ind i *Tanaqvi*, og beleirede Fæstningen *Sibol* paa Grændserne af *Kispusia*, med saa megen Heftighed, at Commandanten allerede tænkte paa Opgivelse. Men saasart de mærkte vor Ankomst, ophævede de Beleiringen, og rykkede imod os. Slaget blev holdt i en Dal, ikke langt fra den beleirede Fæstning, hvoraf det endnu den Dag i Dag er, kaldes det *Sibolske* Feldtslag. *Arctonierne*, som stode paa den venstre Fløi, anfaldt vore Ryttere, og gjorde et stort Nederlag iblandt dem; og da de oprørske *Tanaqviter* understøttede dette Anfald, syntes det næsten at være ude med os. Men Flinteskytterne kom Rytteriet til Hielp, og i det disse med to dygtige Salver adsplittede de fiendtlige Gelidder, fik Træfningen et ganske andet Udseende, og de nylig seirende Fiender saae sig nødte til lidt efter lidt at vige, saa længe til de aldeles gave sig paa Flugten. Mens dette gik for sig, bragte *Kispusianerne* paa den anden Side vore Fodfolk stærkt i Knibe.

De afskiøde med saa megen Behændighed og Lykke deres Pile, at sex hundrede Qvamiter i kort Tid bleve deels dødeligen saarede, deels reent ihjelskudte. Men da Rytteriet med Flinteskytterne kom til, nødtes de til at tage Flugten, dog saaledes, at de beholdt deres Gelidder i Orden, og syntes meere at trække sig tilbage, end at flye; hvilket de kunde tilskrive deres Anførers, *Monsonius's* Klogskab og Erfarenhed, der, paa den Tid, i Krigskunsten gjorde alle underjordiske Hærførere Palmen stridig. Endnu vare *Alectorianerne* tilbage, som det var meest vanskeligt at overvinde; thi saasomt vare Flinteskytterne lagde an paa dem, svang de sig op i Luften, og skiøde derfra deres Pile med saa megen Eftertryk ned paa vore Hoveder, at faa reiste sig igien, som faldt til Jorden derved. De traf bestandigen; thi man skyder altid meget lettere og sikkrere ovenfra nedad, end nedenfra opad; men vore derimod, formedelst Fiendernes idelige Flagren og Bevægelse, feilede som oftest. Midt i Stridens største Hede blev Keiseren, der foer omkring, hvor Faren var 232 størst, og skiød selv paa Fienderne med al muelig Tapperhed, truffen i Halsen af en forgiftet Piil, og faldt ned af Hesten. Man bar ham strax ud af Slaget til sit Telt, hvor han kort efter opgav Aanden. I denne slibrige Forfatning holdt jeg det for raadeligst at paalægge alle dem, som havde været Vidne til dette bedrøvelige Tilfælde, Taushed, at de Stridende ikke skulde tabe Modet ved Tidenden om Keiserens Død. Jeg bød dem derfor at være ved got Mod; Keiseren, sagde jeg, var kun besvimet af det pludselige Skud, og Pilen var ikke gaaet dybt ind i Kiødet. Da Blodet var tørret af, havde jeg seet Saaret, blev jeg ved, og fundet, at det slet ikke var dødeligt, saa at jeg haabede, de snart skulde faae ham at see igien ganske frisk. Da de fleste saaledes bleve uvidende om hvad der var hendet Keiseren, varede Slaget til Midnat; men da *Alectorianerne*, udmattede af Arbeide og Saar, trak sig tilbage til deres Leir, gjorde jeg Stilstand paa saa mange Dage, som jeg behøvede til at lade de Dræbte begrave. Imidlertid, da jeg mærkede, at jeg havde et nyt Kunstgreb nødig, for at betvinge disse vingede Fiender, lod jeg, mens Stilstanden varede, Flintekuglerne støbe om til Hagl. Dette Middel havde saa heldig en Virkning, at *Alectorianerne* i den følgende Trefning faldt hovedkulds ned af Luften, som Fluer, og den halve Deel af deres Krigshær omkring ynkeligen paa denne Maade. De overblevne strakte derpaa Gevær, og bade ydmygen om Fred. *Arctonierne* og *Kispusianerne* fulgte deres Exempel, og overgave sig selv med Vaaben og Fæstninger i vore Hænder.

Da alle disse Ting vare lykkeligen bragte til Ende,

See da kaldte jeg sammen de første af Folket, de Ældste, Alle Troppernes Hov'der, til Høiraad i fulde Forsamling; Lig det boblende Havs høitbrusende Bølger de strømte Alle til mig i Teltet, og tause hørte min Tale:

»Ædle, tapre, berømte Krigere! Jeg tvivler ikke paa, at det jo er de fleste iblandt Eder noksom bekiendt, med 233 hvor ængstlig Bekymring og Omhue, jeg har raadet Hans Majestæt, Kejseren, fra at vove sit eget dyrebare Liv i dette Tog. Men hans medfødte Tapperhed og uforskrækkede Heltemod tillod ham ikke, i Magelighed at blive hiemme paa en Tid, da vi andre vove Livet imod hans Fiender. Sandeligen! det er den eeneste Begiering, som Hans Keiserlige Majestæt nogensinde har afslaaet mig. O! at Allerhøistsamme havde været vanskeligere i at tilstaae mig alle andre Ting, og villigere i denne eenel vi skulde da ikke have befunden os i denne ulykkelige Tilstand, hvori hans uformodentlige Død har styrtet os; men vort Indtog i den Keiserlige Hovedstad skulde da have blevet en sand Triumf, og vor Glæde over saa mange herlige Bedrivter skulde da have været fuldkommen, ublandet med nagende Kummer! Jeg kan ikke længer, og bør ikke længer dølge den sørgelige Tildragelse, som har givet enhver af os et større Saar, end alle Fiendernes samtlige Pile havde kunnet forvolde. Vider altsaa, at vor Keiser, midt i Slaget, hvor han streed med den ham egne Tapperhed, blev truffen af en ulyksalig Piil, og kort efter opgav sin Aand! Gyselige Tilfælde! hvilken Sorg, hvilken almindelig Kummer vil denne store Fyrstes Tab udbrede over hele Riget! Dog, taber ikke ganske Modet! Den store Helt ophører at døe; men ikke at leve. Eders Keiser er ikke død for Eder! Han lever igien i to voxne Prindsers, sande Aftryk af den fortreffeligste Fader, og ikke mindre Arvinger til hans Dyder, end til hans Riger. I have ikke forandret Keiser, men blot Keiserens Navn. Og da Prindsen *Timuso*, som den Førstefødde, modtager sin Faders Krone, er jeg fra nu af under hans Scepter Krigshærens Anfører. Leve *Timuso*! ham ville vi samtligen hylde! ham ville vi sværge evig Troskab! ham skulle vi herefter alle lyde!«

234

FJORTENDE KAPITEL

Forfatteren bliver Monark under Jorden.

Da Talen var til Ende raabte de alle med høi Røst: »Vi ville have *Pikilsu* til Keiser.« Da jeg hørte dette, blev jeg ganske forskrækket, og bad dem alle med Taarer i Øinene, ikke at glemme den Troskab, de skyldte den Keiserlige Familie, og de Velgierninger, som den afdøde Monark havde beviist enhver især iblandt dem, saavel som alle i Almindelighed, da de ved en saadan Utaknemmelighed vilde sætte en uudslettelig Skamplet paa Nationens Navn. Jeg lagde til, at jeg ikke desto mindre vilde være dem til Nytte, som Privatmand, om de ellers kunde have nogen Nytte af mig. Men mine Ord udrettede ikke det mindste.

Folkets Føreres Sind opflammed' end meere min Tale; Og blandt Folkene selv opstod en almindelig Mumlen.

Soldaterne blandede deres Skrig med Anførernes Raab, og den hele Leir gienlød adskillige Gange af de anførte Ord. Jeg bedækkede mit Hoved, og forføiede mig derfra ind i mit Telt, og forbød Vagten at indlade nogen; thi jeg haabede, at Soldaterne skulde blive anderledes til Sinds, naar den første Heede havde lagt sig. Men Officierer og Soldater trængte med Magt ind i Teltet, og satte Kronen paa mit Hoved, hvor meget jeg end satte mig derimod. Derpaa førte de mig ud, og udraabte mig under Paukers og Trompeters Lyd til Keiser i Qvama, Konge over Tanaqvi, Arctonien og Alectorien, samt Storhertug i Kispusien. Da jeg saae, at det ikke stod til at forandre, satte 235 jeg mig ikke længer imod min egen Lykke: og jeg maa tilstaae, at denne høie Værdighed ikke var mig saa ganske imod; thi et Keiserdom, med tre Kongeriger og et Storhertugdømme, ere Ting, som kunde sætte enhver anden i Fristelse. Jeg skikkede vel strax Gesandter til Prindsen, for at berette ham, hvad der var forefaldet, og raade ham, at han tappert skulde haandhæve den Ret, som Fødselen havde forhvervet ham, ved at erklære dette nye lovstridige Valg for dødt og magtesløst; men jeg foresatte mig dog tillige, at jeg ikke saa let vilde lade dette mig frivillig tilbudne Keiserdom fare. Jeg affærdigede altsaa egentligen dette Gesandtskab, for at undersøge Prindsens Tænkemaade. Saasom denne unge Herre var udrustet med ypperlige Naturgaver, og især med en skarp Dømmekraft, vidste han vel hvor mange Smuthuller og listige Udveie Menneskene kunne udfinde, og da han giettede sig til min forstilte Beskedenhed, søgte han med Klogskab at skikke sig i sin Skiebne, fulgte Krigshærens Exempel, og udraabte mig selv til Keiser i Hovedstaden. Derhen blev jeg bragt i Triumf, ledsaget af Generalerne, under det hele Folks Fryderaab, og nogle Dage derefter blev jeg kronet. Saaledes var jeg fra en skibbrudnen Mand forvandlet til en Monark. Paa det jeg kunde gjøre mig Qvamas Indbyggere endnu meere forbundne, og ligesaa meget ved private som offentlige Handlinger befæste min Magt, formælede jeg mig med den afdøde Keisers Datter; thi jeg mærkede, at mine Undersaatter endnu elskede og ærede den gamle Keiser-Familie. Denne Prindsesse hed Ralac, og Blomstred', lig den nys udsprungne Rose, I modne Purpursmil. -

Da jeg havde bragt saa mange og store Ting i Rigtighed, tænkte jeg paa nye Midler, hvorved jeg kunde udvide mit Rige, og gjøre det frygteligt for den hele underjordiske Verden. Fornemmeligen var jeg betænkt paa at holde de nylig overvundne Folk i Lydighed. I denne

236

237

Hensigt anlagde jeg hist og her nogle Fæstninger, og lagde stærke Besætninger deri; de Overvundne behandlede jeg med Mildhed, og ophøiede endog nogle af dem til anseelige Embeder i Residentsstaden. Især beviiste jeg de to fangne Anførere, *Tomopoloko* og *Monsonius*, saa megen Gunst, at nogle af Qvamiterne bleve misundelige derover, endskiønt de endnu ikke lode sig mærke med deres Fortrydelse. Længe laae denne Gnist skjult i Asken, indtil den endelig brød ud til en aabenbar Ildebrand, som jeg siden skal fortælle. Hiemme stræbte jeg at bringe de skønne Videnskaber og Krigskunsten til den høieste Fuldkommenhed; og saasom dette Land havde tykke Skove og Træer nok til Skibsbyggerie, stræbte jeg af al Magt at faae udrustet en Flode af Krigsskibe, byggede efter Europæernes Maade, og hvor overvældet jeg end var med andre Forretninger, lod jeg dog dette eene være mig saa vigtigt, at jeg syntes ikke at foretage mig andet. I dette Arbeide betiente jeg mig især af Kispusianerne, som vare temmelig erfarne i Søevæsenet, og siden gjorde jeg *Monsonius* til Admiral over Floden.

Jeg lod hugge Tømmer og smedde Værktøj, og drev saa ivrig paa Arbeidet, at jeg havde en Flode af tive Skibe i Søen den tredsindstivende Dag efterat Træerne vare fældede. Da alt dette var gaaet efter Ønske, betragtede jeg mig selv som en anden *Alexander* under Jorden; thi jeg havde i Sinde at gjøre ligesaa megen Opsigt her, som han havde gjort paa vor Klode. Den afsindige Herskesyge voxer stedse, og kiender ingen Grændser. For nogle Aar siden havde et Kapellanie, Skrivereembede, eller et ringe Degnekald været mine Ønskers høieste Maal: jeg vovede dengang ikke at haabe meere, og nu syntes fire eller fem Kongeriger mig for lidet; saa at jeg i Henseende til min Begierlighed, som stedse tiltog med min Magt og Formue, aldrig havde været fattigere og meere trængende end nu.

Jeg var underrettet af de Kispusianske Skippere, saavel om Havets, som de omliggende Landes Beskaffenhed, og 238 havde erfaret, at man efter otte Dages lykkelige Seilads kunde naae Keiserdommet *Mezendores* Kyster: og da man derfra let kunde komme over til *Martinia*, hvilken Vei jeg selv nylig havde seilet, besluttede jeg at iile med dette Tog. Det var egentligen *Martinia*, som jeg sigtede til: deels af Lyst til dette Folks Rigdomme, deels fordi *Martinianerne* fremfor alle andre vare erfarne i Søvidenskaberne, og jeg altsaa kunde behøve dem til mit store Forehavende. Desuden var der endnu noget, som bevægede mig til at undertvinge dette Folk: jeg vilde nemlig hevne mig paa dem. Jeg overtalte den ældste af Prindserne til at tage Deel med i dette Tog, og foregav, at Hans Høihed vilde derved faae en ypperlig Leilighed til at vise sin Tapperhed og Forstand; men min egentlige Hensigt var, at jeg vilde beholde ham til Gidsel og Pant paa Qvami-ternes Troskab. Vel blev den yngste Prinds tilbage; men Regjeringen betroede jeg i min Fraværelse til Keiserinden, som alt da var frugtsommelig. Den hele Flode bestod af tive store og smaae

Skibe, som alle vare byggede ligesom Skibene i *Martinia*, og det efter Kispusianeren *Monsonius's* Raad og Bestyrelse, der med egen Haand havde udkastet Planen dertil. *Martinianerne* vare iblandt de Underjordiske ligesom *Tyrerne* og *Sidonerne* fordum, eller *Engellænderne* og *Hollænderne* nu omstunder, i vor Verden, der tilegne sig Herredømmet over Havet. Men da jeg kom til *Martinia*, saae jeg, hvor meget man i disse Skibes Bygning havde forfeilet den Martinianske Model. Vi gik under Seil paa den Aarstid, da Planeten *Nazar* sees i sin Middelstørrelse. Da vi havde pløjet Havet i tre Dage, saae vi en stor Øe, hvis Indbyggere let kunde undertvinges, formedelst en Ueenighed, som paa den Tid deelte dem i Partier. Da de ingen Vaaben have, og ikke forstaae at bruge dem, stride de blot med Skiildsord og Forbandelser. Deri bestaaer ogsaa deres Straf, og al deres Krig. Hos dem kastes Forbrydere i Fængsel, og efter Forhøret slæbes de hen paa Torvet, for offentligten at udskielles og forbandes. Hertil har man visse Betientere, 239 som kaldes *Sabuter* eller Skiendegieste, og ere ligesom Skarprettere og Politiebetiente hos os. Deres Skabning er allene forskiellig fra andre Menneskers deri, at Fruentimmerne hos dem have Skiæg, og Mændene ikke; desuden vende deres Fødder bagud, og ikke, som andre Menneskers, fremad. Da vi havde gjort Landgang her, mødte vi henimod tre hundrede *Kanalisker*; thi saaledes kaldes disse Øboere. De angreb os som Fiender, og brugte deres sædvanlige Vaaben, Skiildsord og Forbandelser. Som vi fik at høre af en Alectorianer, der forstod det Kanaliskiske Sprog, vare disse Skiildsord saa bidende, at de dermed beviiste, hvor store Mestere de vare i denne Maade at stride paa, og at de deri ikke gave vor Tids Kunstdommere noget efter. Men jeg vidste vel, at

- - Trudslers uden Magt

Bør høres og bestrides med Foragt,

og forbød at bruge Vold imod et ubevæbnet Folk. Blot for at gjøre dem bange, lod jeg skyde med en Pistol iblandt dem, hvilket strax havde den Virkning, at de faldt paa Knæe og bade om Naade. Derpaa kom de fornemste Smaakonger paa denne Øe ydmyge til mig, overgave sig selv tilligemed deres Undersaatter, og gjorde hele Øen skatskyldig til mig. Det var ingen Skam for dem, sagde de, at overvindes af den, som var uovervindelig, og de kunde med Ære underkaste sig den, som Lykken havde ophøiet over alle andre. Da altsaa denne Øe var bleven mig skatskyldig, hvorved min Magt vel var noget udvidet, men min Ære for Seieren over saa ustridbart et Folk ikke meget formeeret, lettede vi Anker, og kom efter nogle Dages lykkelige Seilads til *Mezendores* Kyster. Her holdt jeg Krigsraad, om enten det var best strax at angribe, eller i Forveien lade spørge Keiseren ved Gesandter, om han vilde overgive sig med det gode, eller tvinges dertil. De fleste syntes, at det var sikkrere og ædlere at affærdige Gesandter. Jeg lod da følgende fem Mænd, en Qvamer, en Arctonier, en Alectorianer, en Tanaqviter og en 240 Kispusianer reise i dette Gesandtskab. Da de kom til den Keiserlige Residents, spurgte Commandanten dem i Keiserens Navn: Hvad Hensigt dem førte
Did over svælgende Dybs vidtbrusende Bølger - -

Gesandterne svarede:

Ei forvildende Stierne, ei skuffende Toning, ei Storm os Bragte; med frivillig Hu vi styrede hid - - og derpaa overleverte de Keiseren et Brev af følgende Indhold:

»Vi *Niels Klim*, Solens Gesandt, Keiser i Qvama, Konge over Tanaqvi, Arctonien og Alectorien, Storhertug i Kispusien, og Hersker over Kanaliska, formelder Keiseren af *Mezendore*, *Miklopolatu* sin Hilsen. Vi gjøre hermed vitterligt, at det er besluttet i Himlens uforanderlige Raad, at alle Keiserdømmer og Kongeriger i Verden skulle underkaste sig Qvama's Magt; og da Forsynets Beslutning er uigienkaldelig, maa Eders Rige nødvendigen prøve samme Skiebne. Vi raade derfor, at I frivillig overgiver Eder, og ikke lader det komme an paa Krigens Udfald, ved daarligen at modsætte Eder vore seierrige Vaaben. Ved en frivillig Underkastelse vil det uskyldige Blod spares, og Eders egen Skiebne formildes. Givet paa vor Flode den tredie Dag i Maaneden *Rimat*.«

Efter nogle Dages Forløb kom Gesandterne tilbage med et frækt og stolt Svar. Jeg lod da alle fredelige Tanker fare, og gjorde Landgang. Da jeg havde stillet mine Tropper i Slagtorden, udsendte jeg Speidere, for at udforske Fiendens Forfatning. Disse kom i en Hast tilbage, og berettede, at en fiendtlig Armee, som bestod af tredsindstive tusende Løver, Tigre, Elephanter, Bjørne og gyselige Rovfugle, rykkede imod os. Vi satte os fast paa et beqvemt Sted, og oppebiede Fiendens Ankomst. Da alting var færdigt, og Tegnet var givet til Angreb, bleve fire Ræve 241 sendte fra det fiendtlige Partie, som Gesandter, der skulde handle med os om Fred; men da de havde talt nogle Timer med de øverste Anførere, maatte de gaae tilbage med uforrettet Sag. Vi fik strax at vide, at de meere havde været Speidere end Gesandter, og at de vare sendte for at udforske vor Krigshærs Tilstand. De lode vel, som de snart vilde komme tilbage med anden Fuldmagt, men da vi strax derefter saae, at den fiendtlige Armee rykkede imod vor Leir, mærkede vi, at der intet Haab var meere til Fred, brækkede op og gik løs paa Fienden. Striden var heftig og haardnakket paa begge Sider; thi endskiøndt vort Artillerie i Begyndelsen anrettede stor Ødelæggelse iblandt Fienderne, bleve dog Elephanterne i deres Gelidder, da deres haarde Hud betryggede dem imod Kuglerne. Men da vi begyndte at tordne med det grove Skiøt, og Elephanterne saae dets gyselige Virkning, bleve de forskrækkede og toge Flugten.

I dette Slag faldt tre og tredive tusinde Mezendorer, og to tusinde gjorde vi til Fanger. De, som undkom

af Slaget, flyede til Hovedstaden, som var en stærk Fæstning, hvor de forkyndte denne skrækelige Tidende. Vi fortsatte Seieren, og kom, efter at have slaaet Leir tre Gange, til Residentsstaden, som vi beleirede baade til Lands og Vands. Da vi nærmede os Byen, kom et nyt Gesandtskab os imøde, som begierede Fred paa meget billigere Vilkaar end de forrige. Keiseren tilbød mig sin Datter, den smukkeste af alle Løvinderne, til ægte, og Halvdelen af sit Rige til Medgift. Vilkaarene mishagede mig, især hvad dette Ægteskab angik; thi jeg holdt det baade for usikkert og utilladeligt at forstøde min Gemalinde, som jeg efterlod frugtsommelig, og givte mig med en Løvinde. Gesandterne maatte da gaae tilbage uden Svar. Derpaa stillede jeg Kanonerne imod Byens Mure, og skiøndt de vare af Steen, fik de dog hist og her Huller, og bleve nedrevne. Da Staden vrimlede af adskillige Slags Dyr, hørte man blandede Toner af Indbyggerne, som brølede, tudede, bøgede, skrydede, brægede og hvislede imellem hinanden. Slangerne 242 skiulede sig i Jordens Sprækker; Fuglene, som fløi forskrækkede i Luften, forlode den beleirede Stad, og toge deres Tilflugt til Klipperne og de høie Bierge. Træerne skiælvede, saa at deres Blade faldt af og skiulede Byens Gader. Tive Kammerfrøkener, som vare Roser og Lillier, visnede af Forskrækkelse ved det første Kanonskud. Hele Skarer af alle Slags Dyr løbe omkring i Byen og paa Landet, og skrækkede Indbyggerne, som havde sammenpakket sig i deres snevre Huse, hvor Heeden og Mængden foraarsagede smitsomme Sygdomme. Elephanterne havde vel meere Mod end de andre, men skrækkede ved Kanonernes gientagne Torden forlode ogsaa de omsider de skielvende Huse.

Nu tabte Keiseren af Mezendore alt Haab, kaldte sit Raad sammen, og talte:

Omsonst, o Borgere! vi føre Krig
Mod Guders ubetvingelige Magt,
Som ingen Stridens Uheld svækker, som
Ved ingen Vaaben overvindes! - Høit
Forkynder Eders Raad og beste Tykke!

Alle svarede paa eengang med samlede Raab:

O bort med Krig! vi alle signe Fred!

Derpaa overgav han sig, tilligemed alle sine Lande; og jeg fik paa een Dag dette vidtløftige Keiserdom med ti Kongeriger, og ligesaa mange Fyrstendømmer, i min Magt; thi alle de smaae Fyrster og Statholdere fulgte Keiserens Exempel, og kappedes om at overgive sig til mig.

Efter saa overordentlig en Fremgang lagde jeg sex hundrede Mand Soldater til Besætning i Hovedstaden, og lod Keiseren bringe som Fange paa vor Flode. Paa hele Hiemreisen behandlede jeg ham med Artighed, og da vi kom tilbage til *Qvama* skienkede jeg ham en heel Provinds, der indbragte saa meget, at denne fangne Fyrste kunde leve deraf efter sin Stand. Underveis fordrede vi Gidsler af de 243 fleste Nationer, som havde staaet under Keiser *Miklopolatu*, og ved mine Trudsler fik jeg paa en kort Tid alt det i min Magt, som hørte til *Mezendore*. For den største Deel var det de samme Folk, som jeg har beskrevet paa min Reise fra *Martinia*. Endelig forlode vi de Mezendoriske Lande, og styrede til *Martinia*, hvis Kyster vi omsider fik i Sigte efter en lang, skiøndt lykkelig Seilads. Aldrig har jeg havt noget behageligere Syn; thi naar jeg tænkte paa, at jeg nu, som Keiser og Hersker over saa mange Riger, skulde komme tilbage til det Land, hvor jeg var bleven dømt til Slaverie paa Galleierne, følte jeg en ubeskrivelig Glæde. I Begyndelsen havde jeg besluttet, strax at give mig tilkiende, for at gjøre Martinianerne desto meere forskrækkede; men jeg forandrede siden min Beslutning, da jeg betænkte, at det var raadeligere at vedligeholde den store Indbildning, de overvundne Folk eengang havde om min Herkomst, som Solens Gesandt.

Jeg haabede vel, at jeg i en kort Tid og uden megen Umag skulde undertvinge Martinianerne, hvis Feighed jeg kiendte; thi det var et Folk, som af Naturen var tilbøieligt til Vellyst, og som ved dets Rigdom og den Mængde For-nøielser, Jorden og Havet frembragte, og ved dets bestandige Lykke var blevet meer og meer forkielet. Men Erfarenhed lærte mig, at det var et vanskeligt Foretagende. Ved den vidtløftige Handel, de dreve i den underjordiske Verden, havde de samlet sig umaadelige Skatte, hvormed de strax kunde forskaffe sig Hielpetropper fra de stridbare Folk. Desuden havde intet Folk i den underjordiske Verden bragt det videre i Søevæsenet, end Martinianerne, og vore Skibe vare langt fra ikke saa gode Seilere, som deres. Man kan let forestille sig, hvordan de Skibe maatte være, som en Baccalaureus i Philosophien i en Hast havde ladet bygge, og hvad Dom Engellænderne, Hollænderne og de Danske vilde have fældet over dem. Men vore Kanoner, hvis Brug Martinianerne ikke endnu kiendte, oprettede denne Mangel.

Førend jeg foretog noget fiendtligt, affærdigede jeg 244 Gesandter til Raadet med de samme Fredstilbud, som jeg forhen havde gjort Keiseren i Mezendore. Medens vi ventede paa Svar, saa vi en ypperlig og vel udrustet Flode komme for fulde Seil imod os. Vi stillede vore Skibe i Orden, saa got som det i en Hast lod sig gjøre, og gave Tegn til Angreb. Striden var langvarig og hidsig paa begge Sider. Istedes for Kanoner havde Martinianerne et Slags Maskiner, hvormed de kastede umaadelig store Stene ind paa vore Skibe, og gjorde dem ikke liden Skade. De havde desuden Brandere fulde af Beeg, Harpix, Svovel og andre brændbare Materier, hvorved vort største Skib blev stukket i Brand og ødelagt. Seieren var derfor i Begyndelsen tvivlsom, og vore Folk vare allerede uviste om, enten de skulde fægte eller flye: da vore Kanoner med eet

betoge Martinianerne Modet, saa at de bleve nødte til at flygte og søge Havn. Dog fik vi intet fjendtligt Skib i vor Magt, da de seilede meget hurtigere end vores, og i en Hast kom os af Sigte. Da dette Slag var til Ende, gjorde vi Landgang, og marscherede saa hurtig som mueligt for Hovedstaden *Martinia*. Paa Marschen mødte vi vore Gesandter, som Raadet stolt havde modtaget, og affærdiget med disse Ord:

Til Flugt! til Flugt! forkynder Eders Konge,
At ikke han, men vi beherske Havet!
Han skiule sig i sine Fieldes Huler!

Thi da Martinianerne tillagde sig Overherskabet over Havet, havde de modtaget en Biergkonges Fordringer med Haanhed. Dog hvervede de Tropper af al Magt, og alle Indbyggerne i *Martinia*, som kunde bære Vaaben, rustede sig.

Vi havde neppe marscheret nogle Mile, før vi saae en overmaade talrig Armee, som bestod af alle Slags Nationer, at komme imod os. Denne Dristighed, som Fienderne viiste, efterat de havde været saa ulykkelige til Søes, gjorde os noget bange. Men alle disse Tropper vare som Luftsyn, der lade sig see og forsvinde; thi 245 De skialv, før Krigstrompeten lød: Til Kamp! -

Og ved den første Salve af vore Kanoner gave de sig alle paa Flugten. Vi forfulgte dem, og gjorde et stort Nederlag. Hvor mange der vare faldne paa Fiendens Side, kunde vi siden see af Parykkerne, som vi samlede efter Slaget; thi da vi talte dem, kunde vi slutte, at henimod fem tusinde Martinianere maatte være slagne. Ellers vare disse Parykker dannede anderledes end i min Tid, og jeg talte over tive forskellige Slags, saa sindrigt er dette Folk i sine Opfindelser.

Efter dette Slag, eller rettere Nederlag, indtog vi Hovedstaden uden mindste Hindring. Thi saasnart vi havde giort os færdige til Beleiring, og stillet Kanonerne mod Staden, kom Raadsherrerne meget ydmyge til vor Leir, og overgave Byen med hele Riget til os. Der blev da sluttet Fred, og vi holdt et høitideligt Indtog i Staden. Da vi kom ind igiennem Portene, mærkede vi ikke nogen Allarm, som Skræk pleier at foraarsage i overvundne Byer; Stilhed og tavs Bedrøvelse herskede overalt. Nogle sadde med Øinene mod Jorden; andre vare raadville, hvad de skulde tage med sig, og hvad de skulde lade blive; andre stode forvildede i Dørrene, og betragtede deres Huse, som om de saae dem sidste Gang. Jeg sparede Byen, og Bedrøvelsen blev derved forvandlet til Glæde. Jeg gik ind i Rigets Skatkammer, og forfærdedes over at see denne overordentlige Skat. En stor Deel deraf lod jeg uddele blandt mine Soldater, det øvrige lod jeg bringe i mit eget Skatkammer. Derpaa lagde jeg Besætning i *Martinia*, og lod adskillige af Raadet, som Gidsler, føre paa mine Skibe; iblandt disse var hin Borgemester og hans Kone, som havde paadigtet mig den Forbrydelse, hvorfor jeg blev dømt til Slaveriet. Dog hevnedes jeg mig ikke for denne Forhaanelses Skyld; thi jeg fandt det usømmeligt for saa stor en Monark at straffe de Fornærmelser, han havde lidt, som Lastdrager.

Da *Martinianerne* vare undertvungne, besluttede jeg 246 ogsaa at underkaste mig Naboe-Nationerne; men i det jeg gjorde mig færdig dertil, ankom Gesandter fra fire Kongeriger, som frivillig overgave sig til mig. Jeg regierede nu over saa mange Lande, at jeg ikke holdt det Umagen værdt at spørge om disse overgivne Rigers Navne, og lod mig nøie med at indbefatte dem under Titelen af *Det martinianske Rige*.

FEMTENDE KAPITEL

Lykkens pludselige Forandring.

Efterat jeg havde udført saa mange og saa overordentlige Foretagender, og vor Flode havde faaet en anseelig Tilvext ved de *martinianske* Skibe, seilede vi tilbage til vor Fædreland, hvor jeg holdt mit Indtog med en Pragt, som overgik alle Romerske Triumfer. Og virkeligen fortiente mine Bedrifter al muelig Hæder; thi hvilken Heltegierning kunde kaldes større og herligere, end den, i saa kort en Tid at forvandle et foragtet og for alles Fornærmelser udsat Folk til Hersker over den hele underjordiske Verden? Hvad kunde for et Menneske, som jeg, der levede iblandt saa mange mig ulige Skabninger, være meere ærefuldt, end at forskaffe det menneskelige Kiøn det Herredømme igien, som Naturen har givet det over alle andre Dyr? Pragten i denne Triumf, det Tilløb og Fryderaab, hvormed jeg blev modtagen af alle, baade Gamle og Unge i alle Stænder, vilde ikke engang værdigen kunne beskrives i en egen Bog, meget mindre i dette korte Værk. Fra denne Tid kan man regne en nye Tidspunkt i Historien, og tælle *fem* Monarkier, nemlig det *assyriske*, *persiske*, *græske*, *romerske*, og det *underjordiske* i *Qvama*, der upaatvivleligen langt overgaaer de første i Storhed og Magt. Jeg kunde derfor ikke undslaae mig for at modtage Titelen af *Koblu* eller den *Store*, hvilken

Qvamiterne og de øvrige overvundne Folk kappeviis tilbøde mig. Jeg tilstaaer, at det er en høi og stolt Titel at blive kaldet den *Store*; men dersom en *Cyrus, Alexander, Pompejus*, eller *Cæsar* sammenlignes med mig, vil man finde dem alle mindre end mig, og snarere ansee denne Titel for alt for beskedne. *Alexander* undertvang vel Orienten, men med 248 hvad for Tropper? med lutter gamle, forsøgte, og ved idelige Krige hærdede Soldater; thi saadanne vare Macedonerne i hans Faders *Philips* Tid. Men jeg undertvang langt flere og stridbare Nationer end *Perserne* vare, og det i kortere Tid, og med Folk, som nylig vare vilde Barbarer, og som jeg selv havde dannet. Den Titel, jeg siden brugte, var følgende: *Niels den Store, Solens Gesandt, Keiser i Qvama og Mezendore, Konge over Tanaqvi, Alectorien, Arctonien, de mezendoriske og martinianske Riger, Storhertug i Kispusien, Hersker over Martinia og Kanaliska* etc. etc.

- - - Grundfæstet stod
Nu det uhyre Rige: Lykkens Søn
Jeg syntes; ak! men før sin sidste Dag
Bør ingen prises lykkelig. - -

Thi efterat jeg havde opnaaet denne Magt og Lyksalighed, der var større end noget Menneske kunde ønske sig, gik det mig, som det pleier at gaae dem, der fra en ringe Stand komme til stor Ære i Verden. Jeg forglemte min forrige Tilstand, og forfaldt til Hovmod. I stedet for at gjøre mig Umag for Folkets Yndest, viiste jeg mig grum og haard mod alle Stænder. Mine Undersaatter, som jeg hidindtil havde gjort mig hengivne ved en venlig og høflig Opførsel, betragtede jeg som Slaver. Ingen fik Audients hos mig, uden at de faldt mig tilfode, og naar nogen blev indladt, modtog jeg dem med en stolt Mine. Dette gjorde mig snart forhadet, og mine Undersaatters Kierlighed blev forandret til Ligegyldighed og Frygt. Hvorledes man da var sindet imod mig, erfarede jeg af en Begiering, eller rettere Befaling, som jeg bekiendtgjorde Qvamiterne i et aabent Brev. Keiserinden, som jeg forlod frugtsommelig, var i min Fraværelse nedkommen med en Prinds. Denne Prinds ønskede jeg at faae udnævnt til min Efterfølger; jeg paabød derfor en Rigsdag, og tilsagde Qvamiterne og alle *Store* blandt de overvundne Folk at møde ved dette Barns Kroning. Vel understod ingen sig at være min 249 Befaling ulydig, og Kroningen blev foretaget med al muelig Pragt; men jeg mærkede snart af mine Undersaatters Miner, at deres Glæde var forstilt. Det bestyrkede mig i min Mistanke, at der paa samme Tid udspreddes adskillige Pasqviller af ubekjendte Forfattere, hvori man lastede paa en bidende Maade, at Prinds *Timuso* var fornærmet ved dette Valg. Dette gjorde mig saa urolig og forbitret, at jeg ikke hvilede før jeg fik ryddet denne ypperlige Prinds af Veien. Dog holdt jeg det ikke for raadeligt, saa aabenbar at ombringe en Søn af den Fyrste, som jeg skyldede saa meget. Jeg underkiøbte derfor nogle, som skulde beskyldte ham for Forræderie; og da Fyrster aldrig mangle Hielpere, naar de ville begaae Laster, fandtes der snart nogle, som gjorde Eed paa, at Prindsen havde Ondt i Sinde, og stræbte mig efter Livet. Jeg lod ham da kaste i Fængsel og dømme fra Livet af bestukne Dommere; dog skeete Henrettelsen hemmeligen i Fængselet, at den ikke skulde give Anledning til Oprør.

Den yngre Prinds havde jeg ogsaa foresat mig at lade ombringe; men da han endnu var saa ung, opsatte jeg det. Hans Alder tilvejebragte ham altsaa for en Tid den Sikkerhed, som min Retfærdighed ikke forskaffede ham. Da jeg havde besmittet mine Hænder med dette uskyldige Blod, begyndte jeg at regiere saa strængt og overmodigen, og gik saavidt i min Grumhed, at jeg dømte adskillige Qvamiter, og andre, fra Livet, hvis Troeskab forekom mig tvivlsom. Ingen Dag forløb uden Blodsudgydelse. Dette befordrede det Oprør, hvilket de *Store* allerede længe havde arbeidet paa, som strax skal fortælles.

Jeg bekiender i denne Henseende, at jeg fortiente al den Ulykke, som siden mødte mig. Det havde vistnok været roesværdigere og meere passende for en christelig Fyrste, om jeg havde underviist dette uvidende og afgudiske Folk, og lært dem at kiende den sande Gud, end at jeg besmittede mig med uskyldige Menneskers Blod. Det havde været mig en let Sag at forbedre det hele Folk; thi alt, hvad jeg besluttede, antog man med Begierlighed, og naar jeg 250 sagde noget, var det som om en Gud havde talet. Men jeg glemte Gud og mig selv, og tænkte ikke paa andet end tom og forfængelig Pragt, og min Magts Formerelse.

Mord, Blod og Brand, og Skrækkens Skrig
Ved Dræbtes og Forbrændtes Lig
Var al min Vellyst, selv i Drømme -

Desuden faldt jeg altid paa de værste Anslag, og formeerede Aarsagerne til Fortrydelse meer end jeg formindskede dem, som om det kunde rettes ved Strængthed, hvad der var forseet ved Uretfærdighed. Til mine Venners Erindringer pleiede jeg at svare:

For alt fra Grunden af at rette,
Jeg nødes til at være haard -

Derfor fulgte een Ulykke oven paa den anden, og mit Fald blev tilsidst saa stort, at de Dødelige kunne lære af mit Exempel, hvor foranderlige de menneskelige Ting ere, og hvor liden Varighed en haard og voldsom Regiering har. Mine Undersaatter, saavel i *Qvama*, som de overvundne Lande, bleve stedse ligegyldigere imod mig, ligesom min Strængthed tiltog. Da de mærkede, at de Laster, hvortil jeg var hengiven, ikke passede sig med en guddommelig Oprindelse, et himmelsk Menneske, eller Solens Gesandt,

begyndte de nøiere at undersøge alting, især Aarsagen til min Ankomst, og den Tilstand, hvori jeg blev funden, da jeg kom til disse Egne. De saae, at de overordentlige Ting, jeg havde giort, meere maatte tilskrives Qvamiternes Uvidenhed, end min Indsigt, især da de, efterat de vare komne til bedre Kundskab, mærkede, at jeg ofte tog Feil. Fornemmeligen havde *Kispusianerne*, dette skarpsindige Folk, nøie givet Agt paa alle mine Handlinger. De havde lagt Mærke til, at der i de Forordninger, som jeg udgav, fandtes nogle Urimeligheder, som røbede min aabenbare Uvidenhed i Statssager. De havde heller ikke Uret; thi da mine Læremestere aldrig havde drømt om Trone og Scepter, havde jeg faaet en Underviisning, som bedre passede 251 sig til en tilkommende Guds Ords Tiener, eller Capelian, end til en Fyrste; og mine Studeringer, som ikke strakte sig videre end til et theologisk System, og nogle metaphysiske Kunstord, vare lidet skikkede til min nærværende Post, da det kom an paa at styre to Keiserdømmer og henimod tive Kongeriger. *Martinianerne* havde ogsaa indseet, at de Krigsskibe, jeg havde ladet bygge, vare saa slette, at de ikke kunde bruges i Krigen mod nogen ordentlig Flode, og at min Seier allene maatte tilskrives Kanonernes Opfindelse. Disse og andre bittre Domme udsprede de, og anmærkede tillige den Maade, hvorpaa jeg var landet ved disse Kyster, at jeg nemlig var kommet paa en Skibsplanke, og havde været klædt i Pialter, og halvdød af Sult og Tørst, da jeg blev funden af Indbyggerne, hvilken Tilstand ikke kunde passe sig paa en Solens Gesandt. Desuden havde Martinianerne, som besad megen Kundskab om de himmelske Legemer, udbredt visse astronomiske Grundsætninger iblandt Qvamiterne, og beviist for dem, at Solen var et livløst Legem, der var sat af den Almægtige midt paa Himlen, at det ved sit Lys og Varme skulde tiene Skabningerne: at den bestod af en Ildmaterie, og kunde altsaa ikke beboes af jordiske Skabninger.

Med saadanne fornærmelige Anmærkninger giennemheglede man mig daglig; men det var kun tavs Murren, da ingen, af Frygt for min Magt, torde tale offentlig, eller aabenbar sige sin Meening. Jeg vidste derfor i lang Tid ikke, at det var kommet saavidt med mine Undersaatters Misfornøielse, at de vilde giøre mig Regieringen stridig, førend en Pasqvil aabnede mine Øine. Den var skrevet i det Kanaliskiske Sprog, og førte Titel af *Det lykkelige Skibbrud*. Jeg har forhen anmærket, at Kanaliskerne vare meget øvede i Skiildsord, og at de brugte disse Vaaben i deres Krige. Dette Skrift indeholdt alle de Beskyldninger, som jeg nylig har anført, og var skrevet i en spidsfindig og bidende Stil, efter Kanaliskernes Maneer, som ere store Mestere i denne Skrivemaade.

Men mit Overmod var dengang saa stort, og jeg satte 252 saa megen Tillid til min Magt, at jeg ikke lod mig bevæge og forbedre ved Erindringer. De nyttigste Raad tiende meere til at ophidse min Grumhed, end til at hemme den. Jeg lod nogle gribe, som jeg især havde mistænkt, og søgte ved de grusomste Piinsler at tvinge dem til at bekiende Forfatterens Navn. De udholdt Piinslerne med en utrolig Standhaftighed, og jeg udrettede intet videre med denne Grumhed, end at det forrige Had blev forvandlet til rasende Forbittrelse. Saaledes forekom Skiebnen mine Anslag, og jeg løb frivillig i Fordærvelsen.

Da Sagerne stode saaledes, besluttede jeg at lægge Haand paa Prinds *Hikoba*, som endnu var tilbage. Jeg aabenbarede min Storkanzler, *Kalak*, dette Anslag; thi ham havde jeg meest Tillid til. Han lovede vel at være mig til Tieneste i alt, og gik strax bort, for at fuldføre min Befaling; men i sit Hierte afskyede han mit Anslag, og aabenbarede Prindsen det. Begge forføiede sig til Fæstningen, kaldte Besætningen sammen, og forestillede paa en rørende Maade den nærværende Forfatning. Den ulykkelige Prindses Taarer gave Talen Vægt: alle grebe til Vaaben, og lovede, at de vilde vove deres Liv for ham. Den listige Kanzler benyttede sig af Leiligheden, lod dem sværge Prindsen Troeskab, og sendte i en Hast Bud til andre, som han vidste vare misfornøiede med mig, at de maatte gribe til Vaaben imod Tyrannen, som havde i Sinde, ganske at ødelægge den gamle Kongestamme.

Alle væbnede sig, hvis Hierter af Angest og Afskye
Brændte mod Rigets Tyran; de stimlede sammen - -
og f oreente sig med Besætningen. Medens jeg ventede paa, at Kanzler en skulde
komme tilbage,
Seel da styrter et Bud giennem bævende Vagt, og i Slottets Hvelvinger gienlød hans
Skrig: Til Vaaben! til Vaaben!
et Oprør
Truer Monarkens Liv; man stormer til Slottet! alt rundt om Vrimler Høien og Marken af
fnysende Fiender!
Til Vaaben!

Tomopoloko raadede mig at forføie mig i Tide til Tanaqv. Velan, sagde han, lader os samle en Armeé i mit Fædreneland, saa vil det Raserie lægge sig, som her bringer alting i Oprør. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde foretage mig. Frygt og Haab afvexlede i min Siel. Omsider fulgte jeg hans Formaning, og kom lykkelig bort fra Qvama, da Aarsagen til Oprøret endnu var de fleste ubekiendt. Da jeg var kommen til Tanaqviternes Grændser, lod jeg alle forsamle, som kunde bære Vaaben. Jeg fik en Armeé af fyrretive tusinde Mand samlet, hvoraf de fleste vare Tanaqviter, og vendte nu tilbage i det Haab, at min Magt anseeligen skulde blive formeeret, naar de af Qvamiterne stødte til mig, som endnu vare mig troe. Men jeg blev bedraget i mit Haab. I Stedet for Hielpetropper, mødte jeg en Herold med et Brev fra Prindsen. Deri erklærede han mig,

som den, der paa en listig Maade havde tilsneget mig hans Rige, en formelig Krig: og lod mig vide, at min Kone og Søn vare satte i Fængsel. Strax efter Heroldens Bortgang fik vi den Qvamitiske Hær, tilligemed den rebellerende Prinds, i Sigte. Da de førte en stor Mængde Kanoner med, vovede jeg ikke at indlade mig i noget Slag, førend jeg havde forstærket mig. Jeg holdt derfor stille, og forskandsede min Leir. Men da jeg mærkede, at mine Soldater hemmelig gik over til Fienden, og at den fiendtlige Armee ventede nye Undsætning, besluttede jeg, efter mine Generalers og *Tomopolokos* Raad, at begynde Slaget. Det stod i den samme Slette, hvor Tanaqviterne for nogle Aar siden vare drevne paa Flugt i en Hovedtrefning. Fiendernes Kanoner bragte snart vore Gelidder i Uorden, og det smertede mig inderlig, at jeg skulde overvindes ved min egen Opfindelse, og med de Vaaben, som jeg selv havde dannet. Nogen Tid udholdt dog mine Soldater Fiendernes Angreb, indtil endelig den tappre *Tomopoloko* mistede sit Liv ved en Kugle. De vendte derpaa Ryggen, og søgte Skiul i Biergeneses Huler, og i de tykke Skove. Jeg selv flygtede op paa en Klippe, og styrtede mig derfra ned i en hosliggende Dal. Der sad jeg nogen Tid, og begræd

254

255

for sildig min Elendighed, eller rettere min Daarlighed. Jeg var saa forvirret, at jeg glemte at bortkaste min Krone, der var prydet med Solstraaler, og let kunde forraade mig. Da jeg havde siddet omtrent en halv Time, ganske forskrækket, i denne Dal, hørte jeg nogle, som klavrede op paa Klippen, og søgte mig med megen Bulder, for at drage mig frem til Straf. Jeg saae mig om efter et Smuthul, hvor jeg kunde flye hen -

En tyk, uveisom Skov, imellem øde Høie,
Med Mørkets trygge Taushed vinkte mig -

Jeg ilede derhen, gik dybere og dybere ind mellem Buskene, og kom endelig til en Hule. Ved den blev jeg nogen Tid staaende, for at puste; thi jeg var udmattet af at løbe. Omsider krøb jeg ind deri, som en Slange, paa min Bug; og da jeg mærkede, at Hulen var meget dyb, og dog ikke steil, besluttede jeg at trænge mig ned til Enden derpaa. Men da jeg havde lagt omtrent hundrede Skridt tilbage, faldt jeg pludselig ned fra et steilt Sted; derfra styrtede jeg med Lynets Fart igiennem tykt Mørke og bestandig Nat, indtil jeg endelig blev et svagt Lys vaer,

Som naar igiennem Skyen Maanen skinner
Med matte Smaail -

Ligesom dette Lys efterhaanden tiltog, formindskedes ogsaa min Fart, saa at jeg, uden megen Besværlighed, og ligesom baaren paa Havets Bølger, kom til at staae imellem nogle Klipper; og jeg saae, til min største Forundring, at det var de samme, hvorfra jeg, for nogle Aar siden, var styrtet ned i de underjordiske Egne. Men Aarsagen til den aftagende Fart indsaae jeg, efter nogen Betænkning, maatte være den overjordiske Dunstkreds, som er tungere end den underjordiske; thi dersom ikke vor Dunstkreds var meget tungere, var det gaaet mig ved min Opfart ligesom ved min Nedfart, og jeg var maaskee bleven ført igiennem Luften hen til Maanen. Dog henstiller jeg denne Hypothes til Astronomernes nøiere Undersøgelse.

256

SEXTENDE KAPITEL

Forfatterens Tilbagekomst til sit Fædreland, og Enden paa det femte Monarkie.

Længe laae jeg ganske følesløs og uden Sandser imellem Klipperne; thi dette Fald og den forunderlige Forvandling, hvorved jeg, som nylig var Stifter af det femte Monarkie, pludselig saae mig omskabt til en fattig og forhungret Baccalaureus, havde reent forstumlet min Hierne. Og san-deligen, dette Fald var saa gyseligt og saa poetiskt, at det kunde have forvirret endog det allerstærkeste Hoved. Jeg begyndte at spørge mig selv, om det var sandt hvad jeg saae, eller om det kun var en Drøm? Da Heeden noget havde sat sig, og jeg begyndte at komme til mig selv igjen, forandredes Forskrækkelsen til Bedrøvelse og Fortrydelse.

O almægtige Fader! udbrød jeg, og strakte mod Himlen Bævende Hænder - hvad Synd opirred' din Hevn, at du styrter
Alle Straffens Tordner ned paa min Isse? hvor er jeg? Hvorfra kom jeg? hvorhen? hvor flyer jeg, o Himmel!

din Vrede? -

Sandelig! giennemblader man alle Tidens Aarbøger, vil man hverken i den gamle eller nye Historie finde Exempel paa saa stort et Fald, naar jeg undtager *Nabucodonosors*, som fra den største Konge paa Jorden blev forvandlet til et umælende Dyr. Jeg maatte prøve ligesaa haard en Skiebne. I et Øieblik bleve to store Kongeriger, med næsten tive Provindser, revne fra mig, og nu havde jeg allene 257 Skyggen deraf og de tomme Billeder tilbage. Nylig havde jeg været *Monark*: nu kunde jeg neppe haabe at blive *Skolark* eller Skolemester i mit Fædreneland. Jeg var bleven kaldet Solens Gesandt: nu maatte jeg frygte for at blive Famulus hos en Provst, eller i det høieste hos en Biskop. Før havde Haab, Ære, Held og Seier altid fulgt mig, nu saae jeg ikke andet for mig, end Sorg, Jammer, Sygdom, Graad og Klage. Jeg lignede Soelblomstret, der i en Hast opvoxer, og i en Hast igien forsvinder. Kort sagt: Smerte, Fortrydelse, Skam, Angest og Fortvivlelse oprørte saaledes min Siel, at jeg snart tænkte paa,

- - til Ende paa min Plage Fra Siden, lig Kong Saul, mit Sværd at drage -

snart igien havde i Sinde at styrte mig hovedkulds ned igien i den Hule, hvoraf jeg var opkommet, for at forsøge, om en anden Underjordsreise vilde faae et lykkeligere Udfald.

Tregange prøved7 jeg mit skarpe Sværd at drage;
Tre Gange stak jeg det i Skeden ind igien -
Tregange sprang jeg til - men sprang igien tilbage -

thi jeg erindrede mig, at jeg var en Christen, og afstod fra dette Forsæt, da den christelige Religion forbyder at berøve sig selv Livet for Tiden.

Jeg stræbte altsaa at stige ned af Bierget paa den besværlige og trange Stie, som fører til *Sandvig*; men snublede adskillige Gange paa Veien, da mit Sind var adspredt ved Bekymringer og ganske fordybet i Tanker paa det femte Monarkie. Disse, skjøndt tomme, dog endnu nye Billeder, svævede endnu saa levende for min Siel, at de næsten berøvede mig alle Sandser. Jeg havde ogsaa virkeligen lidt saa stort et Tab, at jeg ikke troede, nogen Lykke i mit Fædreneland kunde oprette det. Hvad Erstatning vilde det være, tænkte jeg, om man gav mig Stiftamtmand-skabet over *Bergen*? eller, hvad endnu var meere,

258

259

Statholderskabet over hele Norge? Hvad Trøst vilde det være for den, der nylig var Eenevoldsherre over saa mange Riger, som han selv havde stiftet? Dog besluttede jeg hos mig selv, at dersom noget Statholderskab i mit Fædreneland skulde tilbydes mig, vilde jeg ikke ganske afslaae det. Da jeg var kommet Halvveien ned, blev jeg nogle Drengene nær. Jeg vinkede ad dem, at de skulde komme mig til Hielp, og sagde: *Jeru pikal salim*, hvilket i det Qvamitiske Sprog betyder: *Viser mig Veien*. De bleve forskrækkede over at see et Menneske i fremmet Klædedragt med en Hat paa Hovedet, der glimrede af gyldne Solstraaler, gavede sig til at skriges himmelhøit, og styrtede sig saa hastig ned af Klipperne, at de kom en heel Time tidligere til *Sandvig*, end jeg, som gik saa langsomt, da mine Fødder vare saarede af de afbrudte Klippestykker. Der gjorde de den hele Bye forskrækket; thi de svore høit og dyrt paa, at de havde seet *Jerusalems Skomager* vandre iblandt Klipperne: at han havde Solstraaler om Hovedet, og at han gik bestandig og sukkede, til Tegn paa hans gamle Hiertesorg. Da Bønderne spurgte dem, hvoraf de vidste, at det var *Jerusalems Skomager*, svarede de, at jeg selv havde sagt dem mit Navn og Fædreneland. Jeg sluttede mig siden til, at denne Vildfarelse var kommet af mine Ord: *Jeru pikal salim*, som de ikke havde forstaaet. Hele Byen kom i Oprør, og ingen tvivlede om denne Fortællings Sandhed, saa meget meere, da Eventyret om den vandrende *Skomager* nylig var opkaagt, saasom man sagde, at han for kort Tid siden havde ladet sig see i *Hamborg*.

Da jeg selv henimod Aften kom til *Sandvig*, saae jeg alle Indbyggerne staae forsamlede i store Hobe; thi den alle Dødelige medfødte Begierlighed til at høre og see noget nyt, havde lokket dem sammen fra hele Egnen. De havde længe staaet længselfulde ved Foden af Bierget, for at modtage den nye Giest; men saasnart som de hørte mig tale, bleve de forskrækkede, og toge alle Flugten, undtagen een gammel Mand, der var dristigere end de 260 andre. Jeg talte til ham, og bad ham at give en Vildfarende Herberg i sit Huus. Han spurgte mig:

- Hvor er du fød? hvor har du hiemme? Fra hvilken Egn af Verden kommer du? -
Jeg svarte ham
- med Suk og afbrudt Stemme:
Jeg mine Plagers Krønike vil glemme
Til bedre Tid og Sted - ledsag mig nu! -

og naar jeg kommer i dit Huus, skal jeg fortælle dig Tildragelser, som vil forekomme dig utrolige, og hvortil du ikke vil finde Magen i nogen Historie. Den Gamle blev nysgierrig, tog mig ved Haanden, og førte mig til sit Huus, ærgerlig over sine Landsmænd, der af en utidig Frygt toge Flugten for ethvert ubekjendt Ansigt, som om det var en Komet. Saasnart jeg kom ind i hans Huus, forlangte jeg noget at drikke, for at

slukke min Tørst. Han rakte mig selv et Glas 01, thi hverken hans Kone eller Pige vovede at komme mig nær. Da jeg havde drukket, begyndte jeg saaledes: »Du seer her et Menneske for dig, som har været en Bold for Lykkens ustadige Vinde, og er bleven forfulgt af Skiebne meere end nogen anden Dødelig. Man veed vel, at endog de allervigtigste Ting kunne forandre sig i et Øieblik; men det, som er hendet mig, overgaaer al menneskelig Forventning:

Hvad mig er hendt er uhørt, uden Mage,
I vore Tider og i gamle Dage. -

Hertil svarede min Vert: »Dette er de Omvandrendes Skiebne; thi hvor mange Tilfælde og Forandringer kunne ikke indtreffe paa en Reise, som varer i sexten hundrede Aar?« Jeg fattede slet ikke hans Meening, og bad ham derfor sige mig, hvad han forstod ved disse sexten hundrede Aar. »Dersom man skal troe Historien,« svarede han, »saa er det nu sexten hundrede Aar siden *Jerusalem* 261 blev ødelagt, og jeg tvivler ikke om, ærværdige Mand, at du jo ved dens Ødelæggelse allerede var til Aars; thi er det sandt, hvad man fortæller om dig, saa maae du være født under *Tibets* Regiering.« Jeg kunde ikke svare noget dertil; thi jeg troede han var bleven afsindig, og lod ham vide, at hans Ord vare mig en mørk Tale. Men han bragte mig et Kobberstykke, hvorpaa *Jerusalems* Tempel var afbildet, og spurgte, om det virkeligen lignede Originalen. Midt i min Sorg kunde jeg ikke bare mig for Latter, og spurgte om Aarsagen til saa forvirret en Tale. »Jeg veed ikke,« svarte han, »om jeg tager Feil eller ikke. Indbyggerne paa dette Sted bevidne, at du er den i Historien berømte *Jerusalems Skomager*, som siden *Christi* Tid har omvandret den hele Verden. Men jo meere jeg seer paa dig, jo meer erindrer jeg mig en gammel Ven, som for tolv Aar siden omkom paa dette Biergs Top.« Ved disse Ord forsvandt Taagen for mine Øine, og jeg kiendte min gamle Ven *Abelin* igjen, i hvis Huus i *Bergen* jeg saa ofte var kommet. Jeg løb ham i Favnen med udstrakte Arme, og raabte: »Altsaa er det dig, min kiere *Abelin*! jeg kan neppe troe mine egne Øine. Her seer du da din *Klim* igjen, som er kommet tilbage fra den underjordiske Verden. Jeg er den samme, der for tolv Aar siden styrtede ned i Hulen.« Han blev over dette Særsyn,

- Som den der truffen af et Lyn,
Staaer henrykt uden Liv, og stirrer uden Syn -
»Jeg seer min *Klims* Ansigt igjen!« raabte han, »det er hans bekiendte Stemmel
Saa strakte han sin Haand, saaledes saa han udi -

Men endskiøndt jeg ikke har seet nogen, der meere har lignet *Klim*, kan og bør jeg dog ikke troe mine Sandser; thi nu omstunder staae de Døde ikke meere op: jeg maa have kraftigere Beviser, om jeg skal troe dine Ord.«

For da at betage ham al Tvivl, fortalte jeg ham nøiagtigheden og stykkeviis alt hvad der forud var foregaaet 262 imellem os. Da han hørte dette, bleve hans Øine ligesom aabnede, han faldt mig om Halsen med Taarer, og sagde: »Nu seer jeg, at du er *Klim* selv, og ikke hans Gienfærd; men fortæl mig, hvor du i saa lang Tid har ligget skjult, og hvorfra du har faaet denne underlige og ubekiendte Dragt.« Derpaa begyndte jeg ordentlig at fortælle ham alt, hvad der var hendet mig efter min Nedgang i Hulen. Han hørte agtsomt derpaa, indtil jeg kom til at fortælle om Planeten *Nazar*, og de fornuftigtalende Træer; thi her blev han utaalmodig, og sagde: »Ingen Drøm kan være urimeligere, ingen rasende eller drukken Mands Snak meere forvirret, end det du siger. Jeg vilde snarere troe med vor eenfoldige Almue, at du var faldet iblandt underjordiske Trolde; thi alt hvad man fortæller om dem, forekommer mig meget rimeligere, end din underjordiske Reise.« Men jeg bad ham indstændig, at han vilde have Taalmodighed, og lade mig bringe min Fortælling til Ende. Endelig taug han, og jeg begyndte at fortælle hvad der videre var mødt mig hos de underjordiske Indbyggere, og hvorledes jeg havde stiftet det største Monarkie, som nogensinde har været til i Verden. Alt dette forøgede end meere hans Mistanke om, at jeg havde været iblandt Skovtrolde, som havde forhexet mig ved deres Koglerier, saa at jeg havde grebet Skyggen for Legemet; og for at see, hvorvidt min Afsindighed gik, begyndte han at spørge mig om de Saliges og Fordømtes Tilstand, de elysæiske Marker, og deslige. Da jeg mærkede hvad han sigtede til, svarede jeg: »Din Vantroer er meget tilgivelig; thi min Fortælling maatte forekomme enhver fabelagtig og opdigtet. Det, som er hendet mig, er saa overordentligt, at det overstiger al menneskelig Troeværdighed. Imidlertid sværger jeg ved alt det, som helligt er, at jeg ikke har opdigtet eller tillagt noget, men at jeg har fortalt alting oprigtigen og ligefrem, som det er mødt mig.« Men han blev ved sin Vantroer, og bad mig, at jeg i nogle Dage vilde udhvile mig, da han haabede, at min forvirrede Hierne imidlertid skulde komme i Orden.

263

Efterat jeg havde henbragt otte Dage her i Rolighed, troede min Vert, at jeg havde haft Tid nok til at forvinde min Galenskab, og begyndte igjen at tale om den underjordiske Reise; thi i disse otte Dage havde han ikke tilladt mig at tale eet Ord derom. Han haabede nu, at det femte Monarkie, tilligemed dets tive Riger og Fyrstendømmer, var saa aldeles forsvunden, at der ikke var en eeneste Bye eller Flek tilbage deraf. Men da han hørte, at jeg igientog det samme som før i det Hele og stykkeviis, at jeg fortalte det i sin Orden fra Begyndelsen til Enden, og tilsidst bebreidede ham hans Vantroer; og da jeg desuden indvendte ham eet og andet, som han ikke kunde nægte, for Exempel, at jeg for tolv Aar siden var styrtet ned i Hulen, og at jeg endelig var kommet tilbage til mit Fædreland i en fremmet og ubekiendt Klædedragt: saa begyndte han at

blive tvivlraadig, og vidste ikke hvad han skulde svare. Bestyrtset vilde han gaae fra mig, men jeg blev ved at beviise ham, at hans Troe paa Trolde og Biergfolk var langt urimeligere end min Underjordsreise; thi disse vare kun Drømmerier og Ammestue-Fabler, da derimod adskillige store Philosopher havde antaget, at Jorden var huul, og at der var en anden mindre Klode inden i den: og at min Erfaring nu havde stadfæstet denne Meening, saa jeg ikke kunde modsige mine egne Sandser.

Endelig gav han efter for disse Beviiser, og sagde: »Din Bestandighed i at paastaae dette, som du ikke kunde have nogen Fordeel af at digte, vinder Seier over min Vantro.« Overbeviist om Sandheden, bad han mig at begynde mine Tildragelser forfra, og fortælle dem udførlig. Det behagede ham meget, hvad jeg fortalte ham om Planeten Nazar, og især om Fyrstendømmet *Potu*, hvis Love og Indretninger, han sagde, burde være en Rettensnor for alle Republiker. Han mærkede nu, at Planen til en saa vel indrettet Stat ikke kunde komme af et forvirret Menneskes Hierne; disse Love syntes ham at være meere guddommelige end menneskelige, og han opskrev alt hvad jeg sagde, for ikke at glemme noget deraf.

264

Da jeg mærkede, at han var overbeviist, begyndte jeg at tænke paa mig selv, og spurgte ham, hvad jeg i disse Omstændigheder skulde gjøre, eller hvad Lykke han meente jeg nu, efter saa store Bedrifter i den underjordiske Verden, kunde haabe i mit Fædreneland. Han svarede: »Jeg raader dig, at du ikke aabenbarer nogen Dødelig dine Hendelser. Kiender du ikke vore Præsters Forfølgelsesaand? Da de sætte dem i Band, som antage, at Jorden bevæger sig, og Solen staaer stille, saa ville de ganske vist erklære dig for ugudelig og uværdig til de Christnes Samfund, naar du taler om en Soel og Planeter under Jorden. Hvor meget vil allene Magister *Rupertus* forfølge dig, og tordne imod dig? han, som i forrige Aar dømte en Mand til at staae offentlig Skrifte, allene fordi han troede Antipoder? Ganske vist vil han dømme dig til Baalet, for din Lære om den nye Verden. Jeg raader og formaner dig derfor, at du lader dette blive en evig Hemmelighed, og at du i nogen Tid holder dig skiult hos mig.« Derpaa bad han mig at aflægge mine underjordiske Klæder, og at ombytte dem med andre; og siden viiste han alle dem bort, som kom af Nysgierrighed, for at see *Jerusalems Skomager*, og foregav, at han var igien i en Hast forsvunden. Ikke destomindre udbredte dette Rygte sig i en Hast over det hele Land, og alle Prækestole gienløde af Advarsler og Spaa-domme om en forestaaende Ulykke, der skulde følge paa denne Aabenbarelse. *Jerusalems Skomager*, sagde man, var kommet til *Sandvig*, som Guds Vredes Herold, for at formane Folket til Omvendelse. Og da et Rygte altid forstørres, jo meere det udbredes, forbedrede man ogsaa denne Fabel med mange Tilsætninger. Saaledes fortalte nogle, at den omtalte Skomager havde forkyndet Verdens Ende, og truet, at dersom Menneskene ikke omvendte sig inden St. Hansdag, skulde alting undergaae ved Ild, og deslige. I et vist Sogn gjorde disse Spaadomme saa stor Opsigt, at Bønderne lode deres Agre ligge udyrkede, da de, formedelst Verdens forestaaende Undergang, ikke ventede nogen Høst; men saasom Præsten i dette Sogn, 265 Magister *Niels*, frygtede, at han derved skulde miste sin Tiende og andre Indkomster, tillyste han, at den yderste Dag var udsat et Aar, og at de derfor ikke skulde tage i Betænkning at vende tilbage til deres sædvanlige Arbeid. Da ingen, uden min Vert og jeg, vidste den sande Aarsag til disse Fabler, saa gave de os Anledning nok til Latter.

Da jeg endelig ikke kunde være længer skiult i et fremmet Huus, og jeg nødvendig igien maatte lade mig offentlig see, foregav min Vert, at jeg var en Student fra *Trondhiem*, der var beslægtet med ham, og nylig var kommet til denne Egn i et Besøg. Siden anbefalede han mig saa eftertrykkelig, baade mundtlig og skriftlig, til Biskoppen i *Bergen*, at Hans Højærværdighed endelig lovede mig det første Rectorat, som blev ledigt. Dette Embede var meest efter min Smag, da det syntes at have nogen Lighed med min forrige Stand; thi et Skole-Rectorat er et Billede paa den kongelige Regiering. Riset i Skolen ligner meget et Scepter, og Kathedret kan man gjerne kalde en Trone. Men da der længe ingen Plads var ledig, og jeg behøvede hastig Befordring, besluttede jeg, for ikke at døe af Hunger, at tage imod det første Embede, som jeg kunde faae. Kort derefter døde Klokkeren til Korskirken overmaade beleiligen, og Biskoppen udnævned mig til hans Eftermand. En latterlig Befordring for den, der nylig havde hersket over saa mange Riger. Dog, da intet gjør Menneskene latterligere end Fattigdom, og det er daarligt at kaste det skidne Vand bort, førend man har det reene, saa afslog jeg ikke dette Tilbud: og henlever nu min Tid i dette Embede i en philosophisk Rolighed. Kort efter denne Forvandling blev foreslaaet mig et hæderligt Givtermaal med en Kiøbmandsdatter fra *Bergen*, ved Navn *Magdalene*. Jeg kunde lide Pigen; men da det var rimeligt, at Keiserinden i *Qvama* endnu levede, frygtede jeg, at jeg skulde gjøre mig skyldig i Polygamie, om jeg givtede mig med samme *Magdalene*. Men Herr *Abelin*, i hvis Barm jeg pleiede at udøse alt hvad der laae mig paa Hiertet, betog mig denne Tvivl, og beviiste mig Daarligheden i min 266 Betænkelighed med saa mange Grunde, at jeg endeligen ægtede hende.

Med denne *Magdalene* levede jeg sex Aar i et fredsomt og kierligt Ægteskab. Dog fortalte jeg hende aldrig mine underjordiske Kendelser; men da jeg alligevel ikke ganske kunde faae den Høiheds Glands af Hovedet, som eengang omgav mig, yttrede det sig undertiden, og ytrer sig endnu den Dag i Dag er, i enkelte Tegn og Handlinger, som kun lidet passe sig til min nærværende Tilstand. I dette Ægteskab har jeg avlet tre Sønner, *Christian*, *Jens* og *Kaspar*; jeg har altsaa fire i alt, dersom ellers Prindsen af *Qvama* endnu er i Live.